

تصویر ابو عبد الرحمن الحکرمی

چاپ و نشر
و مرکز نشر و کتابخانه و کتابخانه
موسسه پژوهشی و فرهنگی و فرهنگی
(تصویر و نشر و نشر)

شادی پنهانی

میرزا پنهانی
چاپی و نشر

پنهانی و نشر
و نشر و نشر

نویسنده و نشر
و نشر و نشر

کۆماری عێراق
وهزارهتی روشنبیری و راگه یاندن
دهزگای روشنبیری و بلاکردنه وهی کوردی
زنجیره ی ژماره (١٦)

شاری سلیمانی

(٢٠٠) سال

چاپی دووهم

نووسین و کۆکردنه وهی
ئه کهرمه ی مه جموودهی سالحی ره شه

پیداچوونه وهی پیشه کس ی
دوکتۆر عیزه دین مسته فاره سوول

پیشه کی

نووسیفی:

دوکتور عیزه دین مستعفا ره سول

S

میژوو نووسی کورد، کوری هه لکه و نووی شاری سلجانی محمه د ئه مین زه کی له سه ره نای «میژوو سلجانی» ی خویدا نووسیوی به «هیچ وولانی نی به که له سه حنه ی نه ئرخدا وه زیفه ی خوی به جی نه هینای. وولانی سلجانی به کی له وانه به له زور قه دیمه وه تا زه مانی ئیحتلال، زور حادیسات و مه سائیی دیووه.

شاخی (پیره مه گروون) ئه گهر به اتابه زمان و ئه وی دیوویه بوی بگێڕاینا به وه. له سه رگوزه شتی حه قیقی ئه م وولانه زور باش حالئ ئه بووین. به لام ئه مه ته مه ننای محاله. ینشینانیش له م خسوسه وه زور که مته ر خه میان نوواندووه له حه ق سه رگوزه شتی وولانه که هیچ میراتیکی نووسراوه یان بو به جی نه هینشوین و ئه م نه وعه ئه رکانه یان خستوته سه ر شانی پاشینان و خوش ئی و ترش ئی، ئه ئی قبوولی بکه یین و ئیمه هه ولی بو بده یین»^(۱)

ئه م ووتانه ی ئه مین زه کی با ئه مه گ و وه قادار ده رباره ی هه مو وولانی سلجانی به. خو ئه گهر شاری سلجانی بگه یین ئه وه ئه ئی هه ر پیره مه گروون نا، به لکو لووتکه ی ئه زمرو چیا ی گه رتزه ش به یننه گوشتارو رووداوو کاره سانی هه لمه ت و قوربانی و شارستانین ئه م دوو سه د ساله یان پی بگێڕینه وه، که زور که می تو مار کراوه. شاری سلجانی له باری دروستبوون و پیره وی ئه م دوو سه د ساله یدا چه ند نیشانه به کی میژووی جیگه ر ئه کات و چه ند خاسیه تی تایه تی ئه دات به ده سه وه^(۲)

(۱) محمه د ئه مین زه کی. نه ریخی سلجانی و وولانی. به خدا، ۱۹۳۹ ل ۱

(۲) چه نده ار له مو به ر با سی سلجانی ها ئه رته نا وه له سو کو ئی نوو سین وه هه ولی به سه رچا وه دا گه ران و ینکه یانی خولا سه به کم له و باره به وه دا وه، ئیردا تا تو ام خو م له دوو باره کردنه وه یان به دوو ر بگه رم، له به ر ئه وه له ها ئه کزی ئه م پشه کی یداته مرایان ئه که مه وه.

۱ - ئەنجامى پىۋىستى يەككى مەوزووعى بۇ وو پىۋىستى پەيدا بوونى مەركەزىكى تازەى بازارگانى و سەرھەلدىنى پىشە سازى و گەشەسەندى كەلچەرو ئەدەبىيات ھىناۋى يەنى يە مەيدان.

۲ - مەلەندى تازەى حوكمرانى لە شۈبىكى لە قەلچالان لە بارتىدا بۇگىرەنە دوواۋەى ھىرشى تۈرك و عەجەم دامەزىتراۋە.

۳ - شار بۇ مەبەسىكى دوورو بناغەى ئاۋاتىك دروستكراۋە .

۴ - لەسەر بىرەنى گواستەۋە لە ژيانى لادىۋە بو شارستانىتى و بە بەكارھىنانى تەجرۋەى زۆر لايەنى شارستانىتى گەلانى تر بىنادىراۋە .

۵ - بوو بە مەشخەل و مەركەزىك بۇ خۇپىندەۋارى و بىرووناكى و ئەدەبىيات .

۶ - مەرجە پىۋىستەكانى ھەلبۇزدىنى شارو جىگەشار لەناو كوردەۋارىدا و لە ۋولانى شاخاۋىدا لىرەدا ھاتۇتەدى .

ھەموو ئەم مەبەسانەش ھەر لە سەرەتاۋە چەكەرەيان كىردۈۋە و وورده وورده كەتۈنۈنە نەشۈنۈما .

ئەمىن زەكى لەم بارەبەۋە نووسىۋى يە :

ئىبراھىم پاشا لەلەبەكەۋە لەگەل رىكخستى ئىش و كارى ئەمارەت و نەشرى عەدالەت خەرىك بوو ، لەلەبەككى ترىشەۋە ھەر لە تىزىك سەراكەى مەحمۇد پاشاى مامى كە لە ۱۱۹۶ ى ھىجرىدا لە تىزىك گۈندى مەلەكەندى يەۋە دروستكراۋو دەسى كىرد بە بىناى شارىك . لە دەۋرى سەراكەدا بەغزى خانوو مزگەوت و ھەمام و بازارو خانى دروستكردو لە سالى ۱۱۹۹ ى ھىجرى (۱۷۸۴) ى مىلادىدا ئەم شارە تازەبەى تەۋاۋى كىردو مەركەزى ئەمارەنى لە (قەلچالان) ھۈۋە بىردەئەۋى و بە ناۋى سلىمان پاشاى والىي بەغداۋە ناۋىنا «سلىمانى»^(۳) مەعلۇوم نى يە لە دوۋاى تەۋاۋ بوونى چەند مال بوۋە . بەلام مىستەر (ھارت HUART) لەئەسەرەكەى خۇدائەللى : لە ۱۸۲۰ ى مىلادىدا ، يەعنى لە دوۋاى تەۋاۋ بوونى بە سىۋشەش سالى نفۇوسى دەھەزارەك سىك بوۋە و عەدەدى مالىشى ۲۱۴۴ بوۋە .

كە لەمە ۱۳۰ مالى جوۋلەكە ، ۹ مالى كىلدانى و پىنج مالىكىش ئەرمەنى بوۋە و پىنج مزگەوتىشى بوۋە :

(۳) ھەر ئەمىن زەكى خۇي چەند راي تر دەربارى ئەم ناۋانە دەردەپرى

ئەم مەلۇوماتى مىستەر (ھارت) ە ھەر ۋەكۆ ئىزاحاتى مىستەر (رېچ) ە كە لە
 عەينى تەئرىخدا سىلجانى دېۋوۋە ئەلى، كنىشت (كلىسا) يەكى بچووكو شەش
 كاروانسەراۋ پىنج ھەمام (تەنبا يەكىكى باش بوۋە) و پىنج مەزگەۋىشى بو ە.
 پاشان ئەمىن زەكى ئەنۋوسى:

مىستەر (لىك لا ما Lyck Lama) لەسالى ۱۸۶۸ ى مىلادىدا نفوسى
 سىلجانى بە ۶۰۰۰ مال كوردو ۳۰ مال كلدانى و ۱۵ مال جوۋولەكە داناوە
 (ئەنسۇلۇيدىباي ئىسلام)

خولاسە ئىبراھىم پاشا بە دروستكردنى ئەم شارە يادگارنىكى باش ۋەدەۋامى بۆ
 كورد بەجى ھېشت، يىچگە لەمەش بۆ ئاۋەدانى ۋولانەكەۋ راحەق خەلكەكەى زۆر
 ھەۋلى دا، حوكمى بەبەى بۆ شەرو ھەرا گەپانندە (خانەقېن) و (قەسرى شىرىن) و
 (زەھاۋ) ىش كەنبوۋە زىر حوكمى بەبەۋە ئىش و كارى ئەو ۋولانەى بە ئوسۋولنىكى
 باش ۋەدەنى رېكخست، خەلك ھەسايەۋە، ئاۋەدانى كەۋتە ۋولانەكەۋە،
 زەراعت پىشكەۋت، شەروھەرا كەم بو^(۱).

مىستەر رېچ لەگەشتنامەكەپدا كە كۆنترىن بەلگەيە دەربارەى شارى سىلجىمانى، ھەندى
 مەبەس بو ئەم باس و لىكندانەۋەيەى ئىمە دەدات بە دەستەۋە.

بۆ ئوخۋنە: بە درىزى ۋەسنى كۆشكى مىرى بابان دەكات ۋە نوۋسېن نەخشەى
 :مىعارى ئەو كۆشكەمان پىشانندەدات ۋە دىكات بە وىنە بۆ چەند خانۋوى ترى شار.
 كە باس كەلەگى ۋە ھەيوان ۋە پىشت ھەيوان ئەكات ۋە لە جيا كەردنەۋەى دېۋەخان ۋە
 بەشى ھەرەم ئەدوئىت، ئەۋە دەر ئەخات كە ئەم چەشنە ھونەرى مىعارى يە لە
 خانۋوى تورك جىايە^(۲)

رېچ ئەلى:

ۋەدىم ژان لەگەل پىاۋدا پىكەۋە ئەچون بۆ كاروبار بەجى ھېتان ۋە پەچەۋ چار
 شىۋيان نى يە^(۳)..

(۱) ھەمدە لىسەن زەكى. ئەو سەرچاۋەپە. ل ۸۹ - ۹۲

(۲) كلودىوس جېس رېچ. رەقار رېچ فى العراق عام ۱۸۲۰ نقلها الى العربية جاء الدين نوري. بىنداد، ۱۹۵۱، ص ۵۹.

(۳) لىسەردوۋا بە رېچ تەۋرى دەپىن.

(۴) رېچ. ل ۶۰

باس له بوونی چەند بازارگانی بەغدايي دەکات له خانەکلدا کە دێتە سەر وەسفی
حەمامی شار دەنوسی:

«ئەمڕۆ بەیانی چووم بۆ حەمام، زۆر جوانم دی. ڕووناک کردنەوە زۆر چاک بوو و
خزمەتی چاکي ئێدا ئەکرا، هەروەک له هەموو یەکێک لەو حەمامانەم بەرزتردی کە له
وولائی تورکدا دیبوم. حەمامەکانی شام و ئەستەموول و قاھیرە نەن. هەرچەندە
هەندى لايفنى لەوان باشتەرە.

دیوارەکانی بەخشتی ڕەنگ تیر داپۆشرا بوو. ئەم پاشایەى ئیستا بە پارەى خۆی
دروستی کرد بوو، وەستای تايه تي له ئێرانەو بۆ هێنا بوو... ئەلێن له حەرەمەکەى
خۆشیدا حەماميکى لەم چەشتە دروستکرد بوو^(٧).
له چەند شونیدا ڕیج له مۇسقا دەدوێت:

«ئەم ئێوارەبەم لەگەڵ عوسمان بەگ بر دەسەر، تاقیکی مۇسقاى بۆ ڕاواردنى
من ئامادە کردبوو^(٨). ڕیج ئەم تاقە بەدەستەبەکی مۇسقا ژەنى پلەى دووهمى بەغدا
دادەنى.

«ئەم بەیانی بە چووم بۆ زۆر خانەکەى عوسمان بەگ. هېچم نى بە لەوى زیاد
بکەم کە نیبۆر Niebuhr وەسفی ئەو زۆرخانەبەى (شیراز) ی پێکردووە کە
بەراھێنانى جیا جیای یاریکەران خۆى جیا دەکاتەو^(٩).
هەروەها له یاداشتەکەیدا دەنوسی:

٣١ ئایار: ... پاش نیوهرۆ چووم بۆ سەبرى زۆرانبازى مەیدانەکە پر بوو له
خەلک، هەندى له سەپرکەران بە دیوارەکاندا هەلگەرا بوون و ڕێى سەپرکردن بە
هەمووان ئەدرا^(١٠).

کرد له هەموو ئەو وەرزشەوانانەى من ئەیاننام بە عەزمترن، چ گەرەو چ
بچووک، چ لاو و چ پیر، وەرزش ئارەزوو و پەرۆشی گەرەیانە. پاشا تاقیکی کو
کردبوو تايه مالهکەى من و شارەزایى خۆیانم له شیربازیدا پيشان بدەن^(١١).

(٧) ڕیج. ل. ٦٦

(٨) ڕیج. ل. ٨٥

(٩) ڕیج. ل. ٨٦

(١٠) ڕیج. ل. ٨٩

(١١) هەر لەوى

... پاشا فرمانى دا ئاھەنگىچكى نومايىشى ئەسەپ پىشانىدان پىك بىرى^(۱۲)
 ... پاشا فرمانى دا يە مونەجىم باشى، يا سەروكى فەلەكۈ ئەستىرەناسان كە
 نەخشە يەككى جىيانى لە سەر پىرەوى رۆزھەلانى نەخشە بىكىشىت ، كېشاي و ئەوېش
 داي بەمن، لە راستىدا زۆر بە باشى نەخشە كېشرا بوو.^(۱۳)
 پىچ دېتە سەرباسى بازىرگانى و دەنۇوسى:

... شارى كەركوك ئەو بازار يەكە ھەموو بەرھەمى ئەم بەشەى كوردستانى بۆ
 ئەتيرى، ھەر لەلايەن كورد خۇيانەو نا، بەلكو لەلايەن ئەو كەركوك يەكە شەو كە
 دېتە سولەيمانى و چەلتوك ھەنگووين سەلەم دەكەن. كوردستان مىقدارىكى زۆر لە
 باشتىن جۆرى ھەنگووين بەرھەم دېنى و ھەنگ ئە كوردەى لە قور دوستكراودا
 ئەپارىزى. كوردستان مازوويەكى زۆر بەرھەم دېنى، بەتايىھە لە دارستانى بەرستانى
 بەرووى قەرەداغداو مازو ئەتيرى بۆ كەركوك ۋە لەويە بۆ مووسل.^(۱۴)
 لەباسى بازىرگانى سىلپاندا لە كاروانەكانى ئەدوى و دەنۇوسى:

... مانگى جارىك كاروان ئەچى بۆ ئەوريزو لەو سەرەو ئەورېشم و قوماشى
 ئەورېشم و شىتر دېتەو. قوماشەكان لە كوردستان بەكاردين. لە سىلپانى يەو
 خورماو قاو و شىتر دەبات و ئاسن و مس و ئېستىر دېتەو. لېرە زۆر لەم وولغانە
 ئەكرنو ئەيىن وياشتىن وولاغى ئەم ناوە لە ئەرزورۇمەو دى.
 مانگى جارى لە ھەمدان و سەو قافلە يەككى بچوك دەگاتە سىلپانى، رۆنو
 مېوى ووشكەو كراو ھەنگووين و پۇلانى دەورەبەرى دەرياي قەزوينيان پى يە.
 بازىرگانى لەگەل كەركوكدا بەردەوامە، لەويە پىلاو ھەندى قوماشى
 ئەستورى لۆكە دەھىترى لە سىلپانى يەو دانەو ئەو ھەنگووين و مازو و ترش و مېو
 برنج و رۆنو لۆكە مەرومالات دەتيرى. كەركوك بەراسى بازىرگانى بەرەوى
 ھەموو بەرھەمەكانى كوردستانە.
 بازىرگانى لەگەل مووسلدا ھەمىشە بەردەوامە. لەويە پىلاو و جامانەو خامو

(۱۲) پىچ. ل ۹۹

(۱۳) ھەر ئەوى

(۱۴) پىچ. ل ۹۹

قوماشی ره ننگاوره ننگی لوکه و که لوپه لی شام و دیار به کرو شتی تر ده هینری. لیره شه وه مازووشتی تر ده نیرری^(۱۵)

بازرگانی له نیوان سلجانی و به غدادا به رده وامه، سلجانی خورماو قاوه و به ره می هیندستان و نه وروپا و قوماش له به غداوه دینی. نیراوی سلجانی بۆ به غدا دانه و ئله و نووتن و په نیرو بۆن و ترش و که تیره و میو (پیوی سابوونی عاده نی) و سابوونی پیوه.^(۱۶) ثم دیمه نانه ی شارستانی که ریج پیشانیان ئه دات هر به رده وام بوون. پیشه سازی سه ره تای دامه زرانده چه شنی مانیفاکتوره هر له سه ره تاوه دیار بوو، تا به ره به ره ژماره ی شاگردی ثم مانیفاکتورانه له زیادی بوون و شاری سلجانی له پاش سالانی په نجاوه وای لیهات که بیست به شاریک له و شارانه ی کۆمسه لی زوری کرنکاری ئیدا کۆ بیته وه و به یی نه عریفی زانستی کرنکار، چینیکی کرنکار له کارگه کانی جگه ره چیمه نتوو شه کرو کارگه جیا جیا کانی سه ره به کرنی تایه نه یی (سه رمایه داری) پیشه سازیدا ببینن.

ئو بناغه و مهرکه زی بازرگانی به ی له ده وری بابانه وه له سلجانی دامه زرا، نه گهر رۆزگار روخاندنی ئو میرنشینه ی به سه ردا نه هینایه. هر وهك خوی گه شه ی ده سه ندو په لی ده هاویشته، ده شپوه هوی پیشکه وتی پیشه سازی و پیشه ساز لیکردن (تصنیع) ی به ره می کشتوکالی ده ورویشنی شار. له گه له ئه وه شدا که به و چه شنه گه شه ی نه سه ند، به لأم له په ل وپوش نه که وت.

ثم بناغه مادی به ی زبان، ئو ده سه تکه وته گه ورا نه ی زمان و نووسین و ئه ده ی ئیدا بوو، که له زور ده فته ندا باسکراون، شیرو قوتا بنجانه ی شیعی بابان، مه ولانا خالیدو شیخ حسینی قازی و دامه زرانده نووسینی په خشانی کوردی. به رده وام بوونی ثم بناغه دامه زرانده نانه ی ژانی پروونا که بیر کوردی له چاخی دامه زرانده ی سلجانی له سه ده ی بیسته مدا گه لیک دیمه نی به رده وامی بیزاو شاری سلجانی چه نه شانازی به کی میژووی تری بۆخوی تۆمار کرد.

به که م چاپخانه. که له کوردستاندا که وتیته کار، له شاری سلجانی بووه. به که م رۆژنامه ی کوردی که له ناو کوردستاندا ده رچوو لی له شاری سلجانی بووه.

(۱۵) ر.ج. ل ۲۱۷

(۱۶) ر.ج. ل ۲۱۸

پیشه‌سازی) که پتویستی مه‌وزووعی دروستی کردن. هه‌روه‌ها دوور نه‌بوون له‌و ته‌ئسیره جیهانی‌بانه له‌ کۆمه‌لگای عوسمانی خۆیدا له‌گه‌ل ڕووداوو دیارده‌کانی ئەو کۆمه‌لگایه‌دا ده‌چوون به‌ ناویه‌کداو له‌ زۆر جۆگه‌ی ژبانه‌وه ده‌گه‌بشتنه‌ کوردستان و ته‌ئسیریان له‌ شاری سلیمانیدا دیاربوو.

ئهمانه هه‌مووی بوونه‌ هۆی ئەوه‌ی شاری سلیمانی ناوه‌ڕۆک و دیمه‌ن کور» هه‌ر له‌ سه‌ره‌تاوه‌ گزنگی بیری کوردایه‌تی تیدا دیار نی‌و هه‌ر له‌و سه‌ره‌تایه‌وه هه‌ولێ ته‌شه‌نه‌دانی ده‌سه‌لاتی سیاسیی میرانی بابان و که‌لوپه‌لی بازرگانی و به‌ره‌مه‌می کشتوکال و ڕێزایی نه‌قشه‌بندی و شیرعی قوتابخانه‌ی خواروواو په‌خشانی کوردی به‌ دیالیکتی تازه‌ی ئەم شاره‌ نووسراو به‌ کوردی خۆتندن بدات.

ئه‌گه‌ر ئەمێن زه‌کی می‌وونوس ئاوانی ئەوه‌ بوو نی‌و که‌ چای پیره‌مگروون بیهێته‌ قسه‌و ئەو ئاوانه (مه‌حاله)، بوو نی‌و، ئەوا ره‌نگه‌ له‌م کتێبه‌دا که‌ له‌ به‌رده‌ستاندا به‌ هه‌ندی قسه‌ی چای گۆرژه‌ ده‌رباره‌ی شاری سلیمانی خۆی بگێڕیه‌وه.

نووسه‌ری ئەم کتێبه‌ کورپنکی شاری سلیمانی به‌، دوور بووه‌ له‌ کۆری نووسین و بزووتنه‌وه‌ی ڕۆشن‌بیری به‌وه‌، له‌ خیزانیکێ کۆنی شاره‌که‌ به‌. ئەگه‌ر خیزانه‌که‌ی له‌ ژبانی کۆمه‌لایه‌تی و سیاسیی بیرروناکچی شاردای ناو و جیگه‌یان دیار نه‌نی، ئەوا له‌ به‌ره‌پێدانی جموجوولی بازرگانی شارو به‌ستنی ئەو بازرگانی به‌ به‌ره‌وه‌ی وۆلاته‌وه ده‌ستیکیان هه‌بووه‌ له‌ ئاوه‌ دانکردنه‌وه‌ی شارو دیمه‌ن پی‌به‌خشینیدا. به‌کێک بوون له‌ خیزانه‌ مولکداره‌کانی شار. له‌پال ئەمه‌دا نووسه‌ر خۆی هه‌میشه‌ سه‌ر به‌ بزووتنه‌وه‌ی نیشتهانی و پیشکه‌وتنه‌خوازی ناو شار بووه‌ له‌و مه‌یدانه‌دا به‌ پی‌تواناو جیگه‌ی خۆی درێنچی له‌ به‌شداری نه‌کردوه‌.

خۆشه‌ویستی شاری سلیمانی وای له‌ نووسه‌رکردوه‌ که‌ بکه‌وێته‌ کۆکردنه‌وه‌ی که‌ ره‌سه‌به‌کی هه‌مه‌ ره‌نگ ده‌رباره‌ی شاره‌که‌ی خۆی. نه‌بوونی سه‌رچاوه‌ هه‌ولێ پیشووترو پێوه‌ندی نه‌بوونی نووسه‌ر له‌گه‌ل لیکۆلینه‌وه‌ی زانستیدا وایکردوه‌ که‌ که‌ره‌سه‌کانی به‌ پی‌پلانیک و بۆمه‌به‌سینکی دیاری کراو کۆ نه‌کاته‌وه‌، هه‌رچه‌نده‌ دووا مه‌به‌س، یا مه‌به‌سی سه‌ره‌کی نووسه‌ر هه‌ر خۆشه‌ویستی سلیمانی و ده‌رخستن و به‌رز گرتنی شاره‌که‌ به‌.

نووسه‌ر هه‌ولێ ئەوه‌ی داوه‌ که‌ هه‌موو لایه‌تیکێ می‌وو و ژبان و گورجۆگۆلێ ئەم شازه‌ دوو سه‌د سه‌له‌ به‌ تۆمار بکا. به‌لام هه‌ر بۆ مه‌به‌ستیک ئەم تۆمار کردنه‌ی له‌

سهره‌تای شار دا مەزراندنەو (بەپێ توانای کەرەسە دەستکەوتن) تا ساڵی ۱۹۶۰ هێناوە و لەوێدا رابگرێتووە.

رەنگە سەر بە چینیکی کۆمەڵایەتی بوون و رەگی هەندی هەستی ناو ئەو چینهو خەلکی کۆنی شار وای لە نووسەر کردی کە بۆسەکی لەو ساڵەدا رابگری. واتە زانیاری بەکافی دەربارەی دیمەن و ژبانی کۆن و سنوورداری شارپیت و پێوەندی بەم سەردەمی گەورەبوونی شار و دەیان هەزار کۆری لادی لە شاردا نیشتهجی بوونەو نە. بەلام ئەنجامی ئەم کار «هەرخۆی سنوورپێکی زانستیی بۆ کارە کە داناوە. چونکە ساڵانی پاش شوێشی چوار دەمی ئەموزی ۱۹۵۸، چ بۆ سلیانی و چ بۆ هەموو عێراق کۆمەڵی رووداو و گۆڕینی سیاسی و کۆمەڵایەتی و ئابووری هێنا، کە زۆر روخساری شار و لادی گۆری. بەم چەشنە ژبانی مەیی و سنوورداری شاری سلبانیش لە رووی شەقام و گەڕەکو و بینا و لە رووی کۆمەڵایەتی و ژمارە و دانیشتوانی شارپشەو و گۆڕانیکی سەرەکی بە سەرداها. رەنگە حەز بەکەین نووسەر یا نووسەریکی تر روخساری ئەم دووایی بەش کە هێشتا ئەو سنوورە دیارەیی پیشووی فی بە تۆمار بکات، بەلام ناتوانین رەخنە لەو تۆمار نەکردنە بگرین. هەر وەک ئەسک بوونەوێ کۆشش و زانیاری بەکافی نووسەر لە نێوان سەردەمی عوسمانی و سەردەمی تازەدا نای بە هۆی رەخنە لێگرتن، بەلام ئاوانی رەگی ئەم زانیاری یانە بردنەو» سەر دەوری بابان و فراوانکردنەوێ دیمەن دەرخیستی ئەو رەگی باسانە هەر ئاوانیکە و رەنگە بە گەڕان بە دووای هەندی سەرچاوەی ییگانەدا و بە دۆزینەوێ کەسانی پیرترو شارەزاتر لەوانەیی نووسەر پشی پی بەستون بە شێک لەو ئاوانە یێتە دی.

ئەگەر لەم بارە یەو زۆر لە کۆرانی شار کە زانیاری بەکافی نووسەر لایان تازەنین، کۆششی ئەو بە ئاسایی بزائن، ئەوا ئەم تۆمارکردنە بۆ سالانی داهاوتو وایەخی گەورەیان هەییو بەمە هەموو ئیمە خویمان لەو گەلیی رزگار دەکەین کە ئیستا ئیمە لە پیشینانی دەکەین و سەرسامین لە تۆمار نەکردنی زۆر لایەنی ژبان لەلایەن ئەوانەو.

بەگشتی کێبێ کە سەر بە میژوو، بەلام کەمتر لەرێگەیی سەرچاوەو» رەگەزی میژوویی تۆمارکردوو، بەلکو زیاتر لە رووی پەل هاویشتی مەیدانی یەو دیمەنی جیا جیای ژبانی کۆمەڵایەتی و روخساری ئەتوگرافی کۆ کردۆتووە.

شارى سَلْجَانى سَاآئىكى زوورو دريژ، زېوره ووتەنى: (بە خاك و بەر جو دارەو،
 بە ئاوى سەرچنارەو)، لە دوژ تونى كىتەكەدا جىگەى كراوە تەو، ئەو شارى
 ھەلمەت و نەبەزىن و زىرەكى و چالاكى بە لەسەر كاغەز نوێزەرە. كەمىك لە مێژوو و
 كەمىك لە فۆلكلۆر ئەتەنگرافىا و بەشىكى زۆر بۆ تەزوو بەخشىن و تاوێك خوشى
 بەخشىن و كات بردنە سەر بوو بە كەرەسەى ئەم كىتە .

پەنگە نووسەر بە ئاوەو زياتر لە كەرەسە خۆى خەرىك كردى و ئەمە بۆ
 ئەوانەى ئەنبا لايەنى زانست و مێژوو تۆماركردنبا ئەوى زىاد نىت . ھەرچەندە لە
 كىتەبى گەرۆكە مێژوونووسەكانى كۆنىشدا لەم بابەتە دەبينىن و دەشتوانىن پەرسىن ، كى
 ئەم مێژوو پر شكۆبەى دوو سەد سەلەبەى دروستكردووە ؟

ئايە ھەر ئەوانە نىن كە بە گەرۆكە و بچووكيانەو بە بەشداری زۆر كەمیانەو
 ناويان لە ئاوكىتەكەدا تۆماركراوە ؟ زۆر جار كە لە مێژوو ئەدوين = ئەلەين : كرىكاژ

بورجى بابل و باخچەى ھەلواسراو تاق كىسراو ئەھرامەكانى مىسرو شوورەى
 چىيان دروستكرد . بەلام مێژوو بە ناوى پادشاو مىرو وەزىرەو تۆمارى كردن . چەند
 خوش ئەبوو ئىستا لە ژىر ھەر يەكێك لەم بەرھەمە دەستى بە گەرۆكانەى ئادەمیزاددا
 لىستەى ناوى ھەموو ئەوانەمان بەدبايە كە رەنجيان لە دروستكردنباندا داو .
 كەواتە – ئەگەر بە دوواى بنیات و دروستكردنى ئەم شارەو زۆر لە چالاكى يەكانىدا
 گەرابت، ئەوا كۆمەلەىكى باش لە ناوى مەزنى بنیاتنەر و دروستكەر دەبينى، با
 ناتەواویش بىت . لەلایەكى ترەو زۆر جار بەرھەمى پىنوس بۆ گەشەوخوشى
 بەخشىن و گات بردنە سەرەو . ئەمەش خەزمەتێكى خەلك و خۆپەرەنە، با ئامانجى
 ئاشكراو مەبەسدار بەروونى خۆى دەر نەخات .

ھەر وەك لە سەرەتای يەكە يەكە لە باسەكانىشدا ووتومانە، بۆ ئەو كەسانەى
 دەیانەوى لایەنىك لەم لایەنانەى نووسەر زانبارى دەر بارە كۆكردونەتەو فراوانتر
 قوولتر بكەنەو . ئەوا لێرەدا كەرەسو سەرەتايەكى باشىش بۆ ئەوان ھاتۆتەكاىو
 دەپتە بناغە بۆ زۆر باسى لێھاتووى زانستیانەى لەمەو دوواى پەسپۆران .

سالى خوێندنى ١٩٧٦ – ١٩٧٧ لە مۆسكۆ ئامادەى موانقەشەى دوونامەى
 دوكتۆرا بووم، ھەريەكەيان لایەنىكى لە شارى سەلجانی گرتبوو .

بەكەميان: لە كۆلنجى ئەندازيارى ميعارى. دوكتور عەلى بابە شاوھيس بە گەلێك وێنەى رەنگېن و نەخشىنەو زانايانە و لياھتوانە پڕۆژەى دوو پڕۆژى پەرەسەندنى شارى سلېمانى موناھەشە کرد.

دووھەميان: دوكتور مەجيد ھەميدعارف لە ئينستوتى مەكلووخ و مەكلای ئەتوگرافيا لە گەلێك لاينى ئەتوگرافى ناوچەى سلېمانى دووا، كە بئەرتەكەى رەسم و عادەت و ھونەرى شاردامەزراندن و خانوو بەرەى سلېمانى بوو جىگەيەكى ئايەبى داچەسپاندن لەم لاينەو بەو شارە تازەيە بەخشا. ئەمە ئەنیا دوو لاينى ئەم شارە. بوون كە ھەر خۆيان گەلێك نامەى تريان لە سەر دەنووسرێت و ھەر باسێك لەم باسانەى لەم كتيبەدان شاينى چەند نامەى ترن لەم بارەيەو.

بەھيج جۆرێك ئەم كتيبە لە كەم و كورپى بەدەزى يە. رەنگە بتوانين زۆر لاينى ئەو كەم و كورپى بە دەست نیشان بكەين. بە ئيمە بووايە زۆر ناو و باسانى لى لائەدا، كە بەزياديان دەزانين، بەلām بە ماھى خەوش و زياندريان نازانين. لەگەل ئەو شەدا

دەبوو لەم پڕووەو ھەست و زەوقى نووسەر خۆى و كۆمەلێك لە خەلکى شار رەچاو بکريت كە حەز لەم چەشنە بابەتە دەکەن و لەم بابەتەدا خۆيان و باوو باپريان لە رڤى ئەم كتيبەو لەناو ئاوينەى گەشى شارى سلېماندا دەيستنەو، ھەر وەك لەدابە شکرەن و ريکخستى فەسلەکانى كتيبەكەدا لاى ھەرچەشنە نووسەر رڤيازێك ھەبە، بەلاى ئيمەو ئەو رڤيازە باشتر بوو كە لەگەل پڤرەوى زانستى ليکۆلئەو دا بگۆنجي. بەلām نووسەر ئامانج و مەبەستىكى لەبەرچاو و دابە شکرەنەكەى بۆ ئەو مەبەستەو باوھەرى بەو بەتینە كە بەم چەشنە خزمەتێكى گەورەى شارە خۆشەويستەكەى ئەكات.

يڤگومان ئەو خزمەتەشى کردووەو ئەم ھەموو زانيارىيانە بەرھەمى كۆششى بەردەوام و كۆلئەدەرانی ئاقە كەستىكى بە پەرۆشن. بەلām ئەگەر ئاوينەى ھەموو چالاكی مرفانەى خەلکى شارى تیدا بيبين، ئەوا دەيان، بەلکو سەدان كەس كە نووسەر چۆنە لايان و پرسيارى ليکرىوون و ھەر يەكە لە كۆنجىكى بېرەوھەرى و زانيارى خۆيەو پارمەيتى داو، چەشنىكى تر لەو چالاكی مرفانەيان بۆ ميژووى

شاره‌که‌یان نۆمارکردوووه ئهم تۆماره مه‌زنه بۆ يادی دوو سه‌د ساله‌ی سلجانی جیڭیر
کراوه.

دووا ووتهی منیش:

حاجی مه‌لا ره‌سوولی دېلێڤه (موخلیس) که روو ئەکاته شاری سلجانی وادی کاک
ئهممه‌دی شیخ و شیخ حسینی قازی ئەکاته‌وه ئەلی:

مه‌دینه‌ی مولکی بابان موخلیسا به‌عنی سلجانی
که‌جی دوو هه‌زره‌ی وانی ئەلی وه‌ک که‌عه‌توللانی

ئهم شاره‌ پیرۆزه، مه‌زنه، ئەگەر له‌ يادی دوو سه‌د ساله‌یدا به‌ به‌جی هێتانی ئهم ئهرکی
پێشه‌کی نووسین و پێدا چوونه‌وه‌یه، چ نووسه‌رو چ ده‌زگای بلاوکردنه‌وه‌و رۆشنی
کووردی ئهم ده‌رفه‌ته‌یان دا بێ، ئەوا زۆر سواسیان ئەکهم و ئهم ئهرکه‌ی منیش وه‌ک
نه‌وه‌به‌کی ئه‌و موخلیسه‌ی سلجانی، گێرنووشیکه‌ بۆ ئه‌و شاره‌ پیرۆزه، بۆ يادی دوو
سه‌د ساله‌ی، هه‌ر به‌رزو سه‌ربه‌رزنی و مه‌له‌ندی چالاکی و هه‌لمه‌ت و شارستانێتی و
ووشه‌ی پیرۆز بێ

سلجانی ۱۳/۱۲/۱۹۸۴

■ پاشکزی پنبه کی

هموو شارينكى تازه له ميژوودا، به تايهني نوو شارانهى له سهردهمى شارستانيتى تازه و بهر و پيدا بوونى په يوه ندى سهرمايه دارى چوون له بهر همدا دروست كراون، هموو نه خاينكي پيش كهوتى نوو چهند سدهيه له ويدا داده چسپين و دوا كهوته كى نوو چهند سدهيه له دهره وى شارجى ديلن. بهم چه شته له شارى سلطاني دا هر له سهره تاي دروست بووندا گهليك شت پيك هات. ^(۱) شار له سهر بناغى زانينو شارستانى دروست كرا. به چه شت ك كه له شارى تازهى پيشكهوتو بجيت و هونه رى نه رختي كچه رى نوو سهردهمى روژه لاني تيا دا به كار هيتا ^(۲) هر له سهره تاي دامه زراندي به وه پرژوى تاوو ^(۳) زيراني تايهني بو هموو شاره كه كرا. ^(۴) چهند چه شته پشه سازى له شاره كه دا دامه زرا، كه لهو پشه سازى يانه ده چوون كهوا له سهره تاي راپه رينى پشه سازى و په پيدا بوونى په يوه ندى بوژو زاني نوو وړيادا پيدا بوو بوون. وهك ساپوون دروست كړدن ^(۵) وچين و رستن و جولاني و موناخانه و ^(۶) ده باخانه ^(۷).

هر وهك گهلي سمنهت كارى تر له شاردا په پيدا بوون، وهك چه خا خسازى و كارگه چى... هند وه زورى هم سمنه تانه كار چى تافه كه سى ياتافه وه سنا نه بوون.

(۱) مستر ريچ و ميجر سون. له باسې سلطاني شى جياواز ده گيرنوه. ريچ له دهرى بابان دا چوته سلطاني لوبيدى بهر يوه كه بابان بهر امير بهتوك راست كاتوه بويه له جوانى سلطاني دهرى. سون له شى خانى سلطاني ناتوبيد يوه. له بهر له تمانهت خانو گوي سېانهى سلطاني لا نارېكو به يوراي توه يوه هله يه تالان ييښه دى. بويه باس له جوانو ريكيونكي شارى هله يه زياتر ده كات. پاي هم نيروانه ي لېبراليزم هر چى بهك ښت. پاشاوى دهرى بابانو خاتره كونه كاني سلطاني بهلگى ورومان.

(۲) تا هم سالانې دواى سلطاني تالو كار ترانه دهره يوه كه تر زموى دا به هموو مالى گېره كه دهر وښتو له شوه بهك دا يوه كه زور پاتې شى گهره ي روژه لانت، تا هم سالانه هر نوو چسته ښه يان بهر يوه. يو (زيراب) ښ له شيراني له سلطاني رېلكه خرابو وليستا دهره شرون هر تهره كونه. تالو لهو پرژوى زيراب (مجارى) يانه ده چن كه تازه له شونېكي وهك بهغلاندا دروست ده كرى.

(۳) له سلطاني تاتېستا گېره كلك هپه يي دهر يي ساپون كړان تا سالانې دواى هموو مالانې لهو گېره كه ساپون يان دروست ده كړد. ساپون هر وهك له ريزى په پيدا بوونى پشه سازى دا دهره يي، ښانه ي بلژويونوى پلكو تميزو شارستانه.

(۴) موناخانه: هو چيگه يه كه خهر لري تيا دروست ده كرى، خهر لري دروست كړدن به زورى هر وهك پشه ساز هر وهما پله كيشه بو بستى بهر همى گوند بهلار موه وانه بهلار موه كه لشمش له لاپورى دا هه گلو يكي تازه ي پيش كهوتى كونه له.

(۵) ده باخانه: ده باغ خانه: ښى نيا چاك ده كرى. ښ روهانه كړدنو تيجاروت يي كړدنو چ بو پلكو دروست كړدن كه لوښ پشه سازى به كى خرمالي به.

بەلکو زۆرتر ئەوە بوو کە وەستابەك چەند شاگردى لە ناو چوار دیواردا كۆدەكردەو و ویشی پى دەکردن. کە ئەمە لە ئىكۆنۆمى دا بە (مانىفا كۆرە) دەزانى، کە يەكەم وینەى کارگەى تازهى دەورى سەرمایەدارى یەو یەكەم دەستگاپە کە شیوەى (بە كۆمەل بەرھەم ھێنان) بدا بە بەرھەم، کە ئەمە خاسیەتی یەكەمى رژىمى سەرمایەدارى یەو ئەو ھەنگاوەیە کە رژىمى سەرمایەدارى بە سۆشیالیزمەو دەبەستى، ھەر وەك پىشەسازى لە یەكەم رۆژەو لە سەلانی دا سەرى دەردەھێنا، ھەر وەھا ئەو شارە بوو بە مەركەزى كى پتەوى بازارگانیش. ئىگومان ئەم پىش كەوتە ئابوورى یەو ئەو ھەولە سیاسى یە پىش كەوتنى زانیارى و ئەدەبىياتیشى لى دەیتەو و چەشنە وریانى و ھوشبارى بەك لە ناو دانىشتووانیشدا دورست دەكات. بەتایەنى گەر ئەو ھوش بزانی، کە سەرچاوەكانى مێژوو دەبگێرنەو کەوا پاشای بابان كاتى شارى دروست کرد ھەوالى بو ھەموو دێھات و سەرتیرەكان نارد کە ھەر لایە چەند مال بێرن بو ئەوى لەم شارە تازهیدا نىشتەجى بێن. دیارە کە ھەر گوندەو ھەر سەرتیرە یە ئەو کەس و خێزانەیان نار = شار، کە حەزبان لە ژبانی شارستان و پىشكەوتن دەکردو لەگەل ئەو ژبانەدا دەگرنجان و وەك دەلێن شایانى ئەوە بوون پرووى خویان و تیرەو گوندەكەیان لەبەردەمى پاشادا سپى بەكن.

پاسنى یەكى عىلمى ئەوتوش ھەبە کە لێرەدا ھاتەدى. ئەویش ئەوە یە کە ھەمیشە ھوشیارترین دەستەى جوتیار روودەكەنە شار، ئەوانەى بتوانن لەگەل ژبان و پىك وینكى ئىش کردن و گۆزەرانى كرىكاردا بگۆنجن^(٦)

گەر ئەمە لەبامى زەحمەتكێشانی شاردا راست یت. ئەوا بو سەنەتكارو بازارگان و توجاریش دەیتە شتێك كە پرووى داو. زۆر لە پیاوھێرەكانى سەلانی و لە خێزانە كۆنەكانى باش ئەو دەزانن كە ھەریەكەیان لەكۆى وە ھاتوون و بۆچ؟ ھەر سەنەتكارى كى كوردی دەسب رەنگین كە سنوورى گوندو شارەكەى خۆى پى تەنگ بوو. ھاتوو لێرەدا ھونەرى خۆى بنوێ و پىش بەكوێ. سەلانی بە مەركەزى ك كە ھاوێن پارەى زۆر شوێن بەو جیگە یەى بزانی كە سەرمایەكەیان بە

(٦) ئەم دەستە یە لە ناو ھەلاھلا بە دەستە یكى پىش كەوتوو و ھوشیار دەزانن. بەلام لە وولاتانى پىش كەوتوودا. كە چى پىك كرىكارى پتەو كۆنێ تیا یە. بە دەستە یكى تازەرتا رادە بەك دوا كەوتوو دەناسن. كە ھوشبارى و پىك وینكى كرىكاران شاش دەكن.

نازادی پهری تیا بسینی. بویه له کوردی همه‌دان و له ئازربایجانی و جوله‌که‌وکلدان روویان کرده سلطانی (۷) ته‌نانت له تۆماری یادگارا باسی زۆر موسیقاژهن و گۆرانی بیژیش هه‌یه که بهم مه‌به‌سه روویان کر ■ سلطانی. له رووی زانست و خوێنده‌واریشه‌وه ههر له سه‌ره‌تاوه چهند مزگه‌وت دزوست کراو مزگه‌وتی گه‌وره بوو به مه‌لێه‌ندی خوێندن و به سه‌ره‌رشنی پاشای بابان و له‌پاره‌ی میرنشینی‌و شوێن بو‌گۆزه‌رانی سه‌دان فه‌قی دانرا، که له هه‌موو کونجیکی کوردستانه‌وه فه‌قی‌ی زانست خوازو زیره‌ک بو‌خوێندن ده‌هاتن، مه‌لای لی‌هاتوو هه‌لکه‌وتوو بو‌ده‌رس ووتنه‌وه روویان کرده ئه‌و مه‌لێه‌نده. دیسان ئه‌وه‌ش ئاشکرایه که ئه‌و مه‌لا گه‌وره‌انه له کوی‌وه هاتن و بۆج؟ وه چون هه‌ندێکیان له سلطانی دا پی‌گه‌یشتن و به ناو هه‌موو وولاتی ئیسلامدا ناویانگهان ب‌لا‌و‌بو‌وه ههر له‌م باره‌یه‌وه کێشه‌ی نیوان ته‌ریقه‌ی قادری و نه‌قشه‌ندی به شه‌قیکی پیش‌که‌وتنی شار ده‌زانری (۸)

قوتابخانه‌ی ئه‌ده‌بی نوی

لی‌گومان له‌م زه‌وی‌یه به پته‌داو له‌م مه‌یدانه پیش‌که‌وتوه‌دا، بزوتنه‌وه‌یه‌کی ئه‌ده‌بی‌ی تازه‌ش به‌ریا ده‌نی و په‌یره‌ویکی ئه‌ده‌بی‌ی تازه‌یا چهند په‌یره‌و دیته‌کابه‌وه. گزنگه‌و مه‌شه‌خه‌لی په‌یره‌ویکی ئه‌ده‌بی‌ی تازه له سلطانی‌وه سه‌ری ده‌ره‌یناو بو‌و به رووناکی یه‌ک که تانیستا به‌رده‌وامه‌و به‌شی زۆری کوردستانی گرت‌وه. یاراسته‌ر ئه‌وه‌یه (که له‌ رووی زمانه‌وه) بوو به ئه‌ده‌بیاتی ئه‌وانه‌ی به‌ سی‌ دیالیکتی کوردی ده‌دوین. قوتابخانه‌ی شیعری بابان، که هه‌ندێ له‌میژوو نووسانی ئه‌ده‌ب به قوتابخانه‌ی نالی داده‌نین و هه‌ندی‌کیش له‌ باسی‌دا نالی و سالم و کوردی پێکه‌وه تۆمارده‌که‌ن. ئه‌و قوتابخانه‌یه‌ گه‌ر له‌ رووی ناوه‌روکی‌شه‌وه گه‌لێک دیمه‌ی له ئه‌ده‌بیاتی

(۷) میجرسون هه‌ولی ئه‌وه‌ی داوه زۆر نا‌هه‌ستانه‌ له‌م تیکه‌لی‌یه‌ی خه‌لکی سلطانی لێک‌به‌داته‌وه به چه‌شێک که به سوکی ته‌ماشای ئه‌و شاره‌ نه‌بزه بکڕێت که ئه‌مه ته‌نیا ■ دوزینکی وه‌ک ئه‌و ده‌ره‌شه‌ت‌ه‌وه. جی‌ی دانته که هه‌ندێ کورد ئه‌و ووتنه‌ نا‌شیرینه‌ی ئه‌و دووباره‌یه‌که‌ت‌ه‌وه

(۸) تا ئیستا لی‌کۆ‌لێه‌وه‌یه‌کی عیلمی له‌م کێشه‌یه‌مان فی‌یه که مه‌سه‌له‌که په‌ستی به ژبانی سیاسی و ئابوری‌ی کورده‌واری و به‌په‌ی ئه‌وسای کورده‌لێه‌تی‌یه‌وه تانیشت. لی‌کۆ‌لێه‌وه‌ی راسته‌قینێ ژبان و بیه‌ بزوتنه‌وه‌ی ئه‌و پاره‌و رو‌شن بیه‌ی کورد پشت‌گۆڕی خراوه، که به شه‌هیدێکی گه‌وره‌ی بیه‌وایه‌ر ده‌نیزیری مه‌به‌س مه‌ولانا خالیدی نه‌قشه‌ندی‌یه. که به‌زۆر تلاره‌و ده‌ره‌ده‌ر کراو له‌ دور وولات به‌رنامه‌وه کۆچی کرد (۱۲۵۲ هـ)

ئەمروماندا ئەمانى. ئەوا قورمى ئەدەبىياتى ئەمرومان ھەز بەرھەپش چوونى مېزوونى
 قورمى ئەدەبىياتى ئەوا قوتانجانەپە، بەتايەتتى ئەوا زمانىي كە ئەدەبىياتەكى
 پىئەنووسى ھەر ئەوا زمانە، تازە پتەوہەپە ئەوا قوتانجانەپە كوردبوى بە كەرەسە
 دەرپرېنى ناوەرۆكەكى و بە ھۆى دارشتى قورمى تايەتتى خۆى. گەر گورېنېكىش
 لە زمانى ئەدەبىياتى ئەمرومان و ئەوا قوتانجانەپەدا بېئىن، ئەو ھەر ئەوا گوررەنەپە كە
 مېزوو سروشى پېشكەوتن دروستى كوردووە دەپى روویداو سەرچاوەى يەكەمى ئەوا
 پېشكەوتن و بەرھەپش چوئەش لە زمانى ئەدەبىياتى ئەمروماندا ھەر ئەوا روشنى و
 تازەگەرى و دىنامىكىتتى يەپە كە لە زمانى ئەدەبىياتى دەورى باباندا ھەبوو
 دەستى پى كەرد. ئەوا زمانە كوردى يەپە، ياووردتر ئەو بېئىن ئەوا دىيالېكتە كوردى يەپە
 لە سەرەتاو شىعرى نالى و سالم و كوردى پى ئووسرا، ئەوا ئەوا دىيالېكتە نەبوو كە
 خەلكى سىلپانى پى ئى دەپەپش. بەلكو ھەر وەك خەلكى سىلپانى خۆيان
 ئىكەل بوون و گەر شىوہى قەسە كەردىان تەئسرى چەند دىيالېكتى جياوازی كوردىشى
 تيا ديار نەبوون ئەوا چەند بەشە دىيالېكتى ھەر كارى تى كوردووە. ھەر وەھا ئەم
 ئىكەل يەپە لە زمانە ئەدەبىياتە كەشدا ھەر دياربوو. ھونەرمەندى و. وەستانى
 دامەزرێتەرانى ئەوا قوتانجانە ئەدەبىياتە، توانايەكى واى بەخشى بە ئەدەبەكەيان، كە
 زوو پلاو بېئەو باش بچێتە دڵەو كار بكانە سەر شاعیرانى ناوچەى تری كوردستان و
 ئەوا دەنگەى لە سىلپانى يەو، دەنگى دا يەو و دەنگ دانەو كەش لە يەكەم پلەدا لە
 ناوچەى سۆرانەو^(۹) بوو. ھەر لەو سەردەمەدا شىعرى حاجى قادىرى كوونى
 (۱۸۱۵-۱۸۹۷) و ئەختەر - (۱۸۳۶-۱۸۸۶) و كەبفې جواروونى لە خاكى
 سۆرانەو و مەجدى (۱۸۴۹-۱۹۲۵) لە ئەردەلانەو و كۆمەلنى شاعیرى تری
 ناوچەى سەو موكریان ھەر بەو چەشنەيان نووسىو كە نالى و ھاو ئەكانى نووسىوانە.
 واتە: پش بە گەلێك بەلگەى ئەدەبى دەتوانن بېئىن ئەوا زمانە ئەدەبىياتى لە
 سىلپانى يەو ھەلقولنى ھەر لەسەرەتای دروست بوونى زمانى ئەدەبىياتى ھەر چار بەشە
 دىيالېكتەكى كرمانجى خوارو بوو واتە: سىلپانى و سەو سۆران و موكریان. ئەو ساش و
 ئىستاش لە ئاخافتى رۆژانەياندا ئەوندە جيان كە ھەر يەكى لەوان ناو بېئىن بەشە

(۹) تا ئېستا ژۆر نووسەر بە ھەلە بەھەمژ (كرمانجى خوارو) دەلێن (سۆرانى)، كە سۆران ھەر بە ناوچەى مێنشینى سۆران
 دەپوژىو شىوہەكى بەشێكە || چوارەش دىيالېكتى كرمانجى خوارو وە (سىلپانى، سە، موكریان، سۆران).

(دیالکت)، به لّام ئەوساش و ئیستاش هەر بەیەک زمان و یەک چەشن نووسیویانە. گەرباری سیاسی لوپستان و لەناوچوونی میرنشینی بۆتان پاش ئەوش هێرشى جانەهرانەى کەمالى بەکان وای کردبى کە مەشخەلى شیعری بابەتایەرو شیعری کرمانجى ژووروو، یابلین ئەدەبیاتی بۆتان کزبیت، یا لەناویچى و تەوژمى شیعری بابان وای کرد بى کە زۆر لەواتەى هەورامى نەبوون و بەهەورامى شیعریان دەووت، یا تەنانت خوێندەوارانى هەورامانیش ئەم شیوە تازەیهى نووسین بە شیوەى رەسمى ئەدەبیات بناسن و هەورامى بچچى یێلن. ئەوا مەشخەلى شیعری بابان نەهاتە کزى و جاروبار هەر گەشى دەسەندو هەر پێش دەکەوت و گەر جاروبار کپ بوو بى، ئەوا هەر ماوەر رینگى خۆى نەگۆرپووە و رووداوى کۆمەلایەتى و سیاسى جاروبار گیانیکی تازەى کردووە بە بەریا.

داگیر کردنى عوسمانى:

نزیکى خاکی بۆتان و تەنانت بادینانیش وای کردووە کە دەسەلّانى تورك بەکسەر بگاتە هەموو کونجىکى ژبانى ئەو دوو میرنشینه پێشووەى کورد. داگیرکردنى عوسمانى لەفەرەهنگى سیاسەتدا بەرامبەر بە نەزافى و نەخۆشى و دواکەوتە. بەم جۆرە لە هەموو خاکی داگیرکراوى کورددا، عوسمانى بەکان دەستان دایە کۆژاندنەوى هەموو مەشخەل و چرایەکی زانیاری. لەجزیرە و ئامیدى و ئاکرى و شووش ۱۱ بآلەتەو سلیمانى و گەلى شونى کوردستان مژگەوتە گەورەکان جیگەى خوێندن و سەرچاوەى زانست و ئەدەبیات بوون. بەلام داگیرکەرى عوسمانى ئەو مەشخەلەى فەرماندو گەر بۆ خاپاندن و دەسلّات پتەوکردنى خویان کاریان بە ئاین و مژگەوت بوو، ئەوەهەولێ ئەوەیان داووە کە لە جیگەى دەنگى مواناقەشەوزانین، دەنگى دەف و لەجیگەى چرای زانست بریسکەى شیرو زرکی دەرویشی تبادا جیگیر بیت، ناوچەى سلیمانى، هەرچەندە زۆر کارەساتى دى کە بیته هوى دواکەوتن و راگرتنى بەروپێش چوونەکەى دەورى بابان بەلام لەگەل ئەوەشدا هەندى هۆهەبوو کە ئەو مەشخەلەى لە کۆژاندنەوه رزگلاکەرد.

دووری سلجانی له پایتهختهوهو به زهحمت کهشتنی سوپاو سهربازی عوسانی^(۱۱)، وای کردبوو که هیچ کاتیک له سلجانی دا دهسه لاتیکی پتهوی عوسانی دیار نهیت گهر شتیخی نودی له دهووری بابان دا بهیهکی له کوله که کافی زانست بزانری.

هوا کاک ئهحهدهیش لهم دهووره دا بهوهی تریقهت و زانیی له یهکدا، وای کرد ئهوه مهشخه له نهکوژتهوه. تهناهت بهلنگه زوره که پاش روخاندنی بابانیش هر به کوردی دهرسی دهووتهوه. عوسانی بهکان - بو بهریوه بردنی دهستگای دهولت پیوستان به چهند قوتابخانه ههبوو که بکادرو فەرمانره وایان بو پی بگه پییت. بو ئهوهش که خه لکی ههندی لای ئیمپراتوریه تهکش به چهند دهستگابهکی ئهوتو بی دهنگ بکهن که خوشیان سوودی لی بین - له پال دانشگاهی سولتانیو عهسکهری ئهسته مبول دا له چوار شاری گه پیراتوریه تدا چوار قوتابخانه ی روشدیهی عهسکهری یان کردهوه. که بو ئه و کاته له پیزی پلهی سانهوی خویندنی ئه مړو ده ژمیرا، هه رچه نده رادهی خویندنه کهی زور لهوه بهر زتر بووه.

یهکی لهم چوار روشدیهی عهسکهری به بهر شاری سلجانی کهوت^(۱۲) ئه م قوتابخانه یه، هه ره که پیش کهوته کهی پیشووی ده پاراست، هه ره ها بناغه ی خویندنی هاو ده م و تازه بابیه تیشی به کم جار له سلجانی دا به لکو له هه موو کوردستاندا دامه زرانده هه ر لیره دا کو مە لی قوتانی پی گه یشتن که دوانی روویان کر ئهسته مبول و خویندنیان ته واکردو زوریان له مه ودا بوون به کهسی واکه له میژووی سیاسی و که لچه رو ئه دیه یات و زمانه وانی و میژوو نووسینه وهی کورددا ناویان بدره و شینه وه. هه ره که کار به دهستی وایان تیا هه لکه و ته که له ئهسته مبول دا پایه ی زور بلندی هه بی و له رووی شارستانی و که لچه ره وه هه ولی ئه وه بدات گهر خزمه تی هه موو کوردستانی پی ته کری. هه واکه خزمه تی سلجانی بکات.

(۱۱) له م باره به وه پانداشته کهی - به مە یژن گ شتی سهر ده گه پته وه. تهناهت سهربازی عوسانی له ترسی هه مه وند هه ر نه یترانیوه ریگی سلجانی به گریزو زور به زهحمت گه یشتنه ئه وی

(۱۲) ئه م چوار قوتابخانه یه له ئیزموشام و به خداد سلجانی بوون

داگیر کردنی ئینگلیز:

ئەوێ دەربارەى داگیرکەرى عوسمانى دەوترى، دەربارەى داگیرکەرى ئینگلیزیش راستە. دەسلاتی ئیمپریالیزی ئینگلیز ھەر لە رۆژى خۆیەووە تائەمروش بەکەم سەرچاوەى ماتەم و کارەسات و دابەش کردن و دواکەوتنى کوردستانە. بەلام ریکەوتىکی سەیری مێژوو وای کرد کە بەکى لە کۆلەکانى ئەم ناوەى ئیمپریالیزی ئینگلیز کە مێجەرسۆنە: لە پال ئەو ھەموو دۆژمناوەى بەدا کە لە گەل کوردی کردو لەپال ئەویدا کە مێژوو بەبەکەم دۆژمى سەردارى نەتەوێ کوردو رابەرى دەیان سالى خەباتى شێخ مەحمودى حەفیدی دەزانى، ھەندى خزمەتى زمانى کوردیش بکات و لەدەورى ئەویدا ئەو تەوژمى ئەدەبیات و زمان پوختە کردەى دەورى بابان بەرەوپێشەو پروات (۱۲).

فەرمانرەوایى شێخ مەحمود:

ئەم تەوژم و پێشکەوتنە کالانى ماندوونى لە سالى ۱۹۲۲دا کردەووە پشتىنى بە ئاسوودەى رۆشنى تاماوە بەکى بەست. سالى ۱۹۲۲ لە مێژووى کورددا سەرباسىکى زۆرینە. گەر لەمێژوودا ئەو سالى پێت کە لە ناوچەبەکى کوردستانا بەکەم قەوارەى تازە بابەتى کورد دامەزراو شێخ مەحمودى پێشەوا بە رەسمى بوو بە مەلىک مەحمودى بەکەم. ئەوا پۆ رۆشن بیری و خۆبەندەوارى کە لێچەرى کوردی، بە سالى رەسمى لە دایک بوون دەژمیری و لە و سالىدا ئاوانەکەى خانی ھاتە دى و زمانى کوردی بە رەسمى ناسراو وەک ئەو دەبەرموو و نەقەدى مە بوو بەسکى مەسکوکە. لەروژانى پاشایەتى شێخ مەحمودا زمانى کوردی بە رەسمى بوو بە زمانى دائىرە دەستگای دەولەت و قوتابجنانە. ھەر (شێخ) لە دەست بەسەرى ھىندستانەو گەرايەو پائەختەکەى. قوتابى کورد بەکەم سروودى خویان بە کوردی پۆ ووت (۱۳) بەکەم جار بوو لە مێژووى قوتابجنانەى تازەو ھاو دەمدا زمانى

(۱۲) ئەم بارەبەرە ئەمەشای، ئەو بەکە کە نووسەرى ئەم نامە بە لە حوزەیرانى ۱۹۷۰ دا لە (ئالەخى) دا بە تەبزی (ع) نووسیوە.

(۱۳) رەفیق حەمى ۱۱ بادداشت دا باسى ئەو سروودە دەکات کە شاعیری ئاودار زۆرەر لە بەرەوپێچەرى شێخ دا پۆ قوتابیانى نووسیوە.

کوردی زمانی ره سمی ییت. رۆژنامه گهری ی کوردی له م دهوره دا چالاكانه پهری
سهند؛ شیعرو ئه ده بیات بوو به چه کی پاراستنی شوێش و ئه قهواره بهی کورد، ئه
زمانهش که له هه موو ئه م که ی ن به ی نه دا به کار ده هیژا هه ر ئه شیه کوردی به بوو
که له رۆژانی نالی دا ده ستی پی کرد بوو و له ده وری هه ردوو داگیر کردا پهری
سهند بوو.

ده رله ئی عیراق:

پاش ئه وه ی جار یکی تر داگیر که ر هاته وه و (شاره زوور بۆه به ده ربای خوێن و
سلجانی گه می به ره نگ) «ده سه لانی شیخ مه حمود پاش نزیکه ی سالتیک له ناودراو
ناوچه ی سلجانی کرا به لیوا به کی مه مله که ئی عیراق که تاز» فه بسه ئی به که م هیژا بوو
کرا بوو به مه لیکی.

پاش ئه وه ش له ناوچه ی سلجانی دا خوێندن و زۆر کات کاروباری ره سمی ی
ده سگا کانی ده وله ت به کوردی هیژا به وه. له و ساوه و تائیتا شه ش پۆلی سه ره تانی
به کوردی ده خوێنری. رۆژنامه و گوڤارو کتیی کوردی له م ناوچه به هه ر نه براره.
فراوان بوون و په ره سه ندنی یا که م یوونه وه ی و کربوونی به ستراره به تیزبوون و هیواش
بوونه وه ی هیژا رژی کۆنه په رمستی ئه و سه رده مانه وه. به لām به هیچ جوړیک تا
سالی ۱۹۶۱ سالتیک رانه بوردوه که ئه م ناوچه به چاپه مه ئی کوردی تیانه ئی. هه ر
وه که له رۆژانی بابان دا ئه م ته وژی زمان و ئه ده بیاته ناوچه کانی تری کرمانجی ی
خوارووی گرتوه، هه ر وه ها له م ده ورانه شدا ئه و ده مه نه هه ر ییزاره. زۆر
به سه رتیکچوونی ده سه لانی شیخ مه حمود دا رانه بوردبوو که حوزنی ی موکریانی
چاپخانه ی (زاری کرمانجی) ی هیژا به ره وانلزو کردی به ده سگایه کی ته وژی
رۆشن بیری ی کوردی که تائیتا هه ر له کاردا ییت. له ناوچه ی که رکوک و هه ولێردا
به گشی یا له هه ندی شوێن دا، هه میشه یا ناو به ناو به کوردی خوێن هه ر هه بووه.
هه موو ئه م نووسین و ئه دیات و خوێندنه ش هه ر به و زمانه ئه ده ی به بووه که له سلجانی
به کار هیژاره. بۆ ناوچه ی هه ورامانیش، هه ر وه که ته وژی ئه ده بیاتی بابان وای کرد
که زۆر له وانه ی هه ورامی نه بوون و به هه ورامی یابلیین به شیوه ی گۆران ده یاننوسی

وازی لی یینو بهو شیوه تازه به بنوسن. لهم دهوره دا خویندنی کوردی هر له زووهو چوه ناوچه ی هورامانی خوارووهو هر لهو کتیانه شدا که له سلجانی ده خویندران، بهم جوړه له هوراماندا کوته لی خوینده وار په بډابوو که به ته وای بهو شیوه ته ده ی په بخوینو بنوسن. باری بهر ویش چونی زبانی تابوریش وای کرد که ناوچه ی هورامان نه توانی لهو قاوغه تابوری به کوته ی خویدا بزی که جاران تبادا بوو، واته بی په نا پرده بهر بهرهمی کشتوکال و پیشه سازی هیچ جیگه به کی تر بتوانی بزی، بویه له نه نجای تیکه لی ی تازه ی تابوری و بازرگانی بهو وای لی هاتووه که زور به ی خه لکی هورامان هر دوو شیوه باش بزائن. هر وهك سر وشته کی هورامان خوی کهوا هه لیکه وتووه که بو کشت و کال ده ست نه داو دهستی پیشه سازی و هاوینه هوار تاوه دان کردنه وه هیشتا نهك هورامان به لکو همور کوردستانی نه گرتوته وه، همه وای کردوه که خه لکی هورامان له پال توجاره ت دا (له دهره وه ی هورامان) روویکه نه خوینده واری و فرمان بهر پی گه باندن. له نه نجای همه دا وای لی هاتووه گهر جاران له سلجانی بهو فیرکر ده چوو بو هورامان و به شیوه ی سلجانی خه لکی تهو ناوچه به ی فیرده کرد. ئیستا زور له فیرکه رانی ناوچه ی هه له یجهو ته نانه ت سلجانی همووی و تا ناوچه ی سواریش خه لکی هورامان بن و هر بهو شیوه به کگرتووه ی خویندن دهرس بلینه وه، گهر که سی تهو توشیان تیا هه ل بکه وی که خهر یکی نووسین و ته ده بیات بی ته وه تهویش هر بهو شیوه به کگرتووه دهنووسی به شیوه کی خوی نا (۱۱)

بو ناوچه ی سته و موکریانیش هر وهك لهویش هر له سهرده می بابانه وه و پاش کز بوونی شعری دبالیکتی گوران هر له سهر په پروه که ی (نالی || سالم و کوردی) شیر دهستی پی کرد؛ هر لهو کاته وه و تائیشناش هم په پروه هر بهر دهوام بووه.

---

(۱۴) له گولار (گولارین) دا نای گلی نووسر دهینن که خزان کله یون پاکرمانشانه و (له سلجانی شیوه ی خزان) هر وهك نووسرانی زری گلاویز نووسرمانه هروهك پکی له نووسره گهروه کاتان که ملا جهیل بهندی روزبهانی به، شیوه ی لهه کردنی خوی (روزبهانی) به که به شیکه دبالیکتی گوران. به لام نووسنه کی که هر بهم زمانه ته ده ی به کگرتووه ی ئیستی نیمه ده بیاته ریژی نووسرانی گهروو لهو نووسرانه وه که کوردی پاش دهنووسن و هر وهك له تار خه لکی هورامان دا ئیستا نووسر شاهه هر بهم زمانه ته ده ی به دهنووسن دتوانن له واته نای تم خاوهن بهرهمانه بهین شیخ
 ■ نمین کاردهخی، سسه کهرم رهنه زانو دانای هورلی و رهشید هورلی هورسانی هورلی... هند.

ئەو شتائەى لە ئاۋچەى سە دەئووسرئىن و دەگەنە ئىمە، يا ئەو ئووسەرئانەى خەلکى ئەو ئاۋچەىنە کە لە گۆفار يا رۆژنامەدا دەئووسن کە جاروبار لە ئىرانان رېنگەى پى دەدرى يا جاروبار کوردى ئىران لە دەرەوەى وولات دەرى دەکن هەر بەو شىۋە يەگگرتوۋە دەئووسن. ئەم بىرارە زۆر قوۋلترو فراوانتر بەسەر خەلکى موکریاندا دىتەدى. چونکە ئاۋچەى موکریان لەپال ئەۋەدا کە مېژوۋى ئەدەبىاتەکەى ئەم دوو سەدەبەى لەگەل ئاۋچەى سۇران و سەلپانى و سەدا جىئاناکرئەۋە. ئەۋىش وەك سەلپانى سالىکى گەشەدارو زىرین لە مېژوۋى نىشتانپەرۋەرى و سىياسىي دا هەبە کە کارپىكى ئەۋاۋى کردە سەربزوتنەۋەى رۆشن بىرى و سەر ئەدەبىات کە تائىستا ئەئسرى هەرمانى

کۆمارى مەهاباد

ئەو سالىش سالى دامەزراندن و دەسەلاتى کۆمارى کوردستانە کە مەهاباد پايتەختى بوو و زۆرى دەسەلاتى لە ئاۋچەى موکریاندا بوو. مېژو ئووسان دەتوانن زۆر شتى رەنگىن دەربارەى ئەو سالى بنووسن و نىشتانپەرۋەران و شاعىران و شۆرەشگىرانىش لە ئۆمارى يادگارار زۆر وئەو ئابلۆى ئازايەتى و فېداكارى بۆ بەجى بېژن بەلام بۆ ئەم باسەى ئىمە، سالى ۱۹۴۶ ئەو سالىە کە زمانى کوردى بە زمانى رەسمىي ئەو ئاۋچەى ناسرا کە دەسەلاتى کۆمارى کوردستانى تيا بوو. فەرمانى سەركۆمار بەو زمانە دەرەچوۋ كاروبارى دەستگای دەۋلەت بە کوردى بوو، قوتالى كورد بە زمانى زىگماكى خۆى كەۋتە خوئىندىن. ئاقە چاپخانەكەى (كوردستان) لە مەهابادا كەۋ گەرو هەموو شتى بۆكاروبارى كۆمارو قوتانجانە چاپ كرددو كىنىب و گۆفارو رۆژنامەى كوردى كەۋتە دەرچوون. ئەو زمانە ئەدەبىيەش كە كە بۆ ئەم مەبەسانە بەكاردەهئىزا هەر ئەو زمانە بوو كە لە دەۋرى بابانەۋە گەشەى سەندبوو. تەنانت لە پروۋى خوئىندەۋە هەر بەرھەمى تەجروبهى بىست و چوار سالىە ئاۋچەى سەلپانى براو بە پوختەى لەۋى سوۋدى لى بئىزا. هەر وەك لە رۆژنامەو گۆفارەكانى كۆمارەكەشدا كارى ئەم تەجروبهى زۆر ديار بوو.^(۶)

(۶) لە كوردستانى عىراقەۋە گەلەك خوئىندەۋارو ئووسەرو مامۇستا چوونە مەهاباد لە دەسگای فېركردن و رۆژنامەو ئووسىنى كۆمارە كەدا جېگەى دياريان هەبوو.

لەم سەڵەدا پێڕەوی دووایی بە یەك شیوە نووسینی موکریان لەگەڵ سێ بەشە دیالێکە کە تری کرمانجی خواروودا جیگیربوو وای لێ هات کە هەر وەکو ئیستا دەنگی سروودی ئەو سەردەمە لە گۆنێ ئەو لاوو کالانەدا دەزرنگیتەوه کە ئەو سەردەمەیان بە قوتایی یا گەورەیی دیوه. هەروەها ئەنسیری جیگیربوونی ئەو شیوە نووسینەش لە بەرھەمی ئەو نووسەر و شاعیرانەدا دیاریی کە لە ناوچەیەدا پێ دەگەن یالە بنەچەدا لەوێ هاتون^(۷)

زمانی ئیستای ئەدەبیات:

کەواتە ئەم شیوە نووسینە ئیستا لە بەشی زۆری کوردستانی عێراق و ئێراندا پێی دەخوێتێ و دەنوسری و زمانی ئەدەبیاتە، شیوە نووسینێکی بەکگرتوی کوردی یە کە هەموو خواوەنانی کرمانجی خواروو (سنە - سلجانی، سۆران، موکریان) و نووسەران کوردی (گۆران) و هەندی نووسەری کوردی لور^(۸) بەکاری دەهێن.

ئێمە ناتوانین بە هیچ جورێک بەم شیوە ئەدەبی یە بڵین، شیوەی سلجانی، چونکە هەر وەك نووسینە کە خۆی، تەنانت نووسینی شاعیران و نووسەران شاری سلجانی لەگەڵ قسەکردنی ناو مایاندا جیاوازی یەکی بجووی هەر هەبە. هەروەها وورده وورده گەلێک ووشەی ئەم بەشە دیالێکت و دیالێکەکانی تری ئێکەل بوو هەر وەك هەندی لە گراماتیکی ئەوانیش جی خۆی تبابدا دۆزیوەتەوه و هەندی لە جیاوازی یە کانی قوتەیکێ خەلکی سلجانی لێرەدا جیگە یە نەبۆتەوه. زمانی ئەدەبی یە بەکگرتوو لێرەدا لە سەرچاوە بەك دەچی، کە لە سەر تاکەیدا واته لەزیز زەمێندا، چ لە دیمەن و نام و پێکھاتیندا هەر ئاوی روونە؛ بریتی یە لە دوو بەش هایدروژین و بەشێک ئۆکسجین (H2O) بەلام کە ماوە بەك بەزیزەمێندا دەپروا زۆر

(۷) لە کوردستانی عێراق چەند نووسەرمان هەبە کە لە بنەچەدا موکریان و نووسینان شەقڵی ئەو ۱۱ موکریانەواتە هاتە ئیادا دیارە هەروەك لە کوردستانی عێراق دا ژان لە شەقڵی موکرتی نووسینی گێری موکریان و هەزارو حەسەن قزڵچی و رەحمان زەحیری نەگزیوه.

(۸) دیارترین نووسەر لەناو کوردی لوری عێراق دا نووسەر کاسیل حەسەن بەسەر کە نووسبە کوردی بەکافی هەر بەم زمانە ئەدەبی یە بەکگرتووە.

ره‌گه‌زی تیکه‌ل ده‌ئی و تا لوونکه‌ی ئی‌ربوون له ئاوه‌که‌دا ده‌توتیه‌وه که به ره‌گه‌زی تر
 گه‌بشت هه‌ندی له تیاوه‌ که‌ی پیشوو داده‌ئی و هه‌ندی شتی تر ده‌توتیه‌وه. تا له
 نه‌نجام‌داو له‌و کاته‌دا که هه‌لده‌قولی له نه‌نجامی نه‌نالیزدا هه‌ر (H20) ده‌ر چیی،
 به‌لکو شتیکی تر ده‌رده‌چیی که ره‌گه‌زی به‌که‌می ئاوه، هه‌رچه‌نده دیمه‌ی ده‌روه‌وه
 ره‌واله‌تی هه‌ر له ئاوی ساده‌یا له ئاویکی په‌نی روون ده‌چیی به‌م چه‌شنه ئه‌و زمانه
 نه‌ده‌یی به‌ی ئیستا بووه به‌زمانی نه‌ده‌یی به‌که‌گرتویی ناوچه‌به‌کی فراوانی کوردستان و
 ئه‌و کوردانه‌ی به‌سی دیا‌لیکتی کوردی ده‌دوین به‌و زمانه ده‌خوین و ده‌نووسن و
 زمانی نووسی نی‌ده‌بیاننه. ئه‌و زمانه له سه‌ره‌ئاوه له‌شاری سلجانی دا بو به‌زمانی
 نه‌ده‌ییات و بلا‌وبووه هه‌موو ئه‌و تیکه‌ل بوون و توانده‌وه‌وه رو‌وچونه‌ی به‌سه‌ردا
 هاتوو که به‌سه‌ر زمانی نه‌ده‌یی به‌که‌گرتویی هه‌موو گه‌لاندا دیت تاده‌یته زمانی
 نه‌ده‌یی هه‌موو نه‌توه‌که. ئه‌م زمانه له‌گه‌ل شیوه‌ی سه‌کردنی شاری سلجانی دا
 جیایی هه‌یه، هه‌رچه‌نده ره‌واله‌ته‌که‌ی هه‌ر شیوه‌ی ئه‌و شاره‌ی پیوه‌ دیاره.

به‌لام ئایا ئه‌م زمانه نه‌ده‌یی به‌که‌گرتوو بووه به‌زمانی به‌که‌گرتویی هه‌موو
 نه‌توه‌ی کورد؟ گه‌ر نه‌بووه ده‌ئی پیرسین - ئایا نه‌توه‌ی کورد ئه‌م‌رو دوو زمانی
 نه‌ده‌یی به‌که‌گرتویی هه‌یه یا به‌ک؟ ئایا زمانی نه‌ده‌یی کوردی کردن به‌ دوو له‌گه‌ل
 ری‌ره‌وی می‌زووی نه‌توه‌ی کورد و قانزاجی زه‌حمه‌ت‌کیشانی ئه‌و نه‌توه‌به‌دا ده‌گونجی
 یانا ؟ ئایا په‌یدا کردنی دوو زمانی نه‌ده‌یی له‌گه‌ل ئیدا و یسته‌کافی بزوتنه‌وه‌ی
 ئازادب‌خوازانه‌ی گه‌لی کورد (کوردایه‌تی) دا به‌که‌؟ گه‌ر به‌ک نه‌یت ئه‌و چه‌شنه هه‌وله
 له می‌زووی نه‌توه‌ی کورد و کوردایه‌تی دا به‌چی ده‌ژیرین؟ پاش وه‌لامی ئه‌مانه ئایا
 ئه‌م زمانه نه‌ده‌یی به‌که‌گرتوو ئیستا له‌ قالی ئیستایدا لی‌ی دی و ده‌توانی بی به
 زمانی نه‌ده‌یی به‌که‌گرتویی هه‌موو نه‌توه ؟ وه‌چون ده‌توانین ئه‌و ر‌ی‌باز به‌لو‌زینه‌وه
 که می‌زوو بو‌ دروست بوونی زمانی نه‌ده‌یی به‌که‌گرتویی هه‌موو نه‌توه‌ی داناوه و چون
 ئه‌مه‌ی ئیستا والی ده‌کری بی به‌بنکه‌ی په‌یدا بوونی ئه‌و زمانه ؟ له‌م لاپه‌رانه‌ی
 دووایی دا هه‌ول ده‌ده‌ین به‌پیی‌ی رای خو‌مان و به‌پیی‌ی ئه‌و باوه‌ره‌ی له‌ نه‌نجامی
 خو‌ندنه‌وه و ته‌جرو به‌وه په‌یدا بووه وه‌لامی ئه‌م په‌رسیارانه به‌ده‌ینه‌وه.

له‌ کتیی.. سه‌رنجی له‌ زمانی نه‌ده‌یی به‌که‌گرتویی کوردی به‌غدا، ١٩٧١ ل
 ٢٥ - ٤٥ ی نووسه‌ری پیشه‌کی به‌وه.

■ سەر مائىلەك _____

بۇ ھەموو كوردېڭى دلسوز، بۇ دانىشتوانى شارى سلتانى خۇشەويست،
بۇمىرۇو..! ئەم كىنەي كە ھانە بەرھەم و كەوتە دەست خويندەواران و خەلكى شارە
خۇشە ويستە كەمان بەرھەمى چوار سالى رەبەقە. شەوو رۇز بەنى وچان.. لە ئەيلولى
۱۹۸۰ دەستىم پىكرىدا تا ئەيلولى ۱۹۸۴ تەواو بوو ئامادەبوو بۇ چاپ.

راستى بەكەي ھەرچەند ئەمە ئىشى من نەبوو بەلكو ئىشى كۆمەلى نووسەرانى ئەم
بابەتە بوو كە ئەبوو لەزوو ھە بۇ ماو ەكەي زۆر خەرىك بوونا بە بۇ كۆكرىدە ھەو
زىندو و كرىدە ھەي رابوردووى شارە كەمان كەبىوايە بەكئىيىك بۇ مېئوو بۇ يادگارى
خۆمان و بۇ نەو ەي داھاتوومان. بۇيەمن ئەلئىم ئەم كارە ئىشى من نەبوو چونكە
نووسەر نەبووم و ئەمە بەكەم بەرھەمە لەزىاغمدا ئەو ەي كە پالى پىو ەنام و كارى نىكرىدەم
بۇ ئەم مەبەستە زۆر ھۇ ھەبوو كە كۆبىو ەنەو لەدلى و مېشكەمدا وەك:

گۆرانی ژيانى جاران و ئىستا لە ھەموو بابەتیکەو ە وەك شتى فولكلورى و نەرىت و
خوورەوشت و ژيان و راباردن و رابوردووى جاران. ئەوسا پارە كەم بو بەلام شت
زۆر ھەرزان و تالان بوو، خەلكى بەساكارى و قەناعەتەو ەنەزبان.

برایه‌تی و خزمایه‌تی و در اوستیی و برادریه‌تی زۆر به‌هیزبوو، ریزوخۆشه‌و یستی
هه‌بوو له‌ ناو خه‌لك داو له‌نیوانی گه‌وره‌و به‌چوك دا. جاران نه‌خۆشی كه‌م بوو خه‌لكی
ئه‌و رۆژگاره‌ زۆر به‌ته‌مه‌ن تر بوون له‌ هی ئیستا؛ چونكه‌ ئه‌وه‌نده‌یان لێك نه‌ته‌دایه‌وه
گۆی‌یان نه‌ته‌دایه‌ دنیا.

له‌خیزانیکدا ته‌نیا پیاوی ماله‌كه‌ کاسی ئه‌کرد ئه‌وانی تر ئاگیان له‌ چۆنیی نان
پیدا کردن نه‌بوو. چاولپه‌که‌ری و به‌خاله‌ت و هه‌له‌ نه‌بوو دزی و پیاو کوشتن و خراپه
زۆر كه‌م رووی ئه‌دا. یه‌کیی به‌هیزبوو له‌ ناو شاره‌كه‌دا هه‌روه‌ها له‌ ناو گه‌ره‌ كه‌كان و
گۆزه‌ره‌كاندا كه‌س نه‌ی ئه‌توانی دزی و پیاو خراپه‌ی ده‌ست دریزی بکات..
كو اشاره‌كه‌ی جاران...؟

شاره‌كه‌ی برام پاشا و كاك ئه‌حمه‌دی شیخ و مه‌ولانا خالیدو شیخ مه‌حمودی
نمروو شاره‌كه‌ی شه‌شی ئه‌یلوول...؟ وه‌ك شاعیری به‌ناوبانگ شیخ په‌زای ئاله‌بانی
ئه‌فه‌رموی:

«دریغ بو ئه‌و زه‌مانه‌ ئه‌وده‌مه‌، ئه‌و رۆژه‌، ئه‌و عه‌سه‌
كه‌ مه‌بدانی جریده‌بازی له‌ده‌شتی كانی ئاسكان بوو»

داخی گرام بو ئه‌و پیاوه‌ به‌هه‌یه‌ت و مه‌وه‌ره‌انه‌ به‌و جل به‌رگه‌ جوانانه‌وه‌و ئه‌و
كۆر و پیاوو دیوه‌خانانه‌و ئه‌و پیاوه‌ قسه‌ خۆش و به‌هه‌زم و په‌زمانه‌و ئه‌و قسه‌ نه‌سته‌قانه‌كه‌
نه‌مان.... هه‌روه‌ها ئه‌و ئافره‌تانه‌ی وه‌ك ئامینه‌خانی نه‌قیب و هه‌پسه‌خانی نه‌قیب كه‌
نمونه‌ی ئافره‌تانی جاران بوون. چی‌یان لی‌هات؟؟ ئه‌و كارو پیشه‌سازی به‌ده‌ستی
یانیه‌ی جاران، وه‌ك شنیرگه‌ری و كارگه‌چیی و موئاب‌چیی و چه‌نخا‌سازی و
پانی‌به‌رزو كه‌وش دروین.. به‌داخه‌وه‌ هه‌چی نه‌مان له‌به‌رچار و ن بوون. كه‌
پۆیسته‌ ئه‌و به‌ره‌مه‌مانه‌یان كه‌ نمونه‌ن بخرینه‌ مۆزه‌خانه‌و پێشانگای فوئوگرافی، بو ئه‌وه‌ی
یادیان بکریته‌وه‌ و پیشه‌ی باوو باپیرانمان له‌ناونه‌چیت کاتێك ئه‌م شاره‌ کاره‌بای
تێدانه‌بوو.. یان كه‌ په‌یوابوو به‌م جوهره‌ی ئیستا كه‌ نه‌بوو، له‌ هه‌ندێ چایخانه‌دا نه‌ی
گرامه‌فۆنی ده‌ستی تێدابوو. به‌لكو رادیو و ته‌سجیل و ته‌له‌فزیون نه‌بوو. به‌ تایه‌نی
شه‌و پیاوان له‌ چایخانه‌كاندا کاتیکی خۆشیان ئه‌برده‌ سه‌ر، به‌قسه‌ی خۆش و
سه‌رگۆروشته‌ گێرانه‌وه‌. له‌ هه‌ندێ چایخانه‌دا نیمچه‌ ئاهه‌نگی‌کیان ئه‌گێرا چه‌ند

كەسك هەبوون پىيان ئەوتن حەقايەت خوان وەك مەلا سەيل و عوساى قالەرەش دەستيان ئەكرد بە شانامە خویندەنەو و حەقايەت كردن. كورانيش دەستە دەستە بە كۆلانی گەرەكەكانى خوڤان دا ئەگەرەن دەستيان ئەكرد بە گۆرانى وتن و چەپلە ليدان. منداڵەكانيش لە بەردەرگا و كۆلان دا دەستيان ئەكر بەيارى جۆرى ئەو كاتە هەرەو ها ژانايش لای منداڵەكانەو كۆرى خوڤان ئەبەست وە دەورى ئافرهتنيكى بەتەمەنى دنيا ديدەو قەخوڤ و سوعبەت چىيان ئەداو گۆيان ئەقسە ئەگرت و پياو و بەتەمەنە ئاين پەرستەكانيش پاش نان خواردنى ئيارە ئەچوون بۆ مژگەوت.

هەموو مژگەوتيك سەكۆيەكى گەرەوى هەبوو هاويان ئاورشين ئەكراو دواى بەرەو حەسيران دائەخست لە سەر سەكۆكە نۆيزان ئەكردو گۆيان لە حەديى مەلا كرا ئەگرت پاشان دەست ئەكرا بە قەسەى خوڤ.. باسى دين و دنياو قيامەتيان ئەكرد.

هەموكەس ئاوا وەختيان ئەبردە سەر بەتايەنى شەوان بەئى كينەو قەسە بەتويك، جاران شەوانى هاويان لەسەر بان هات و جۆى يەكترىيان ئەكردەلم چيخ بۆ ئەو چيخ ئەچوون بە ميوانى يەكترى دەست ئەكرا بە قەسەى خوڤ و چاى ليدان و گيزە گيزى سەماو و خواردنەو و بەفراو دوى سارد.

ئەوسا سەيرانگاكانى كافى باو كاريزى مەجى بەگ و تووى مەليك و سەيرانى نەورۆزى لای كاريزى وەستا شەريف بەرگردي مامەيارە كە حاجى ئۆفقي (پەرەميرد) هەموو سايك ئەم شارەى وەك خيترانيك كۆ ئەكردەو لەوى. ئەو رۆژە لەو دەشتەدا دەست ئەكرا بە پەراخ و چاى ليدان و دەست گرتن بۆ هەلپەركى و رەمبازى ئايارە بەخوڤى كاتيان ئەبردە سەر، جاران لە رەمەزاندا ئياران پيش بەربانگ ئەم شارە ئەخوڤشا، لە هەموو لايەكەو خوڤان ئامادە ئەكرد بۆ پيشوازى بەربانگ. ئەو هاوارو بگرەى ناومەيدان و جادەكان هەر يەكەى لە ئاوازيك بۆ فروشتنى ميوەهات و كۆليرەو لەواشەى گەرم و دۆو شەربەتى ميووز وەك ئۆبەفري گۆيزە، ئەو زەمانە جەزنان دواى مەلابانگدان سيني بە چيشت ئەچو بۆ مژگەوتەكان پياوانى گەرەك لەوى نانى بەيانان ئەخوارد و هات و جۆى دراوسى و خورمانيان ئەكردەلە دواى دا مندا لانيش جەزنانەى خوڤان وەر ئەگرت و ئەچوون بۆ بەردەركى سەراو

پېرمه سوور بۇ سواری چەرخ و فەلەك كورسى كورسى و ماين چەقەل وە بە سواری
 عەرەبانەو پاس قەمەرە ئەگەرەن بە ئاو شاردە بەگورانی وئەن و چەپلە ریزان.
 ئەو سەردەمە زستان و شەوانی زستان زوڭای دارگەرم ئەكرە لە قوتابجانەكان و
 چایجانەكان و مژگەوتەكان دا خەلكی كۆ ئەبوونەو لە دەوری دەست ئەكرە بە قەسی
 خوش و سەرگوروشە گێرانەو، شەویش لەمالان دراوسی كۆرۈكچ ئېكەل ئەبوون
 وەك خوشك و برا ھەر شەوێ لە مائیک كانیکی خوشیان ئەبردە سەر و دەورەیان
 ئەدا لە مەقەلی ئاگر یان ئاگردان. دەست ئەكرە بە چایی لېنان و خواردنی باسوق و
 سنجوق و میوژو گۆز، دەست ئەكرە بە حەقايەت كردن و قەسی خوش و یاری كردن
 وەك گۆرەوی بازی و فنجانین و شەپەرگۆرز، ھەموو شەو بە خوشی زستانەكەیان
 ئەبردە سەر.

ئەو گۆرانە بوو بە ھۆی ئەوێ دەست بەكەم بە كۆكردنەوێ نوسینی ئەم جۆرە
 شتانە، بەلام لەسەرەتادا بۆ (كتیب) نەبوو بەلكو بۆ یادگاری خۆم بوو، ئابوو
 بەشتەك و بیرم كردهووە و بیریاردام بیکەم بە كتیبك كە پێشكەش بە ھەموو كوردنیکي
 دلسۆزو ئەم شارە خوشەویستەمانی بەكەم.

ئەم شتانەكی كە كۆم كردوونەتەو لەم كتیبەدا نوسراوەو باسكراوە لە دروستبوونی
 شاری سلطانی سالی ۱۷۸۴ تا كۆتایی پەنجاکان. مەبەستیش ئەوێ تائەو سالانە ئەم
 جۆرە شتانە ھەرمابوون، دواي ئەو و رەدەور دە بەرچا و نەمان و ونبوون.. باوو
 باپیرانمان لەگەل خۆیان دا بردیانە خاكەو مەنیش بیرم كردهووە كە زیندووی بەكەمەو
 لەناو نەجیت جارنیکي تر قۆلم لی ھەك كرد وەك مەلوانەكە بیریاردام (؟) كە ئەلێت:
 (سیروان بېبی ھەرلێت ئەدەم نەمبەي ھەرلێت ئەدەم). بەلام ئەوێ شایانی یاسە
 مەلوانیش نەبووم و ئێم ئەگەر بش خنكیم ھەر لێت ئەدەم ئەو بوو بەسایەي
 خوای مېرەبان و سەری ئېوێ خوشەویستەو، نەش خنكام و پەرچەو ئەم
 بەرھەمەم ھێنایە دی كە پێشكەشی كەم بۆ ھەموو كوردنیکي دلسۆزو دانیشوانی شارە
 خوشەویستەكەمان و نەوێ داھاتوومان كەو كۆگەو ھەرلێك بێرەو شیتەو ھەتا
 ھەتایە روناكی ھەیت و ئەم شارەمان لەیاد نەچیت. دوا بەدواي ئەمە تكام وایە لە
 دانیشوانی شاری سلطانی ئێستە كە شاری سلطانی كۆن ئەوێ كە ئەم كتیبە
 ئەخوێتەو ئېوێش لە سەر تانەری لی بگرن وەك پێشیان ئەلێن و كانیەك ئاوت
 لی خواردەو بەردی تی فری مەدە.

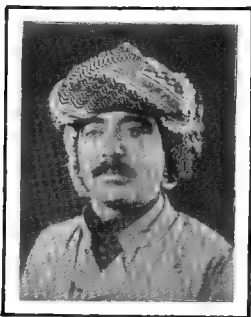
ههروه ها تکام وایه له خه لکی شاره که مان که لیم بیرون له هه رکه م و کوری به ک
یان ناوی هه رکه سیکم له بیر چوویت که ناوی ییم چونکه له مه زیاتر له توانام دا نه بوو
پشت به خوا بو چاپی دووم چاوه پروانی یارمه تی ئیوه چونکه چه پله به به ک ده ست
لی نادریه.

دیسان داواکارم له نووسهران و روشنیبران له هه ر سوچیکی ئه م کوردستانه
له هه ر شاریک و قه زاو ناحیه و دهبانیک هه به که ئه مه بیته ئه و نه به ک و نه وانیش ده س
بدنه نه ئه م جو ره شتانه و قو لی له لکه ن و کوی بکه نه وه و بیکه ن به کتیب و میژووی
باوو باپیرانیان زیندوو بکه نه وه بو ئه وه ی داها توویش سوودی لی وه ر بگرن منیش له
سالانی په نجاکان به دوا وه به جی دایم بو نووسهران و روشنیبرانی ئیستا که له مه و دوا
ده ست بدنه نه ئه م جو ره شتانه ، توژی وازیتن له شتی ییگانه و هه ول بدنه بو زیندوو
کردنه وه ی که له پووری نه ته وه که مان.

له کورتانی دا هیوادارم ئه م به ره مه می من جیگای پینخوش بوون و ره زامه ندی
هه مو و موفیقی کورد ییت. جی تی خه به تی هه ر لیره ش دا پر به دل سوپاسی برابان
سه ره ری برام و جه میلی نووری مه لا عه لی و ماموستا کامیلی برای و ئه نووری حاجی
رؤوف و عه تای برای و ئه حمده دی عه لی عارف و ماموستا عه لی له تیف ئه کم که
یارمه تی هه ندیک له نووسینه وه ی ئه م کتیه بان داوم ههروه ها سوپاسی ماموستا
ئه حمده حسین ئه حمده ئه کم که یارمه تی نووسینه وه ی به رگی به که می ئه م کتیه ی
داوم دوا ی پاکتوس کردن. ههروه ها سوپاسی کاک فهره یدونی که رمی قاله ی قه جول و
کاک که مالی خه لقه فهره جی که بابچی ئه کم که یارمه تی بان داوم له په بدا کردنی
هه ندیک وینه ی ناو ئه م کتیه دا. ههروه ها سوپاسی دوکتور عز الدین مصطفی رسول
ئه کم که چاوینکی وردی به م کتیه دا گه رابه وه و پشه کی ی گشتی و ورده پشه کی بو
هه مو و با به ت و با سه کان نووسیه وه. ههروه ها سوپاسی ماموستا کاکه ی فلاح ئه کم
که له هه ندیک پرسیار و راویزی ئه ده یی و روشنیبری سه ر به م کتیه دریغی
لی نه کردوین ههروه ها سوپاسی هه مو و ئه و که سانه ئه کم که به هه ندی زانیاری
ورد به ناو کو کردنه وه و که ره سه ی شیرو زور با به تی تر یارمه تی بان دام و بوونه هوی
ته واکردنی په که به که ی با سه کانی ناو کتیه که و هه ر به که ش له شو ئنی خو یان دا ناویان
ها تووه هیوام وایه وینه ی ئه م مرۆفه دلسوزانه له ناوگه لی کوردمان دا هه می شه زور

زۆرترین بەئایەتی. کاک قادر برسی که ئەو کۆمەڵەشیعرە جوانانەیی لە کافی خۆیدا
نوسیبوو و ھەلیگرتووھە که بابەتی ئەم کتێبەبو باسی جاران ئەکات یەکەم جارە
بلاوینتەوھەو پیشکەشی بەم کتێبە کرد زۆر زۆر جیگای سوپاسە. ھەرۆک پێویستە زۆر
سوپاسی کاک عومەری نەمان و کاک عەلی ■■■ بەکەم که لە کۆکردنەوێ زۆر بابەتدا
یارمەتی یان دام.

ئەکرەمی سالحی ڕەشە

خۆمەنی کتێب ئەکرەمی مەحموودی سالحی ڕەشە ساڵی ١٩٣٦ ز لە
سڵیمانی لە گەرەکی مەلکەندی پیرمەسور ئەداک بوو.

■ شاری سلیمانی ■

شاربکی دلگیر پر نرخ و جوانی
 شاری هلمه ته و شاری قوربانی
 کافی زیره کی و زمان ره وانی
 هاوتایه نه بووه بو سوله یمانی
 هزارو حومسه د له گهله هشتا و چوار
 میژووی میلاده که بو ت بوو به شار
 شه پوئی عه شام هور و وژی به کجار
 بو دامنه گوژیه شاری یادگار
 قهلاچسوالانی کونج کرده سه بیان
 به نه مری پاشا ئبراهیم بابان
 له ده مست و پیوه ند له تاغا له شوان
 له شیخ و مهلا له کوردو گوران
 دی بچو که که ی به ناو مه لکه ندی
 بوو به گه ره کی نه ما گوندی
 پروو له بره و به رزی و بلندی
 پر جافو به گ و پر همه وه ندی
 ته پو لکه ی ده پوئی زه مانی نورکان
 بوو به عروسی و دیوانی بابان
 راسته شه قام و بازارو دوکان
 مزگه وت و ناش و حه مام و پر خان
 له خواری ده بو له دامنه قهلا
 بو نوژو ناعه ت بو بانگ و سه لا

(پاشا) مزگهونی گهوهی بینانا
 بناغهی عیلم و مهلای بو هینا
 له دیوی قسفی پیر مهسوری جوان
 مزگهوت و مالی کرد (حاجی نهان)
 پیر مهسورهی نهزری بوداوه
 بهردی نیازی توند پیوه ناوه
 خانوی مهلگهندی نرم و بلاوه
 درکهزی پهژین چواردهوری داوه
 زترخانی دریژ ناوی ناگردان
 بهکلاورژنه دووکهلی سهربان
 شویی پرمبازی و سوار چاکی مهبدان
 دهمی نیواره بهرگردی سهیوان
 خو (پهوره بهگی) باخی شیرینه
 بوسه یرو سه فا خوش و پهنگینه
 نهگریجه شوری پیشهی بیینه
 نهشی رستن و کلاو چنینه
 قهرسیلی سهوزی جوانی بهدیمه
 بهر قاوه خانهی دهشتی سهرچیمه
 پیاوانی گهپهگک پیش زرده پهپین
 چوار مشقی نه دوون له دنیاو له دین
 رووکه ره ناوچهی کهلیسهی گاوران
 گولاو گرته پیشه و کاریان
 جامانه پره شه له مهبدانی کار
 بو پیکهینانی خرینه و خه رار
 قوکه قولا بهچینه سه مرگول
 خانووی ههژاران چوار نه ترانی چولا

ده رگه زین خه لکی به دیوه خانه
 بازرگان نه شراف عه با به شانه
 خانوو دوونپوم هه یوان سی ده ری
 سه کو له جهوشه باخچه لهوبه ری
 خواجه نشینی بهر قابی دیاره
 خوئی نشان نه دا شوین پاره داره
 جی نویزو ناعهت بو نریک و دوور
 مهولانا خالید خانه قای مه شهوور
 گهره کی هولی له قهراغ شارن
 قاترچی، سهپان، ره نجبر هه ژارن
 جهوشیان بچوکه تووی تیا رواوه
 سه ربانی مالیان به چیغ گیراوه
 له شبوی قازی بو هومره مهندان
 تیه رکه ی چوته سه رکافی دومان
 که له پاچه کان کولانی باریک
 ریخ و زیخ، هه مو ناخوش و تاریک
 گهره ک پینچاویچ بهره لآن و لیژ
 دیواری نزم و گویسوانه ی دریژ
 له تاشه گواوی بو ماست فروشان
 نه گه یته ناوچه ی کولانی که لان
 ژورووی سهر چیمه ن قه زازه کانه
 پر له که لاهو شوینی ویرانه
 له ده شقی سهعه ی بله ئیواران
 که وشه کهو سی یاز گهنج و منالان
 داخزی بهره و شبوی جووله کان
 که نشته ی خواجه له شونیک ی پان

زهړه ننگه ر پېشه و عه تاري قبرن
 گه نځي بي موويان کولنگيرن
 سر شه قام ناوچه ي کافي و کاريزه
 پر له مرگه وت و پياوي ريزه
 له مرگه وت که ي ره سوولي تاغال
 که تپه پرت کرد چوار باخي که م. مال
 چوار باخ خانويان نرم و بهک نهوم
 ده رگاي حه وشه يان کليل و کلوم
 جي نزرگي وه يس له قولي نه وديو
 پشت ده باخانه هه موو چه موو شيو
 رووکه سر چاوه ي خوړي کاتيسکان
 پاني بهر ز له پي پره تيواران
 نه گرځي خاوو نرم و چاو به کل
 ده ست به سه تله وه نه رن شل و مل
 په نځه ي سوخمه سهوز خوړه ي شير دوشين
 مالآت له حه وشه ي چه په رو په رزين
 با له شيخانا پشوويه بدين
 له ده فو زيكرا سر ي ده رځه ين
 (شيخ جافر) شوقي سوقي و ده روښه
 پر له ريش پان و خه لکي بي نيشه
 له کاريزه که ي (نه حه د زه ننگه نه)
 زن گوزه به شان ده س و پي خه نه
 يو شه ره سه گيش ده شتي په سته ک سوور
 به ده وريا که وش ره ش فه قيانه نه ستور
 خان و ناو بازار ناوه ندي شاره
 نه سحابه سپي لاي چه پي دياره

سەرچاوه‌کافی باخ و شینایی
 وا له گونجه‌که‌ی حسنه به‌غدایی
 (شخصه فقیره) له گۆژیه دیاره
 له‌ویوه ئه‌روا بو (مامه‌یاره)
 زیافته‌ی کفته له سابوونکه‌ران
 پیشه‌ی گه‌ره‌که‌ی سهر له ئیواران
 سه‌زکاریز چۆنه؟ چۆن دانراوه؟
 به‌ناو کاریزی دایکی پاشاوه
 جیگه‌ هه‌لپه‌رکی به‌گله‌رو ئاغا
 ده‌شته پانه‌که‌ی (ئه‌حمه‌دی ساغا)
 بو حه‌سانه‌وه‌ی کاروانی پتی دوور
 حه‌وشی گه‌وره‌یه‌و (حه‌وشی په‌سته‌ک سوور)
 چوار شه‌مه‌ی به‌هار سه‌یه‌و گه‌رانه
 داری شیخ هه‌لباس شوینی سه‌یرانه
 له‌شوینی خویا گوریس راته‌خه‌ن
 ژن تیه‌لکیش دیلانی ئه‌که‌ن
 به‌متمووورو و به‌به‌رو به‌رموور
 گیرفان پرشانه‌و ئاوینه‌و کلتوور
 به‌که‌وشی سوورو سه‌روه‌و پینچی سه‌ر
 که‌وای (شیرداخو شه‌یتان ییز) له‌به‌ر
 له‌درزی قاپی ژن وه‌ستاه‌و دوور
 که‌رته‌ بوو پیاوی مل ئه‌باته‌ژوور
 (شه‌ماله‌ی) به‌خت شه‌و لای ژنان باوه
 له‌ سووچی کۆلان خویان مات داوه
 پشکۆو مقاشی له‌گه‌ل جامه‌ ئاو
 نرسی ده‌رئه‌که‌ن منالی تۆقاو

شەخس و مووفەركو نووشتەرەوايە
 حاجى مامۇستا دوعاى گىمرايە
 كىشتەكى مەچەك بۇ لەرزوو تايبە
 مەلاش بەسەريا دەم بەدوعايە
 بە قوچكەى ساوا دووكووزەكەى شىن
 بۇ پارىزگارى لە شەوہى لەعين
 بەقامىش و دویت مەلا بەباشى
 نوسىبويە نەوروز چوار دەورىكاشى
 منالى حوجرە ترسى فەلاقان
 بە (سايە) و (حونجە) دەور ئەكەن قورئان
 خەتەنە سووران ياپراخ لىئانى
 رەش بەلەك شاپىي و زورناليدانى
 كەوشەكى فەق شىعرو گۆرانى
 پىيشەتە پىشرەو ئەى سولەيمانى

ئەندازىار
 (نوورى كاكە حەمە)

روداو نیکی
چاوه پروان نه کراو

ټيواره يهك له ټيواران له مال هوه دانېشېووم، له ناكاو ټك دا زه ننگي ته له فون
لي دا، وه منېش له جېي خو مه وه ده سم دايه ته له فونو له دواي په كتر ناسين له گه
په كتر دا كه ونيته باس و خواست و ه وال پرسين له نه نجام دا براده رېكي دېرېني ده ورو
بهري مندالي خوم ده رچو كه هه نديك بيره و هري و يادگاري خوشمان هه بوو
پنكه وه له سرده مي مندالمان دا. له كوتاي دا داواي ته وه ليكردم كه نيشيكي
گرنگي پيم هه بهو ته گهر له توانا دا هه ييت به زوو ترين كات په كترې بينين

وه منېش له وه لآم دا به وپهري شادمانې به وه داوا كه بيم په سهند كردو پنيكه اتين له
سهر كاتي په كتر بينين هه له مالي خومان ته وه نده ي نه خاياند به يهك گه يشتين له
شوين و جيگاي ديارې كراوي خومان دا.

پاش ته وه به ديداري په كتر شاد بووين وه هاتينه سهر باس و خواستي داوا كاري
به كه ي، وه پرياري ته وه داكه ته وه نده ي له توانا ييت يارمقي بدم. به لآم
له گه ل پرېزم دا بو براده زوړ به لآمه وه سه پر بوو كه خو وليا به كي وا كاري گهر كه ووتر ته
سهرې به وه، چونكه به لاي منه وه له بواره دا هېچ جوړه تاقيكردنه وه به كي ته وونم

به دی نه نه کرد له تیش وکاری روژانه ی دا بویه پیم سه پریو کاروپرژه به کی واکه وره و
 گرننگ و پیرژ که پریت له شانازی و فیداکاری به میژویه کافی شاره
 خوشه ویسته که مانهوه به هموو لایه و نریت و بهرگ و په لاس و خوراک و چونه تی
 وه فاداری پر بایه خو به هایه کی نهو توو که فی نمونه بیت، له گه له هموو یاسار
 ده ستوره کافی نهو سرده مانهوه به پای من نهو نهو هم کاره به لینه به کی روشنیرو
 نهو ده دې دوست و زمانه وان و میژوو نووس خاوه ن پروانه به کی نهو توو بوین که گه لیک
 بهرهم و تاقیر دنده و یان له رووه هه بویه، به لام به داخوه نازانم بوچی
 خونده واره گه وړه کاغان نهو لایه یان به بیردانه ها تووه و یاخود پشت گوی یان
 خستوه. چونکه روون و تاشکریه نهو کاره هه روا تاسان نیه که به تنیا که سیک
 له ماو ی چوار سال دا عهدالی کوکر دنده ی نهو بهروو بومه کو نانه بیت و
 له وخت و ناوختا به کچه و مالان دا بگریت و نهو شته کونانی که له ناوچوین
 هر همووی کوکانه ووه وینه یان بگریته ووه نوی یان بکانه ووه بو نهو ی بگانه
 ده ست نهووه داهاتوه کاغان که میژوی راسته قینه ی شاره کی خویان بزانه،
 و خویان باوو باپیرانین بناسن.

جا لیره دا نهو هغه نهو ده مه ده ست خونده واران خویان که لک و بایه کی نهو
 پهروو که دیاری ی بکه نهو زخی نهو هموو هیلا کی و به شوین گه پان و خه رج و
 پاره به دیاری بکه نهو نووسه له پیناوی دا هیلا کو ماندوو بووه.
 وه کو خوالیخو شبور نجم الدین مه لا فهرموویه تی :

دعتر نهو به خوی بونی بیت نه که عتاره که معنی بکات، بویه منیش نامویت
 له مه زیاتر له سهری پروم باجه ماوه خویان پریری خویان به فرمون، هه ره مه ش
 بوو به هو ی نهو ی که منیش بهرهمی ساله های سالی خرم که له نهجای شوه و غوئی و
 هیلا کم دا پیشکesh به پر توو کی ناو براو بکه م. له هموو سه یرتر نهو به که منیش
 له ساله کافی (۶۰) شه ست دا له تی روانی خومه ووه وام بیرکرد بووه که شینکی نهو تو
 له چوار چپوهی شیردا بینمه بهرهم و نه گه توانم پیشکesh به خونده واران
 بکه م. نهو ی چاوه پروانم نهو که « و نه ته هات به بیرم دا نهو بوو که کاک (اکرم) یش
 دوا به دوا ی من له حه فاکان دا هر بهو جوړه ی په کتر بیرمان کردنه ووه، جیاوازیان
 نهو مه گه له ساله کان دا هییت، نه گینا و هکوتر ههستی شه شه مان بو یه که مه به ست
 له کارا بووه.

بەلۇم چۇن ئىچمە گە يىشتىنەيك ئەگەر پىكەت يارمەنى ئەۋەى نەدەپىن بۇ
بەزەمەكەى كاك ئەكرەم.

ۋەلەكۇتاتى پىر بە دىل پىرۇزىيالى وماندوو نەبوونى پىشكەش كاك ئەكرەم ئەكەم
لەۋەممو ھەولۇ كۆششەى كەوا داۋىيەنى ئومىدەۋارم بەسەرگەۋتقى ماندوۋى
تەۋاۋەنى بىھەۋىتەۋە.

«ئادىر بىرى»،

ناو دارانی سلطانی

■ «برسی» ■

بنه ماله کهي بابان
هاتن بو قهلا چوالان
پوزاويکي کانيسکان
خوشو دلگير، ثاوه دان
شاري خنجيله کوردان
نموي خوشويستی بهزدان
رهمزي هولوا نیکوشان
بوژی دین پهره وران
مهحوی و بیکه سو گجوران
پان حمدي صاحبقران
لای مامه یاره ی جاران
زیوه ری به ناونیشان
قانیمی چه وساره کان
وردبینی راستو رهوان
حهز بهجه مالی جوانان
واحد نوری نهوجهوان
شهیدای مانگی بی ثامان
میروونوسی کوردستان
خواهوی یادا شته کان
روژنامهو گولاره کان
بابه گهره ی قوتابیان
گیانو ژبانی ترخان

فهقی نهحمه د خانه دان
کله دارشانسه وه
ئیراهیم پاشا ریکهوت
مه لکهندی کرد بهم شاره
سوله یانی بوکبی جوان
نه زرگا کهي کاک نهحمه د
شاري شیخ مهحموی نهر
مهولانا خالی نهر
کانگای نهدهب و هونه ر
نالی و سالمو کوردی
مهیرانگه کهي پیره میرد
لانی بیخودو سهلام
رهمزي مهلا مزارفو
مهلا حمه لونی بیچسارو
میرزا مزارفی شاعیر
کاکه نوری شیخ صالح
عهلی که مالی باپیر
ثمین زهکی بهناوبانگ
رهفیق حلمی کوردشوناس
توفیق وهه بی قهلم تیر
خواجه فهقی نیکوشهر
کاکه حمه ی سیف ■

له پټناروی زانپاری
 که شتی نه جمه دین مه لا
 خاوه ن ریزماني کوردی
 نه مرود مصطفی پاشا
 مه محمود جموده نی دلیر
 حاجی فقی و عه بدوللا
 مه لا مصطفی سه فوهرت
 مه لا عه لی خانقها
 خاوه ن ده ننگو مه لای خوش
 کریم به گی فتاح به گ
 حه فیدزاده شیخ قادر
 مامه شیخ حه غریب
 مه لاعلی مه لکنندی
 حاجی نیرام ناغا
 شیخ نوری بابا علی
 برام ناغای خوبيله
 ناغا فتح الله، په کتابه گ
 توفیق قهزاز، حه ماغا
 عارفو جمیل صائب
 فتاح چلی، نه زمی به گ
 حاجی عزیز قهره نی
 حاجی شیخ نه مینه که ی
 شیخ محمدی گولانی
 لاری داناو به پرورش
 حاجی باقی به نگینه
 کاکه محمد قودمی
 شاره که ی شهنی نه بیلول
 نه له گون سوتواوه که ی
 هره برده فرکی نی نهو بوو
 به خوینی نه له و عه ول

شارو زور به ی ناوچه کنان
 قوناجانه ی زانایان
 مه لا سمیدی کابان
 فرماندهی گشت نه فهران
 نه وه ی خیلې بابیه جان
 نمونو نه ی ناو شالی په کان
 نه دب وزانای قورشان
 جه نای حاجی نه حیان
 مه لا نه حمیدی دیلان
 هه لکه ی ده شق بازبان
 سوسا سالاری کوردان
 کریم علکه ی کلدان
 که مبه پر سونی به زان
 بازرگانی به ویزدان
 مه لاو مه رونه ی په کان
 سه روکی کاکه ی په کان
 سه روک شاره وانی په کان
 ماموستا صالح قه فتان
 نمونو نه ی پیاری جاران
 نا که رکوکلی زاده کان
 خاوه ن پردی قلیسان
 مرگه مونی صابونکه ران
 مه جی فهنی کانیسکان
 کاکه قاله ی نایشه خان
 خه غواری نه صحابه کان
 شه هیده که ی حوزه یران
 عه وله سیمی قاره مان
 قوچه قانی نه وه شان
 مه نره لوزه که ی شکان
 شهنی نه بیلولیان نه خشان

سەرچاوه‌ی سازو هونەر
 ڤه‌سه‌ی ناصری به سۆز
 له‌حه‌ی کپرنووی بلیمه‌ت
 کاک شیخ لطفی داناساز
 حسن ئاغای نفه‌نگچی
 کریمی کاکه‌ زالو
 سه‌رکرده‌ی ئیشکچی بوون
 کاک که‌ریبی کاکه‌پره‌ش
 ده‌رگای له‌سه‌رخۆی داخست
 بو ئه‌وه‌ی کپرنوش نه‌با
 کاک ملا علی صحاف
 هونه‌رمه‌ند رفیق چالاک

ده‌رویش نه‌ولای شمال‌زان
 گوینه‌ی ناسراوی خوشخوان
 پیاوی قۆشه‌و نوکته‌زان
 سکه‌ی لیدا به‌ئاسان
 مامۆستا جمال عرفان
 وسواغای په‌سته‌ک له‌شان
 له‌دزی پیاو خراپان
 شیر به‌ئی ئاوو نان
 تاکو مردن له‌برسان
 بو نامه‌ردو دۆژمنان
 خزمه‌ت به‌په‌رتوکه‌کان
 زانای له‌ هه‌موو شت‌زان

شانی هه‌له‌که‌و نوو بوو
 ئامینه‌خانی نه‌قیب
 شانی ناو ژنان بوو
 داهینه‌ری هه‌مام بوون
 نه‌خشه‌ی بنه‌ره‌قی شار
 سه‌ره‌و ژوو به‌ندپخانه
 رۆژه‌له‌لانی کو‌تایی
 رۆژئاواشویی حامیه‌و
 صابونکه‌ران مه‌له‌که‌ندی
 هه‌ره‌م چواره‌ ناسراو بوو
 شارمان ته‌روپاراو بوو
 پر له‌ وه‌فاداری بوو
 هه‌موو په‌ک ده‌نگه‌و ره‌نگه‌بوون
 له‌ئاوکۆپی خه‌باتا
 شاری فیداکاری بوو
 به‌لگه‌م شۆرش بیسته

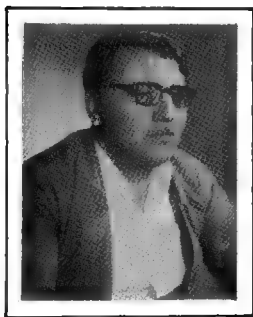
نه‌قیب زاده‌ هه‌په‌خان
 له‌ته‌ک پیاو شان
 خاوه‌ن لاو و دیوه‌خان
 فاته‌مه‌خان و گازی به‌خان
 له‌چوار لاوه‌ ده‌ست نیشان
 سه‌ره‌وخوار ئاجووله‌کان
 شه‌قامی صابونکه‌ران
 گه‌ره‌کی ژاله‌پیه‌کان
 سه‌ره‌قامو کانپسکان
 گه‌ره‌که‌ سه‌ره‌کی به‌کان
 کاریز و کانیاوی جوان
 کاتی هه‌ول و تیکۆشان
 له‌دزی داگیر که‌ران
 چه‌شنی شیر نه‌بان نه‌ران
 له‌گه‌ل عه‌ره‌ب. شان به‌ شان
 به‌ رووی ئینگلیزه‌کان

مانلی عارف به گه گهی
 چه کسی پاوه ری نه و مسا
 قورباتیان
 وهرن باگه شتی بکدین
 چاپخانه گهی پیره میرد
 لای قادر ناغای عه تار
 چاپخانه ی دهر ویش شهرینف
 جی ته دیبرو راویژ بوو
 لهوی کومدلیان نه به ست
 له مگه گته به ی گه ولا یژ
 خه ریک بوون به خویندنه وه ی
 حه مه سه عی خه یات و
 نیشتنجیی شیخ و ناغاو
 دوکانی صالحی ره شه
 هه میشه نهوی بوو
 له پال دیواری سهره
 دانه نیشتن به ریژه
 حاجی بارام وه کو شیر
 حاجی عبداللهی گوری
 بارگه وینه ی ناوری شم
 سه عولی خدغه کهریم
 عه لی چاپوک سوار
 حه مه ی شیخه لی سوارچاک
 خاله مچه ی به گریه ننگ
 خاله به جه بی قوشمه
 نهوی خامه سته بی
 قادر زه کی بو به زم
 فرمیکی دروی نه پشت
 کورانی حاجی شهریف
 به ک له به گتر خوشتر بوون

ویران بوو
 مانگرتن خویشان دان
 به گرو قاله ی نه و جوان
 بوئو بازار ی جاران
 روزنامه ی ژین و ژیان
 خویندنه وه ی نو سراه کان
 له به رده می کانیکان
 له لای پاوه گه وره کان
 پاش نیوه نیواران
 روضه بیران نه و سنان
 روزنامه و شیخرو پدغشان
 کورو کومدلی جاران
 کله پاوه به گزادان
 لیکه ونه وکون نه قه وهران
 به شویین جی و نزرگه میان
 سهر شویته و حه سیری یان
 به ردگیش و مدلکهنندی به گان
 له وناویاتا
 خاوه نی قافله وکاروان
 نیوان عیراق و نیران
 سهر باشقه ی قه سابه کان
 حه مه نه میخی نابشه خان
 قوزو ده ست و نیشان
 له ناو سهر جه می یاران
 خاوه نی نوکته ی
 محول و نه و به حمان
 غوریته ی خوی هه ل نه سان
 ههر وه کو ناوی یاران
 موختاری صابونه کهران
 ره و شه و صدیق و عوسمان

ھەركاتى ئەيان دوان
 خودا بەردى ئەباران
 جولەكەي دانائو زۇر زان
 ئەشراقى جولەكەكان
 شاھىن قەچەو دىكران
 ئەرمەنى كىلدانى يەكان
 لەگەن خالە ئىستىفان
 لەپزەي مەي فرۇشان
 واپىشكەشم كرد یتان
 بېرىنە داھاتووتان
 پووبان سوورە ئەجدادتان
 خۆزگەم بەجاری جاران

صابرى تەپە چنە
 بەجۇزىكى وا ئەدوا
 ئىسحاق مىرى پارىزەر
 مىرى مووشى بە ناوانگ
 بەشیر و ساكۆو جەرچىس
 گەرەبىتو ئەسكەندەر
 مام عەبدى گەرەوېچوك
 كەمپەرپو نۇمباو ئۆفك
 يادگارى يەندەبە
 ئىووش خۇتانو خوانان
 مىراتو كەلەپوورە
 لەمە(بىرسى) تىرىش بىم

قادر بىرسى

خاۋەنى ئەم شىعرانە، دەربارەي شارى سلىمانى سالى
 ۱۹۳۴ ز لە سلىمانى، لەگەرەكى مەلکەندى لە دايك بوو.

ټم نامیلکه بهم ناو ■ به پېشو
 مه به ست ژبانه و خوراکی پېشو
 چاران ژبانی ټم شاره و ابو
 هه تا ټم پېشو ده ستوره باو بو
 ټم مه پویه وت بمینته وه
 رابوردوی خومان بیر نه چینه وه
 وهك میراتیکی نه ته وایه تی
 میژوو په کبش بیت بو کور دایه تی
 ره نگه داهانووش بو موزه خانه
 که لکیکی هه تی بو خوو ییگانه
 کاتی مندال بووین پی ره وکه و سهر پی
 عه زیزی و چاکت به روانکه و ده پی
 دواي به سهر چوونی بشه و گروگان
 پرگار بووین له ده ست شه و دایکی تال
 کوژه که و شیلان یا حهت حه تو که
 بو چاوه زاری دیو جنوکه
 لای لایه دایه و گورگانه شه و
 تا کو له ترسا خه ومان لی بکه و
 تابشی گوی دریزو خته و شه له بان
 پیشه دایکان بوو تابه ری به بیان
 قورقوشم و ناگر له گه ل جامه ناو
 بانگی شیوان و مندالی تو قاو
 گوتیچکه سمین و مه لاشوو که وتن
 بون و بهرامه و شه خس و پیر بدن

عه‌ره‌قی نه‌عناو مایلوس و گولآو
 خه‌یار چه‌مه‌رو هه‌زار به‌ندوباو
 ساده‌ی هه‌راش بوین واچوینه کولآن
 کات به‌سه‌ر ته‌به‌ین له‌ناو مندالآن
 چوینه به‌ر خویندن بولای ماموستا
 له‌وخه‌وی مه‌رگه‌ ئاوه‌لآن هه‌ستا
 به‌یانیان حوجره، به‌کی چلی دار
 فیرکراین شیعی نه‌وروزو به‌هار
 به‌هه‌به‌هه‌به‌و یاری چاوشارکی
 ده‌ست به‌ دیوارو به‌حه‌ماموکی
 هه‌لور بلورو به‌ئاخچی و بوخچی
 به‌سواری قامیش وه‌ك ئاره‌بانچی
 شه‌ره‌ تۆبه‌له‌و شیر به‌فرینه
 هه‌روه‌کو برا لی رقی کینه
 جارجار ئاش و ماش بو تامی تامی
 یانه‌ره‌ سازبوو یا گه‌غه‌ شامی
 کولآره‌ هه‌لدان شه‌قه‌ی داره‌هلووک
 به‌سوورو سه‌مای به‌رئاوینه‌ی یووک
 خل ته‌بووبه‌وه‌ شه‌وانی به‌رات
 مالان ته‌گه‌راین بونوقل و نه‌بات
 نه‌وروزاو نه‌وروز له‌مامه‌یاره
 کو ته‌بووبه‌وه‌ خه‌لکی ته‌م شاره
 هیلکه‌و خورماوړون په‌نیرو یا‌پراخ
 لای پیره‌میردی به‌شه‌وق و ده‌ماخ
 هه‌موو جه‌ژنایش بوویه‌ده‌ستور
 کوړو کال ته‌چووین بو سه‌ر پیره‌سوور
 بوکوردی کوردی و بوچه‌رخ و فه‌له‌ک
 ماین چه‌قل و مندالی گه‌ره‌ک

گيرفانمان پر بوو له فلس و ثانه
 بریشکهو نۆک و پاره ی جه ژانانه
 به هه ی به لارو به سته ی سه وزه لی
 شیرنی له یلانی و نهری هو له یلی
 بهم به زم و به زم و چه پله لیدانه
 ناوشار نه گه راین به نهره بانه
 روزه روژ خۆشتر وهك باقی یاران
 پیشه و کارمان بوو سه یران و گهران
 نهوسا سه یرانگای تووی مه لیک باو بوو
 تا چه پسه خان و شیخ مه محمود مابوو
 وه یس و کانی باو دوئی ده باشان
 قوری به شکاوو پردی قلیسان
 به ردهم ولویه و پردی تانجه رو
 پیاده نه سپ سوار هاده ی زو و پرو
 ده هول و زو و رناو شانی و ره شبه لهك
 قریوه و شاباش نه گه بشته فه لهك
 کابرای سه رچوپی ده سه مبر به ده ست
 و یتسه جووی ناو بوو سه رخو ش و به ده مه ست
 سو و پرو چه قه نه و به سته ی چه له بان
 تا نه هاتنه وه به ره و جووله کان
 جووله که بيش و ابوون یو که پره شینه
 شهراب به کوپه و کاسه و مه سینه
 باوو باپیریان به و کارو ئیره
 شه موان پشوودان چیشتی هه ریه
 روژانمان تاوا شه وان ئیواره
 به دیار شانامه و له دیار شهواره

چهوت شهو مېوژگونيز ياخورماي دانه
 نه به خشرايه وه بو گونزه بانه..
 خورشيدو خواهر روسته م و زوراب
 حيكايهت خواني دهنگ خوشو نهرباب
 مه لا ئيسماعيل سه عه ي خوا مراد
 به هر چو شير و شيرين و فهاد
 له گه لي ماليش به زم و هه لپه رين
 ده ستارو ساوهر کوتان و هارپين
 دواي ته و او بووني هم ته په ته په
 گه نه کوتاو بوو ساوهر ي له په
 گه لي كهس نه بگرت شه وان مونه كه
 به پرخه نيله و به چن سوته كه
 كه شك و دڅه و ترشي و ترخينه
 شافي به ره بهر كيو پرخينه
 باراش هارينان له ناشي تاو بوو
 نان و كوليره ش له مالان باو بوو..
 كوليره ي ساوهر يا په نجه كيشي
 جوي نيكه له كهرا بويزو كيشي
 چنگال كه لانه يا خود شلكينه
 تيري و له واشه تا ناو شلكينه
 پنه و تير و ته نو ورو ساجي
 مايه و كوله و ورو تاو و ناو ساجي
 له گه ن و سه حن، كه و گير په غنكيش
 ده سكه وان بيزنگ ته خته و قيمه كيش
 كه ره سه ي پيوست ته شت و سيني مس
 نه ي هيتاو نه بيرد دراوسي لي پرس

كوردو و مقالی تاگردان مهقاش
 داروخه لووزی حه لاش و به لاش
 په فیه و فه خضووری په نجیره و تاق
 سندوق هه شت ته رخان یاخو بوراق
 کلیم و به ره فهرشی سوورو شین
 سه ریخی په رو جاجم پویه شمین
 لقیه و دوشهك و چه رچه فو پشتی
 مشکى و خامهك بوو بو به رویشتی
 چرامان له مپا قوتيله یا موم
 نیرگه و کۆله که ی زوری خوارو کۆم
 تا کتا که رادیوی که متر ته له فون
 سندوق قهوان یاگرامه فون
 پایزتا به هار میوو باسوق
 له گهل کاکله گويز بادام و سنجوق
 له بهر زویای دار یاخود تاگردان
 به سه رگورشته و چیرۆك و داستان
 کۆ ته بوینه وه خزم و دراوسی
 ده ست و داوین پاک بی ورته و باسی
 سیوی بن. نه رزوبنه گۆزروان
 ههنگوینی شانه و دوشاوی خومان
 گمیزه و توورو قارچک دومه لان
 ربه هه ناری ده وری شه ره کان
 به پرو و گويزوو هه نجیری په پکه
 مره بای به هیو خوشاوی له تکه
 شه قه ی گويزی سویر چه قاله و قه زوان
 بئیشتی کوردی باباتی ژنان

کلاش و کلاو چنین و پرستن
یاری گه وره کچ گوریس داخستن

کاروپشه لاو دیوه خان

نهم شاره و ابوو بولاو دیوه خان
بو پیاوی گه وره و کانی لیتقه و مان
که و او چاکه ت و عه پای شان سورمه
به شان و شه و که ت به و سام و شهرمه
له گه ل نه و یش دا شایانی باس بوون
زور به یان حاجی و مه لاو خواناس بوون
شاعرو نه دیب یان مه لاو میرزا
عهره یی و تورکی و فارسی شاره زرا
پیاوی هه لکه و تورو زاناو منه وهر
روشنیر سویل سدار» به سهر
کار به ده ستان و پیاوانی میری
کلته و عه یته ک باستون بو پیری
زور یان کاسب بوون، بارزگان عه تار
حوجر» له خانا قه یسه ری و بازار
هه ندیکیش قه ساسب یا به قال باشی
خه یات و خه قاف جولار دارتاشی

مزگر نانهوا ليفه دروو ههلاج
 زهړهنگر خومچى چهخاخ ساز سراج
 وردهبابهت و كړلگير جوړولهكه
 بهقاليش سلقو بامى و كړولهكه
 سهرتاشى جاران باكش كهله شاخ
 ههجامات لوكه و خوږين و خوړو زاخ
 چهلوك و گهڼم دوكانى عهلاف
 ليره نهسكه ناس چوتهلاى سهراف
 ئاسنگر تهورو خاكه نازو پاچ
 كورتاندروو نالېهنگ باجگر خهرج و باج
 حيلې گولوى دوكان لاكولان
 گهزړو مهسكهت و چهرچى و ملان
 پوره مهنيج و ئامهى چهقاله
 ئورزدى باك بوون بړ حه ممو قاله
 شيلم به ترش و تهره تووى وليان
 دهله ممو دوشاو به لالوك دهرمان
 شهره نى ميوژ پر عهترو گولواو
 يا دوكه ي روجه خوشتر له ماستاو
 توله كى كولواو، چه نه وهر پيشوك
 قه نيله ي نوك و تا فهرىكه نوك
 كه وچك و چه قوشانه و شه كردان
 ده ستركرد هه جيجى كارگه ي ههورامان
 كلشې پهرؤ به كونه ي خومان
 چينى دويم بوو له هومهرمه نندان
 له دهرگاي ملان دهنگى دهف نه هات
 كتيب گر هوه كه لان و خه رات

ورجو مه بموون و دههول و زورنا
 لوتی نهی گبران به کولانا
 قهره چو چیخ و بیژنگ و هیلک
 هوروزمی منال گهره کاو گهره ک
 یا زله حهسیر گهوره پر مالتان
 هرزان و تالان به قهدهر حالتان
 به جرت و جوتین نه هات ساله شیت
 بهرد به مالانا ههی نهوهم به کویت
 خوشترین شیتی نهو سا ساله بوو
 نهویش که کوپری سه عهی قاله بوو
 ویتله دهری بوو به توخم و ره گز
 به زمانی خوش بوو نه منهی بالابهرز

گهره که کانی سلیمانی

(کانیسکان) ناسراو به راوه ناسک
 بیشه ل و قامیش کانیاوو باسک
 مالی کاک نه حمه د، گهره کی شینخان
 نهو تواناو هیزه ی چهنده های روخان
 دیارو ناشکرا ناوچه ی پیر مه سوور
 به گوزهو دیزه ناگردان نه نوور
 مه لکه نندی ناسراو به مهورو تاژال
 به ردهه لکه نندی، گوئزه و به فرو چال
 سابونکه رانیش بو بهزی و شه ماش
 قه سابه کان و سهروپی تی عه واش

سهركار پرمالي دايكي پاشابو
 نهوې وتومه دواي وهچې شاپو
 سهرچېمن « چوار باخ بو باخو باخات
 نيشانهې سهوزي پيشووده رته خات
 به لام ده رگه زين ناوچې سر شه قام
 جني پياوې گه وړهې به جېگاو مه قام
 خانوو به ردې كوڼ به نه خش و نېگار
 ده رگاو په نجر « به ته ختمو به دار
 ته كي دالان و تاق بهر ده رگا
 به كاشي شين و نال و شاخه گا
 ديوار به ردو گه چ پانو دوونوم
 به نه لقه پړو دولان و كلوم
 شوو شهې په نكاو په ننگ تاوېنهې مه رېمه
 بو زستان گهرم و هاوېنان سه رېمه
 سه رخان و ژر خان همو شه و ده روازه
 باخ و باخاني به ي نه ندازه
 چه وزو فوارهې جوان قه نه فو كورسي
 هه يو ان شوو شه به ننگ كو شك و عوروسي
 نه خاوهن مالا نه كو شك و ته لار
 خاپو وروكاو ل ماوه شوېنه وار
 گهره كي گا وړان، كلدان، نه رمه ني
 باسرمو شه راب چېشتي سه مېني
 به شادي و خوشي جه ژني سه ري سال
 نه درا به ميوان هېلكه ي سه وزو تال
 له كه نېسه وه له پاش ده نكي زه ننگ
 له دواي دو عاونو ژر موسيقاو تاهه ننگ

هه مووگوى رايه له فرمانى قه شه
قه شه ي به يى ژن به و بهرگه ره شه
خو به خوى خو بيان وايان فير نه کات
له ته که شه ماشه و پولى راهيبات
خزمه ت گوزارين باربووى به که بکه ن
ره و شتيان جوان يى خراپه مه که ن
مردوويان نه ناشت له گردى گاوران
نه و يش گردنک بوو هاوشانى سه يوان...

§ شاری سلجانی

شاری سلجانی شاربکی شاخاوی به له کوتای سالی ۱۷۸۴ دا کوتای هات به دروست کردنی له لایه ن ابراهیم پاشاوه میری بابانی به کان له نزیك ناوچه ی سهر که مامی (عمود پاشا) سالی ۱۱۹۶ کوچی دروستی کردوه ، له سهر سنوری گهره کی مه لکه ندی تم شاره دروست کراوه ابراهیم پاشا چند خانویه که له گهل حه شهک وه مزگه وتیک وه بازار یکی نیادرست کردوه له قه لآچوالانه وه که پایته ختی بابانی به کان بوو گویزابه وه بوسلجانی وه داوای له خه لکی لادی به کان کرد ته وانیش بگویزنه وه بو شازی سلجانی وه لهو میژوه وه شاری سلجانی ویستویه تی جیگای شاری شاره زووری میژوونی بگریته وه که له زور کزنه وه ناوه دانی تیا هه بوه .

سنوری شاری سلجانی بریتی به له شاخی گویزه وه به یوان له باکور وه طاسلوچه له روزئاووه ، گله زه رده له باشور به لام له روزه لاتوه ناوچه یه کی ده شتایی به و ته پروانی به سهر ده شتی شاره زووردا .

شاری سلجانی مه لبه ندی قه زای مه رکه زه بریتی به له چوار قه زای (هه له بیج) ، (شارباژی) ، (رانیه) ، (قه لادزه) .

میستره هارت له په پراوه کې خویا ته لیت له سالی ۱۸۲۰ - دایانی دواي ته و او بوونی به ۳۶ سال ژماره ی دانشتوانی (۱۰) هزار که سیک بووه وه ژماره ی مالیشی (۲۱۴۴) مال بووه که له مه (۱۳۰) مالی جووله که وه (۹) مالی کلدانی وه (۵) مالیشی نهمه نی بووه .

ناووهوا

ناووهواي سلیماني ناووهواپه کی کیشوهری به پله ی گهرما نزم ده بیته وه بوژیرپله ی سفر له زستان داو ته گاته (۴۰) پله له هاویندا به هو ی نهمی که وتوته ناوچه په که وه که به شاخ دموه دراوه ■ هردوو ورزی فینک (به هاروپایز) کورتن وه باران به زوری له زستان و به هاردا ده باری وه ته گاته نریکه ی ۹۰۰ - ۱۰۰۰ ملم هرو هها سلیماني ناسراوه به هلک کردنی بایه کی توند که بی ی ده وتری ره شه با نه ویش له نه نجامی جیاوازی پله ی گهرما له نیوان شاخه کان و ناوشاری سلیماني دا .

سهرچاوه

- ۱ - نامیلکه ی سلیماني له لایه ن قوتابیانی قوتابخانه ی پی گه یانندی ماموستانیانی سهره تایی کورانه وه سالی ۱۹۶۰ لاپره ۵ - ۶ - ۷
- ۲ - دليل الطالب الجديد في جامعة السلیمانيه سالی ۱۹۷۸ - ۱۹۷۹ لاپره - ۱۳ - وه سالی ۱۹۸۱ لاپره ۱۵
- ۳ - کتبی میژوی سلیماني امین زکي بگ .

گهڙه ڪه ڪان و لئه ڪاني

ناوه ڪانيان له چيهه وه هاتوون ؟

گهڙه ڪه ڪونه ڪاني سلتاني

۱ - مه لکه نندی :

کونترين گهڙه ڪي شاري سلتاني به . له پيش دروست ڪردني سلتاني دا دي به ڪي
خنجيلانه بووه ، هه نديک ته لڻن گوايه دي (مه ليکي هندي) بووه ، به لام
هه رگيز رڻي ني ناجيت .. ! هه روه لاي هه نديک به مه ليک ڪه ندي واته
هه لکه نندراوي مه ليک ده زانريت . ته مين زه ڪي ده لي ره ننگه ملڪ گوندي
هه (محمد امين زه ڪي به گگ تاريخي سلتاني و ولاقي به غدا ۱۹۳۹ لاپره ۸۹) .

دوور نيه (مهل) (که ندي) بوو بيت واته که ندي مهل و بالنده بووه
که هيلانه يان تيدا ڪردووه .

۲ - چوار باغ

تهوسا بريتي بووه له چوار باخي سهوزو ناودار پر بووه له ميوه هاتي هه مه جوړه
وه لکه قهيسي ، قوخ ، هه نار .. که ته حمده پاشاي بابان دروستي ڪردوون

۳- دەرگه زېڼ

به ناوی ذیّی (دەرگه زېڼ)ی همه دانه وه ناو نراوه ، چونکه هندی له دانیشتووانی له کاتی خویدا له ویوه هاتون .

۴- سر شه قام

ثو سارېنگای کاروانی به ینی قه لآچوالان (که مەرکه زی فرمان ره وایه تی)و به غداد بووه ، به که لی (سه گرمه) دا که به م شوینه دا تیبه پریوه .. بویه که تاوا کرایه وه ناو نرا گهره کی «سهر شه قامه که» .

■ - گوزیه

له داری گوزیه وه هاتوه که ثوسا لهو شوینه دا و به شاخه که شمه وه زور بووه ، یان به ناوی چپای گوزیه وه ناو نراوه که به پشت سلجانی به وه به .

۶- کانیسکان

و شه به کی لیکندراوه له (کاتی) (ناسکان) له کاتی خویدا پش بنیاد نانی سلجانی کانیاوویشه لآن بووه ناسک پرووی تیکردوه بو تاو خواردنمه ، ههروه ها کاروانی یش لایان داوه بو پشوودان و حه وانوه .

۷- جووله کان :

به ناوی ثو جووله کانه وه ناو نراوه که له کاتی خوی دا تیدا دانیشتون^(۱)

(۱) سهرجاه له بلاژکره کای شارموان (سلجانی) ژماره ۲ سالی ۱۹۶۸ لاهره ۲۶

لقى گهره كه كان

۱ - مه ن كهندي:	۱ - سهر شه قام :
ا - پير مه سوور	۱ - هومره مه ندان
ب - حاجي حان	ب - گونجي
۲ - گوبزه:	ج - جهوشي په ستهك سوور
ا - صابونكه ران	د - شپوي قازي
ب - قه زازه كان	۵ - چوارياغ
ج - گاوران	ا - هو لي (قه صابه كان).
۱ - سهر چيمه ن	۶ - كاني ئاسكان :
۳ - ده رگه زين :	ا - شيخان
ا - سهر كاريز	ب - بازاره بچكوله
ب - سهر گول	ج - ژاله بي په كان
	د - نوري يوا

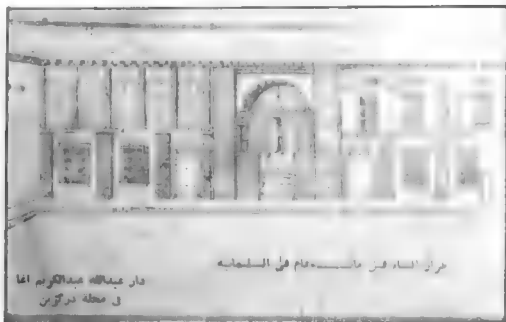
قى ينى :

له هه ندى گهره كا خانوويه كي گه وره چهن د ژ ووري كي تيدا بوو، هه ر ژ ووري خيزانيكي تيدا بوو بي يان وتوو (جهوشي گه وره)، يان بو نيشانه وتوو يانه كولانه كه ي لاي جهوشي گه وره .

دیمەنی کۆنی سلیمانی

وېنډي شلري سانيشن له سالي ۱۹۵۲ دا کړاره پهلوريک له پهلوري ده هيلار پيوه - ۱۰۰۰۰ - شم

نمونه‌ی خانقووی زور کوئی سلیمانلی

وینده‌ی شیری سلیمانلی له سالی ۱۹۲۷ دا

کتابخانه‌ی مشین‌شهر ۱۹۱۸

بهدارمرکزی مشین‌شهر ۱۹۳۴

قهیسه‌ری وهسمان پاشا

خوار مزگهوتی گه‌وره به‌رده‌می کوشکه‌که‌ی ئیستای ته‌وفیق قه‌زاز سالی ۱۹۲۶
گیراوه.

پردی قلیسان ساقی ۱۹۵۰

نویمچی بهردمرکی سەرا

بەرمەنگەوتى گەورەكەلى نوپۇزى جۈمە

مەيدانى دارو خەنزەكە سان ۱۹۵۰

دیمه‌نی ناوسه‌راو جاده‌کە‌ی تە‌نشتی بە‌ره‌و خە‌ستە‌خانه

باخی میلی بە‌رامبەر مزگە‌وتی گە‌وره

شەقامی سابونکەرەن

شەقامی کاوه قوتابخانەى فەیسەیه

بهرده‌رکی سراو قونابخانه‌ی فه‌یه‌لیه و جاده‌ی تازه (موله‌وی)

بهرده‌م قونابخانه‌ی فه‌یه‌لیه به

گرده‌کافی
ده‌روپشتی شار

شویی شاری سلیمانی به قهده پالی چبای گوزیه وه هه‌ل‌بیزاوه ■ له‌دوره وه هه‌میشه چه‌شمه‌ندازی چبای به‌رزی پیره‌مه‌گروون که (۲۶۷۰م) به‌رزه لای خورتاوا بوه چبای گله‌زه ■ دباره .

شویی کوفی سلجانی لهسهره و لیژی خوار گۆزه دا ههڵ بژێندراوه ، بهلام
بهوورپشتی شاری کۆن ، کۆمهڵی گرد بوو ، که لهسهردهمی دامهزراندنی شاردا
شوین کشتوکال بوون و ورده ورده ههندیکیان بوون به گۆرستان لهگهڵ گهوره بوونی
شاردا . زووبهی ئهو گردانه بوون به خانوو . کهواته دهتوانین بڵێن شاری سلجانی
ئێستا چوار دهوری بهچیا تهزراوه شاره که خۆی لهسهر کۆمهله گردیکه که ناویان بهم
جۆره لێنراوه .

۱- گردی حاجی نه‌ولاً - پشتی باخی شیخ له‌تيف ...

۲- گردی ناوهر است پی شیان دهوت گردی سهد عه بدول که ری کاسه وکه وچک چونکه نهو زانهی لی نیزاوه ، بهرامبر گردی حاجی نهولا ته نیست ریگا کونه کی هه نه عه .

۳- گردی سه یوان ته نښت گردی ناوه راست و شیخ ماری نودی، باوکی کاک
 نه حمده دی شیخی لی نیراوه .

۴ - گردی شیخ حسینی قازی که پیشی ده‌لین گردی شیخه بچکوله چونکه نه و دوو زاته‌ی لی نیژ راوه . شیخ حسینی قازی خوشکه‌زای کاک نه‌حمده‌ی شیخه و شیخ محمد (شیخه بچکوله) کوری کاک نه‌حمده‌ی شیخه نه‌که‌وینته پشتی گردی سه‌یوانه‌وه .

۵ - گردی گولان : پیشی ده‌لین گردی مامه یاره ، چونکه مامه یاره له‌سهر نه‌وگرده نیژ راوه پشتی کاریزی و سستا شریف

۶ - گردی گاوران : پیشی ده‌لین گردی نه‌له‌مانه‌کان چونکه گو‌پرستانی گاواره‌کانه ، له پشتی گردی شیخ حسینی قازی یه‌وه^(۱)

۷ - گردی هومره‌کویز :

له‌نیوانی گردی سه‌یوان و گوندی قرگه‌دایه .

۸ - گردی سه‌لیم به‌گک :

له‌پشتی گردی گاروانه‌وه‌یه له‌سهر ریگای قرگه .

۹ - گردی کانی شه‌کراو

له‌پشتی گردی سه‌لیم به‌گه‌وه‌یه‌وه .

۱۰ - گردی سوت‌سویان گردی گروی ، شونی کانی به‌ردی مه‌لکه‌ندی‌یه‌کانه . ده‌که‌وینته پشتی تانکی ناوه‌که‌ی شه‌رووشار .

۱۱ - گردی صالحی مه‌حمود :

۱۲ - گردی ده‌باشان :

نه‌میش له‌ته‌نیش‌ت گردی صالحی مه‌حموده و به‌یه .

۱۳ - ناوگردانی خواروو له‌پشتی گردی ده‌باشانه‌وه‌یه .

نویسنی :

گردی له‌لمانه‌کان بویه له‌و نلوشیان لټاره له‌جه‌نگی به‌کسی جیهانیدا له سالی ۱۹۱۶ز فروگه‌یه‌کی له‌لمانی هاترو له‌ده‌شتی فروگه‌خانه‌که نیشتموه ، جیگای گه‌یه‌کی شو‌رشی لټسنا له سرخه‌تی پنجه‌تی پنجه‌که . به‌لام ده‌لین له‌یه‌ر ته‌ری نیشته‌ی نیشتمویان له‌یه‌ر چوره بزی پکه‌ن به‌رو پوری کوی نیشتموه ، خزاروو که‌وینته شیوی (دو‌زخ مینه) نه‌نیش‌ت مالی قادر ناغای حاجی مه‌لا سه‌ید . له‌و شیویه‌که لای سرجاوی کانی ئاسکانه‌وه‌یه به‌رو ده‌شتی و به‌ی ته‌روشت دوو فروگه‌چی تټدا ■ به‌و کله‌سه‌ته همدوویکیان مردوون و له گردی (گو‌پرستانی گاوران) ناشتایان پاش ماوه‌به‌ک ده‌ران عینابوونه‌وه ، لټسقه کاتیان بریدرو نه‌وه بز له‌لمانیان له‌و رویدادوه ناویشیان ناوه گردی له‌لمانه‌کال .

۱۴ - ناوگردانی سەروو کە پێی دەلێن - گردی دۆلی میران لە پەشتی ناوگردانی خوارووهووه .

۱۵ - گردی کانیه بههاره :

ئەم گەردە دەکەوتە پەشتی گردی دۆلی میران .

۱۶ - گردی جوگا : لە بەرامبەر شەخسی شێخ جافرهووه .

۱۷ - گردی فەقی یان : لە پەشتی مزگەوتی کانی ئاسکانه وەختی خۆی فەقیکان یاریان تێدا کردووه .

۱۸ - گردی شێخ ئەحمەدی هندی : ئەم گەردە بەرامبەری کارێزە وشکەیه .

۱۹ - گردی قۆری یە شکاو : لە پەشتی ناوی قۆری یە شکاوهووه ، واتە بەرزایی یە کانی پەشتی گەڕەکی شوێرش .

۲۰ - گردی غایاتە کە : ئەمیش گردی مالی پارێزگاره (محافظ) .

۲۱ - گردی مسکینان : لە پەشتی شەخسە کە ی ئابلاخهوهوه .

۲۲ - گەردە کان : کە گردی رعایە شەباب و ئەوریزە گەردە پێیان دەلێن و وتوون گەردە کان .

۲۳ - گردی گەورە : ئەو گەردە گەورە یە لە پەشتی رعایە شەبابهوهوه .

۲۴ - گردی کەرتێنە کە . بەردەمی خانووه کانی کارگە ی جگهوهوه .

۲۵ - گردی موشیراوا : لە پەشتی کارگە ی سەهۆلی قەندیل و خوار مۆزەخانه کە یە .

۲۶ - گردی شێخ فەتاح : بەرامبەر گردی شێخ محی دینه .

۲۷ - گردی شێخ محی دین : لە پەشتی مۆزەخانه کە یە .

۲۸ - گردی گۆرە جووله کە : سەروو جووله کان و خوار یاریگە ی پەرورده یی ئیداره محلی یهوهوه ، لە میژ گۆرستانی جووله کە کان بووه .

۲۹ - گردی کاک ئەحمەدی بۆن خوش : خواروو گۆرە جووله کە

۳۰ - گردی شێخ هەباس : خوار جووله کان و دێ ی ولۆیه یه .

۳۱ - گردی حاجی مەلا عەلی : بەرامبەر دەباخانه کە یه .

۳۲ - گردی زیرینۆک : رینگە کۆنە کە ی هەلەبجە پیشی گردی کانی با بە دەستە راستا بەرەو تانچەرۆ

۳۳- گردی کانی با دواى گردى زیرینوکه .

۳۴- گردى پیرمکایل بهرامبهر گردى سهلم بهگ پشنى دنى هومه ره کوبره .

کاريزه کانی ناوشارو دهر و پشنى سلطانی

شارى سلطانی:

ههر له سهرا «تاو» بناغهى شارستانبى سهردهمى خوئى بو دانراوه . ده توانين کاريز ههله کەندن و راکيشانى ئاوى کاريز به بۆرى بو مال و مزگهوت و حمام و ناشى گه رهك ، به يه كهه پرۆزهى ئاودانى شار دابئين ، كه تالاستاش ههر شهوه بناغهى ئاودانى شاره .

بهم جوهره ده توانين بلين دامه زينه رى شارى سلطانى بىرى له وه كردوته وه كه شاره كهى له شوئىنىكى ئاوداردا بنیات بنيت ، شهو کاريزانهى له کانی شار دامه زرانندن دا ههله كه نهران ■ سالانينكى زور بهشى شاريان ده كرد . بوگه وره بوونى شاريش ههروهكه پيش بينى شهوه يان بوو ييت كه ئاوى سهراچنارو پاشان زىى دوکانيش فرباى شار دهكهون وابووه .

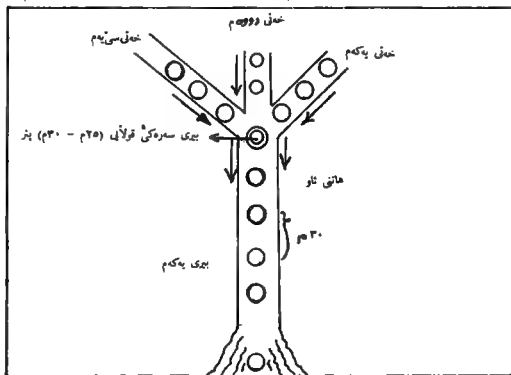
کاريز ههله كه نندن ههر له سلطانى نه بووه رهنگه له زور شارى تری جيهانىش دا ههر بهم جوهره بووييت ، به لام ئى سوودنى به كه وه سنى جوهرى کاريز ههله كه نندى جارانى سلطانى بگهين تا كه ره سهى بهراورد كردن بدهينه دهست پسپورانى خوئى له زمه مانى كۆن دا بو دروست كردنى پرۆزهى ئاو به پنى سهردهمى خوئى چهند کاريزنيكان ليداووه وه به هوى شهو کاريزانه وه ناو ماله كان و حمامه كان و مزگهوته كان بوو ژاونه ته وه ، وه ههروه ها بوگه شوکاليش سوودينكى زورى لى وه رگيراوه ، زور بهى مزگهوت و حمامه کانی سلطانى کاريزى تايه نى خوئى تيدابه شهوهى کاريزى نه ييت له کاريزه نزىكه کانه وه به گونج بوئى راکيشراوه . ليدانى کاريز تهركينى زورى هه بووه وه ماوه يشى ويسته وه ورده کارى بهكى زورى تيدا به کار هتياوه .

(ع . م . ۵)

چونیتی لیدانی کاریز :

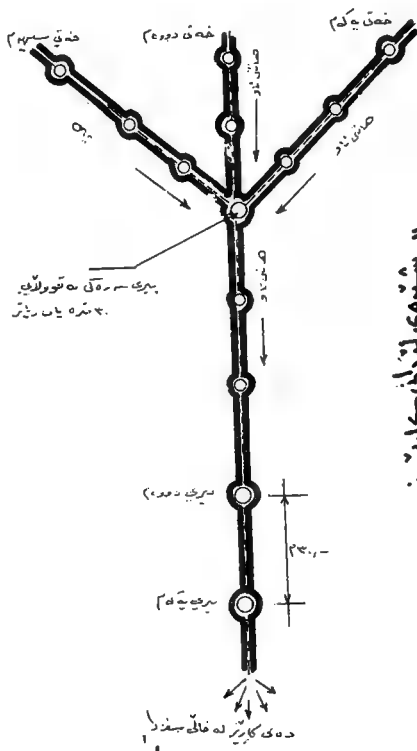
ئەگەر مزگەوتىك يان ھەمامىك يان زەوى بەكى بەيىت و بەرەكەت بۆكشتوكال پيوستى بەكارىز ھەبوايە دەچون لەدوورى (۵۰۰م تا ۱۰۰۰م) لەسەر و ئەو شوئەو زۆر جار پىش لە ۱۰۰۰م تى دەپەرى بىرىكى قوليان لیدەدا ۱۱ كۆزىكى (۲۵م - ۳۰م) قوولى وە زۆر جار لە ۳۰م پترىش تیدەپەرى ، پاشان دەھانتەو ئەو شوئەى كاريزەكەى بۆ لیدەدەن ، وەكو ئەو مزگەوتە يان ئەو ھەمامەبا ناوى بئىن خالى سفر واته (نقطة الصفر) ئەوانەى ئەم كاريزەيان لیدەداو ھەليان دەكەندن پىيان دەووتن كاريزكەند .

ئەم كاريزكەندانە لە خالى سفرەو بەرەو پووى بىرەكە زەوى بەكەيان ھەل دەكەن تانزىكەى پەنجامەتر دەپۆيشتن ، ھەموو گەلەكەيان فرى دەدايە دەرەو بە وئەى سەنگەرلىك سەرەكەى بەتال بوو ، پاشان بەبەرد ھەليان دەچنى بە بەرزى ۱۴۰م وەبەپانى ۴۰سم پاش لیدانى و ھەلکەندن ئەم پەنجامەترە قوولى سەنگەرەكە دەچوو نزیكەى ۳مەتر ۱۱ تیر لە دواى ئەو ھەر لەسەر ھەمان لێزى لەزەرەو زەوىيان كۆن دەكردو بەزێرىدا دەپۆيشتن ھەربە بەرزى ۴۰م و پانى ۴۰سم

دەمى كاريز لە خالى. سفرەو

« سټوهي لټيل ڪاريڙ »

بهم جوړه به ژیر زهوی په که دا دېروښتن، هه تا کو پر وښتایه پتر له سهر پرووی زهوی دور ده که وښته وه، واته قولتر ده بسو، به لام هر ماوهی سی مه تر دیان توانی به ژیر زهوی دا برون، له دواي هم سی مه تره له زهوی په وه بیریکیان لی دده تا کو ده گه یشته سهر کو تایی سی مه تری په کم، وه قولایی هم بیر ده گه یشته ده وری شهش مه تر ینجا له بیر وه ده چونه خواره وه و ده ستیان. ده کرد به هه لدرینی زهوی په که هر به ره پرووی بیر که ی په که مجار لیدر ابو ثازی لی هه لقولا بو وه ورده ورده گله که بان فری ده دایه ده وه، دېروښتن هه تا نریکه ی سی مه تری تریان ده بری ینجا هر له بهر نه وه یه ئه ویش نه توانینی فریدانی گل وتوند بسوونی هه ناسه و تاریکی ده هاتنه وه سهر زهوی و له کو تایی سی مه تری دوهم دا بیریکي تریان لی ده دوا لیهوی ده چونه خواره وه ■ ده ستیان ده کرده وه به هه لدرینی ناو زهوی. وه هم بیر قولی ده گه یشته ده وری نو مه تری، هره وه ها هر سی مه تریان لی ته و او بگردایه ده هاتنه ده وه و بیریکي قولتریان لی ده دوا لیهوی ده چونه خواره وه و یشیان تیدا ده کرد بهم جوړه په لیدانی نریکه ی بیست بیر یا بیست و پنج بیر یان زور جار له وه زیاتر تا ده گه یشته ده ی بیر سهره کی په که که ناوی تیدا بسو. پاشان بو نه وهی ناوی هم بیر پتر په ره بسینی و پتر به لیزی بیته خواره وه ده چون له بیر سهره کی په که وه به ره وژ وور به دوویان سی ریگادا به و جوړه زهویه که بان هه ل ده وری و به ژیری دا دېروښتن.

پاش سی مه تر ده هاتنه ده وه بیر یان لی دده هه تا کو (۳ - ۵) بیر دور ده که وښته وه به هر سی خه ته که دا وه ناوی هم خه تانه ده هاتنه وه سهر بیر سهره کی په که هه مووی له یه کی دده او به ناو کاریزه که دا دېروښت له ژیر زهوی په وه وه له خالی سفره وه، هم ناو سهری دهر ده هینا وه پی یان دوت کاریزی فلان.

ته نها لیدانی بیر سهره کی په که بو هه لقولا ندنی ناو که بو به لام بیر کانی تر هه مووی بو چونه خواره وه بو گل فری دان بو وه له دواي دا هم بیرانه سهر یان ده گیرا وه به به رد هه ل ده چنران وه نیشانه ده کران، وه له هه ج شوینیکدا ناوی کاریزه که هه ره سی به نینایه وه به گیرایه له بیرانه وه بو ده چونه خواره وه ■ گله که بان دهر دده وه دپری ناو وه یان به دیوار هه ل ده چنی بو نه وهی جاریکی تر هه ره س

نەھىيىتى ۋە پاش تەۋاۋ بۈۋى ھەر لەۋ بىرەۋە دەھاتتە دەرەۋەۋە سەرى بىرەكەيان
جارىكى تر دەنايەۋە

ئەۋ كەرەستانەى كە كارىزكەنەكان

بەكارىان دەھىنا

كارىزكەندەكان چەند كەرەسەبەكى تايىبەنى خۇيان پىۋو بەكارىان دەھىنا
ۋەكو: (پاچ) بۆ ھەل كەندىنى ۋ قولنگك كەكلكىكى كورنى ھەبۈۋە بەدرىۋاى بىستىك
چۈر پەنجە بۆ لا بردن ۋ دەر دانى گلەكە ھەرۈەھا تەرازوۋ، خۆ ئەم تەرازوۋە بەكار
دەھىنا بۆ زانىنى لىۋاى زەۋىيەكە ۋە لە مەعدەنى زەرد دروست كرابوۋ، لە شىۋەى
سى گۆشەدا، ۋە لە گۆشەى ناۋەراستەۋە خەتلىك كە بە پرېند تى كرابوۋ بەرىكى
ھاتىۋە خوارەۋە ھەتاكو ناۋەراستى بىكەى (قاعدە) سى گۆشەكە ئەم گۆشەى
ناۋەراستە بەزەۋى دەچقىزا، پەتلىك لە بىكەكەۋە بەرەۋ خوار شۆر كرابوۋەۋە
قورسانىيەكى كەمى پىۋەبوۋ ۋە لە گۆشەكانى ئەم لاۋ ۋەلاى بناغەكەۋە دوو قولاپى
پىۋەبوۋ كە بەھۋى دوو پەت ۋ دوۋپارچە تەختەۋە دەيان تۋانى كە لىۋاى زەۋىيەكە
بدۈزنەۋە چونكە ئەۋ پەتە ھەچ كاتلىك لەسەر خەنى سەر تەرازوۋەكە رىك بوەستايە
ماناى ئەۋە بوۋ شۈئەكە تەرازوۋە، ۋە بەم جۆرەكارى خۇيان پىۋ دەبردە سەر.
ھەرۈەھا لەۋ كەرەسانەى كە بەكارىان ھىناۋە.

ھەرۈەكو تۈرەكەبەكى بېچكۆلە بۆ ئەۋەى گلەكەى تى بىكەن ۋ دوۋرى نىجەنەۋە،
شىتىكىان دروست كىردىۋو پىۋان دەۋوت دۆلكە. ئەم دۆلكەبە لە شىۋەى تۈرەكەدا
لەپىستى «گا» دروست دەكرا بەدەمى دۆلكەكە بە دارىكى چەقاۋەى خىر قايم
دەكرا... ئەم دارە دەبۋايە يان لەدارى ھەنار يان بەرۋوۋ بۋايە...

ئەمە دەدوررا بەدەمى تۈرەكە پىستەكەۋە بىگومان دۈۋەكس لەدەمى بىرەكەۋە
دەچۈنە خوارەۋە يەكەمىيان ھەلى دەكەند بەقولنگكە فرىى دەدايە دۋاۋە زەلامى
دوۋم ئەم تۈرەكەبەى بەدەستەۋە بوۋ پرى دەكرد لەگل دوۋرى دەخستە ۋە بۆ
دەمى بىرەكە ۋەھەندى جار ئەگەر شۈئەكەى زۆر دوۋر بۋايە لەدەمى بىرەكەۋە
زەلامىكى

تریش ده چووه خواروه له م توره کانه ی پی بوو گئی دوور ده خسته وه بو دم بیره که ،
 ههروه ها بو چاره سه رکردنی تاریکی ناوکار یزه که هه ر چند کار یزه که له ده می
 بیره که دوور بکه وتایه وه تاریک تر ده بوو ، له بهر نه وه هه ر له دیواری کار یزه که دا
 نا قیقی بچکۆله ی لی ده داو مو مینکی تیدا داده نا هه نا دای بگیر سینی ، حه وت
 هه شت مه تر دوور ده که وته وه نا قیقی که ی لی ده دا مو مینکی که ی تیدا داده گیر سان .
 به م جو ره ناو بیره که پروناک ده بو وه تاما وه ی نزیکه ی ۳۰ مه تر دوا ی نه وه پیو سنی
 به بیرینکی تر ده کرد .. نه مه جو ری هه لکه نندنو دوور خسته وه ی گل بوو بو ده می
 بیره که وه له گه ل جو ری که ره سه کافی که به کاریان ده هینه به لام دوا ی نه وه به هو ی
 چند که ره سه به کی تر وه به تاقه که سینکی تر له سه ر زه و ی یه وه له ده می بیره که ئیشیان
 ده کرد . نه مانه ئیشیان ده ردانی گله که ی ناو بیره که بوو . دوو کۆله که ی گه و ره یان
 له ملاو له ولای بیره که وه به توندی ده چه قانده زه و ی به که و قایمان ده کرد ، له دوا ی دا
 که ره سه ی سه ر خستی گل که به هو ی چه رخه و که له داری بی دروست کرا بوو .
 نه م چه رخه یان ده خسته سه ر نه و دوو کۆله که یه و گور یس و قولای لی ده به سترا و شو پر
 ده کرایه وه بو ده می بیره که ، ئینجا دوو زه لام به قاج و به ده ست نه م چه رخه یان
 باده داو گور یسه که ده رۆشته خوار وه بو ناو بیره که وه له خوار وه نه و زه لاه می
 گله که ی ده هینه به ده می بیره که وه توره که که ی ده کرد به قولایه که دا وه به هو ی بادانی
 چه رخه که وه توره که که سه رده که وت و زه لایمک له سه ره وه لییده کرده وه
 به تالی ده کرد . نه م گور یس و قولایه وا دروست کرا بوو له دوو لاه کاتیک که
 چه رخه که باده درا توره که په ک سه رده که وت و توره که به کیش ده چووه خوار وه ی
 نه وه ی خوار وه توره که به تاله که ی لی ده کرده وه « ئینجا جارینکی تر پری ده کرده وه و
 ده ی کرده وه به قولایه که دا وه ناماده ی ده کرد بو سه ر خستن .

به م جو ره گئی ناو کار یزه که یان له ده می بیره که وه سه ر ده خسته سه ره وه به م
 شیویه ده وای ده کرد ههروه کو وتمان هه تا کوسی مه تر له دوا ی دا ده ها ته ده ره وه
 بیرینکی نریان له دووری سی مه تر وه لی ده داو دام و ده زگای ده ردانی گلیان
 داده مه زرانده .. به م چه شنه تا ئیواره کاریان ده کرد ، ئیواره ش که ره سه کانیا ن
 کۆده کرده وه قسلیان ده کرد به توره که کانه وه بو نه وه ی تور ت یته وه بو ن ده ر
 نه کات چونکه له پیستی گا دروست کرا بوو .

ئاۋى ئەم كارىزانە ھەندىكىيان چۈرپىنچ ئىنچ ئاۋى لى دەھاتە دەرەۋە ۋە ھەندىكىيان شەش ئىنچ ، ۋە ئەماتە زورىيان ئاشى پى دەگەر كارىزى ۋا ھەبوونزىكەى دەئاشى گىراۋە ، لە دۋاى دا ئاۋەكەى كراۋتە سەرزەعات سودى لى ۋەرگىراۋە ھەندى جار ئەگەر كاتى يەك ئاۋى زور بۋايە دەچون ھەلىان دەدرى بۋاۋە ھەلىان دەچنى بە دىۋار ۋە يانكەر بە كارىز .

بەلام ئەۋشۋىنەنى ۋە پىۋىستىيان بە ئاۋە ھەبوۋىت ۋە نىزىك ھەبوۋىن لە كارىزەكەۋە ۋە كۈھەم ۋە مەگەۋىت ۋە ھەۋزى چەندەماتىك لە گەرەكەكان دا بەگونچ ئاۋيان راكىشاۋە ، گۈنچ بىرىتى ھەۋە لە بۋرى يەك كە درىزى (۵۰ - ۶۰) سەم ھەۋە ، خېرى دەمەكەى نىزىكە ۲۰ سەم ھەۋە لە قور درۋىست كراۋە سوور كراۋەتەۋە ۋە ئەم بۋرى يانە دەبەسترا بە يەكەۋە لە دەمى بەستەكەدا شتىكىيان بە كاردەھىنا پى ۋە ۋەترا (جاپو) كە لە قىسل ۋە خولەمىش درۋىست كراۋە ۋە بەنى بۋرى يەكەنى سارىز دەكرد ، ۋە ئەگەر لە شۋىنىكدا گۈنچىك بشكايە يان كۈنى تى بۋايە قىسل ۋە پىۋەلەگەل ۋە ۋەردە لۈكەدا تىكەل دەكراۋ ئەۋشكاۋى يەى پى چاك دەكرا .

بەلام لە دۋاى دانانى پىرۋەى ئاۋە ۋە زورىەى ئەم كارىزانە بە سەرچۈۋەن ۋە كەس نەبوۋ خىزمەت يان بىكات ۋەردە ۋەردە كەم بوۋنەۋە ، ھەندىكى كەمىيان نەبىت ماۋە لەۋانەش ھەندىكىيان لە نەماندان . بەلام بە داخەۋە ئەگەر چاك بىكرىنەۋە خىزمەت بىكرىن ، دەتۋانرى ھەروەك يادگارلىك بىمىنىت ۋە شارەكەش سودى لى ۋەرىگىرى .

● کاریزه کان ■

نهمانهش نهو کاريزانهن که له سلیماني ودهوړپشتي دا هه بېون له گه ل دپاري کردنی شوينه کاني دا .

- ۱ - کاريزی شېخ مه محمود : له بېرده می داری (تووی مه ليک) دابوو .
- ۲ - کاريزی حاجی به گډ : له سېروو مه لکه نندی لای کمېی نمره می په کان که ئیستا کراوه به عماراو ، له بېرده می مزگه وتی عه لی که مال دایه .
- ۳ - کاريزی عزیزه تاغا : (دوولو له که) له سېروو مه لکه نندی ، بهرامېر به نندیخانه ی سېروهی ئیستا له سېر فولکه ی نمره که ئیستا کراوه به عماراو .
- ۴ - کاريزی دارو غا :

نهو کاريزه که ئیستا مزگه وتی دارو غای له سېر دوست کراوه .

- - کاريزی حاجی همه سور :
- که وتوته سېرو کاريزی دارو غاوه .
- ۶ - کاريزی سید نه حه فدی بابا ره سوول .
- که وتوته نه نیشته کاريزی حاجی همه سوروه .
- ۷ - کاريزی عزیزه جول :

که وتوته ناو مزگه وته کی گېره کی نازادی په وه .

- ۸ - کاريزی وه ستا شريف :

که وتوته بېرده می گردی مامه یاره .

- ۹ - کاريزی مه جید به گډ :

که وتوته بېرده شتایی په که ی بهرامېر گېره کی ئیسکان .

- ۱۰ - کاريزه وشک :

که وتوته ناو گېره کی کاريزه وشکی ئیستا وه له نزيك پرده که وه

- ۱۱ - کاريزی نه حه ده زه ننگه نه :

که وتوته پشني سېراوه .

- ۱۲ - کاريزی کوله سپی
که ووتنه ناو گهره کی مابونکه رانه وه
- ۱۳ - کاريزی کافی ناسکان
که ووتنه بهرده می مزگه ونی کافی ناسکان (کانیسکان) هوه
- ۱۴ - کاريزی قوری به شکاو
که ووتنه چالانی به که ی دهشتی فروکه خانه که
- ۱۵ - کاريزی دهشتی نه حمه دی ساغا
که ووتنه بهر گهراجی نه سحابه سپی به وه
- ۱۶ - کاريزی ناو ماله ماسی به که
که ووتنه ناو گهراجی جوانرؤوه
- ۱۷ - کاريزی ناو خانه سووتاو
له ناو گهراجی گهل دا به له بهر خانه قا
- ۱۸ - کاريزی ناو گومرگه سووتاو
که ووتنه ناو گهراجی به غدا له بهر خانه قا
- ۱۹ - کاريزی دایکی پاشا
له بهرده مائی عهزمی به گک دایه له سهر کاريز .
- ۲۰ - کاريزی گونجی حه سن به غانی
که ووتنه ناوه ند باخی (شیخ له تیف) هوه .
- ۲۱ - کاريزی مشیراوا
له ده شتایه که ی بهرده م گردی مشیراوا دا خوار کارگه ی سه هونلی گهره بیت
- ۲۲ - کاريزی حاجی مه لا عملی .
که ووتنه ناو مزگه ونه که ی گهره کی خه بات .
- ۲۳ - کاريزی نه مینی عه تار
که ووتنه پشتی گهره کی خه بانه وه
- ۲۴ - کاريزی کافی دۆمان
که ووتنه خوار باخی شیخ له تیفه وه .
- ۲۵ - کاريزی جووله کان دوو کاريز هه بوو له گهره کی جووله کان به کیکیان لای
که نیشته ی خوارووی جووله کان ، تهوی تریان لای که نیشته ی سه رووه وه بوو .

- ۲۶ - کاريزی خولهی تهر
که وئوته پستی گرده سووناو (گرده گروی) پشت کانه بهره کا
۲۷ - کاريزی ده باشان .
هر له ناو ده باشان دا دوو کاريز هه بوو .
۲۸ - کاريزی گاقران سهروو کاريزه وشک .
۲۹ - کاريزی غفور ناغای حاجی نهولا
که وئوته بهینی زهرگه تهو کاريزه وشکه وه
۳۰ - کاريزی زیرينوک :
دوو کاريزه که وئوته نهو دیوو نهو دیوی رینگا کونه کهی هه له یجه وه که
ده چیت بو کانی با
۳۱ - کاريزی سی توان که وئوته بهره می کانی باوه
۳۲ - کاريزی باشچاوهش که وئوته بهینی گردی سه لیم بهگ و قرگه وه .
۳۳ - کاريزی هومره کویر : که وئوته نیوان گردی سه یوان و قرگه وه .
۳۴ - کاريزی کانی شه کراو :
که وئوته نهو دیو هومره کویره وه
۳۵ - کاريزی بوگنه
که وئوته بهره ده شخسه کهی کاک نه حمه دی بو غوشه وه
۳۶ - کاريزی حمه ناغای برام ناغا
له گهره کی چوارباخ لای ناشی حاجی نه حمه دی مچه سلاق نهوسا ناو باخه کان
بوو
۳۷ - کاريزی مهولانا
که وئوته خوار جووله کانه وه .
۳۸ - کاريزی کانی سارد له خوار سهر شه قامه وه
ناو قه سابخانه کونه که .
۳۹ - کاريزی کانی ماسی : که وئوته نهو دیو قهره توغانه وه له سه رریگی قهره داغ .
۴۰ - کاريزی نورری بهگ پستی کانی ماسی .
۴۱ - کاريزی کامام له ناو دیوی ولوبه که نیستا که وئوته ناوشاره وه
۴۲ - کاريزی شینخ هه باس نهو دیو گرده کهی شینخ هه باس .

■ کاریز که نده به ناوبانگه کان ■

ئەمەیش لیستەی ناوی هەندێک لەو کاریزە کە نەدانهی کە لە کاتی خۆی دا زۆر بەی ئەو کاریزانه کە ناومان بردن ئەمانە بردن هەلیان کە ندوون و ئیشیان تێدا کردوون :

- ١ - وەستا حەمە ئەمین .
- ٢ - وەستا کەریمی ئەحمەدی .
- ٣ - وەستا ئیسماعیل کەریم .
- ٤ - وەستا رەحیم .
- وەستا حەمە حەیران .
- ٦ - وەستا عەباس .
- ٧ - وەستا حەسەن .
- ٨ - وەستا ئەحمەد .
- ٩ - وەستا عوسمان ئیسماعیل کەریم .

وەجگە لەوانەی کە وەستای کاریز بوون هەندێکی تر هەبوون کە وەستای گونج دانان بوون لەوانەش ئەوەی کە زۆر ناسراو بوو ناوی وەستا (پیرۆت) بوو .
یەکێکی تریش ناوبانگی دەرکردوو بە دروستکردنی گونج ناوی حاجی سالحی کۆرە بوو .

سەرچاوه :

وەستا عوسمانی وەستا سماییلی کاریز کە نەد .

ئاشى ئاۋو شوېنەكانى

«ئاش» بۆلادى وشار ديارده يەكى به شارستانى يە، له زوربهى لاپههه ي ميژووى كۆن دا، دروستكردى ئاش به ديمه نيكى به يه كه وه به ستنى شارو لادى، يان كشتوكال و شارستانىتى داده نريت. هه ر له بهر ئه مه يه بۆ به جى هيتانى ئه و ئه ركه له سه ره تاي دروستبوونى سلېمانى يه وه، سوود له و كاريزو پرۆژه ي ئاوه بۆ ئاش دروستكردينش بېنراوه.

شارى سلېمانى تاپه يدا بوونى ئاميرى ميكانيكى و ته كنيكى ي تازه، پيوستى شارى، له گه نم هارين و چه لتووك كره كردن به دروستكردى گه ليك ئاشى ئاۋو راىي كردوه.

هه ر له لاپههه ي يادگاردا چه ند لاپهه ش بۆ ئه و ديمه نه ي ژيان و گورج و گولئى شار به باسى ئاشى ئاۋو به جى ديلين.

پیش نهوهی ناشی مه‌کینه یینه شاره‌که‌مانه‌وه زوړ ناشی به‌رد هه‌بوون که به ناوی
کاريزه‌کان ده‌گه‌راند بو هاريني گه‌نم و جوړ چه‌لثووک

ناوی نه‌و کاريزانه‌و نه‌و ناشانه‌ی که له سهری گه‌راون له‌سهر چاوه‌ی
کاريزه‌که‌وه به‌ک له دواي به‌ک هه‌تا نه‌و ناوه چوته‌وه ده‌ری شار بو ناو شيوه‌کافی
جوړوله‌کان به‌م شيوه‌يه بوون

۱ - ناوی کاريزی حاجی به‌گڼ له سهر و گه‌ره‌کی مه‌لکه‌ندی که ده‌ره‌وه‌ی
شاربووه « له کانی خو‌ی دا نه‌و ناوه پی‌يان ده‌وت (که‌مپی نمره‌ن) چونکه
عه‌سکه‌ر « ليشيه‌کان که سهر به ټينگليز بوون مه‌لېه‌نديان له‌وی بووه ټيستا که
سهری داپوشراوه وه بووه به عماراو ، شويته‌کی به‌رامهر مرگه‌وتی (عه‌لی
که‌مال) ه

نه‌وکاته که ناوی کاريزه‌که هاتووه به‌ره‌و خوار پاش ماوه‌به‌ک که ناوه‌که ده‌روات
سی ناشی به‌ک له‌دواي به‌ک دېته به‌ر هه‌ريته‌کی به‌ينيان زوړ نه‌بووه ، وه نزيک بوون
له‌به‌ک . به‌که‌م ناشی سهر و دووه‌م ناشی ناوه‌راست سی به‌م ناشی خوار و و
دواي نه‌و « ناوه‌که به‌ره‌و خوار له‌سهره‌تای جاده‌ی ټيبراهيم پاشاوه ده‌ست پی نه‌کات
له‌و ديو جاده‌که‌وه ، له‌ويوه دېته خواره‌وه ناشيکی تری دېته به‌ر نزيک کاريزی
دارو‌غاو ش‌خسه‌فه‌قيروه « (ناشه‌خرکه) له‌ويوه ده‌چيته‌وه نزيک نووی قوجه‌پشتی
(دارالطلبة) ی ټيستا « ناشيک له‌وي‌دا بووه به ناوی ناشی ره‌مه‌زان ، ناوه‌که له‌ويوه
دا ده‌گه‌ريته‌وه دېته خورای به‌رامهر مرگه‌وتی (ته‌کيه رووته) ده‌روات هه‌تا ده‌گاته
پشتی گاوران .. له‌وی دا ناشيک هه‌بووه به‌ناوی ناشی گاوران که ټيستاش شويته‌کی
دباره ، وه نهم ناوه له‌ويته‌ روښتووه به به‌رده‌می مالی که‌ريعی عه‌له‌که‌دا بو
کولانه‌کی نه‌و به‌ر ، وه له‌وی‌وه له‌به‌رده‌می مالی مه‌لا عه‌لی سهرکاريز چوته‌وه
به‌رده‌می ته‌کيه‌ی (شيخ مارف) وه له‌وی‌دا ناشيک هه‌بووه پی‌يان گوتووه ناشی به‌ر
ته‌کی وه به‌ناو بانگيش بووه به‌ناشی (حبيبه ره‌ش) وه ناوه‌که چوته‌وه نه‌و به‌ر پشتی
باخی شيخ له‌تيف وه له‌وی‌دا ناشيکی تر هه‌بووه به‌ناوی ناشی حاجی حه‌سن
ناوه‌که له‌ويوه چوته‌وه پشتی کانی دومان ټينجا بو‌ولوبه بو شيوه‌کافی خوار جوړوله‌کان
هه‌موو زهرعانی نه‌و ناوه به‌و ناوه ناو دراوه .

که وئوته سهروو یانهی وه زرخشی کریکاران که بهرامبر بهندیخانه به وه ئیستا عه ماراوه ئه و کاته سهریان گرت و دوو لوولهی ناوی گه وره یان تی خست وه ئاوه که به و دوو لووله به دا ده هاته خواره و» بۆ ناو مه لکه ندی ، وه پی یان دهوت «جوت لووله» . وه له مه لکه ندی به وه ده چوه ناو شیوه کان .

ئهم دوو لووله به له به هاردا شوینی سهریان گاه بووه ، وه ئه و ئاوه له کانی خویدا ته پهری به وه ئه و بهر به ته نیشت بهندیخانه دا ده رویشته بۆ لای سه رقه برانی گردی جوگا له سه رته ئای سه ر قه برانه که وه له دیوی ئهم دیو به قه راخ دا ئاوه که ده هاته خوار . . وه له ناوه راستی بهردهم سه ر قه برانه که دا ئاشیک هه بووه به ناوی ئاشه په پوله ، پاشان ئاوه که سه ره و خوار ده بووه وه له کۆتایی سه ر قه برانه که دا ده گه رایه وه وه له ویش دا ئاشیک هه بووه به ناوی ئاشی حاجی که ریم» بهرامبر شه خسه که ی شیخ جافر . ئینجا توژیک ده رویشته وه بۆ جار یکی تر داده گه رایه وه به ره و خوار ده بووه وه بۆ «کانیسکان» وه ئاشیکی تری ده هاته سه ر ری پی یان ده ووت ئاشی «شیخ محمووده» بهرامبر «همامی شیرین» .

له ویش هه وه به ره و خوار ده بووه وه بۆ لای داره سوناوه که خوار کوره خسته که ی حاجی صالحی کوره « له ویدا ئاشیکی تر هه بوو پی یان ده ووت ئاشی ناو مالان یان ئاشی (حه مه عه لی شه یلک) چونکه ئه و ده مه ئه و ئاشه وانی بووه له بهردهم مائی حه مه قه لی قه سابه وه ... ئاوه که ده رویشته بۆ ناو مائی «جه مال عیرقان» که ئیستا مائی شیخ لطیف شیخ محمووده ، ئینجا ده پهری به وه ئه و بهر به ژیر مائی مه زه هری ئه حمه د ئه فه ندی وه ده رده چوو بۆ ناو مائی حاجی مه جیدی ده باغچی وه له وێ ده چوه ماله مه لا کان ئینجا به ره و خوار ده بووه وه به ره و نوری ئاوا « ئاشیکی ده هاته بهر ری به ناوی ئاشی مارف به گگ خوار مائی عه به ده لاک که ده که وێ» پشتی به نزیخانه هه ره کۆنه که وه پاشان به ره و خوار ده بووه وه بۆ بهردهمی ده باخانه کۆنه که که ئیستا جینگای به ریده تازه که به وه ده رویشته به ره و خوار به جاده ی مه وله ویدا تی ده پهری ، ئه و کاته جاده نه بووه له سلیمانیدا ئهم ئاوه به بهردهمی چاچخانهی

صالحه شیت دا تی ده پیری و بهرو خوار ده بووه بهر دهمی مالی صالحی وشکه
 ناشیک ده هاته بهری نه ویش هر ناشی مارف به گ بووه، هر مولکی
 خویشی بووه وه پی شیان دهوت ناشی «خه له یلی» چونکه نهو کاته نهو نافره ته
 ناشه وانی بووه.

له وی وه بهرو خوار ده بووه بو کولانه که ی نهو بهر پیش شه خسه که ی «شیخ
 مصطفی» وه ناشیک ده هاته بهری به ناوی ناشی همه ی نهو بهر حمان ناغا، وه
 له ویوه به لای شه خسه که وه تی ده پیری بو ناو باخه کانی چوار باخ وه دوا ناش ده هاته
 ریخی، به ناوی ناشی «حاجی نه همه دی مچه سسلاق» وه له ویوه ناوه که به ناو
 باخچه کان دا ده رویشت بو ناو شیوه کانی جووله کان.

۳ - ناوی کاریزی سه رچاوه ی کانیسکان:

نهم ناوه له بهر دهمی مزگوتی کانی ئاسکان دا دهستی پی ده کرد وه ده پیری به وه
 نهو بهر مالی شیخ عزیزی خه لیفه وه له ویوه ده هاته ده ری ده چو حهوشی گه ووه
 پاشان به ته نیشت مالی مه جید ته فندی کانیسکان دا تی ده پیری وه ده چووه ناو
 حهوزی جوتیاران. وه له ویدا حهوزیکیان کردبوو ژنان جلیان لی دهشت.

وه دوا ی نهو ناشیکی ده هاته بهر به ناوی ناشی مه جیده فنی کانی ئاسکان هر
 له خوار مالی مه جیده فنی به وه نهو بهرو خوار ده بووه به شوینی جاده که ی ئیستای
 بهردهم یانه نه زمرو فرمان بهران وه باخچه ی گشتی، بهرو خوار ده بووه به بهردهم
 قهسابخانه کونه که ی نهو سادا تی ده پیری که له دوا یی دا بوو به مالی موته سه رریف
 به شوینی حهوشه که دا ده پیری به وه نهو بهر به شوینی جاده ی مهوله وی دا تی
 ده پیری.

بو یه که م کولانی پشتی نه قلیاتی سه عه ی ته ها کو یی، له وی دا ناشیک ده هاته
 بهری به ناوی ناشی شه فیق به گ هر له بهردهم مالی شه فیق به گ دا بووه، وه پی ی
 شیان دهوت ناشی بهر ته له که، چونکه دارته لی له نزیکه وه بووه ناشه وانه که ی همه
 که چه لی نابوه وه له ویوه ریک بهرو خوار بوته وه به شوینی غازه کونه که وه ته نیشت
 مالی فقی رهشید بهرو خوار بوته وه بو باخه کانی چوار باخ وه له ویوه بو ناوشیوه کانی
 جووله کان.

تی بیفی :

ئاوی کاریزی حاجی بهگشو عهزیز ئاغا که له سهرووی شارهوه بهرهوخوار بوونهتهوه ههتا شپوهکان دهتوانین بلیین سنووری سلانی له دیوی نهم دیو کاریزهکانهوه واتا دیوی ناوهوه ناو شار بووه ... وه له زۆر شوین دا ئاوهکه دوور بوون .. له ناو شار .. بهلام شوینی ههردوو کاریزهکه که بهرهو خوار بوونهتهوه دهشت بووه .. بهلام له زۆر شوین دا که دهلێن بهفلان شوین دا پویشتهوه بۆ زانیرو نیشانهی شوینهکهبه ...

ئهو ئاشانهی به ئاوی شپوهکانی ناو شار ئیشیان کردوه ...

له مهیدانی کافروشهکانهوه» له خوار مهیدانی ماستهکهوه دهست پێ دهکات به پشقی مزگهونی خوخانهکان ههتا پشقی جوولهکان ...

۱ - ئاشه گواوی مهیدانی کافروشهکان .. لهویوه ئاوهکه دهپهری پهوه ئهوه بهر ، وه دهروپشت بۆ بهر مالی صالحی عهزهی مهههتد .. وهتی دهپهری بهرهو خوار وه لهوی دا ئاشیک ههبوو : ئاشی ئهمینه فەنی مهسرهف - پشقی مزگهونی مهلا حسینی پیسکهندی وه لهویوه ئاوهکه دهچوه ناو گهرهکی جوولهکان .. وه ئاشیک لهویدا ههبوو به ناوی ئاشی (حهمه کویر) وه دهچوه خوارتر ئاشیکی تر ههبوو ههه له ناو جوولهکان بهناوی ئاشی غولام ئهلی وه ئاوه پیسکه له شپوهکانی ناو جوولهکانهوه روپشت بۆ خوار جوولهکان .. وه لهویدا دووئاش ههبوو هی مهلا عهلی مهلکهندی بوو .. یهکه میان پێیان دهووت ئاشه گهوره وه دووهم پێیان دهووت ئاشی کانی موسهلهم .. وهخوار نهم دوو ئاشه .. دوا ئاش ئاشی عهزیزی کرێخا وه لهویوه ئاوه پیسکه ده چوه شپوهکانی پشقی بچولهکان .

- ۱- گورستانی گردی حاجی نهولا پشتی باخی شیخ له تیف .
- ۲- گورستانی گردی ناوه پراست .
- ۳- گورستانی گردی سه یوان .
- ۴- گورستانی گردی شیخ حسینی قازی .
- ۵- گورستانی گردی گاوران . گورستانی گاواره کانه .
- ۶- گورستانی بهرامبر ته کیه پروونه .
- ۷- گورستانی بهرده می مزگه وونی حاجی مه لاشه ریف له مه لکه نندی .
- ۸- گورستانی لای شه خسی پیر مه سوور له مه لکه نندی .
- ۹- گورستانی گردی جوگا بهرامبر شه خسی شیخ جافر .
- ۱۰- گورستانی لای شه خسی شیخ جافر بهرامبر گردی جوگا .
- ۱۱- گورستانی گردی فقهی یان پشتی مزگه وونی کانی ناسکان .
- ۱۲- گورستانی لای شه خسی شیخ مسته فای شاملی له کانی ناسکان بازاره بچکوله .
- ۱۳- گورستانی لای شه خسی شیخ نهولا کولانی بهرامبر حه مامی کانی ناسکان .
- ۱۴- گورستانی پشتی قه سائفا و ده باخانه کونه که شونیی تاو له ی سواری پشتی مالی موته سه رریف .
- ۱۵- گورستانی لای شه خسی وه یس شونیی مه لبه نندی سوهای عه سکه ری و سانه وی فریشته ی کچان .
- ۱۶- گورستانی گردی شیخ محی دین پشتی موزه خانه که
- ۱۷- گورستانی گردی شیخ فه تاح بهرامبر گردی شیخ محی دین .
- ۱۸- گورستانی چوارباخ لای شه خسی شیخ مسته فاه خوار مالی حاجی نه حمه دکریسی قه ساب

١٩- گۆرستانی گۆرە جووله که ، گۆرستانی جووله که کان بووه سهرووگه پره کی جووله کان خوار یاریگای پهروه ده بی .

٢٠- گۆرستانی لای شه خسی هومه رمه ندان .. له هومه رمه ندان .

٢١- گۆرستانی دهشتی سهعه ی بله نزیك قه ساینه کونه که له سه ره قام .

■ قه بر هه لکه نه کان ■

گه ره کی مه لکه ندی

١- حه مه ی نه مینی مه لی

٢- ده رویش موچه مه د

٣- حه مه سه لیم

٤- شینخ موچه مه دی شینخ نه حه د

گه ره کی گۆرزه

١- حاجی عه لی موچه مه د

٢- که ریچه زه رد

٣- نه مینی مینو

■ حه مه عه قراوی

٥- عه لی ده رویش نه مین

٦- عوبهانی حاجی عه لی (بابل)

گهره کی دهرگه زین

- ۱ - همه گاسوار
- ۲ - فهره جی همه موراد
- ۳ - حاجی نهجه خیره
- ۴ - مام بارام
- ۵ - سنایی صالحی دهر ویش نهمین
- ۶ - همه عهزیز

گهره کی سهر شهقام و چوارباخه

- ۱ - نه مینی خوله ی بووک
- ۲ - فه تاحه گوج
- ۳ - علی حوله
- ۴ - حاجی نهحمه د
- ۵ - نهجه چهله
- ۶ - دهر ویش موحه محمد

گهره کی کانيسكان :

- ۱ - مهلا سابير
- ۲ - نهجه ی بله
- ۳ - همه ی نهجه ی بله
- ۴ - همه حهیران

شەخسە كافى ناوشارو دەورۇپشقى

شەخس و پىر

لەلای مەسۇلئانان و لای خاوەنانى گەلى ئايىنى تر بەشىكە لە (مىتۇلۇزبا) و ئەفسانەى كۆن و بەشىكە لە باوەرى سەر بە ئايىنى ئاسمانى لەناو كورددا بە چەشنىكى سەپىر مىتۇلۇزباو ئايىنى كۆنى پىش ئىسلام و كۆمەلىك باوەرى ئىسلامى ئىكەن بە يەك دەبن و پىنەندى بە گۆرى شەخس و پىرەو پەگەزى ئەم ديار دە بە دەدات بە پىسپۇرانى خوى .

لەناو شارى سەلئانى و دەورۇپشقى دا كۆمەلىك زيارەتگا ھە بە كەزۇر بەى پىش دروستىبوى شار ھە پىرەو بە دوای رەچەلەك گەرانىان دا زۆر زەحمەتە ، ئەمەش ئەو مان بۇ دەردەخا ، كە پىنەندى خەلكى ئەم شارە لەسەرەتاي دروستىبوى شاردا بە مىتۇلۇزباو باوەرى پىشوو ھە نە پراو .

لە پەرتەو ھە لە ھەر كۆنچەو شۆبىنىك و قسنىك دۆزراو ھەو كە مەراسىمى ئەو باوەرىيان تىدا بە جى پىترىت . بەلگەش بۆتەم كۆن تازە كەردنەو مەئەو ھە ، كە ئەنبا گۆرى كە سىكى گەورەى وەك «كەك ئەحمەدى شىخ» لەناو زيارەت گكاكان دا سەر بە دوو سەد سەلەى سەلئانى پەو بناغەى پروون و ئاشكرای ھە بە .

تۆمارى ناووشوئى ئەم زيارەتگايانە « دەبنە بەلگەى ئەم پىرە .

(ع . م . ۵)

له‌شاره‌که‌مان‌دا‌چه‌ند‌ش‌خسېك‌هه‌يه‌كه‌له‌كۆن‌دا‌وه‌تا‌ئېستاش‌ژنان‌ده‌چن‌بو
 زياره‌ت‌كردنى‌به‌تايه‌تى‌كه‌مندآليان‌نه‌خوش‌بكه‌وتايه . وه‌يان‌يه‌كيكى‌گه‌وره
 ده‌بانبرده‌سه‌ر‌ش‌خسه‌كه‌و‌لتي‌ده‌پاران‌وه‌و‌دوعايان‌ده‌كرد‌كه‌نه‌خوشه‌كه‌يان‌بوچاك
 بكاته‌وه ، وه‌يان‌ئه‌گه‌ر‌كه‌سيكيان‌له‌غەريي‌بوايه‌بينه‌وه‌وه‌يان‌كچيک‌هەزى ■ کرد
 شووبکات‌به‌خوشه‌ويسته‌كه‌ي‌لتي‌ده‌پارايه‌كه‌ه‌مه‌قسە‌دى‌خوي‌حاصل‌بيت
 يان‌دايكي‌كوپېك‌ده‌پارايه‌وه‌كه‌دلي‌كه‌س‌و‌كاري‌ئە‌و‌كچه‌ي‌كوپره‌كه‌ي‌به‌ته‌مايه‌تى
 نه‌رمي‌بكات .. يان‌كوپره‌كه‌ي‌له‌قوتابخانه‌ده‌ربچيت‌و‌زورشتي‌تر .. تاده‌كه‌ده‌چونه
 ناو‌ش‌خسه‌كه‌وه‌به‌ردنيكي‌بچووكي‌ته‌نك‌و‌سافيان‌ده‌نايه‌به‌ردى‌ليواري
 قه‌بره‌كه‌وه .. بکه‌به‌رده‌كه‌ي‌پيوه‌ده‌نا‌نيازي‌دلي‌خوي‌ده‌وت ، ئه‌گه‌ر‌هات‌و
 به‌رده‌كه‌نووسا‌به‌به‌ردى‌قه‌بره‌كه‌وه‌ئە‌وه‌گوايه‌مه‌قسودي‌حاصل‌ده‌ئي‌ئه‌گه‌ر
 به‌رده‌كه‌نه‌نوسايه‌به‌قه‌بره‌كه‌وه‌ئە‌وه‌مه‌قسودي‌حاصل‌نه‌ده‌بوو .. به‌وه‌زور
 دلته‌نگ‌ده‌بوو .

زوربه‌ي‌ش‌خسه‌كان‌ژنان‌روژاني‌چوارشه‌ممان‌ده‌چونه‌زياره‌تى‌به‌تايه‌تى
 له‌به‌هاردا‌وه‌نيمچه‌سه‌يرانتيكيان‌له‌پال‌دا‌ده‌كرد .
 ناوي‌ش‌خسه‌كان‌له‌گه‌ره‌كه‌كاندا

گه‌ره‌كي‌مه‌لكه‌ندى

- ١- شەخسێ پیر مەسور : بەرامبەر مائى عەزیز قەزاز بو (لەرزو تا) ..
- ٢- شەخسێ شێخ حەسەن : لەسەر و پیر مەسور و ه .
- ٣- شەخسێ پیر مەحمود لەپشتی مژگەوتی حاجی حانەوه .
- ٤- شەخسێ شێخ جافەر بەرامبەر مائى عومەر بەگى ئەحمەد بەگى تاپو ..
- ٥- شەخسێ قەبیرە نزیک کارێزی داروغا
- ٦- شەخسێ پیر موحەممەد لەناو مائى براى پیرۆت
- ٧- شەخسێ کاکەلاو بەر مائى حەمە کەربى ئاشە گواوى ..
- ٨- شەخسێ شێخ ئەحمەدی هیندی بەردەمی گەردەكه‌ي‌بەرامبەری کارێزە و شک .

۹- شەخسى سەيد مەحمود لە قەبرستانى گۆرى فەقىيان لە پىشت مەزگەوتى
كانيسكانەوه .

۱۰- شەخسى پىرى كۆكە لە بەينى قەرگەو وىلەدەر (بو كۆكەرەشە) ..

گەرەكى گۆرە

۱- شەخسى ئەسحابە سېى كەوتۆنە ناو گەراجى ئەسحابە سېى يەوه .

۲- شەخسە فەقەرە لە قاووخانەى سەرچىمەن (بۆ ئازار)

دەرگەزىن

۱- شەخسى ھۆمەرمەندان لە ھۆمەرمەندان شوئى سەيرانگابووه (بۆ ئازار)

۲- شەخسى قازى بەنى پىشى گەرەكى خەبات لای كاريزى ئەمىن عطار
(بۆمىندال بون)

۳- شەخسى كافى با سەرگەردەكەى «كافى با» بۆ «نەخوشى بادرى»

۴- شەخسى شىخ محمدى بروسكە لە كۆلانى لای مالى حاجى عبد اللهى شالى .

گەرەكى سەر شەقام و گەرەكى چوارباخ

۱- شەخسى شىخ ئەبويەكر : بەردەمى مالى عاصەى كەلەننەر ، «بۆ شىت و فى»
لەهاتن .

۲- شەخسى شىخ ھەباس خوار جوولەكان و گوندى و لۆوبە وەختى خۆى شوئى
سەيرانگابووه .

۳- شەخسى شىخ مستەفا خوار مالى حاجى ئەحمەد كرىس .

۴- شەخسى مەلاخىدر بەرامبەر مەزگەوتى شىخ سەلام «بۆ لەرزوتان»

۵- شەخسى شىخ محى دىن سەرگەردەكەى شىخ محى دىن .

۶- شەخسى شىخ فەتاح سەرگەردەكەى شىخ فەتاح .

۷- شەخسى كاك ئەحمەدى بۇغۇش بەينى جۈلەكان و ئابلاخ » بۆكۈكە
رەشە .

۸- شەخسى وەيس شوتى سەيرانگى بەھاران بوو بۇ «نيازى دلدارى» ئەم
شەخسە لەفولكلورى كوردى دا دەماودەم بەيتى بەسەردا ھەلدراوھ وەك

بابچىنە سەر وەيس بۇ تۆبە كارى
تۆبە لەگشتى غەيرەس دلدارى

لەناو مەلەندى ھىزى سوپاو پىشتى سائەوى فرىشتەى كچان ..

۹- شەخسى شىخ مستەفا لەسەر شەقام پىش مزگەوتى مەلا حسەينى پىسكەنى .

۱۰- شەخسى سەى مەمەد پىشتى مزگەوتى قامىشانى خوارو .

گەرەكى كانىسكان

۱- شەخسى شىخ جافر : پىشتى زەراخە بەرامبەر گردى جۇگا بۇ (ھەموو نەخۇشى
يەك) .

۲- شەخسى شىخ ئەولۇ كۆلانى بەرامبەر ھەمامى كانىسكان «بۇ لەرزوتا» .

۳- شەخسى سۆفى غەبەدە بازارە بېچكۆلەكۆلانى لای ھەوشى گەورە لای مالى
ھەمەى سەكىنە .

۴- شەخسى شىخ مستەفاى شاملى بازارە بېچكۆلە لای مالى شىخ موھەممەدى
حاجى سەيد حسەن بۇ نيازى دل :

۵- شەخسى موھەممەد صالح لەناو مالى شىخ قىتھ اللەى شىخ پەشىدى
تەنەكەچى پىشتى مزگەوتى گەورە . بۇ ئازارى ژان .

۶- شەخسى شىخ بزورگ لەناو مالى مەجىد بەگى قادر پاشا پىشتى مزگەوتى
گەورە .

۷- شەخسى شىخ مستەفا پىشتى دەلەن شەخسەكەى ئابلاخ لەمسكىنان لەپىشت
مزگەوتى حاجى حسەنى لوكە .

باخه کانی ده وروپشتی سلطانی

باخی سهوزه و میوه

شاری سلطانی که خوی له سه ره تاوه تاودار بوو ، بو پویتی ی شار له سهوزه و میوه ، هر نهوه نه بووه که پشت به دینانی ده وری شار بهستی " به لکو نه و پروژه ی کاریزانی شارو ته نانهت ، پروژه ی (شیوه کانی شار) که جتی مه جاری نیستا ده گریته وه و هر نهو زیره به کونانهش بناغی پروژه ی زیرانی شارن .. سود له وهش بیزاروه بو تاودان و پیگه یاندنی نه و باخانه ی له ناو شارو ده ورو پشتی شاردا بوون .

به م جوړه شاری سلطانی تانیوه ی به که می نه م سده ی بیسته مهش ، هر به ری و شونی سه ره تای دامه زران دنوا ، به هو ی نه و باخ و بیستانانه وه به کی له سهوزه و میوه نه ده که وت .

(ع . م . ن)

پوښ يادگار ناورى شوو باخانغو شونين و باخه وانيان دهنوسين ، که له م دوو سده سالددا باهښيکي زوريان پو شار هه پوره ..
 ناوه کاپيش زوريه ي شوو تاوانه ن که پي يان به ناو بانگ پورن .

ناوۍ باخه کان	باخه وانه کان	شونينۍ باخه که
۱- باخي شينخ له زيف	ټول کدرتم	له گډوړه کي دهرنگ زرين
۲- کارپزي حاجي مهلا علي	نه حه ي حسن	له گډوړه کي خه بات
۳- باخي شينخان دوانن	۱- نه حه ي حه لم	شونينۍ قه سناځانه ي
	قه ناخي حاجي نه سه	کون
	ب- حه وړوړو	
۴- باخي سه ي حه سمن	سلخاني مام مه محمود	له گډوړه کي سره شه قام
۵- باخي حاجي صالح ي قاسم	حاجي دهر وپش ره حچم	
۶- باخي حاجي سه عياضا	حسيني برايم ناغا ثي جاري کړد پوره	له پشني جوله کان بودو
۷- باخي کافي موه لم	حاجي سعيده موه وروکړه کافي	له دهر وروپشني جوله کان
	علي فانه ي عه لاوو	قه سناځانه ي تازه
	حاجي مه محمود	

چوار باخ

مام حه مه نه مین که مه شهوړد

پور به شیره کوله لگه لڼ

عه ل دهر لوت

کاتیسکان

حاجي سه عید علیه یارادو

حاجي صاعلي برای تیچار یان کرد پور

غفورزی خه جلی

حاجي عدول و نه مینی مریزم و

تیساعلی صاعلي دهر لوت

مه جید به گ

دهر ویش به مزان

حاجي صاعلي و حه مه علی

حه می مه لا نه حه د

عه بی شامو حه دهر

حه می مه لا نه حه د

کاکی سئان و

غفورزی مام شهریف

عبدولای حاجي و ه حیم و

نه مینی حاجي په حیم

۸- باخی حه مه ناغای

تیرام ناغا

۹- باخی کاتیسکان

۱- باخی خه حه خانی

۱- باخی خورگه ی

خواروو

۱۲- باخی مه جید به گ

۱۳- باخی تاتیق به گ

۱۴- باخی ولورویه

۱۵- باخی کانی کامام

۱۶- باخی زیرینک

۱۷- باخی کانی ماسی

۱۸- باخی کانی دومان

خوار سدر شه قام

شونئی زانکورو خه سته خانه که
چوار باخ لای سانهوی کویان
لورلویه لای حاجاره
حاجاره ی تیسا
لای سه پتوره که ی
رینگای عدریه ت
له سدر پویای قهوج باخ

خوار قدره توغخان
لای کافی با
لای قوگه

به بر توگه وونی، ملکه نندی

برده می، ثاوی خورگه
پشتی کافی گویمه
برده می، هواره به زره
تروی مایلیکی

پیتسا

هواره به زره
لای داروغا
به روزه وورتر

حمه رشید حمه سعید
حاجی قادری کا بچکول
خیلی حاجی سعید

قوگه لی

مارفی دهر ویش مه محمودو

شیخ حمه ماروف

حاجی غفورلی باخه وانا

حاجی فتح الله

حاجی ئەمین ملکه نندی

ره نوئی حاجی پو حیمو

عارفی حاجی بارام

حمه می هه سن توگه لی

حاجی حمه سوور

۱۹- بانخی چاره شه
۲۰- بانخی سی توان
۲۱- بانخی کاریزی
بار چاره شه
۲۲- بانخی ملکه نندی

۲۳- بانخی مولانا
۲۴- بانخی گم دۆل
۲۵- بانخی حاجی بهگ
۲۶- بانخی کاریزی
تروی مایلیک
۲۷- بانخی شینه بچکوله
۲۸- بانخی حاجی حمه
سوور

لای گردی مامه پاره

په سوله در یزی باخه وانو

۲۹ - بانخی کار یزی

مام غه فور

وه ستاهه ریف

لای خانوه

مارق حاجی سعیدو

۳۰ - کار یزی حاجی

قوره کانه

صالحی چاپچی

سه عیدی جزلا

پشتی حاجی حان لای

حاجی نه جم

۳۱ - بانخی دارو غا

شخصه کدی شیخ جافر

سدر چاره

حاجی ره نورف وه جم

باخه وانق کار یزی تووی مه لیلک

شیخ

یئجگه لم باخانه بانخی تره پوره ، له ناو شاردا وه کو بانخی پوره بگی شونق لاشی له له کتریکه کوو شونق مرگه ونی نه کیدر وه نو
مرگه ونی شیخ مه حموردی قدره چیار (چار باخ) وه شونق یینا کدی ترفیق قزاز وه هاندی شونق تریش -

مزگه‌وته‌کان

ماموستا مه‌لا موچه‌مه‌دی قزلبی ده‌رباره‌ی مزگه‌وته‌کانی سلطانی نووسیوی به له‌هه‌ر گه‌ره‌کێک دا له‌گه‌یه‌که‌کانی شار (جووله‌کان) نه‌ییت چه‌ند مزگه‌وت هه‌یه‌ که له‌ زه‌مانی بابانه‌کان دا دروست کراون ، بینا‌کانیان نه‌قش و پازاندنه‌وه‌یان تێدانین ، هه‌رچه‌نده‌ دیمه‌نی ده‌ره‌وه‌یان جوان و به‌ ره‌ونه‌قن . بناغه‌ی مزگه‌وته‌کان له‌به‌ر‌دو گه‌چن ، هه‌ر مزگه‌وته‌ هه‌ره‌مێکی یۆ نوێژکردن و ژووریکی بۆ که‌ له‌ویه‌ی مزگه‌وته‌که‌ تێدا به‌ ، له‌گه‌ل چه‌ند ژووری تر بۆ زیان و گوزه‌رانی پۆژو شەوی فه‌یکان « که‌ له‌وێدا ده‌ژین و ده‌نوون و ده‌ور ده‌که‌ونه‌وه » هه‌روه‌ک ژووریکی تر بۆ موده‌ن یس دانراوه‌ که‌ له‌وی دا خه‌ربکی خۆتێنده‌وه‌و ده‌رس و ته‌ه‌به‌ « هه‌وشه‌ی هه‌ر مزگه‌وته‌ باخچه‌به‌کی جوان و په‌نگین و جوگه‌ ئاوێکی تێدا به‌ ، که‌ ئاوه‌که‌ی ده‌ژێته‌ هه‌وزیکی سازگا‌ره‌وه‌و خه‌لکی لێ ده‌خۆنه‌وه‌و ده‌ست نوێژی تێدا ده‌شۆن ، ته‌مه‌ش له‌سه‌ر مه‌زه‌به‌ی ئیامی شافعی به‌ که‌ ده‌لی ئاوه‌که‌ قولله‌تین یی پس ناییت .. به‌لام ته‌م هه‌وزانه‌ ئه‌وه‌نده‌ به‌کار هێناون ییاو ئیتر قیزیان لی ده‌کاته‌وه‌ .

مه‌سره‌فی مزگه‌وت و مه‌دره‌سه‌و فه‌قی و موچه‌ی مه‌لا هه‌موو له‌سه‌ر بابانه‌کان بوو ، که‌ زو‌ر به‌خشندانه‌ له‌وه‌قفو له‌پاره‌ی خۆیان مه‌سره‌فی ته‌م مزگه‌وتانه‌یان ده‌کرد .

پێره‌و وابوو هه‌ر فه‌قی به‌ک خۆتێندی ته‌واوبکر دا به‌ ئیجازه‌ی له‌مه‌لا وه‌رده‌گرت و به‌ینی توانای خۆی له‌مزگه‌وتێک دا داده‌مه‌زراو موچه‌ی بۆ ده‌برایه‌وه‌ .

باش له‌ناو چوونی بابانه‌کان خه‌لکی گه‌یه‌که‌ مه‌سره‌فی مزگه‌وت و مه‌دره‌سه‌و فه‌قی و موچه‌ی مه‌لایان گر ۛ ته‌ستۆ له‌ زه‌کات و خه‌یروخه‌یرات ته‌م کاره‌ به‌جی ده‌هێنا بروانه‌ محمدالقرلبی - التعریف بمساجد السليمانية ومدارسها الدينية .

بغداد ۱۹۳۸ ص ۳۲ ، ۳۳

ئەمە دەربارەى سەرەتا بوو ، بەلام تادواى دەولەتى عوسمانى و سەرەتاي دەولەتى عىراق ئەم پىرەوى دواى بەردەوام بوو ، ئىتر لەدەورى دروستىبوونى حۆكەمەتى عىراقەو وىردە وىردە مەگەوتەكان و وقف و ئەركيان كەوتە دەس دائىرەى ئەوقاف .

لەسلىمانى دا مەگەوت دەورىكى گەورەى لەزبانى خەلك دابووه . شونى خواپەرسى و خويندە و كۆبونەوى خەلك بووه . هەرەك سلىمانى لەو شارە كەمانەى كە پرسەى مردووى بۇ پياوانى هەمىشە لەمەگەوت دادەگىرتە بەلام پاش نووسىنى ئەو كىيە زمارەى مەگەوت لەگەل فراوان بوونى شاردا زىادى كردو دروستكردنى جىگەى تايەتى لەهەر مەگەوتە دا بۇ پرسە بوو بەپىرەوىكى تازە .

بەپىى توانا چەند لاپەرەبەك لەناوو زانىارى دەربارەى مەگەوتەكانى سلىمانى دەكەين بەيادگار ...

(ع . م . ن)

لە كىيەكەى ماموستا قزنجىدا باسى مەگەوت هەبە .

مزگه‌وته‌کان

۱ - دامه‌زرنه‌ری مزگه‌وت

۲ - ناوبانگی مزگه‌وته‌که .

۳ - دابه‌ش‌کردنی مزگه‌وته‌کان به سەر گهره‌که‌کان‌دا

۴ - ناوی ئیام‌و خه‌تی‌ب‌و موده‌پ‌سه‌کانی مزگه‌وته‌کان .

تی‌بینی

بلا‌و‌کردنه‌وه‌ی تهریقه‌تی قادری و نه‌قشه‌بندی له ناوچه‌ی سلجانی ..

۱ - تهریقه‌تی قادری بلا‌و‌کهره‌وه‌ی شیخ ماری نۆدی‌یه ...

۲ - تهریقه‌تی نه‌قشه‌بندی بلا‌و‌کهره‌وه‌ی مه‌ولانا خالیده

له‌مزگه‌وته‌کان‌دا ته‌که‌ی شونیی قادری‌یه .. خانه‌قاش شونیی نه‌قشه‌بندی‌یه

هه‌روه‌ها ده‌رویشه‌کان له‌ته‌که‌یه‌کان‌دا زکریان ده‌کره‌ به ته‌زیجی ده‌نک گه‌وره‌ی

(۱۰۱) دانهی به‌لام‌صوفیه‌کان له‌خانه‌قا‌کان‌دا ورده به‌رد به‌کۆمه‌ل دانراون هه‌ر

صوفیه‌ک صد دانهی لی‌دینیت وه‌زیکری خوی پی‌ده‌کرد .

۱ - شیخ ماری نۆدی که بلا‌و‌کهره‌وه‌ی تهریقه‌تی قادری یه ، زاناو شاعیرو

پیاو‌چاک‌ی ئاین‌و به‌ناو بانگی‌کۆرده ، باپیره‌گه‌وره‌ی شیخ مه‌حمودی نه‌مه‌ر ..

ناوی سه‌ید مه‌حمه‌د ناسراو به (مه‌عروف) کۆری سه‌ید مسته‌فا کۆری سه‌ید

ئه‌حمه‌ده وه‌ باپیره‌ی سیانزه هه‌مینێ سه‌ید عیسای به‌رزنجی‌یه کۆری بابا عه‌لی

هه‌مه‌دانی ، له‌دی‌ی نۆدی له‌شارباژێر له‌سالی ۱۱۷۵ ک له‌دابک بووه وه‌ له

سالی ۱۲۵۴ ک له‌سلجانی کۆچی دوا‌ی کردوه وه‌ له‌گریدی سه‌یوان نێزراوه

ناوبراو پتر له‌ ۵۰ کتیی ئاین‌و ته‌ده‌نی بو به‌جی‌هیشتووین و زۆریان له

کتیبخانه‌کانی ده‌ره‌وه‌و ناوه‌وه‌ ماون و وا سەر له‌ نوێ لیژنه‌یه‌ک خه‌ریکی

چاپ‌کردنه‌وه‌ی هه‌مووین .

۲ - مه‌ولانا خالیدی نه‌قشه‌بندی

بلا‌و‌کهره‌وه‌ی تهریقه‌تی نه‌قشه‌بندی‌یه . ناوی (ضیاء الدین خالیدی کۆری

ئه‌حمه‌دی کۆری حسین) ی مکاییلی‌یه له‌عه‌شیره‌تی جافه‌و له‌سالی ۱۱۹۳ ک له

قه‌ره‌داخ هاوتۆته‌ دناوه . ئه‌م زاته به‌ریزه‌ پۆشنیرو عالیکی به‌رزو به‌نرخێ کورد بووه‌و

گه لیک خزمه تی زوری ثابینو زانستی کردووهو به چه ندان زانو هه لکه وتووی بی گه باندووه .

گه لیک کتیی به نرخی بو به جی هیشتوین . زور ولات گه پاره وه ک تیرانو تورکیاوهندستان و ئه فغانستان له سالی ۱۲۲۸ ک له سر داواکاری چند زانایه کی شام چوو بو ئه وی وه له شهوی ههینی ۲۸ شهوال سالی ۱۲۴۲ ک به نه خوشی تاعوون کۆچی دوابی کرد وه له ولاتی شام نیرزروه .. وه گوهمه زیکي جوانو نایابی له سر چپای قاسیون ژوور گه په کی کوردان (تاخی کرمانج) بوکراوه .

له بهرگرتگی ئه م بامه که لکان له م سه رچاوانه ی خواره وه وه رگرتووه

۱ - التعریف بمساجد السليمانية ومدارسها الدينية ... نویسی مهلا محمدی قزلبی سالی ۱۹۳۸ م .

۲ - میژووی سلتانی و ولاتی نووسی زانای به ناوبانگ میژوونوس ئه مین زه کی به گ .

۳ - شاری سلتانی له لایه ن به رپوه به رایه تی ناوخو .. نووسی شیخ محمدی خال سالی ۱۹۶۱ م .

۴ - شیخ محمدی شیخ خالدی شیخ احمد امامی مزگه وتی شیخ یوسف .

۵ - شیخ فتح الله شیخ رشید .

مزگه وته کان

گه ره کی مه لکه ندی

۱ - مزگه وتی مه لکه ندی به ناوبانگ بووه به مزگه وتی ته کیه ی وسو پاشا له زه مان ی بابانه کان دا . دامه زینه ری ، خه لکی دی ی مه لکه ندی پیش دروستکردنی شاری سلتانی ..

- ئىمام مودەرىسەكان -

- ۱ - مەولانا ئىبراھىم لەكانى دروستكردى سلتانى دا..
- ۲ - مەلا غەبدول رحمانى نۇتشى (موفقى سلتانى) زەمانى ئەحمەد پاشا
- ۳ - حاجى مەلا ئەحمەدى كۆرى مەلا عبد الرحمن نۇتشى موفقى سلتانى) دواى باوكى ۱۲۲۷ ك - ۱۳۰۲ ك .
- لەم دواى يانەش بەبىرەوهرى خەلك .
- أ - شىخ حمە مارق .
- ب - مەلا موحەممەدى كوستەنى «شەل» .
- ۲ - مزگەونى حاجى حان دامەزرىنەرى حاجى ئەحمەد (أحان) پياونكى دەولەمەندبووہ لەزەمانى بابانەكان لەقەلأچوالانەوہ ھاتوتە سلتانى و ئەم مزگەوتەى دروستكرد .

ئىمام مودەرىسەكانى

- ۱ - شىخ رەسوولى شىخ موحەممەد بەناوبانگ بووہ بە(پلاوخور) لەدوا سالانى چەرخى سىانزە ھەمىنى كۆچىدا « كۆچى دواى كردووہ .
- ۲ - شىخ عەلى و شىخ ئەحمەد كورانى شىخ رەسوول .
- ۳ - شىخ مستەفاو شىخ مارق كورانى شىخ ئەحمەدى شىخ رەسوول .
- ۴ - شىخ لەتىفى كۆرى شىخ عەلى (ئىمام بووہ) .
- ۵ - مەلا غەبدول كەرىمى مودەرىس ۱۳۲۳ ك .
- ۳ - مزگەونى شىخەلى (شىخ على) .
- لەپىنشدا بەناوبانگ بووہ بەمزگەونى مەلا ئەمىنى مام رۇستەم دامەزرىنەرى حاجى ئەولائى ھەمە كەركووكى باوكى حاجى مەلا سەعید كەركووكلى زادەبە ...
- ئىمام مودەرىسەكانى .

- ۱ - مهلامه محمود کوکوتی .
- ۲ - مهلا نه مینی مام روستم .
- ۳ - شیخ علی شیخ محمد به (شیخعلی پەرۆ) به نایبگ بووه .
- ۴ - مهلا عهبدوللا .

مژگهونی بن ته به قی ههرمنی

- دامه زینه ری سلیمان پاشابه ..
- نیام و موده پر سه کانی .
- ۱ - حاجی مهلا نه حمه دی ههرمنی .
  - ۲ - حاجی مهلا صالحی کوری .
  - ۳ - مهلا فتح اللهی پاوه بی .
- مژگهونی سهید نه حمه دی نه قیب .
- دامه زینه ری سهید نه حمه دی میره سووری نه قیه

نیام و موده پر سه کانی

- ۱ - سهید نه حمه دی نه قیب ۱۲۸۰ - ۱۳۲۷ ک .
  - ۲ - مهلا موحه مده دی رهش .
  - ۳ - مهلا شیخ عزیز سیبلاخی .
  - ۴ - مهلا موحه مده دی چروستانی .
  - ۵ - سهید عارف نه بو بکر .
- گهره کی گهره
- ۱ - مژگهونی شیخ نه مینی خال .
- دامه زینه ری مهلا مسته فای کوری مهلا شه مسه دینی کوری مهلا عه سانه ،
- له سه رده می نیلام پاشادا له کاتیکا که قه لاچوالانیان گواستوته وه بو سلیمانی
- داروهر دووی مژگهونه کی تریان هیناوه له م مژگهونه دا به کاریان هیناوه .

ئىپام و مودەرىسەكانى

- ۱ - مەلا مستەفاى كۆپرې مەلا شەمسەدىنى كۆپرې مەلا عوسمان .
- ۲ - مەلا ئىسماعىلى كۆپرې مەلا مستەفا كۆپرې مەلا شەمسەدىن .
- ۳ - شىيخ موحەممەدى خال كۆپرې مەلا ئىسماعىل .
- ۴ - حاجى شىيخ ئەمىنى خال ۱۲۶۰ - ۱۳۵۰ ك .
- ۵ - شىيخ موحەممەدى خال كۆپرې شىيخ عەلى كۆپرې حاجى شىيخ ئەمىن .
- ۶ - كەشىخ موحەممەدى خال بوو بە قازى چەند مەلاى تىر بوون بە ئىپامى مزگەوتەكە
وہك مەلا مصطفى .

- ۲ - مزگەوتى شىيخ موحەممەدى بەرزىنجى
دامەزرىنەرى حسىنى عەزىزى جۇلا بىنا ئەكەى كردووه ئىنجا لەگەن ئەھلى
گەرەك تەواويان كردووه .

ئىپام و مودەرىسەكانى

- ۱ - شىيخ موحەممەدى بەرزىنجى لەدوای جەنگى بەكەمى جىيانى وەفاتی كردووه .
- ۲ - سەيىد عەلى كۆپرې شىيخ موحەممەدى بەرزىنجى .
- ۳ - شىيخ نەجمەدىنى شىيخ شەمسەدىن .

- ۳ - مزگەوتى سەيىد حەسەن .
- دامەزرىنەرى عەبدول رەحمان پاشاى بابان بووه .

ئىپام و مودەرىسەكانى

- ۱ - مەلا عەبدوللاى رەش .
- ۲ - شىيخ موسستەفاى موفتى كۆپرې بابا رەسوول .

- ۳ - سهید موحه‌ممدی کوپری شیخ علی بابا ره‌سول.
- ۴ - سهید حسن کوپری شیخ علی بابا ره‌سول.
- ۵ - حاجی مه‌لا مسته‌فای کوردی.
- ۶ - سهید غه‌فور.

- ۴ - مزگه‌وتی هه‌مزاغا باپیری حاجی توفیق پیره‌میرد.
- دامه‌زێنه‌ری سه‌ره‌کچی بووه.

لێلام و موده‌پرسه‌کانی

- ۱ - مه‌لا ئه‌حمه‌دی صائب.
- ۲ - ره‌توف صائپی کوپری مه‌لا ئه‌حمه‌د.
- ۳ - مه‌لا مه‌عروف وه‌جی (باوکی په‌مزی ی شاعیر).
- ۴ - مه‌لا عه‌بدول په‌جیمی عه‌زیزی مه‌ریوانی.
- ۵ - مزگه‌رتی شیخ بابا علی : له‌پێش‌دا به‌ناوبانگ بووه به‌ مزگه‌وتی شیخ عه‌بدول په‌حاجی شیخ ئه‌بویه‌کر دامه‌زێنه‌ری عه‌بدول‌ره‌حاجی پاشای بابان بووه ..

لێلام و موده‌پرسه‌کانی

- ۱ - سه‌ید عه‌بدول‌که‌ریمی سه‌ید علی به‌رزنجی : که به‌ شیخ عه‌بدول‌که‌ریمی کاسه‌وکه‌وچک ناوبانگی ده‌رکردووه . له‌ سالی (۱۲۱۳) ک کۆچی دوانی کردووه له‌ گه‌ردی ناوه‌راست نێژاوه .
- ۲ - مه‌ولانا خالیدی نه‌قشه‌بندی ۱۱۹۳ - ۱۲۴۲ ک.
- ۳ - موحه‌ممه‌د فه‌یزی زه‌هاوی (موفقی به‌غداد) ۱۲۰۸ - ۱۳۰۸ ک.
- ۴ - شیخ عه‌بدول‌په‌حاجی شیخ ئه‌بویه‌کر.
- ۵ - شیخ بابا علی ۱۲۷۵ - ۱۳۵۹
- ۶ - شیخ نووری شیخ بابا علی ۱۳۰۵ ک - ۱۹۵۶ م.

۶ - مرگهوتی شیخ جلالی قهره داغی (قەزازەکان) دامەزرێنەری حاجی عەزیزی
خەبات بوو ..

ئایام و مودەپرسەکانی

- ۱ - شیخ جلالی قهره داغی ۱۲۹۵ - ۱۳۵۰ ك .
  - ۲ - شیخ موحەممەدی كۆپى شیخ جلالی قهره داغی .
  - ۷ - مرگهوتی موفی .
- دامەزرێنەری مەلا مەحمودى پیر حەسەنى باوكى مەلا ئەحمەدى . چاومار لە
پیش دا ئایام و مودەپرسی بوو .

ئایام و مودەپرسەکانی

- ۱ - مەلا ئەحمەدی چاومار (موفی سلێانی) (۱۲۲۰ - ۱۲۸۸ ك) .
- ۲ - حاجی مەلا موحەممەد ئەمین كۆپى موفی سلێانی (۱۲۵۰ - ۱۳۱۵ ك)
- ۳ - عەبدول عەزیز موفی (موفی سلێانی) ۱۲۸۸ ك ۱۹۴۷ ز .
- || - مەلا مەحمود (بیخود) ۱۲۹۸ ك ۱۹۵۵ ز .

- ۸ - مرگهوتی تەکیە رووتە گۆژە .
- دامەزرێنەری شیخ عەلى تالەبانی بەپارەى خەلكى دروستكراوه

ئایام و مودەپرسەکانی

- ۱ - شیخ عەلى تالەبانی .
- ۲ - شیخ نووری شیخ بابا عەلى .

۹ - مزگھونی شیخ موحەممەدی ئالەکی (ناوبازار) . دامەزرێنەری عەزیز ئاغای
مەسروف لەزەمانی ئەحمەد پاشای باباندا « مەسروف کەری پاشابووھ ..

ئایام و مودەپرسەکانی

- ۱ - شیخ موحەممەدی ئالەکی .
- ۲ - مەلا عارفی ئەمین جەفار .
- ۳ - مەلا عارفی ئەمین وەسیان .
- ۴ - مەلا غەفوری چەقزی .

گەرەکی دەرگەزێن

- ۱ - تەکیەیی شیخ مارف
دامەزرێنەری حاجی بەگ لە سالی ۱۸۴۵ ز ییناکراوە « لە سالی ۱۹۸۰ ز بەر
جادەسی مەتری بەگە کەوتوو و پوختراوە .
  - ۱ - شیخ مارف لە سالی ۱۳۰۴ ک بەررەحمەتی خودا چوو .
  - ۲ - شیخ سەعیدی شیخ مارف
  - ۳ - شیخ رەئوفی شیخ سەعیدی شیخ مارف .
  - ۲ - مزگھونی شیخ عەبدولای ھەولیری (شیخ ئەولای) «مزگھونی دوودەرگا»
دامەزرێنەری سەید عەبدول قادری بەرزنجی بەگە ریکەونی سالی ۱۲۳۱ ک بوو .
- ئایام و مودەپرسەکانی
- ۱ - مەلا موحەممەد
  - ۲ - شیخ ئیسماعیل
  - ۳ - شیخ ئەولای ھەولیری کۆری شیخ ئەحمەد
  - ۴ - مەلا محەمەد ئەمین بالیکدەری
  - ۵ - حاجی مەلا ئیسماعیل
  - ۶ - حاجی مەلا عینابەت

۳ - مزگه‌وتی شیخ عه‌بدول ره‌حاجی عازهبانی (هه‌لاجه‌کان) دامه‌زرتنه‌ری مه‌حموود
پاشای بابان بووه ..

نیام و موده‌پسه‌کانی .

۱ - حاجی مه‌لا ره‌سوول

۲ - مه‌لا موحه‌مه‌ده صالحی کوری حاجی مه‌لا ره‌سوول

۳ - شیخ عه‌بدول ره‌حاجی عازهبانی

۴ - سه‌بد نه‌حمه‌دی شیخ عه‌بدول ره‌حاجی عازهبانی

۴ - مزگه‌وتی مه‌لا‌عه‌لی نیزامی

مه‌لا عه‌بدول ره‌حاجی ره‌سوول تا‌غا دایمه‌زراندووه

نیام و موده‌رریسه‌کانی

۱ - مه‌لا‌عه‌لی نیزامی

۲ - شیخ قادری سته‌لی

۳ - مه‌لا مه‌حموودی حاجی‌عه‌لی (حاجیه‌لی)

■ - مه‌لا مه‌حموودی مه‌لا نه‌وره‌حاجی ده‌رمان کوت نه‌م مزگه‌وته سالی ۱۹۸۰

به‌رجاده‌سی مه‌تری به‌که که‌وتووه له‌نه‌نجام دا‌روختراوه .

۵ - مزگه‌وتی شیخ له‌تیف

دامه‌زرتنه‌ری شیخ عه‌بدول که‌ری شیخ قادری سته‌لی ، له‌پیش دا

به‌ناوبانگ بووه به‌مزگه‌وتی شیخ ■ بدوول که‌ری سته‌لی . دیسان نه‌م

مزگه‌وته سالی ۱۹۸۰ که‌وتووه به‌رجاده‌سی مه‌تری به‌که‌و بوخواوه

نیام و موده‌پسه‌کانی

۱ - شیخ عه‌بدول که‌ری شیخ قادری سته‌لی

۲ - شیخ له‌تینی شیخ عه‌بدول که‌ری سته‌لی

۳ - حاجی مه‌لا جه‌لالی مه‌لا‌حه‌سن

۶ - مزگه‌وتی شیخ نه‌مینی قه‌ره‌داخی

میری بابانه‌کان دای‌مه‌زراندووه له‌کافی خوی دا‌به‌ناوبانگ بووه به‌مزگه‌وتی

(شیخ مارفی قه‌ره‌داخی) ..

نیام و موده پرېسه کانی

- ۱- شیخ مارنی شیخ هومر کوری عهبدول له تېنی گهوره ..
- ۲- شیخ عهبدول رهحانی کوری شیخ مارف
- ۳- شیخ نه مینی قهره داخی برای شیخ عهبدول رهحان بووه
- ۴- شیخ مارنی شیخ نه مینی قهره داخی
- ۵- شیخ مستهفای شیخ شیخ مارنی قهره داخی نه م مژگه وته وهختی خوی
- خانه قابووه ، جیگه ی نه قشبه ندی بووه .
- ۷- مژگه وتی حاجی مهلا ره سوول

دامه زرينهري (باش چاوهش) باپيري حمه پاشای نه وره حان ناغايه ، نه م
مژگه وته به رجاده که و توه ، شوينه که ی فولکه ی (نالی) به سالی ۱۹۶۱
به رجاده که و ت .

نیام و موده پرېسه کانی

- ۱- حاجی مهلا ره سوول ۱۲۸۰ - ۱۳۳۸ ک
- ۲- مهلا مستهفای حاجی مهلا ره سوول ۱۳۲۴ ک - ۹ - ۱۲ - ۱۹۶۳
- کوچی دواي کردووه ، ناوبراو شاعیرو نوسر بووه (صه فوهت) .
- ۸- مژگه وتی خانه قای مهولانا خالید
- دامه زرينهري مه محمود پاشای عهبدول رهحان پاشا بووه . نیام و خه تیب ه
- وموده پرېسه کانی .
- ۱- مهولانا خالیدی نه قشبه ندی ۱۱۹۳ - ۱۲۴۲ ک
- ۲- شیخ مارف
- ۳- مهلا موسی
- ۴- شیخ عومهری قهره داخی
- ۵- مهلا عهبدوللای چروستانی موده پرېس بووه .
- ۶- که سالی ۱۹۵۶ کرا به شوینی نویزی جومه ، مهلا مستهفای حاجی مهلا
ره سوول (صه فوهت) به که م خه تیبی خانه قابووه .

گه پیکي سره شه قام و چوار باخ

- ۱ - مزگه وني حاجي مهلا عه زيز : له پيشدا به ناو بانگ بووه به مزگه وني مهلا حه مه
 نه ميني باليکده ري . حاجي مه محمود رهش دايمه زرانده .
 نيام و موده پرېسه کافي
- ۱ - مهلا عه بدوللا سوور ۲ - مهلا حه مه نه ميني باليکده ري ۱۲۷۰ - ۱۳۳۰ ک .
 ۳ - حاجي مهلا عه زيز که سالي ۱۳۳۵ کوچي دوايي کردووه .
 ۲ - مزگه وني شينخ حسيني قازي
 دامه زرينه ري حاجي مهلا عه بدول رهحاني (کافي کهوه) بووه

نيام و موده پرېسه کافي

- ۱ - شينخ حسيني قازي ۱۲۲۵ - ۱۲۹۲ ک .
 ۲ - حاجي مهلا عه بدول رهحاني کافي کهوه يي له دواي جهنگي په که مي جيباني
 کوچي دوايي کردووه .
 ۳ - مهلا عه بدول رهحاني کول .
 ۴ - مهلا عه بدولواهيچ

- ۳ - مزگه وني خانه قاي حاجي مهلا عه لي مهلا وه سمان
 دامه زرينه ري حاجي په سوولي حه مه ناغاي گوروون بووه
 نيام و موده پرېسه کافي
- ۱ - مهلا عه سمان يان مهلا وه سمان له دواي دا تم نيامه مه زنه که شاعيريکي
 ناودارېشه هه سني په گه وړه کردني مزگه وني که کردو کردي به خانه قا
 ۲ - حاجي مهلا عه لي مهلا وه سمان
 ۳ - مهلا صالحی برای مهلا عه لي
 ۴ - مهلا نه حه دي مهلا صالح .
 ۴ - مزگه وني قاميشاني خواروو

دامه زرينه‌ری حاجی پره‌سول تاغال بووه

ئيام و موده پريسه‌كاني

۱- مه‌لا قادري ده‌نگ گه‌وره

۲- مه‌لا صالحی كورده

- مزگه‌ونی مه‌لا غه‌فوره

دامه زرينه‌ری بابانه‌كان بوون

ئيام و موده پريسه‌كاني

۱- مه‌لا ئيبراهيم

۲- مه‌لا عه‌لی مه‌لا ئيبراهيم

۳- مه‌لا غه‌فوري مه‌لا عه‌لی مه‌لا ئيبراهيم (باوكی نه‌جمه‌دين مه‌لا)

۴- مه‌لا عه‌لی داريكه‌لی

به‌لام ئه‌م مزگه‌ونه روخواوه حاجی فه‌ره‌ج كه خه‌لكی گه‌ره‌ك بووه له‌سه‌ر

حسابی خۆی چاكي كردۆته‌وه ، له‌م دواي به‌دا مه‌لا حه‌سه‌نی (گرده‌ زويی) ی

مه‌لای بووه

۶- مزگه‌ونی شێخ يوسف..

دامه زرينه‌ری شێخ يوسف بووه.

ئيام و موده پريسه‌كاني

۱- شێخ ئه‌حمه‌دی شێخ يوسف

۲- شێخ خالیدی شێخ ئه‌حمه‌ده‌شێخ يوسف

۳- شێخ موحه‌مه‌دی شێخ خالیدی شێخ ئه‌حمه‌د.

۷- مزگه‌ونی خوڤخانه‌كان (ناوبازار گوزه‌ری ئاسنگه‌ره‌كان) دامه‌زرينه‌ری حاجی

عه‌بدول‌ره‌حمان به‌گ بووه ..

ئيام و موده پريسه‌كاني

۱- حاجی مه‌لا ئه‌حمه‌دی دېلێزه ۱۲۵۰ - ۱۳۱۸ ك

۲- مه‌لا حه‌مه‌ سه‌عیدی حاجی مه‌لا ئه‌حمه‌دی كۆری

۸- مزگه‌ونی مه‌لا حسینی پيسكه‌ندی مزگه‌ونه كه له‌پيش‌دا بينابه‌کی بچووكی

كۆن بووه مه‌لا حسینی پيسكه‌ندی گه‌وره‌ی كوردو چاكي كرد .

ٲيام و موده پريسه كافي

١- مهلا مەحمود سوور

٢- مهلا عومەري قەرەوەيسي

٣- مهلا حسيني پيسكه ندى ١٢٨٢ - ١٣٦٧ ك

٤- مهلا سهلامى كورى مهلا حسين

٩- مزگهوتى شينخ هه باس (هه باس)

شوێن كه نيشتهى جووله كه كان ١ تهوكاته جووله كه كان سلهانيان بهجى هيشته
كرا به مزگهوت .. ته مزگهوت مهلا مستهفای حاجى مهلا ره سوول مهلولودى
تيا خوړندووه له سالى ١٩٥٠ ز كرا به مزگهوت و خرايه سه ته وقاف

ٲيام و موده پريسه كافي

١- مهلا سهيد عه بدول كه ريمى شينخ محمدى شينخ محى الدين قووله

٢- مهلا مەحمودي همه محى دين

١٠- مزگهوتى خانه قاي مه حوى

دامه زرينهري حاجى مهلا موحه محمد (مه حوى) به كه سولتان عبد الحميد هزار
ليره ي ناردووه بو چاك كردنى و كردى به خانه قا بيگومان له پيش دا مزگهوتى كى
بچكوله بووه ، مهلا عوسمانى بالخي باوكى مه حوى ٲيام و موده پريسي بووه ،
سالى ١٨٩١ تازه كراوه تهوه ، بووه به خانه قا .

ٲيام و موده پريسه كافي

١- حاجى مهلا موحه محمدى (مه حوى) ١٨٣٠ - ١٩٠٤ ز

٢- حاجى مهلا عومەر كورى (مه حوى)

٣- مهلا خاليدى كورى مهلا موحه محمدى مه حوى

٤- مهلا ته سههه كورى مهلا خاليدى مه حوى ١٨٩٧ - ١٩٧٦ ز

١١- مزگهوتى شينخ مەحمود : جوارباخ

دامه زرينهري شينخ مەحمودى قەرەجيواره له سهر حساني خه لکى له سالى
١٩٣٩ دروست كراوه ... كه حاجى صابري به قال به كو كردهوى پاره وه
خهريك بووه .

- ئېيام و مودەپرسەكانى
 ۱ - شېخ مەحمۇدى قەرەجىوار
 ۲ - مەلا مەمدى دېڭەلى

۱۲ - مزگەوتى حاجى عەلى ئاغا
 سالى ۱۹۴۶ دامەزراوە لەلايەن عەبدوللا لوتفەوۋە بە ناۋى باۋكىيەوۋە
 دروست كراۋە

ئېيام و مودەپرسەكانى :
 ۱ - مەلا موحەممەدى كانى پۇشنانى لەشەستەكانا كۆچى دۋاى كرد
 ۲ - مەلا قادىرى جاف (عەرەت)

گەرەكى كانىسكان (كانى ئاسكان)

۱ - مزگەوتى گەورە
 دامە زىيەرى ئىبراىم پاشاى بابان بوۋە كە دامەزىيەرى شارى سلىمانى بوۋە .
 گەورەترىن وبەناۋبانگترىن مزگەوتى سلىمانىيە .

ئېيام و مودەپرسەكانى

- ۱ - شېخ مارى نوۋدى بەرزىجەيى ۱۱۷۵ - ۱۲۵۴ ك
 ۲ - حاجى كاك ئەحمەدى شېخ ۱۲۰۸ - ۱۳۰۵ ك
 ۳ - مەلا عەبدول رەحمانى پىنجوئى : ۱۲۵۰ - ۱۳۱۹ ك
 ۴ - سەيىد عەبدوللاى حاجى سەيىد حەسەن
 ۵ - حاجى مەلا عەبدوللاى يىزۋى ۱۳۱۳ - ۱۳۹۱ ك

(۱) پاش كاك ئەحمەدى شېخ سەيىد غەۋسە و شېخ محى دىنى سەيىد غەۋسە خەنىيى
 بوۋن دىسان لە زەمانى كاك ئەحمەددا حاجى مەلا رەسولى دىليزەيى كراۋە بە
 واعىز عەسران وە عزى خوتىندوتەو . لەسەردەمى حوكمرانى شېخ مەحمۇد
 شوقى كېلەسەندى جۆشى نىشتان پەرۋەرى بوۋە . تەرمى كاك ئەحمەد و شېخ
 مەحمۇد لەۋىدا نىزاۋن ئاقىستا زيارە ھىكاي خەلگىن .. ئەتۈنەن بلىين يەكەم
 مزگەوتە كە جومەيى تىداكراۋە .

۲ - مزگهونی کانيسكان

دامه زرينهري عهبدوللا پاشاي بابان بووه

نيام و موده پيسه كاني

۱ - مهلا گورورون

۲ - شينخ عهزيري خهليفه

۳ - مهلا عهبدوللاي كانيسكان

۳ . مزگهوني قاميشان

دامه زرينهري عهبدوللا پاشاي بابان دواميري بابان بووه

نيام و موده پيسه كاني

۱ - شينخ مستهفای گولاني

۲ - شينخ موحه ممدی كوري شينخ مستهفای گولاني

۳ - مهلا صالح

۴ - مهلا شينخ مارف

۴ - مزگهوني شينخ مستهفای نهقيب

دامه زرينهري شينخ مستهفای نهقيه

نيام و موده پيسه كاني

۱ - حاجي مهلا عهلي كاني كهوه

۲ - حاجي مهلا ره سول

- مزگهوني بن ته بهق بچكوله (عرفان)

دامه زرينهري خضر ئاغاي ئاشناي بابانهكان بووه سالي ۱۸۳۷ ز

نيام و موده پيسه كاني

۱ - مهلا عهبدو لالا (عرفان) باوكي جهمال عرفان سالي ۱۹۱۸ كزجي دواي

كردووه

۲ - حاجي مهلا نهحمه دي حاجي مهلا په سولي ديليزه ي

۳ - مهلا ماري خاوي ي

۶- مرگه‌وتی شیخ سه‌لام

زه‌وی ئەم مرگه‌وته هی بابانه‌کان بووه به‌سه‌ره‌رشتی شیخ قادری گه‌ور»
باوکی شیخ سه‌لام (قازی سلیمانی) به پاره‌ی گه‌ره‌ك بنیات نراوه
ئپام و موده‌پسه‌کانی
۱- شیخ سه‌لام

۲- شیخ ئەحمەدی شیخ سه‌لام

۳- شیخ مسته‌فای شیخ ئەحمەدی شیخ سه‌لام

۴- مه‌لا عەبدول ره‌حیمی چروستانی

۵- مه‌لا عەبدوللای چروستانی کوری مه‌لا عەبدول په‌حیم

۶- مه‌لا عەبدول په‌حیمی مه‌زا

ئەممه‌ په‌کەم مرگه‌وته که له لایەن حاجی سه‌عیدی عەلی قوباده‌وه شوونی تایه‌تی
بو پرسه‌ تێدا دروستکراوه

۷- مرگه‌وتی حاجی عەلی به‌گ

دامه‌زینه‌ری حاجی عەلی به‌گ له سالی ۱۹۵۰ دروستکراوه ..

ئپام و موده‌پسه‌کانی

۱- مه‌لا حەمه‌ ئەمینێ بیژوی

مزرعه و بیابان ۱۹۵۰

تکیه شیخ مارف

نويز کردن

شيخ بابا علی تهکبه

له ۲۷ / ۱۱ / ۱۹۴۰

له تههههه ۸۵ سالیدا

کۆچی دوانی کردوووه

شیخ نوری بابا عمل

له ۱۲ / ۳ / ۱۹۵۶

له تهمینی ۷۰ سالیدا

کۆچی دوايی کردوه

شیخ مارف شیخ ئەمین قەرەداغی

له سالی ۱۸۷۹ ز له سلێمانی

له دایک بووه له سالی ۱۹۵۳

کۆچی دوايی کردوه.

شيخ عومهرى شيخ عسمى قهره داغى
 له سالى ۱۸۸۴ز له سلتاني له داپك
 پوه له ۱۳ / ۵ /
 ۱۹۳۶ كڅچى دواى كردوه.

مولا عبدالله بيزويس
 له سالى ۱۳۱۳
 ك ۱۳۹۱
 كڅچى دواى كردوه.

مولا محمدهدی چروستانی
سالی ۱۸۹۰ ز له دایک بووه
سالی ۱۰۶۳ کنوچی

مولا محمودی بینخود
سالی ۱۲۹۸ ک له دایک بووه
سالی ۱۳۷۵ ک کنوچی دواي کردووه

مولا مستهفا حاجي مولا رهسول سهفوت
ک ۹ ۱۲ ۱۹۶۳

مولا سلامی مولا حوسینی پهسکهندي
سالی ۱۹۰۹ ز له دایک بووه

حوجره كان

زۆر جار كه باسی شاعیرێك یان گهوره پیاویك دهخوێنینهوه ، سه ره نا به وه دهست. پێ دهکړی كه ده لێ له مندا لیدا خرایه بهرخویندن ، كه قورئان و کتیبه ورده کانی تهواو کرد نهوسا چوووه مزگهوت و بوو به فهقی . كه واته پلهی حوجره كه له ناو عه ره ب دا « کتاب ج. کتایب » ی پێ ده لێن له پلهی خویندن سهره تایی ئیستا ده چی چونکه قوتایی له و ی دا فیری تییه کان ده بیته نهوسا بو فیری بوونی خویندنه وه و دهس دانه قورئان خویندن تاجزمی به کهم یان دووهم قورئانی به « حوینجه » واته « تهجی » و تیپ به تیپ ده خویندوو دوا ی نه وه ئایهت به ئایهت به (سایه) واته پێ حوینجه کردن ده خویندرا .

پاش تهواو کردنی قورئان کۆمه لێ کتیب هه بوو به کوردی و فارسی بو به هیز کردن و پهیدا کردنی چیریی نه ده یی به قوتایی ده و ترا ه پاش ته م ئاماده کردنه ئیتر قوتایی ده چوووه مزگهوت و دهستی ده دا به خویندن زانستی به عه ره یی و ئیسلامی به کان و پلهی مزگهوت جی پله کانی تری دووای سهره تایی ئیستای ده گرت ه وه . بو باسی شاری سلانی ده توانین چهند شتیک له م باره به وه دهست نیشان بکهین

۱ - شارەكە ھەر لەسەرەتاو ، چەند حوجرەى تېدا بوو ، بەرنامەكانى وەك بەرنامەى حوجرەكانى وولائى ئىسلام بوو . بەلام ھەندى شتىشى لى زىاد كراون ، وەك خوئىندى شىعرى فارسى لە پەندى عەتارەو تاگولستان بوستانى سەعدى شىرازى . بەلام زاناو شاعىرى شارەكە خوئىشى لەم بەرنامە دانانەدا دەستيان ھەبوو وەك ئەو ى «ايشده» ى شىخى نۆدى لەگەل كىتەكانى تردا خوئىندراو و كىتە «ئەحمەدى» شىخى نۆدى ، كە دوو ھەرهەنگى كوردى عەرەبى بە شىعر^(۱) سەرەتاي عەرەبى فېربوونى بو مندالى كورد بەپتەوى تەخت كرددو .

۲ - ديارەبەكى ئاشكرابە كە زور لەم حوجرانە ژنى خوئىندەوار بردوونى بەرپو ، ئەمەش ھەر لەسەرەتاي دامەزراندنى شارى سلتانى يەو پۆلى تاييەنى دەدا بە ژنى كورد . نېكرا ئەم چەند لا پەرەبەش ئەو پەردەبەى ژيانى سلتانى دەگېرنتەو .

(ع . م . ن)

---

(۱) وەك ووتمان قورلان و پاشان كىتە وردەكان دەخوئىندران . ھەر وەك ھەندى چار خاوەن حوجرە مەلایەكى بەتوانى خاوەن ئېيازى تاييەنى پەروەردە بوون وەك (خواجە لەفەندى) ، بان كۆلكە مەلایەك پەروەردە لەتوانى مەلایەنى ھەرئەسەندى لەتوانادا بوو (ع ، م) .

حوجره لهوسه رده مه دا زور بهی گه ره که کان حوجره بهک یان دوو حوجره ی تیدا
 هه بووه .. حوجره کهش بریتی بووه له مه لایهک و چهند قوتایی بهک له دوکانیک یان
 مائیک دا ماموستایهک قورثانی قیرده کردن^(۱) چونکه ئهوسا قوتابخانه کم بووه منال
 پیش قوتابخانه ده خرایه حوجره وه تا حوجره ی تهواو ده کرد ، ئهوسا یان ده خرایه
 قوتابخانه وه یان ■ بووه شاگرد لای وه ستایهک . ماموستا که کام مندالیان له هه موویان
 گه وره ترو ووریا تر بویه ده یکرد به (خه لقه) ، ئه گهر مندالیک هارو حاجی بکردایه
 سزاکه ی داروفه لاقه بووه .

داریکیان ده هینا پهتیک بهم سهرو ئهوسه ری به سترابووه منال که یان پال ده خست
 له سهر پشت هه ردوو قاجیان بهرز ده کرده وه پهتیکه یان ده خسته هه ردوو قاجی به
 وه ■ داره که یان بهرز ده کرده وه بایان ده دا تاپه ته که توند ده بوو له هه ردوو قاجیدا ■
 ئهوسا ماموستا به داریک ، چهند داریکی ده دا له بنی پی ، پاشان فه لاقه یان
 ده کرده وه .

خویندنی ناو حوجره کهش له پیشه وه «حوینجه» قیر ده کران بهم شیویه
 الف سه رتا .. لام زه نه ال .. حی سه رجا میم زه نه حه م دال بوو دوو «الحمد»

ئابهم شیویه ماموستا که ده ی ووت و مندال که کان ده یان وتهو هه تاقیری سووره فی
 «الحمد» ده بوون ئیر له مه وه ده ستیان پی ده کرد هه تا قیری قورثان خویندنه وه
 ده بوون ..

---

(۱) مه لا قائم کچی مه لا له مسیدی چار هار دایکی مه لا کاکه حه می حاجی سیف الله به (ع . م) .

حوجره کان

- ۱- حوجره ی مەلا عەزیزی زەلزەلە ی .. لای مژگەونی حاجی حان .
- ۲- حوجره ی خواجە ئەفەندی « لای مەلا عەزیزی زەلزەلە ی خۆئێندوبەق بەرامبەر مژگەونی گەورە .
- ۳- حوجره ی مەلا موحمەدی قوولەرهشی لای مژگەونی گەورە .
- ۴- حوجره ی مەلا موحمەدی رەش تەنیش مژگەونی بێ تەبەقی بچکۆلە (عرفان) لەگەڵەکی شێخان .
- ۵- حوجره ی مەلا سوورە لە چوار باخ لەلای ناشی حاجی ئەحمەدی مەجەسەلاق .
- ۶- حوجره ی مەلا قائم (ئافرەت بوو) قوتایی کچ وکۆر لەدەرگەزێن بەرامبەر مژگەونی حاجی مەلا پەسوول^(۱)
- ۷- حوجره ی مەلا پەنا ئافرەت بوو قوتاییان لە کچ وکۆر بوون . بەرامبەر مژگەونی شێخ سەلام .
- ۸- حوجره ی عەبەدی مەلا مووسی دەرگەزێن لای خانەقayı مەولانا خالید .
- ۹- حوجره ی مەلا صالحی کافی ئاسکانی لای مژگەونی قامیشان .
- ۱۰- حوجره ی مەلا خەجی ئافرەت بوو قوتاییان لە کچ وکۆر بوون لەگەڵەکی سەر شەقام .
- ۱۱- حوجره ی مەلا شێخ عویند سەر شەقام لای خانەقayı مەجەسەلاق .
- ۱۲- حوجره ی شێخ سەعیدی موعەلیم بەرخانەقا
- ۱۳- حوجره ی مەلا ئەحمەدی عەینەک سەر شەقام .
- ۱۴- حوجره ی شێخی ئیلام ئیلامی مژگەونی کافی ئاسکان لەناو مژگەوتەکەدا
- ۱۵- حوجره ی مەلا حەیب لای مژگەونی شێخ سەلام .
- ۱۶- حوجره ی مەلا عەلی صەحاف : ناوبازار لای قەیسەری نەقیب .
- ۱۷- حوجره ی مەلا ئیبراھیم دەرگەزێن بەرامبەر مائی مەلا ئەحمەدی چانی .
- ۱۸- حوجره ی مەلا فەتاحی مەرجان : کچ وکۆر ، مەلکەندی پشتی پیرمەسوور .
- ۱۹- حوجره ی مەلا قادر سەر شەقام لەناو مژگەونی حاجی پەسوولی ئاغال .

۲۰ - حوجره‌ی مه‌لا صالحی کورد : نه‌میش دوای مه‌لا قادر چووه شوتنی نه‌و له‌ناو مزگه‌وته‌که‌دا .

۲۱ - حوجره‌ی شیخ محی‌دین سر شه‌قام ته‌نیشته مزگه‌وتی مه‌لا حه‌مه‌نه‌مین بایکده‌ری .

۲۲ - حوجره‌ی مه‌لا مسته‌فا سر شه‌قام به‌رامبه‌ر خانه‌قای مه‌حوی .

۲۳ - حوجره‌ی مه‌لا ثامینه ئافره‌ت بوو ، کچ وکوپ ، سه‌شه‌قام .

۲۴ - حوجره‌ی مه‌لا محمندی زرگوژی سر شه‌قام به‌رگو مرگه سووتاو .

۲۵ - حوجره‌ی مه‌لا حسینی به‌ناوبانگت به (عه‌رزم) له سر شه‌قام له ماله‌که‌ی خوی‌دا .

۲۶ - حوجره‌ی مه‌لا عه‌لی باوکی لوا مه‌جید عه‌لی کولانی به‌رامبه‌ر سه‌را

۲۷ - حوجره‌ی شیخ حسینی به‌رزنجی نزیک خه‌سته‌خانه‌ی سه‌روهه ، (جه‌مه‌وری) ته‌نیشته مالی خه‌لیل چاوه‌ش .

۲۸ - حوجره‌ی مه‌لا شه‌له له‌گه‌په‌کی سر شه‌قام .

۲۹ - حوجره‌ی عه‌بدوللای شیخ ته‌ها خوار شه‌وه‌کتی دانساز له‌ناو بازار .

۳۰ - حوجره‌ی تاجیه‌خان (ئافره‌ت بوو) دایکی که‌ریی تاجر خان له سه‌شه‌قام .

۳۱ - حوجره‌ی مه‌لا نه‌جمه‌دین له‌پیش‌دا ژیرده‌که « جاده‌ی تازه (مه‌وله‌وی) دواپی گواسته‌یه‌وه صابونکه‌ران به‌ناوی (که‌شتی‌نوح) هوه .

۳۲ - حوجره‌ی مه‌لا موحه‌عه‌دی چروستانی ته‌نیشته مزگه‌وتی شیخ سه‌لام .

۳۳ - حوجره‌ی مه‌لا عه‌بدوللای کانیسکان کولانی پشتی مزگه‌وتی گه‌وره .

۳۴ - حوجره‌ی میززا ته‌نیشته مزگه‌وتی شیخ عه‌بدوللای هه‌ولتری وانا مزگه‌وتی دوو ده‌رگا .

۳۵ - حوجره‌ی ده‌رویش عه‌لی ده‌رگه‌زین له‌ناو مزگه‌وتی شیخ یوسف .

۳۶ - حوجره‌ی مه‌لا سه‌دیق له صابونکه‌ران .

۳۷ - حوجره‌ی مه‌لا عاصم ئافره‌ت بوو : کانیسکان به‌رامبه‌ر مالی شیخ لطیف .

۳۸ - حوجره‌ی حاجی شه‌له کانیسکان لای مزگه‌وتی قامیشان کوپه‌زای حاجی نه‌حان دامه‌زرینه‌ری مزگه‌وتی حاجی حان .

- ۳۹- حوجره‌ی مه‌لاسه‌ید عزیز کانیسکان بازاره بچکوله .
- ۴۰- حوجره‌ی مه‌لا موحه‌مه‌د خوار گوزهری ئاسنگه‌ره‌کان .
- ۴۱- حوجره‌ی مه‌لا حامیدی مه‌لاحه‌مدوون تهنیشت مزگه‌وتی حاجی مه‌لا په‌سوول .
- ۴۲- حوجره‌ی شنیخ نه‌جمه‌دینی شنیخ عارفی خانه‌قا له‌خانه‌قای مه‌ولانا .
- ۴۳- حوجره‌ی حاجی مه‌لا سه‌عید له‌پشت مزگه‌وتی بن‌ته‌به‌قی هه‌رمی .
- تی‌بینی: زۆر حوجره‌ی تره‌ه‌بووه له‌کۆنه‌وه به‌لام توانیومانه هه‌ر ته‌مه‌نده کۆبکه‌ینه‌وه .

حجره

نمونه‌ی حجره لسه‌ر شانو

گه‌رماوه‌کان - همه‌ماه‌کان

هه‌ر له‌کونجی شارستانییه‌وه له‌سه‌ر پیره‌وی زۆر کۆفی شارانی جیهان ، له‌سلهانی چهند همه‌مامی گشتی دروستکرا گه‌ره‌کی صابونکه‌ران و بوونی ئهم همه‌مامانه‌ لایه‌نیکێ ئهم دیمه‌فی شارستانییه‌ ده‌رده‌خه‌ن به‌لام ئه‌وه‌ی که‌ ده‌چینه‌ لاپه‌ره‌ی نه‌مان و ووبوونه‌وه ، ئه‌وه‌ لایه‌فی مێجاری و نه‌خشه‌کێشانی. ئهم همه‌مامانه‌یه ، که‌ له‌ هه‌ندی لاوه‌ له‌ همه‌مامی ولاتیانی رۆژه‌لات ده‌چروون و له‌ هه‌ندی دیمه‌ن دا جیاواز بوون به‌ داخه‌وه‌ تا ئیستا هیچ پسه‌ورتیک له‌ سه‌ر ئهم لایه‌نه‌ی نه‌ نوو سیوه‌

- همامه‌کان و شوینه‌کانیان و هم‌مامچی به‌کان و ناتره‌کانی و خواهن مولکه‌کانی ..
- ۱ - هم‌مامی و هسان پاشای بابان شوینی سینه‌مای سیروان ..
  - ۲ - هم‌مامی گازی شوینی هم‌مامی سه‌رچناری ئیستا که مولکی دایکی هممه
ئاغای ئه‌وره‌جان ئاغا بره .
  - ۳ - هم‌مامی مه‌بان^(۱) شوینی قه‌یسه‌ری عه‌ی دگلی ئیستا که ئه‌م سیّ هم‌مامه
له زه‌مانی عوسانی یه‌ه نه‌ماون و پروخواون هه‌ندی له پیاوه به‌ته‌مه‌نه‌کان ده‌لێن
منداڵ بووین له گه‌ل دایکان دا ده‌چووین بۆ هم‌مام ، ئه‌وسا پاره که‌مبووه
زوربه‌ی ژنان یه‌کی دوو سیّ هیلکه‌ی ده‌برد له جیاتی پاره‌ی خوشوشتن .
  - ۴ - هم‌مامی فاتمه‌ خان ته‌نیشته‌ سه‌را « مولکی عه‌زمی به‌گی بابان . سالی
۱۹۵۴ له زه‌مانی (عومهر عه‌لی) ی موته‌سه‌ره‌ یه‌زا پوخواوه و خراوه‌ته‌ سه‌ر سه‌را .
هم‌مامچی به‌کان .
  - ۱ - وه‌ستا قادری هم‌مامچی
  - ۲ - هممه‌ قاوه‌چی
  - ۳ - ئه‌مینی حه‌سه‌ن .
  - - مه‌حمودی هم‌مامچی .
  - - هممه‌ ئه‌مینی کافی به‌ردینه‌یی

ناتره‌کان

- ۱ - ساه‌لی ناتر
- ۲ - هممه‌ی ره‌زا خان
- ۳ - عومهره‌ گه‌ر
- ۴ - په‌شید شه‌ریف
- ۵ - عه‌بدوللاّ مه‌حمود .

---

(۱) ئه‌م هم‌مامه وه‌غه‌ی غه‌زی مولکی حاجی ئه‌ولای شالی بره .

۵ - ھەممى قىشلە شەقامى مەولەۋى مولكى ھەمە ئاغاي ئەۋرەجان ئاغا . سالى
۱۹۷۴ شارەۋانى ئىككى داۋەۋە كىردى بە دوكان و بازار .

ھەمامچى يەكان

۱ - سايىل بەگ

۲ - حاجى مەجىدى قالەى نور الله

(ناترەكان)

۱ - ھەمەى زەبەب

۲ - مام ەزىز

۳ - ھەمە دەم خوار

۴ - ئەھەى زارا

۵ - ھەمەى دېۋانە

۶ - ھەمەى عارفى تونچى

۷ - ھەممى شىخ مارق تەنىشت بازارى صلاح الدىن مولكى شىخ مارق نەقىب ..

ھەمامچى يەكان ..

۱ - حاجى سايلى ھەمامچى

۲ - ەلىى دەروىش ئەمىن

ناترەكان

۱ - ئەلەكوپ

۲ - ھەمە رەزا

۳ - مام سايەقى

۴ - سەلىم

۵ - ھەمە كوپ

۶ - ھەمە كلادو لار

۷ - ەبەى ھەمەى ئامى

۸ - ھەممى سوورەت لای مەيدانى «كە» يەكە مولكى كەرىمى ەلەكە بوو .

ئەم ھەمامە دېۋارەكانى ھەموۋى وئەنى پالەۋان بە سوارى

ئەسپەر قەلغانو شىرو تېرەكەۋان بە دەستەۋە و وئەنى پۇستەم و زۇراب و مارو

بالندو دارو دره خستی همه مجور به گج له سدر دیواره کانی نه خشاوو پهنگو
رهنگ کرد بوو ، بویه پی بان هوت حمامی سوورت .

حہ مامچی بہ کان

- ۱- حاجی موحه محمد
۲- وهستا پیروٹ
۳- حاجی صالحی حمہ علی
ناترہ کان

- ١- عومەر مەجید دەنوک کول
- ٢- کەریمە لال
- ٣- ھەمە ڕەزا
- ٤- کەریم ھەمە ڕەزا
- ٥- کەریم حاجی غەفور
- ٦- صدیق توفیق

۸- حمامی غه فوور ٿاغا (حمامه بچڪڙهه) بهرامپور گومرگه سووناو مولڪي

غہ فوور ٹاڳای حاجی تھولا
 حہ مامچہ، پھکان

- ۱- عه بهی فەقی سه عید
۲- نه چهی فاتم
۳- سه عید علی
نازده کان

- ۱ - عہلی وہستا عہباس
۲ - خله

- ۳- امام ثورہ حبان

- ۴ - نه‌دهی حده‌ی چاپچی

۹ - حمامی تازه بهرامبر مرگه‌ونی حاجی مه‌لا عزیز، سر شه‌قام. مولکی
حاجی سه‌عید ناغا

حه مامچی به کان

۱ - حاجی ئه حلان

۲ - حاجی قادر

۳ - وهستا سایل

۴ - نووری به گک

ناتره کان

۱ - ئهحه سته یی

۲ - هه مه سه عید

۳ - هه مه چاوشین

۴ - مهجید کاکه یی

۵ - عهزه ی فاته

۶ - فره جی جهواهر

۷ - هه مه ره شید ..

۱۰ - هه مامی حاجی غه فی

کولانی ته نیشته خانه قای مهولانا خالید

مولکی حاجی مهلا سه عیدو فره جی حاجی حامید، شوتنه کای بوو به
دووکان ...

حه مامچی به کان

۱ - وهستا ئهحه مه دی توفیق هه مامچی .

ناتره کان

۱ - هه مه ی زارا .

۲ - مهلا قادر .

۳ - مهجید نادر .

۴ - که ریمه گهر .

۵ - عوسانی ئه حلان .

۶ - عومهری مهجید نادر .

۱۱ - حەمامى حاجى ئەولاً سەرور خانەقاي مەولانا خاليدو مولكى حاجى ئەولاً

حەمامچى يەكان

- ۱ - وەستا ئەحمەدى دەرویش - ئەحلام -
  - ۲ - توفىقى كۆرى وەستا ئەحمەدى دەرویش .
- ناترەكان

- ۱ - مېرزا دەم خوار .
- ۲ - حەمەى حەنىف .
- ۳ - عومەرە ملكور .
- ۴ - صابىرە قوونە .
- ۵ - ئەحە خېرە .

۱۲ - حەمامى موفى . لە صابونكەران .
مولكى عەبدول پەھىم و بربارا ئەلەكە خوشك و براى كەرىمى ئەلەكە لە گەل مالى موفى .

حەمامچىەكان

- ۱ - حەمە كاكەى موفى .
  - ۲ - حاجى كەرىمى شەمقار .
  - ۳ - حاجى توفىقى لەبلى .
- ناترەكانى حەمامى موفى .
- ۱ - ئەورەحانى حاجى كەرىمى شەمقار .
  - ۲ - مەلا كەرىمى گۆرانى يېژ .
  - ۳ - حەمەى ئامى .
  - ۴ - خوارپەحم
  - ۵ - دەرویش كەرىم .
  - ۶ - ئەوكە
  - ۷ - ئەلە شەل

- ۸ - همه خان .
- ۹ - ره فیک حاجی توفیق .
- ۱۰ - عوسمانی حاجی توفیق .

هه ندی له ناوی تونچی به کان .

- ۱ - بریسه که چهل
- ۲ - نهحه پایاو خور .
- ۳ - قاله چاو جوانی تونچی
- ۴ - عارفه که چهل .
- ۵ - حه که .
- ۶ - حاجی برام .
- ۷ - مهلا قادر .

تی بی

ئهم حه مامانه هه مووی توونیان هه بوو له پشتی خه زینهی ئاوه که ، تونچی یان راگرتبو ، بو ئه وهی په یین بهینی و بیکانه توخانه که وه ، بیسووتینی له بری نه وتی رهشی ئیستا .

په یینه که یان له سه ربانی حه مامه که هه له ده خست ، بو ئه وهی وشک یینه وه . سه ربی ئهم حه مامانه هه موو کلاو روژنه یان هه بوو له سه رب گومه زه که وه : به زستانان شوو شه یان تی ده خست له هاوینیش دا لایان ده برد له بهر هه لاوی گهرمی .

زوړ چار مندالان ده چون له کلاو روژ نه که وه سه ربی ژنانیان ده کرد تا تونچی به که پتی ده زانی منداله کافی دوور نه خسته وه وپراوی ده نان .

چه ندان جار خه زینهی ئاوه که دلۆپه ی = کرد په کوردی به که ی ئاوی ده دزی ، تونچیه که قوپه سووری ده برد دهیدا له و درزانه .

به لَام له وهختی ژنان دا چاوی تونجه که یان ده به سته وه به ناو همامه که دا
ههچووه خه زینه ی ناوه که وه تا وه کو ئا فره تان به پرووتی هه یینی .

بینگومان همامه کان چایخانه یان تیدا بوو به زستانان شیلیم و شیر ی تیدا ده فروشرا
هه موو همامیک په شته مالی تاییه تی خوی هه بوو .. زور به ی خه لک په شته مالی نه بوو
به خا ولیی همامه که خویان وشک ده کرده وه ... پژانی هه تاو له سهر بانی
همامه که هه لیان ده خست که وشک یقه وه به لَام له بهر نه وه ی که هه موو که سی
به کاری نه هتا . ثم په شته مال هشی بووه به په ندی پیشینان که ده ئین ده ئیت
په شته مالی همامه هه ر پژوی به بهری به کیکه وه به

شینکی ئاسایی بوو ناترو تونجه که کان زوور به ی ثم همامو نهو همامیان ده کرد

حهمامچهكانو نازرهكان

حاجی مهجید قادر (حهمامچی)
سالی ۱۹۰۰ ز له دایک بروه
سالی ۱۹۷۳ ز کوچی دوالی کردوه

عەلى دەروێشى ئەمىنى
(حەمامچى)

حاجى نۇفيق لەبىلى
(حەمامچى)

عبدو الكرم يار ئەحمەد
(ئەوگە) ساڵى ١٩٠٤ لەدايك بوو.

موسەمەد فەتاح كەرىم
(حەمەدەم خوار)
ناىر ساڵى - ١٩ ز لەدايك بوو

خانه‌کان و قه‌یسه‌ری به‌کان

له همموو شاره کۆنه‌کانی جیهان‌دا ، که شار بووه به شوێنی بازرگانی و پڕپه‌وی کاروانی و ولاتان. خان و قه‌یسه‌ری دینه کابه‌وه و ده‌یی به بنه‌رانی بازرگانی ، که لو په‌لی تیدا ساغ ده‌ کرینه‌وه ده‌یته جی نووستن و سه‌انه‌وه‌ی خاوه‌ن مال و ولاغه‌کانیان و جی بار خستن .

شاری سلیمانیش هه‌ر له سه‌ره‌تای دروست بوونه‌وه به‌ره به‌ره خان و قه‌یسه‌ری بو
ئهم مه‌به‌سته تیدا درو سته‌کراوه و ئه‌مه‌ش لاپه‌ره و تۆماری ئهم باسه‌یه ...

- ۱ - خانی غه‌فورور ئاغای حاجی ئه‌ولای گه‌وره ، به ناویانگ بوو به خانی - میوزه‌که بان - خورماکه . به رامهر گومرگه سووتاو . دواپی که‌ری میوزه‌جه فنی ک‌ری و پیشی کرد به دوکان و پشتی کرد به گه‌راج . ئیستا بازاری شوانه .
- ۲ - خانی حاجی سه‌عید ئاغا - سه‌عیا ئاغا - وبرا کانی . به رامهر خانی غه‌فورور ئاغا . ئیستا بووه به بازاری سه‌یوان .
- ۳ - خانه سووتاو : خانی حاجی ره‌شیدی سه‌عیدی قادر ئاغاو حاجی ئیبراهیم ئاغا - شونیی گه‌راجی شه‌عب .
- ۴ - خانی غه‌فورور ئاغای حاجی ئه‌ولای گه‌وره . نه‌نیش خانی یه‌که‌م (میوزه‌که) ، حاجی نه‌حمه‌دی که‌ریم ئاغا ک‌ری و کردی به بازاری (مه‌حوی) .
- ۵ - خانی خوی‌به‌که ، نه‌نیش گومرگه سووتاو ، خاوه‌نی حاجی حه‌ما غای حاجی حسین ئاغا برای حاجی سه‌عیا غا له‌ دایکه‌وه .
- ۶ - خانی ئاغا فتح الله ، له‌م دواپی به‌ دا توفیقه فنی ک‌ری و روخاندی و تازه‌ی کرده‌وه بوو به بازاری توفیقه فنی‌ی ئاغا فتح الله .
- ۷ - خانی غه‌فورور ئاغا ئیستا که‌ خانی تازه به‌نه‌نیش قه‌یس‌ری نه‌قبه‌وه ئیستا که‌ خاوه‌نه‌کانی کا که‌ حه‌مه‌ی نه‌بنی عه‌تارو حاجی عه‌لی و حاجی موحه‌مه‌دی کۆله‌کن پیش غه‌فورور ئاغا نه‌م خانه‌ مولکی حاجی فه‌تاحی حاجی ئه‌ولای حه‌مه که‌رکوک‌ی برای حاجی مه‌لا سه‌عیدی که‌رکوک‌لی زاده بووه .
- ۸ - خانی عه‌جه‌م . خاوه‌نی جاجی سه‌عیا غاو برا کانی بوزن ، نه‌م خانه که‌وتیوه‌ س‌روو خانی غه‌فورور ئاغا تا نزیک کۆیان دروه‌کان له‌ پشت‌وه شه‌قامی کاوه نه‌نیش مالی مارف به‌گگ ، باوکی فایه‌ق به‌گگ تا نزیک شه‌سحابه سپی .. و لاخ به باره‌وه ده‌ هیات له‌ ده‌ره‌وه له‌م خانه‌دا گومرگ ده‌کرا .
- زه‌مانی عوسمان‌لی پی‌یان ده‌ووت - گومرگی ربژی - زه‌مانی (میجه‌رسون) بوو به میوانخانه‌ی میجه‌رسون ، پشت‌ه‌ری یه‌کان و جافه‌کان له‌ وی‌دا داده‌ب‌زین ، له‌ سه‌ر حیسانی ئه‌و خ‌زمه‌ت ده‌ کران ..

ئەم قەیسەری پانە زۆری بەرگە درو - خیاط - و قوماش فرۆش و عەتارو
دوکاندارى ترى تیا بوو ... ئەمانەش قەیسەری بەکان

۱ - قەیسەری و سەمان پاشا

خواوەنى عیزەت بەگى و سەمان پاشا و خێلى عەلەكە بوون ، دواى سوتاو
بەلەدى بەگى بەو کردى بە بیناو دوکان و بازار هەر بە ناوى بازاری و سەمان
پاشاوە مایەو .

۲ - قەیسەرى غەفوور ئاغای حاجى ئەولای گەورە ، وەختى خۆى هەلاجه کانی
تیدا بوو دواى پروخوا و فرۆشرايەو کرا بە (بازارى حاجى حەسەنى لۆكە) لای
مەزاد خانەكە ..

۳ - قەیسەرى نەقیب

خواوەنەكەى شێخ مستەفاى نەقیب ئەم قەیسەرى بە تەنیا تا ئێستا كە ماو .

۴ - قەیسەرى شێخ مەحمود

شوێنى مەیدانى بڕنجەكە لە سەر تەپۆلكەى ئاشە گراوى .
ئەم قەیسەرى بە لە زەمانى عوسمانلى دا لە سەر دەمى جەنگى بەكەمى
جیاپاندا تەواو بوو .

لە بەر ناخۆشى ئەو كاتەو گرانى - كەس نەچوو بوو ناوى . دەلێن منداڵان
بە روژبارى پان تادا دە كرد . پاش تەواو بوونى قەیسەرى بەكە شەویك بۆ بەبانى
خەلك دێن بۆ بازار ■ بین هەر هەمووى پروخواوە بەلام كەس نە بوو بە
زۆرى بەووە چونكە چۆل بوو .

● میدان و گوزهره کافی ناو شار ●

له ناو شاری سلیمانیدا ئەم میدانانە ھەبوون

- ١ - میدانێ دارو خەلووزەکە
بەرامبەر بە لەدی یە کۆنەکە و بازاری شووشە .
- ٢ - میدانێ بەر بە لەدی یەکە بەر دەم بە لەدی یە کۆنەکە .
- ٣ - میدانێ ماستەکە خوار پردهکە
- ٤ - میدانێ گاکە بەر دەمی مالی حاجی عارفی مستۆ ،
خوار مەبانی ماستەکە
- میدانێ بڕنجەکە سەر تەپۆکەکە .
- له زەمانی عوسمانلیدا شوێنی کهوش درووخانە بووه .
ئەکەوێتە پشتی مەبانی گاکە و بازاری کاوهی شیخ لە تیف .
- ٦ - میدانێ کاکە بەر دەم ھەمامی سوورەت خوار مەبانی گاکە

● گوزهره كان ●

۱ - گوزهری كه وش درووه كان شړینی مهیدانی برنجه كه و ده وروپشتی .. دواى سهفر بهر بلاو بوونه وه هاتنه ده ورو پشتي بهر چهوزه كه .

۲ - گوزهری بهر چهوزه كه بهر دهم قهيسه رى وه سپان پاشا ، له زه مانى (مېجهرسون) دا چاينخانه بوو داری لى نيزا بوو ، چهوزيكيان يو دروست كړدو ناوې كاريزيان يو راكېشا ، ناو نراحه وزه كې ناو بازار .

۳ - گوزهری پانی بهر ز درووه كان ؛ په كمه كولاڼی بهرام بهر چهوزه كڼی ناو بازار بوو .

۴ - گوزهری زین درووه كان سهراجه كان كولاڼی ته نېشت پانی بهر ز درووه كان ، لای عه باسی ته يو شوارب كه بابچی .
۵ - گوزهری مزگهره كان : كولاڼی ته نېشت چهوزه كې ناو بازار ټيستا كه بازاری حاجی همه موراده ..

۶ - گوزهری ټاسنگره كان كولاڼی پشتي مزگه وټی خوځانه كان .
۷ - گوزهری خوځانه كان خوار گوزهری ټاسنگره كان .
۸ - گوزهری هه لاجه كان كولاڼی بهر دهم مزگه وټی شېخ عه بدول ره حانی عازه بانی ، له پېش دا له خانی غه فور ټاغا دابوون ټيستا كه بازاری حاجی حه سه نی لوكه به .

■ - گوزهری زهره نگره كان
خوار دوکانی ته حه دهی و كولاڼی ته نېشت خانی غه فور ټاغا وټيستا كه بازاری مه حوی به ، وه ختی خوی تم زهره نگرانه هه موی جو له كه بوون ...

نانهواکان

چاران بيجگه لهو نانه جوان و ناسك و بهتامه‌ی كه دروستيان ده كرد .. له‌واشه‌يان دروست ده‌كرد كه له نانه‌كه گه‌وره‌ترو دريژتر بوو ، وه هه‌ندېكيان كوليره‌يان دروست ده‌كرد به فرن زور به له‌زه‌ت و به تام بوو ، له مانگي په‌مه‌زانيش دا بيجگه له مانه ناني گه‌وره‌يان دروست ده‌كرد هه‌ليان ده‌واسي وه زور نانه‌وا كوليره‌يان دروست ده‌كړ به تايه‌ني پړون و كونجيان پيوه ده‌كرد .

نرخي كوليره‌به‌ك تا سه‌ره‌تاي جه‌نگي دووه‌مي جيهاني به دوو پوول بووه ، دوايي بوو به عانه‌به‌ك بهر ده‌وام بوو تا سالي ۱۹۵۰ دوايي كه‌وته ده‌ست (اعاشه) پيښ فلسي په‌يدا بوو .. هه‌ر به پيښ فلس بوو تا سالي ۱۹۶۰ به دواوه ..

نانه‌واکان ئه‌مانه بوون

- ۱- وه‌ستا صالح گوي ره‌پ مه‌يداني خوار به‌له‌دي‌به‌كه .
 ئه‌م نانه‌وايه سالي گران‌ي‌به‌كه وانا سالي ۱۹۱۸ . به‌وه ناوي ده‌ركردووه كه‌چهند كه‌سيك فيري به‌رده‌مي ئه‌و نانه‌وا‌خانه‌يه بوون بو ئه‌وه‌ي نان له خه‌لك برقيتن له برسان دا ئه‌م شويته زور قه‌ره‌بالخ بووه .
- ۲- وه‌ستا مه‌لا فه‌ره‌ج به‌رام‌به‌ر به‌له‌ديه كو‌نه‌كه ..
- ۳- وه‌ستا حاجي سه‌عي نانه‌وا: مه‌يداني خوار به‌له‌دي‌به‌كه . خه‌لقه‌و شاگرد په‌شه به ناوبانگ به (شيته) و حه‌مه شيت ، مه‌لا كه‌ريم .

■ - وهستا مهلا ئهحمه دى نانهوا خوار بهله دى يه كه . . خهلفه و شاگرد: مهلا قادرى نانهوا و عهزه لادى .

- وهستا رابعه خان تهنىشت حاجى دهرويشى قهساب^(۱) خهلفه و شاگرد

۱ - ههوير شىل حهيب الله

۲ - نيوه نان عهلى كوتهك

۳ - وهستاي نان پيوه دهه قاله

■ - دهغيله دار عهلى دهده

۶ - وهستا روشيدى خاتون خوار ئهحمه دى لاي خانى غهفور ئاغا خهلفه و شاگرد

شىخ عهلى (شىخهلى) ناني پيوه دهداو غهفور كهريم ههويرى بو دهشىلا ، خوئى له سهه دهغيله داده نىشت .

۷ - وهستا صالحى نانهوا ، مهيدانى مامست فروشهكان .
خهلفه و شاگرد

حههمى كورپى و باجى زهبنهبو مهلا بهكر .

۸ - وهستا برايمى صوفى صالح ، مهيدانى ماست فروشهكان خهلفه و شاگرد

حههمى كورپى و حههمى وهستا صالح و سهعهى خورشو و حههمى صالحى فهروز .

۹ - وهستا حاجى عهبدوللاي نانهوا خوار بلدى يه كه ، ئهم نانهوا خانهيه به فون كوتيرهى دهبرزان .

خهلفه و شاگرد

حههمى حسين ئاغا و سهعهى نانهكو و حههمى صالحى تهگهرايى

۱۰ - وهستا مهلا قادرى نانهوا تهنىشت خهلفه فهههجي كه بابجى .

خهلفه و شاگرد

ئافرهتئى نيوه ناني بو دهكردهوه ناوى شههههت بوو ، عهبه زهردو عارف رهشيدو

سهعهى خورشو و حههمى ميوزه و جهلالى تهلهو له تيف جگه رهو قاله ي عاصه

(۱) رابعه خان ئافرهتئى بو ناوى ههيو له شارهكه دا ، كورسى يهكى داده نا له نانهوا خانهكه ي دا عهبايهكى شال سورمه ي دهدا به شاندا دهسنى دهكرد به نيزگه له كيشان .. (نيزه پياوئيك) بوو بو خوى ئهم ئافرهته له گراني يهكه ي سال ۱۹۱۸ دا زور پارمئى خهلكى داوه به تان و ئارد . له ناو ميرى دا دهسنى دهه* زور ئيشى دهكرد بو خهلكى ته نانهت زور كسى له به نديخانه دههئنايه دههركو دهيو بهزاسنى . نهمرى بو ئهم ئافرهته نادره ي سلتاني .

۱۱- وهستا عهلی همهه تیکه بهر ده رکی سهرا

خه لفهو شاگرد

مسته فا ترپا پراخ و برام نه سهه دو عارف ره شیدو عوسان سه عیدو عومهر سه عیدو
موحه همهه د خاگرتی و نهحه گیتیو همهه ی فهقی عه بدوللاو غه فوره لوته و
نه ورورزی مهلا عهلی ، خوله ی لاله نهمین ده غیله دار بوو .

۱۲- وهستا همهه سه عیده کویره شوینی بانق پافدین .

خه لفهو شاگرد

نافره تیک به ناوی سه له خان نیوه نانی بو ده کرده وه . همهه کول نیشی له گه لا دا
کرده وه .

۱۳- وهستا همهه ی عه بدوللا (عالبوس) بهر ده رکی سهرا

خه لفهو شاگرد

عومهر سه عیدو غه ربی چه سهو حامید بانه ی و مینه زنانی و عهلی به غدادی
۱۴- وهستا نه جمه دین نانه واو قاله بانه ی جینگای چیشته خانه ی لاوان (عهلی
سوور) پیش نه وه ی بکری به بینا باخ بووه ، بهر دهم مزگه ونی سهید
نهحه دی نه قیب سالانی ۱۹۳۳ ۱۹۳۴ حمیدی برای قاله بانه ی نیشی
بوکردون .

۱۵- وهستا شیخ عهلی (شیخه لی) جینگای عهلی سوور نه نیشته نه جمه دینی
نانه وا

خه لفهو شاگرد

شیخ موحه مه دی کوپی نیشی بو کرده وه .

۱۶- وهستا ره فیق و توفیق برا بوون و شهریک بوون جینگای قاپی سینه مای
سیروان ، بهرامهر خه لفه ره شیدی که بابجی ..

خه لفهو شاگرد

برایم مه محمودی برابان نیشیان بو کرده ون به شاگردی .

۱۷- وهستا عومهری حه لیم ، گوشت گاه ، بهرامهر ره فیق و توفیق له جینگای خه لفه
ره شیدی که بابجی .

خه لفهو شاگرد

عهلی حاجی حسین نیشی له گه لا کرده وه .

۱۸ - وەستا قالە بانەیی خوار سینه‌مای سیروان بەرامبەر عارف پەشید چاپچی ..
خەلقەو شاگرد

١٩ - وەستا کرىکۆر جادەى مەولەوى بەرامبەر بازاری عەصرى سەروو شىخەى نوقول پيش ئەوى سىنەماى پەشىد بىنا بکرىت پيش سالى ١٩٥٠ تە نىشت تاشى فەزوللا ئەم نانەوا بە گاۋر بوو بە لام کولتەرى بە فەرن دەکرد . کولتەرى کرىکۆر بە ناوبانگ بوو .. دواى بىنا کردنى سىنەماى پەشىد چوۋە گەرەكى صابونکەران خەلفەو شاگرد

۲۰- و هستا دهر ویش ره جیمی نانهوا: صابونکه ران.
 همه علی اغاو همه ی ره عتا ئیشیان له گه لا کردووہ .

۲۱- وه ستا ره شه خیل ناو بازار بهرامبر گورونی که بابچی
خه لقهو شاگرد

٢٢ - وهستا نه‌حمه‌دی نه‌ستیر : خوشخانه‌کان ..
خه‌لفه‌و شاگرد

۲۳- وهستا په جیمی نانو او خوار نه حمه دی، گوزهری زه په ننگه ره کانی کون (زهمانی جووله که).
خهلفه و شاگرد

٢٤ - وهستا قادری حاجی حسین و علی حاجی حسین   برابون-کولانی بهرامبر
 نهحمدهی له لای ناشی میزا غه فور

خه لقهو شاگرد

ئافره تی ئیشی له گه لدا کردوون به ناوی باجی زهینه بهوئه .

۲۵ - وهستا دهرویش ئهممه دوهممه می مهلامین: خوار وهستا رهحیمی نانها

دشهریک بوون ههردوکیان پیکهوه ئیشیان دهکرده .

۲۶ - وهستا شیخ عهلوان: خوار دهرویش ئهممه د .

خه لقهو شاگرد

همه شینت و ئافره تیکیش ئیشی بو ده کرد ، جار جاریش خوئی له گه لیان ئیشی

ده کرد .

۲۷ - وهستا حاجی سه عیدی نانها خوار شیخ عهلوان « ئهمه له باقی ته نور فرنی

هه بوو .

خه لقهو شاگرد

وهستا صالحی سه لیمی نانها و رهحیمو هممه سه عی چاوشینی برای دهرویش

ئهممه دی نانها ئیشیان بو کردووه .

۲۸ - وهستا ئهممه دی دادی: مهیدانی دار فروشه کان خوار مالی بابا عه لی شیخ

مهحموود ..

خه لقهو شاگرد

قاله می مهلا فرهجو صالحه کۆل و موچه مهده دی فهقی عه بدوللاو عومه ر عه بدول

رهحان .

۲۹ - وهستا هممه سمیل شونینی بازاری زیوه ر به ناویانگ بوو به مهیدانی دارو

خه لوزه که .

خه لقهو شاگرد

ئافره تیک به ناوی باجی ره عا نانی بو کرد و ته وههممه سه عه هه ویری بو ده شینلا

خویشی ئیشی ده کرد له گه لیان .

۳۰ - وهستا عهزه لادینی مهیدانی دارو خه لوزه که .

خه لقهو شاگرد

بهلی ئه سه دهو حه سه فی خوشکه زای له گه ل هممه سه عیدی کوپی عهزه

لادینی .

۳۱ - وهستا ئه حه می مارقه پیچه ناو سه راجه کان .

خه لفهو شاگرد

محمودی برای و همه رهشیدی نهجه شانی و حسنه شلی برای جه لالی ته له
۳۲ - وهستا عومهری همه تیکه: سرکاریز

خه لفهو شاگرد روسته مو وهستا که ریم .

۳۳ - وهستا همه ی وهستا صالح مهیدانی خوار به له دی یکه .

خه لفهو شاگرد

برای عه بدوللاو خوله گه پرو همه علی بازبانی برای حسین بازبانی « خوشی
نیشی له گه لدا ده کردن .

۳۴ - وهستا که ریم ره حیم به ناوبانگ (به که ریمی جوار) بهر ته سحابه سپی

خه لفهو شاگرد

سه یفهو عومهره سوورو عه به ی قادر به گ و ساله کول .

۳۵ - وهستا علی پولیس لای شهو که تی دانساز

خه لفهو شاگرد

عه بدوللای برای و موچه مه دی خوشکه زای و علی فیدانی و همه ی قاله شوان و
حسین رهشید شهریف .

۳۶ - وهستا عه به ی سه لی نانهوا سر سه قام .

خه لفهو شاگرد: نهجه ی برای و عه زه ی میرزا که ریم و صدیق عزیزو که ریمی دهرویش مهجید .

۳۷ - وهستا ئیبراهیم ته سه ده: مهیدانی ماست فروشه که .

خه لفهو شاگرد

همه صالحی برای و وهستا غه فوورو همه شیت و خوله ی مارفه ریچه

۳۸ - وهستا حاجی باقی (به نگینه): شاعیریش بوو، مهیدانی دارو خه لووزه که .

خه لفهو شاگرد

شیخ موچه مه دی شیخه لی و حامید بانه ی . خوشی نیشی له گه لدا ده کردن .

۳۹ - وهستا نه مین شاینگر: صابونکه ران .

خه لفهو شاگرد شهریفه لووته و موچه مه د عه بدول ره حان .

۴۰ - وهستا قاله ی عاسه گومرگه سوتاو .

خه لفهو شاگرد غه ریپی جه پسه و عوسه قه زوان .

۴۱ - وهستا عارف رهشید گومرگه سوتاو .

خه لفهو شاگرد :

۶ - مچە كەچەل و خوله چالاک وسەردار .

۴۲ - وەستا غەنى رەشىد كانىسكان .

خەلفەو شاگرد :

حەمە سەئىدى مەولودو فاتق عارف خومەيس .

۴۳ - وەستا حەمە سەئىدى رەشەگخاتون

خەلفەو شاگرد

صديق عزيزو يوسنى رەشى ئەمىنى كورتەك .

۴۴ - وەستا حەمە مىزا پۇستەم نزيك گوزەرى سەراجەكان .

خەلفەو شاگرد

عەبەو كەرىمى براى حەمە مىزا پۇستەم .

۴۵ - وەستا عەبدوللاى مىزاو عوسمان مىزا داروغا، بربوون، پىكەو ئىشيان

دەکرد .

۴۶ - وەستا ئەحمەد كەرىم ولتوبەنى مەيدانى كاكە .

خەلفەو شاگرد

سابىرە لووتەو غەرىبى حەپسەو قالە سەقەر .

يىچىگە لە نانەواخانە سەمۇغانەش ھەبوو . ئەمانە فرنى سەمۇنيان ھەبوو بەدار

فرنەكەيان گەرم دەکرد . جار جارېش پاقلاو ھە بىرمەو چۆرەك ، شەكرلەمەيان

دەبرزان . چار جارېش كۆلچەو گالگاليان بۆ مالان دەبرزان . بەلام سەمۇنى

ئەوسا لە گەل ئىستانكە عەرزو عاسمانى فەرە بەتامو جوانى ئەم سەمۇن چيانە

ئەمەندە نەبوون بەلكو چەند كەسېك بوون .

بەكەم كەس كە لە كۆنەو ناويانگى ھەبوو برىقىبوو لە

۱ - سەئەى سەمۇن بەر دەرگى سەرا

خەلفەو شاگرد

كۆرەكانى لە گەليان ئىشيان كەردو ھە كە برايم - رەئوف - ئىسەئىل - عەبەوللا

- ئەمىن - قادىر - عەلى بوون .

۲ - ئەھمەى گەچ كوت: بەر دەرگى سەرا

خەلفەو شاگرد

صالحى كۆرى لە گەليدا ئىشېي كەردو ھە

یئجگه له نانهاو خانه‌کان ، ده‌سگپری تانیس هه‌بووه ، که به سه‌به‌ته ده‌یگپرا به‌ناو بازار پان له مه‌یدانی خوار به‌له‌دی‌یه‌که دایان ده‌نا .

عه‌سران به هه‌رزاتر ده‌یان فروشت . ئهم ده‌سگپرا نه‌کانیان ده‌خسته ناو قولینه‌و ده‌یان خسته سهر سه‌ریان . هه‌ندی لهو ■ سگپرا نه‌ئمانه‌بوون

۱ - عه‌زیز حه‌مه ئه‌مین .

۲ - غه‌فوور حه‌مه ئه‌مین برابوون

۳ - حه‌سه‌ن دالاش .

۴ - سه‌عه‌ی ره‌شید .

■ - حه‌مه گۆج .

۶ - فائق عارف خومه‌یس .

۷ - صالح میرزا .

۸ - عه‌لی مه‌عوب .

۹ - حه‌سینی مه‌لا مارف .

۱۰ - عارف ره‌شید .

۱۱ - باجم برای ره‌شه خیل .

۱۲ - حه‌مه که‌له‌ی کوری باجم .

۱۳ - صالح چنگیان

۱۴ - حه‌سه‌نه شهل .

۱۵ - سه‌یفه دین

۱۶ - توفه کوێر .

سهر چاوه

حه‌مه‌ی وه‌ستا صالحی نانهاو

چهند نانهاوایه‌کی تر ...

نێ‌یانی :

وه‌ختی خۆی نان زۆر یوو خه‌لک که‌م یوو ، وه‌هه‌ر مالتیکیش سهر ته‌ندووربان هه‌بوو خۆیان نایان ده‌کرد ، کولیره‌ی بازاری مالان هه‌ر له رهمزاتان دا ده‌یانغوارد نانهاو کان هه‌ر له بازاردا ساغیان ■ کرده‌وه .

ئێ‌ڕاوان زۆری نانهاوکان له به‌ر ئه‌وه‌ی نایان نه‌میشته‌وه یۆ به‌یانی ده‌یانکرده سه‌به‌ته‌وه ده‌سگپرا ده‌یگپرا ، ده‌یبرده مه‌یدانی به‌ر به‌له‌دی‌یه‌که به هه‌رزان ده‌یان فروشت .

حاجی رهشید نهمین چاوهش (رهشهخیل)
سالی ۱۸۹۹ ز له دابلک بووه
له ۷ / ۶ / ۱۹۶۶ کونچي دواي کردووه

عدي همههتيكه

سعيد مولا محمود (سعيد مولا محمود)
سالی ۱۸۹۹ ز له دابلک بووه
سالی ۱۹۶۱ ز کونچي دواي کردووه.

مولا قادر سعيد رسول سالي
له دابلک بووه

کریکۆر خاچا دۆز

سالی ۱۹۰۰ دا له تورکیا له دنیای (ناره‌ب‌گیر) له‌دایک بووه
سالی ۱۹۷۱ له سلێمانی کۆچی دوائی کردووه.

وێنەی نانه‌واخانه‌ی همه‌ی وه‌ستا سالیح

قه‌سابه‌کان و ولقه‌کانی

ناوی قه‌سابه‌کۆنه‌کان تا سالی ۱۹۶۰

- ۱ - عه‌زه‌ی چه‌کوش (قه‌ساب باشی)
- ۲ بله‌ی چه‌کوش برا بوون
- ۳ - به‌کری مسته‌فا
- ۴ عه‌ی حه‌که
- هۆمه‌ری حه‌مه‌ سوور
- ۶ - عه‌ی حه‌مه‌ سبیس «حاجی محی الدین باوکی حاجی ده‌رویش»
- ۷ - په‌شه‌ی حه‌مه‌ سبیس برا بوون
- ۸ - حاجی که‌ریمی مه‌حمودی که‌بابچی
- ۹ صۆفی کۆلەك
- ۱۰ - عه‌به‌ گوجوز
- ۱۱ - جه‌دریس
- ۱۲ - حه‌مه‌ ئه‌مین عه‌به‌ی ئایشه‌ خان
- ۱۳ - ماله‌ی قه‌ساب
- ۱۴ - فه‌ره‌جی قه‌ساب برا بوون
- ۱۵ - عه‌به‌ی حاجی
- ۱۶ - که‌ریمی هه‌یه‌ر

- ۱۷ - پره‌شهی یاره
- ۱۸ - فهره‌جی سمایل کۆنی
- ۱۹ - مه‌جیدی سمایل کۆنی برا بوون
- ۲۰ - که‌ریی حوړ
- ۲۱ - همه‌ چاو زه‌ق
- ۲۲ - که‌ریی مسته‌فا
- ۲۳ - فه‌تاحة سوور
- ۲۴ - مه‌جۆله که‌چه‌ل
- ۲۵ - صالح زک پره‌ق
- ۲۶ - همه‌ زک پره‌ق
- ۲۷ - مه‌جیدی خه‌جاو
- ۲۸ - که‌ریی خه‌جاو
- ۲۹ - علی خه‌جاو برا بوون
- ۳۰ - حاجی ئه‌حمه‌دی مچه‌ سه‌لاق
- ۳۱ - عه‌زه‌ فیه‌ باوکی ئه‌حه‌ په‌سوێ
- ۳۲ - پره‌شهی به‌کر
- ۳۳ - ئه‌حه‌ی به‌کر
- ۳۴ - مه‌جیدی به‌کر . «برا بوون» کۆرانی به‌کری مسته‌فا
- ۳۵ - عه‌زه‌ مامش .
- ۳۶ - همه‌ی عه‌زه‌ی چه‌کوش .
- ۳۷ - عه‌لی‌ی عه‌زه‌ی چه‌کوش (صۆفی عه‌لی) .
- ۳۸ - صالحی عه‌زه‌ی چه‌کوش .

- ۳۹ - مەجىلدى غۈزەلى چەكۈش .
- ۴۰ - ئەخمەدى غەزەلى چەكۈش (حاجى ئەجە كرىس) .
- ۴۱ - مەحمۇدى غەزەلى چەكۈش بىر بىر .
- ۴۲ - تۆفەلى ھۆمەر .
- ۴۳ - ئەجەلى ھۆمەر . كۆپلىنى ھۆمەرى جەمە سوور .
- ۴۴ - سابىرە سوور .
- ۴۵ - سەغۇلى خەلقە كەرىم .
- ۴۶ - حاجى دەرويش .
- ۴۷ - غەلى بىرزو .
- ۴۸ - غەلى پەشەلى بارە .
- ۴۹ - جەلالى غەبە پانى .
- ۵۰ - قالە سوورە بىرلى ئەجە پىسۈى .
- ۵۱ - كەرىمى غەواش .
- ۵۲ - پەشەلى كەرىمى ھەيەر .
- ۵۳ - جەمكۈلى كەرىمى ھەيەر بىر
- ۵۴ - جەمە قىلە
- ئەجە نەسىم
- ۵۶ - حاجى غەلى كۆلەك
- ۵۷ - حاجى مۇجەمەدى كۆلەك
- ۵۸ - رەشەلى كۆلەك : كۆزلىنى صۇف كۆلەك
- ۵۹ - غومەرى سەلىم
- ۶۰ - جەمەلى سەلىم بىر

- ۶۱ - فهرجی سەله قەراخی
- ۶۲ - ئەلە ی وەسەان
- ۶۳ - ھەمە ی وەسەان برا بوون
- ۶۴ - مەجۆل
- ۶۵ - ھەمە ی ماله
- ۶۶ - قالە مشن
- ۶۷ - فەری بەگ
- ۶۸ - سەعە شوان
- ۶۹ - قالە ی عەزە مامش
- ۷۰ - سالە ی ئامە تەیارە.
- ۷۱ - سەید ئەحمەدی بوچە
- ۷۲ - بەکری فاتە ی خانم
- ۷۳ - توفیق بێی
- ۷۴ - حاجی توفیق گورگەوان
- ۷۵ - سەید جاسم
- ۷۶ - سالە ی ھەمە چاو زەق
- ۷۷ - مەجیدی دایکە ئامە
- ۷۸ - مەجیدی حاجی ئەحمەدی مچە سەلاق
- ۷۹ - ئەمینی حاجی ئەحمەدی مچە سەلاق بران
- ۸۰ - عەلی ھەمادی
- ۸۱ - ھەسە کەلۆش

۸۲ - عوسمانی حمه ئەمین کۆنی

۸۳ - ڕەحمانی دایکە گەورە.

۸۴ - عارف فیتک.

۸۵ - جەلالە کەچەن

۸۶ - حسە شەل

۸۷ - عەلی عەزە کە

۸۸ - سەعید ئەحمەد (سەعە زلە)

۸۹ - سەبەری صالح

۹۰ - عەزە دە فەلس

۹۱-عەبەبی صۆفی عەلی

۹۲ - ڕەتووفی عەبەبی حاجی

۹۳ - ئەلەبی حەلبە

۹۴ - سوورەبی مقاو.

۹۵ - عەلی گۆز

۹۶ - عەلی مەلا پەشید

۹۷ - ئەحە گێژ

۹۸ - حەمەبی جەدواغا

۹۹ - حەسەینی حەماغا

۱۰۰ - عەبەبی حەمە ئەمین ئایشە خان

۱۰۱ - فایەتی کاک سەعید

۱۰۲ - کەریبی ئەحەبی ھۆمەر

- ۱۰۳ - په جېمې ته حې هومەر بران
- ۱۰۴ - بلهې حېمه خورشه
- ۱۰۵ - حېمه ته مېنې سېمه ن
- ۱۰۶ - نووړې فهرجې ماله
- ۱۰۷ - خولهې نووړه
- ۱۰۸ - عېبهې فهرج
- ۱۰۹ - بلهې مام فهرج
- ۱۱۰ - سمې مام فهرج بران
- ۱۱۱ - نه حېمه د ئېبراهېم (نه حېه كۆر)
- ۱۱۲ - مه حېموود ئېبراهېم (خوله كۆر) بران
- ۱۱۳ - عېلى عارف فېتك
- ۱۱۴ - عومهرې عارف فېتك.
- ۱۱۵ - عوسمانې عارف فېتك «بران»
- ۱۱۶ - حېمهې مرېم
- ۱۱۷ - صابري مام نه حېمه د
- ۱۱۸ - حېمه په شېد نه حېول
- ۱۱۹ - عارفې نه حېه زېه
- ۱۲۰ - حېمه كاكه
- ۱۲۱ - بلهې ځولې
- ۱۲۲ - فهرجې شمېرېن
- ۱۲۳ - حېسېنې شمېرېن

- ۱۲۴ - حه سه نى شيرين بران
- ۱۲۵ - عه لى عه نه
- ۱۲۶ - په جيمى عه نه
- ۱۲۷ - نه حه لى عه نه بران.
- ۱۲۸ - جه لال عه باس
- ۱۲۹ - شه شه لى عه باس بران
- ۱۳۰ - عه به لى سا بیره سوور
- ۱۳۱ - گووروونى سا بیره سوور بران
- ۱۳۲ - حه مه لى عه نى
- ۱۳۳ - عه لى عه نى بران
- ۱۳۴ - غه رپى خومسار
- ۱۳۵ - حه مه لى خومسار بران
- ۱۳۶ - عه به پرووت
- ۱۳۷ - عيزه نه ورگه .
- ۱۳۸ - عومهرى حه مه قيله
- ۱۳۹ - عه لى به كرى محه لى قاله بچكول
- ۱۴۰ - عومهرى به كرى محه لى قاله بچكول
- ۱۴۱ - عوسانى به كرى محه لى قاله بچكول بران
- ۱۴۲ - عومهرى فاته
- ۱۴۳ - كه ريمى فاته بران
- ۱۴۴ - حه به سوورى عومهرى سه ليم

۱۴۵ - حەسەنى صۆفى عەلى (مەلا حەسەن)

۱۴۶ - ئەخەى فەرەج شوکل

۱۴۷ - گورورونى بابە خولە

۱۴۸ - قالەى وەستا سىایل

۱۴۹ - ئەخەى وەستا سىایل

۱۵۰ - حەمەى وەستا سىایل بران

۱۵۱ - سە سىئى قەساب

۱۵۲ - سەى کەرىمە پەش

۱۵۳ - عەلى مەجۆل

۱۵۴ - عومىانى مەجۆل

۱۵۵ - بەکرى مەجۆل بران

۱۵۶ - حەمەى مەجى دایکە ئامە

۱۵۷ - عومەرى مەجى دایکە ئامە بران

۱۵۸ - عەلى سەعە شوان

۱۵۹ - عوسەى سەعە شوان بران .

۱۶۰ - عومەرى سوورە

۱۶۱ - حەمەى حاجى ئەخە کریس

۱۶۲ - مەجى حاجى ئەخە کریس بران

۱۶۳ - عەبەى عەلى برزوو

۱۶۴ - کەرىمى قالەى عەزە مامش

۱۶۵ - حەمەى فەتى

۱۶۶ - حەمەى جەمە

- ۱۶۷ - ئەھە لېلە
- ۱۶۸ - قادىر سەئىد
- ۱۶۹ - پەسولۇن ئەبدوللا
- ۱۷۰ - سەئىد پەشىد (سەئە شىن)
- ۱۷۱ - عوسمانى ھەممەي عەزە
- ۱۷۲ - عومەرى ھەممەي عەزە بران
- ۱۷۳ - سەلمان ئەبدوللا (سەلە كوئى)
- ۱۷۴ - مەچە ئىززەم
- ۱۷۵ - عومەرى سەلە گەكوژ
- ۱۷۶ - عوسمان ھەممە رەشىد
- ۱۷۷ - رەزەي سەئەي سونەل
- ۱۷۸ - لەقەسەبە جوولەكە كانىش: (مووشەو عەزىزو ياقووب) بىرابوون.

نرخى گۆشت ههتا سالى ۱۹۶۰

له سالى ۱۹۳۰ - ۱۹۴۰

حوقه له ۸ عانهوه که تهکاته ۳۲ فلس، حوقه يهک بوو به || روپه که تهکاته ۷۵ فلس.. چوار ئيزره م تهکاته ۱ حوقه.. سالى ۱۹۵۴ حوقه بووبه کيلو به پرپاری به له دی به کيلوی گۆشت بووبه ۱۳۰ فلس... سالی ۱۹۵۸ له سه پرپاری به له دی به گۆشتی مه پر کيلوی بوو به ۱۶۰ فلس، بز ۱۴۰ فلس، گا ۱۲۰ فلس.. ئیواران به ههزانت دهیان فروشت له مه یانه که، بوته وهی نه مینته وه بو به یانی.

چاپچی به کانی ناو قه ساجخانه که ته مانه بوون

۱ - نهانی چاپچی

۲ - همه ی خه جاو (غزیمی کچی یارمه قی ده دا)

۳ - نه مینی حاجی

بهوانهش دهلین که حیوان سهر دهرن و کهولی دهکن

- ۱ - مچہ سہ لاق (باوکی حاجی محمد)
- ۲ - عہدوللہی بلہی چہ کوش (ناموزای حاجی محمد کریس)
- ۳ - حمہدی خہ جاو
- ۴ - سہید جاسم
- ۵ - فہرہ جی سہ لاق
- ۶ - کھری مہ لا پھشید
- ۷ - رہزا کھرکووکی

شوانه‌ی حیوانیان فو کردوه

- ۱ - عهزه مامش
- ۲ - نهجهی حومه عهزیز
- ۳ - نهجه پهسوئ
- ۴ - میچه کوپر

بهوانه ده ٿين ڪه نه ٺها گڏا ٻان سهر ٻريوهه ٻيسته ڪه ٻان ڪهول ڪردووه.

۱ - ساله گڏا ڪوڙ

۲ - صابر ڦٽيش

۳ - ڦالهه عاسه

۴ - ڪهه هه ورامه

۵ - ڪهه ٻه شيد ڪوري ڪهه هه ورامه

۶ - عوسه ڦٽيش

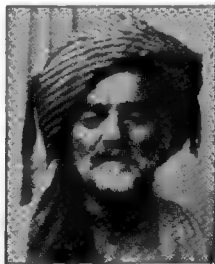
۷ - نوفيڪ گڏا ڪوڙ

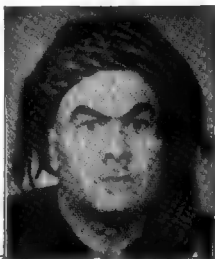
تهسابه‌کن - ده‌باغ چیه‌کن - سه‌روپنی چیه‌کن

سه‌عزول خه‌لفه کهریم (قه‌ساب)
سانی ۱۸۷۶ ز له دایک بووه
سانی ۱۹۵۶ ز کۆچی دواپی کردووه

ته‌حه‌ی هۆمه‌ر (قه‌ساب)
سانی ۱۸۹۲ ز له دایک بووه
سانی ۱۹۵۷ ز کۆچی دواپی کردووه

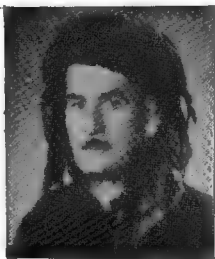

ه‌ج‌ج‌ی شه‌حه کهریس (قه‌ساب)
۱۹۰۷ - ۱۹۷۰

ه‌ج‌ج‌ی ب‌رزوو (قه‌ساب)
سانی ۱۸۹۴ ز له دایک بووه
سانی ۱۹۵۴ ز کۆچی دواپی کردووه

حاجی دهرویش (قەساب)
 سالی ١٩١٢ ز له دایک بووه
 سالی ١٩٧٠ ز کۆچی دواى کردووه

دیعنى ناو قەسابخانە کۆنەکە سالی ١٩٥٧

ئەوانەى بە کۆمەل جگەریان دەکړى له قەسابەکان وەهەر به ساغى دەیان
فروشتهوه..

- ۱ - فەرەجى ئامى
- ۲ - نەمانى جگەرچى (باوکى عومەرى نەمان)
- ۳ - قالەى نەمان
- ۴ - حمە سوورى جگەرچى باوکى (عەلى سوور)
- بابە خولەى جگەرچى
- ۶ - ئەحمەدى جگەرچى براى (بابە خولە)
- ۷ - ئەورەخانى جگەرچى

نرخى سېو جگەرى نەگىراوه وانا به دل و گورچيلهوه که دهیان فروشت، نرخى
به م جوړه بوو...

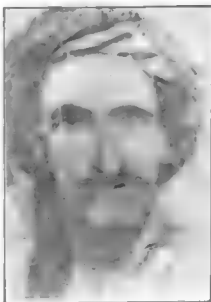
سالى ۱۹۳۰ - ۱۹۴۰ به يک عانه که دهکاته چوار فلس
سالى ۱۹۴۰ - ۱۹۵۰ بوو به ۵۰ فلس
سالى ۱۹۵۰ - ۱۹۶۰ بوو به ۳۰۰ فلس

دیسانہوہ ٹہمانہی خوارہوہش جگہر : مہکان بیون لہ گہل دیاری کردنی
شوتہکانیان.

- ۱ - توفیقہ گہرہ بہر دہرکی سہرا
- ۲ - حمہ پڑہشی خاتون: مہیدانی خوار بہلہدی بہکہ.
- ۳ - حمہ سور: مہیدانی خوار بہلہدی بہکہ
- ۴ - بابہ خولہ: مہیدانی خوار بہلہدی بہکہ
- ۵ - ٹہحمہدی جگہرچی مہیدانی خوار بہلہدی بہکہ
- ۶ - مہلا عوسمانی تہپل . مہیدانی خوار بہلہدی بہکہ
- ۷ - کاک مہچید: بہرامبہر جیگہای بانق رافدین: باوکی ٹمہہ دورانی
- ۸ - حمہمودہ کویر مہیدانی خوار بہلہدی بہکہ
- ۹ - عوسمانی نہمان مہیدانی خوار بہلہدی بہکہ
- ۱۰ - مامہی جگہرچی مہیدانی خوار بہلہدی بہکہ
- ۱۱ - ٹہہہ پیر مہیدانی خوار بہلہدی بہکہ
- ۱۲ - حمہ جہلیل بہر گہراجی حمہدی فہرہجہ فہنی .
- ۱۳ - سہدی بابم بہر گہراجی کهریمی فہرہجہ فہنی .
- ۱۴ - ٹہورہحانی جگہرچی صابوونکہران .
- ۱۵ - مہحمود دہلی صابوونکہران .
- ۱۶ - حمہی قالہ حہیتہ گہراجی شعب لہبہر خانہقا
- ۱۷ - ٹہورہحانہ سیس بہر خانہقا .
- ۱۸ - فہتاجی ولکہ بہر گہراجی ٹہسحابہ سہی .
- ۱۹ - صالحی ولکہ بران: بہر گہراجی ٹہسحابہ سہی .
- ۲۰ - حمہ ورگہ سہر شہقام .

- ۲۱ - بلەي مەنەم سابوونكەران .
 ۲۲ - ئەجەي گۈلە: بەرامبەر بەزىخانە كۆنەكە
 ۲۳ - جەبەي گۈلە: بەر خىانەقا.
 ۲۴ - جومەرى غەرىب مەيدانى خولر بەلەدىيەكە .
 ۲۵ - قەجەرى بەر گومرگە سوتانو ...

نرخى شېشېك جىگەرۈڭلۈ گۈرچىلەو گۈن لە سالى (۱۹۳۰ - ۱۹۴۰) بە
 پۈۈلۈك بوو ۋە بوو بە دوو پۈۈل لە سالى ۱۹۵۰ بوو بە عانەيەك . پېش سالى ۱۹۶۰
 بوو بە ■ فەلس .

بابه خولې جنگه رچی

حاجه جلیل (جنگه رچی)
 سالی ۱۹۱۲ ز له دایک پروه
 سالی ۱۹۸۴ ز کڅچی دواي کرووه

تهوانه‌ی که به کۆمه‌ل هه‌سرو پی و کهللو زمانو ورگت بان ده‌کبری ده‌بان
فروشته‌وه ، هه‌روه‌ها زوربه‌شیان سه‌رو پیتخانه‌یان هه‌بوو ته‌مانه‌ی لای خواره‌وه
بوون

- ۱ - فه‌ره‌جی ئامی .
- ۲ - باجی عه‌واشی سه‌رو پی . ئهم ئافره‌ته له هه‌موویان کۆنتر بووه له ماله‌وه ده‌ی .
فروشت و لی‌ی ده‌نا له گه‌ره‌که‌کانی تزه‌وه روویان تی ده‌کرد مالیان له گه‌ره‌کی
(هۆلی) قه‌سابه‌کان بوو
- ۳ - حاجی ده‌رویشی سه‌رو پی
- ۴ - همه‌ په‌شی سه‌رو پی
- ۵ - عه‌زه‌ی همه‌ په‌شی سه‌رو پی
- ۶ - حاجی کاکه‌ی سه‌رو پی
- ۷ - حاجی کاکه‌ په‌شی سه‌رو پی
- ۸ - نه‌مانی سه‌رو پی
- ۹ - همه‌ له‌ج قرناو (ده‌سنگیر) .
- ۱۰ - عه‌به‌ که‌چه‌ل (ده‌سنگیر) .
- ۱۱ - همه‌ که‌چه‌ل (ده‌سنگیر) .
- ۱۲ - عه‌بووشی سه‌رو پی .

ئهو میانه‌ی له لیسته‌که‌دا وانا (۹ ، ۱۰ ، ۱۱) که ده‌سنگیربوون به نه‌شت
ده‌بان خسته سه‌ر سه‌ریانو ده‌بان گیراو هاواریان ده‌کرد ئای که‌لله . قاچ و
قوله‌که‌ی بومابه ...

حاجی کاکھی سروسی
 سالی ۱۸۷۵ له دایک پوه
 سالی ۱۹۵۰ کزچی دوايي کردووه

حاجی دمروش سروسی
 له تممنی — سالیدا
 سالی ۱۹۵۷ کزچی دوايي کردووه.

● ده‌باغ چیه‌کان ●

ته‌وانه ببون که پسته‌بان (چاک) ده‌کردو پاکیان ده‌کرد ئینجا خوی‌یان پیوه ده‌کردو وشکیان ده‌کرده‌وه ...

- ۱ - عه‌زه‌ی مه‌مه‌ند .
- ۲ - حاجی فه‌تاحی گوشت نه‌خوړ .
- ۳ - مه‌لا عومه‌ری حاجی فه‌تاحی گوشت نه‌خوړ .
- ۴ - حاجی شېخ موحه‌مه‌دی ده‌باغ‌چی .
- - حاجی مه‌جیدی ده‌باغ‌چی
- ۶ - حاجی عارف ده‌باغ‌چی
- ۷ - ره‌شه‌ی حاجی عارف .
- ۸ - مه‌جیدی حاجی عارف کوږانی حاجی عارف ده‌باغ‌چی .
- ۹ - عومه‌ری حاجی عارف .
- ۱۰ - حاجی حه‌مه ره‌شی ده‌باغ‌چی
- ۱۱ - حه‌مه سووری ده‌باغ‌چی
- ۱۲ - حه‌مه صالحی عه‌زه‌ی مه‌مه‌ند
- ۱۳ - نه‌حه ره‌شی ده‌باغ‌چی
- ۱۴ - ره‌زا خانی ده‌باغ‌چی
- ۱۵ - عومه‌ری نه‌مینی حه‌یب
- ۱۶ - فه‌تاحی قاوړمه سووتاو .
- ۱۷ - شېخ نه‌حمه‌دی ده‌باغ‌چی
- ۱۸ - صالحی نه‌مینه سووری ده‌باغ‌چی
- ۱۹ - قاله کوږی ده‌باغ‌چی
- ۲۰ - نه‌حمه‌دی سمایی ده‌باغ‌چی
- ۲۱ - غه‌ریبی سمایی ده‌باغ‌چی

په شهي حاجي عارفي د بياغچي
۱۹۰۰ - ۱۹۶۳

عمومي نه مينی حبيب د بياغچي
۱۹۰۰ - ۱۹۶۳

● بازرگانی ریخۆله و پېسته ●

- ۱ - صالحی ره شه.
- ۲ - خواجه پطرس
- ۳ - مهلا نه حمه د: هم ریخۆله چی یانه شهریک بوون.
- ۴ - همه ی صالحی ره شه
- ۵ - محمودی صالحی ره شه
- ۶ - عهلی صالحی ره شه برابوون وشه ریکیش بوون.
- ۷ - عه بهی قاله ی مریم
- ۸ - ره شه ی مهلا نه حمه د.

تهوانه ی ئیشیان بو کردوون له قهساخانه

- ۱ - عهلی شاملی
- ۲ - حهسینی مهلا نه حمه د.
- ۳ - جهلاله کوژیر.
- ۴ - غه ریب
- ۵ - حه مه ی. نه حمه د
- ۶ - نه حمه ی شاناز.
- ۷ - سهعه پرووسی.
- ۸ - عومه ری توفیق
- ۹ - قاسم حسین.

- ۱۰ - ھەممەي ئايىشى
- ۱۱ - ھەممەي عەتىھ
- ۱۲ - خالىدى عەلى شاملى
- ۱۳ - ھەممەي عەزىز
- ۱۴ - كەرىمى مەھەي شىر
- ۱۵ - سەھەي بابىم
- ۱۶ - كەرىمى حاجى عەلى
- ۱۷ - عەبەي خورشە
- ۱۸ - رەفىقى خورشە
- ۱۹ - شىخ حسين
- ۲۰ - شىخە
- ۲۱ - خولە لال

تېيىنى: لە بابەت بازىرگانى ريخولەو پىستەوھ:
 ريخولە بە كار دەھات بۆ باستمەو تەلى عەمەليات و تەلى عودو كەمانچەو ژى
 ھەلاچ. ئەم ريخولەيە لىرە چاك دەكراو پاك دەكراو خوتى دەكراو دەخرايە
 پىستى مەپ دەر دەھات وەك ھەمانەو پىستى پەنير دەيان خستە ناوى دەيان نارد
 پىشدا بۆ شارى موصل دوايى بۆ بەغداد، دوايى ئەوھش دەنیرا بۆ بیروت
 بەلام لە شەرى يەكەمى جیھانى يەوہ يەكسەر دەيان نارد بۆ شەرىكەي (ئۆ
 ھایمەر) لە دولاتی ئەم ريكا بە پاپۆر لە بیروتەوہ. ھەروہا پىستەشيان دەنارد
 شارانى موصل و بەغداد.

● که با بچیه کان ●

که با بچیه کان نه مانه ن

۱ - وهستا توفیق باوکی خه لفه فرهج نه نیشته قه یسهری نه قیب ، خوار
قادر مه کان ..

خه لفه و شاگرد فرهجی کوری .. همه ی دولهر .

۲ - وهستا نه وره چانی برای وهستا توفیق که با بچی ، خوار وهستا توفیق .. خه لفه و
شاگرد خه لفه همه ن .

۳ - وهستا به کری صوفی قادر بهر دهر کی سهرا

خه لفه و شاگرد عه لی جاسوس و خوله بومبا

۴ - وهستا عی دینی ریش لای قه یسهری نه قیب .

خه لفه و شاگرد جه لال و جه مالی کوری .

۵ - وهستا نه حه ی نایشی لی - کانیشکان ، بازاره بچکوله

خه لفه و شاگرد همه نی نه حه نیلا

۶ - وهستا غه فورر نه نیشته مزگه ونی گه وره

خه لفه و شاگرد جه لالی نایشی و شیخ مسته فای شیخ ره شید .

۷ - وهستا مه جی ناغاته ها نزیک قه یسهری نه قیب

خه لفه و شاگرد خه لفه گوروون .

۸ - وهستا شیخ عومهر بهرامهر قه یسهری نه قیب لای مهلا عه لی صه حاف .

خه لفه و شاگرد شیخ عه زیزو شیخ فرهجی برای .

---

(۱) له نه مسیلینکی قوتبخانه ی زانستیدا بوژی جاسوسی بیینی نیشته مه بوو بهنلو بوئی .

۹ - وهستا حاجی همه نه مینی قجول ناو بازار نریك گوزهری ناسنگره كان .
خهلفه و شاگرد خهلفه غه فووری برای و خهلفه رهشید له گهل عوسمانی کوری
حاجی همه نه مین .

۱۰ - وهستا مامه لی بهرامهر خانی ناغا فتهحوللا
خهلفه و شاگرد که ریمی برای عهباس نه بو شوارب

۱۱ - وهستا همه ی حاجی قادر (باوکی وهستا واحیدی که بابجی) بهر گومرگه
سوتاو .

خهلفه و شاگرد خهلفه همه و خهلفه رهشید .
۱۲ - وهستا دهرویش عوسمان ، لای گه راجی قاله
خهلفه و شاگرد نه حمه دی کوری .

۱۳ - وهستا دهرویش توفیق جیگای چایخانه ی مینه شهل پیش دروستکردنی
(سینه مای رهشید) بهرامهر چایخانه ی همه رهق .
خهلفه و شاگرد عهل تایشی لی و خهلفه رهشید .
۱۴ - وهستا رهشهی که باب بهر گومرگه سوتاو .

خهلفه و شاگرد خهلفه همه و خهلفه مستهفا
۱۵ - وهستا همه ی که باب صابونکه ران - به بی خهلفه بهلام همه و کاتیک
مندالی راگرتووه بو باوهشین

۱۶ - وستا حاجی عهل جاسوس و وهستا رهجم بهر ده رکی سهر خهلفه و
شاگرد بهر کی دن و مد دعت و جهلال نه سعه دو حمه لاوی حاجی عهل
جاسوس .

۱۷ - وهستا گوروون ناو بازار نریك ناسنگره كان
خهلفه و شاگرد همه مورادو عومهری نه جی و عه بهی سهید شهریف .
۱۸ - وهستا مارف ده سنگیر له ماله وه دروستی ده کرد به تهشت له ناو بازار
دهی گپرا ، ژریشی ناگر بوو ...

۱۹ - وهستا نهحه لاله . ده سنگیر : دواپی له بهر ده رکی سهر دوکانی دانا
خهلفه و شاگرد عه بدوللای زاوای ..

۲۰ - وهستا خهلفه فهرجی که بابجی کوری وهستا توفیق که بابجی شوینه که ی
باوکی نریک قهیسری نه قیب .

خهلفه و شاگرد جه مالی کوری و عوسه ی علی زهر دو
عوسه ی شوکره .

۲۱ - وهستا همه قریل : بهر دهر کی مه را
خهلفه و شاگرد همه ی عباس

۲۲ - وهستا خهلفه ره شیدو به کری دن شهریک بوون بهرامهر (سینه من
سیروان) .

خهلفه و شاگرد عومهری صالح و نوری نه حمده و عباسی حهسنی شیرگر
۲۳ - وهستا خهلفه حهسین بهرامهر شاره وانی
خهلفه و شاگرد مچهی خله و علی .

۲۴ - وهستا خوله بومباو نه حمده ی برای شهریک بوون : بهر ده می گهراجی
حهسینی فهرجه فنی .

خهلفه و شاگرد فهرجی صله نه ت و حهسینی نه جمه دین .
۲۵ - وهستا نه حمده ی حهسینه نمین : گوزهری دارتاشه کان نریک شه و که فز
دانساز .

خهلفه و شاگرد نامق چالاک .

۲۶ - وهستا عومهری نه جی شه قامی کاوه .

خهلفه و شاگرد به کر موجه محمد .

۲۷ - مه دحت : کانیسکان .

خهلفه و شاگرد مسته فا خدرو صابیری ره حهی فلی

۲۸ - وهستا توفیق نه بو شوارب مه بانی ماسته که

خهلفه و شاگرد نه حه ئیرانی و ره فقی برای توفیق نه بو شوارب

۲۹ - وهستا فه تاحی سه من ته نیشست سینه می سیروان بهرامهر خهلفه ره شید
خهلفه و شاگرد فه تاح عه بدوللا

۳۰ - وهستا که رم و عباس نه بو شوارب براو شهریک بوون خوار حه وزه کا
گوزهری سه راج و پانی بهر زدره کان خویان پیکه وه ئیشیان کردوه

۳۱ - له گوزهری هه لاجمک زینیش جووله که که باغمانه ی خویان هه بوو ، عه به ی یاقوو
تاما ن که بابچی بوو .

که بانی جاران گه وره ترو به تامو به له زهت تر بووه ، چونکه گۆشته که به چه په
چاخ له سه ر نه خته ی تاییه تی قیمه ده کرا ، وه ده خرایه سه ر ناگرا ، شاگردیکی تاییه تی
هه ر ئیشی نه وه بوو باوه شینی ده کردو له سه ر کورسی به کی بچووک به پیو ده وه سنا تا
له سه ر خو له برزا

هه موو كه بائخانه يهك نانموا خانه و چايخانه يهكي بهرامهر بوو ، يان له نه نيستيه وه
 بوو ، نانم كه به گهرمي و به گوريه ي پويستى خه لك ده هات وه هه موو كه بابجييهك
 سه وزه و پيازو ترش و ئاله ئى ساغى به كار ده هئنا له زستانيش دا به ترشيانه وه له
 گهل كه بابم كه ماستاوى خه سقى كۆلكن و چاي خه سقى ده كرا به سهردا

نرخى كه باب

له سالى ۱۹۳۰ تا ۱۹۴۰ دوو شيش و نايك و ماستاويك به ۱۰ فلس بووه له
 سالى ۱۹۴۰ تا ۱۹۵۰ شيشيك بوو به ۱۰ فلس .

له سالى ۱۹۵۰ تا ۱۹۶۰ شيشيك بوو به بيست فلس .
 شيشيك ته ماته به عانه يهك دواي بوو به ده فلس . نايك به عانه يهك دواي بوو
 به ده فلس . ماستاويك به ده فلس دواي بوو به ۲۰ بيست فلس .

سهرچاوه :

خه لفه ره شيدي كه بابجي و چهند كه بابجي يهكي به ناو بانگى تر .

مامه‌وره‌حمانی که‌بابچی برای وه‌ستا
توفیقی که‌باب‌چی له ۱۹۵۲/۶/۷
کوچی دواپی کردووه.

وه‌ستا ته‌وفیقی که‌بابچی باوکی
خه‌لفه فهرج ۱۸۷۴ - ۱۹۴۹

وه‌ستا گوروونی که‌بابچی
سانی ۱۹۰۸ ز له‌دایک بووه

وه‌ستا فهرجی وه‌ستا توفیقی که‌بابچی
۱۹۰۶ - ۱۹۶۱

● قاوۋەخانە و چايخانە و چاي چيەكان ●

چايخانە و قاوۋەخانە ، ھەر وەك دەچنە ناو خانەي كۆشش و كارو كاسپيەوہ ...
ھەر وەھا لاپەرەبەك و پەردەبەكي ژباني كۆمەلەينى خەلكى شار دەگىرنەوہ .

راستە لە زۆر شارى رۆژ ھەلات دا ، چايخانە تاقە جىگەي رابوارپۇ يانەي
شەوانى خەلك بووہ ..

ھەر لە بەر ئەوہ ، ئەگەر يادگارى چايخانەكانى شار بە ئەواي بنوسرىتەوہ ؛
ئەو پەردەبە ئەواي دەخريتە پرو و ئەم دىچەنەي ژباني كۆمەلەينى شارىش
دەبەستريت بە ژباني كەلچەرو (ثقافى) ي شارەوہ .

ئايانەو چەشنە چىكايەتەي لە چايخانەكان دا دەخويتىدرايەوہ بەلگەي پەيدا بوونى
شتىكى تازە نين لە ژباني ئەم شارە دا . شەوانى رەمەزانان « پاش تەراويح و گوئى
لەوہ عزگرتن خەلك دەچوونە چايخانە . خۆزگە تۆمارى ئەو چىكايەتانەو ئىكسى ئەو
(شانامە) يە دەما ، كە بە كوردى دەخويتىدرايەوہ يان دەكرا بە كوردى ، كە ئەمەش
لاپەرەبەكي رەنگىنى بۆ ئەدەبىياتى كوردى بەجى دەهيتشت .

لێرە دا ھەر ئەوہ دەتوانين يادگارنىكى باسو تۆمارنىكى ناو بەجى بپيئين كە
كەلكي فراوان كردنيان ھەيە ...

(ع . م . ۰۰)

به‌که‌بجار چۆن «چا» هات بۆ سلیانی

له زه‌مانی عوسمانی ده‌وری سالی ۱۸۸۵ بۆ ۱۸۹۰، مه‌لا، محمه‌دی، مه‌لا غه‌فور بۆ بازرگانی‌کردن هات و چۆی ئیرانی کردوه .. ئه‌وسا که له بازارا نه‌ینی له چایخانه خه‌لک دانیشتون بۆ قاوه خواره‌نه‌وه‌هرچا نه‌میش دا ده‌نیشی و داوای چا ده‌کات، بۆی دێن ده‌نخواته‌وه .. به‌ دلی ده‌ییت . ئیتر ده‌که‌وته چا خواردنه‌وه .

دوای که مالی بازرگانی ده‌کریت، ئه‌وسا به‌ قافله (کاروانی) هاتو چۆیان کردوه ده‌چیت ئه‌سباب و پێوسی چایچی له قۆری و سه‌ماوه‌رو پیاڵه‌و ژیریاڵه‌ ئینجا شه‌کرو چا ده‌کریت له‌گه‌ل خۆی ده‌ی هینته‌وه بۆ شاری سلیانی « دوای خه‌لکی پنی ده‌زانن دین به‌مبوانی بۆ چا خواردنه‌وه به‌ تابه‌تی زۆر له‌ گه‌وره‌ پیاوان روویان ئیکردوه ... ئه‌و ماله‌ش له‌ گه‌ره‌کی ده‌رگه‌زین بووه‌ خوارمالی عیزه‌ت به‌گی وه‌سان پاشا، حه‌وشیکی گه‌وره‌و باخ و حه‌وزیکی فراوانی تیدا بووه . له‌م رووه‌وه ئه‌م پیاوه‌ ناوی ده‌رکرد به‌ مه‌لا محمه‌دی چای، دوای کۆچ کردنی له‌ سالی گرانه‌که‌دا که‌ره‌کی که‌ ناوی مه‌لا ئه‌حمه‌دی مه‌لا چای بوو، له‌ نه‌بوونیدا خانووه‌که‌ ده‌فروشت به‌ حاجی ئه‌حمه‌دی پیرۆز .. دوای ده‌ییت به‌ عه‌تاری داوو ده‌رمان له‌ قه‌یسه‌ری غه‌فور ئاغا له‌وه‌ش وازدێنی ده‌ست ده‌داته به‌ناپی .

ئهم سه‌ر گه‌ژه‌شته‌یه وه‌ستا ئه‌وره‌حانی کوری مه‌لا ئه‌حمه‌دی چای پینه‌چی له‌ صابونکه‌ران بۆی گێرامه‌وه که‌گوايا زیۆه‌ر افندی بۆی گێراوه‌ته‌وه ده‌ی ووت : خۆزگه‌ به‌و وه‌خته‌ی له‌ ناو ئه‌و باخ و سه‌ر حه‌وزه‌که‌ی مالی باوکت چامان ده‌خوارده‌وه .. وه‌ستا ئه‌وره‌حان ده‌لیت

باوکه‌م له‌ سالی ۱۸۷۵ له‌ دایک بووه‌ مانای وایه‌ ناگای له‌ که‌مین و به‌ینی چا هینا نه‌که‌ بووه « ناوبراو درێزه‌ی به‌ قسه‌کانی دا که‌ باوکی بۆی گێراوه‌ته‌وه . ئیتر له‌و کاته‌وه خه‌لکی تریش که‌هات و چۆی ئیران ده‌که‌ن، ده‌ی هین ورده‌ ورده‌ بلاو بووه‌وه، به‌ مالان و قاوه‌خانه‌کان دا .

پێش چایخانه قاوه‌خانه هه‌ر بووه .. هه‌ر قاوه‌یان لی خواردۆته‌وه . هه‌تا له‌ دیوه‌خانی ماله‌ گه‌وره‌کان هه‌ر قاوه‌ بووه، قاوه‌ له‌ ولاتی هیندستانه‌وه به‌رینگانی ده‌ریایی یه‌وه هینراوه بۆ شاری (به‌صره) « وه‌ له‌وی‌وه بۆ به‌غدا ئیتر بازرگانه‌کان

- ۶ - چایخانه‌ی عه‌ی شه‌نام . ته‌نیشت گومرگه سووتاو .
- ۷ - چایخانه‌ی کاکه سوور : ته‌نیشت گومرگه سووتاو .
- ۸ - چایخانه‌ی قاله‌ی ته‌ولا‌حه‌سیر : مه‌یدانی ماست فروشه‌که .
- ۹ - چایخانه‌ی ته‌حه‌ی نیساف : کانسیکان ، گه‌ره‌کی ژاله‌بی‌به‌کان .
- ۱۰ - چایخانه‌ی فینه‌ی مه‌لا برایم : پشتی خانه سووتاو .
- ۱۱ - چایخانه‌ی عارفی ره‌زا کاکه‌بی سهرشه‌قام .
- ۱۲ - چایخانه‌ی حسه‌که‌ر : به‌رام‌به‌ر قه‌پسه‌ری وه‌سان پاشا ، که قاوه‌خانه‌ی سهر
چیمه‌نی به‌جی نه‌نیشت دوا‌بی هانه‌ثم شوینه .
- ۱۳ - چایخانه‌ی نه‌مینی شانه‌گه‌ر به‌زام‌به‌ر خه‌سته‌خانه‌ی جه‌مه‌ووری ژیر مالی
ئاغای حه‌سه‌نی قهره‌نی .
- ۱۵ - چایخانه‌ی سه‌عه‌ی فه‌تاح به‌ر ده‌رکی سهرأ = مولکی حه‌مه‌ی ته‌وره‌حان
ئاغا به‌که‌له‌ دوا‌ی به‌که‌کی هاتوره‌ ناوی ته‌نورسین تا بوو به‌ ئوتیله‌که‌ی نووری
عه‌لی ...
- ۱۶ - چایخانه‌ی حه‌مه‌ی مه‌لا برایم .. به‌ر ده‌رکی سهرأ دوا‌ی سه‌عه‌ی فه‌تاح ثم
هانه‌ ناوی .
- ۱۷ - چایخانه‌ی قاوه‌چی باشی به‌ر ده‌رکی سهرأ دوا‌بی حه‌مه‌ی مه‌لا برایم هانه
ناوی . ثم ، قاوه‌چی باشی به‌ ناوی سه‌ید عه‌لی ته‌که‌به‌ر بوو .. له‌ سنه‌وه‌ هاتبوو .
چی ترو تفاق و ته‌سبانی چایی بوو هم‌مووی له‌گه‌ل خوی هینابووی له‌گه‌ل
نیرگه‌له‌ی رووسه‌کان و چل چرایه‌که‌ دا .. ثم چل چرایه‌ هه‌لواسرابوو ، سه‌د
مومی کافوری پیدا کردبوو شه‌و دایان ده‌گیرسان له‌ جیانی ته‌له‌کتریک له‌ ژیر ثم
چل چرایه‌وه‌ حه‌وزو فواره‌ی تیدا بوو .. دوا‌بی ثم چل چرایه‌ پشکه‌ش‌کرا به‌
مزگه‌ونی گه‌وره‌ .. که وه‌ختی ثم چایخانه‌یه‌ کرایه‌وه‌ به‌ر نه‌ ته‌که‌وت = هینه‌
قهره‌بالغ بوو به‌ تاییه‌تی شه‌وان ، چونکه‌ شه‌و ته‌بوو به‌ تاهه‌نگ و گورانی ووتن و
چه‌پله‌ پریشان . گورانی بیژی وه‌که‌ (مه‌لا که‌ریم) و (حه‌مدی ته‌فه‌ندی) و چه‌ندانی
تر به‌شداریان تیدا ده‌کرد .

کابرایه‌که‌ به‌ناوی عه‌لی خانه‌ کویره‌ ره‌بابه‌یه‌کی پی‌بوو ، کابرایه‌کی تر به‌ناوی
غه‌فور (شاکه‌ شیت) یان پی‌ ده‌گوت ، هم‌موو شه‌ویک توره‌که‌به‌که‌ ده‌که‌

کوله‌که‌ی بی‌بوو که چایخانه‌که پر ده‌بوو له خه‌لک عه‌لی خان ده‌بگوت
غه‌فوره‌ه قه‌ره‌بالغه . ئه‌ویش ده‌بووت به‌ری به‌ری .. ئه‌جا عه‌لی خان ده‌ستی
ده‌کر به‌ره‌بابه‌ لێدان وه‌ ده‌ست ده‌کرا به‌ گۆرانی و چه‌پله‌ رېزان . هه‌موو
شه‌وێک خه‌لک له‌و چایخانه‌یه‌دا ناوا راپات ده‌بوو .

۱۸ - چایخانه‌ی سایه‌قه‌ قوته به‌رده‌رکی سه‌را ، قاوه‌چی باشی چۆلی کرد ئه‌م
هاته‌ ناوی .

۱۹ - چایخانه‌ی حاجی عه‌ول به‌ر ده‌رکی سه‌را « سایه‌قه‌ قوته . چۆلی کرد ئه‌م
هاته‌ ناوی ، ئه‌و چه‌وزو فواره‌به‌شی هه‌ر تێدا مابوو ، مێزی (بلیارد) ی
تێدا‌بوو . دوا‌ی خاوه‌ن مو‌لکه‌که‌ حه‌مه‌ی ئه‌وره‌جان ئاغا فروشتی به‌ نووری
عه‌لی ، ئه‌ویش پوخا‌و، کرا به‌ دوکان و ئوتیل .

۲۰ - چایخانه‌ی مه‌جۆلی خامه‌: ده‌شتی ئه‌حمه‌دی سا‌غا به‌ر ئه‌سحابه‌ سه‌پی ،
شوێنی نۆیه‌ چی‌یه‌که‌ وه‌ختی خۆی ده‌شتی بوو . ئه‌م چایخانه‌یه‌ پیاوی گه‌وره‌و
ئه‌فسه‌ره‌ کافی عوسمانلی ها‌تو چۆیان ده‌کرد . یه‌که‌م که‌س بوو گرامه‌فۆنی هه‌نابه
چایخانه‌که‌ی ، زۆر که‌س ده‌چوون بو‌ سه‌یری ئه‌م گرامه‌فۆنه‌ که‌ بۆری‌یه‌کی
گه‌وره‌ی پێوه‌ ده‌کراو وێنه‌ی سه‌گیکی پێوه‌بوو ... هه‌ر له‌م چایخانه‌یه‌دا
سائیکان له‌سه‌رده‌می عوسمانلی‌دا بو‌ماوه‌به‌ک تیا ترو‌ش ئیشی تێدا ده‌کرد ..
پرو‌گرامیان پێشکه‌ش ده‌کردو سه‌مایان تێدا ده‌کردو گۆرانیان ده‌وت له‌گه‌ل
مو‌سیقاو گۆرانی (به‌ره‌وم یا به‌ره‌وم) ...

۲۱ - چایخانه‌ی سه‌له‌ی فه‌قی (شېخه‌ صالح) ته‌نیشته‌ مرگه‌ونی دوو ده‌رگا -
خوار ئه‌سحابه‌ سه‌پی . ئه‌م چایخانه‌یه‌ به‌شه‌وان هه‌کابه‌قی تێدا ده‌خوێندرایه‌وه .
هه‌کابه‌ته‌خوان مه‌لا عه‌بدوللای سابلا‌خی بوو .

۲۲ - چایخانه‌ی که‌رمی عه‌زوله‌ (خاله‌ که‌رم) ناو با‌زار خوار حاجی عه‌لی
ماستاو .

۲۳ - چایخانه‌ی ئه‌وره‌جانی ئاغا نوزه‌ پشقی مرگه‌ونی شېخ له‌تېف. هاوینان
له‌با‌خه‌که‌دا بوو .

۲۴ - چایخانه‌ی حه‌مه‌ دزه‌ ته‌نیشته‌ مرگه‌ونی هه‌مزا‌غا

۲۵ - چایخانه‌ی عه‌به‌ی عه‌ده‌ لای خانی ئاغا فتح‌الله‌وه .

۲۶ - چایخانه‌ی هۆمه‌ر: گۆزه‌ری مه‌لا جه‌کان .

- ۲۷ - چایخانه‌ی همه‌ی سه‌کینه کۆلانی پشتی مزگه‌ونی گه‌وره .
- ۲۸ - چایخانه‌ی همه‌ی ئاغا کۆلانی پشتی مزگه‌ونی گه‌وره ، بازاره بچکۆله ، کانیسکان .
- ۲۹ - چایخانه‌ی قاله‌ی مه‌لا که‌ره کۆلانی پشتی مزگه‌ونی گه‌وره . دوا‌ی همه‌ی ئاغا ئه‌م هاته ناوی به‌وه .
- ۳۰ - مچه‌ی عه‌به‌ی مه‌نیج دوا‌ی قاله‌ی مه‌لا که‌ره ئه‌م هاته ناوی .
- ۳۱ - چایخانه‌ی ره‌قی گله‌و حامید وه‌ره‌قه ، هه‌مان شوێن . دوا‌ی مچه‌ی عه‌به‌ی مه‌نیج هه‌مان هاته ناوی به‌وه .
- ۳۲ - چایخانه‌ی عارف جوکل به‌ر خانه‌قا
- ۳۳ - چایخانه‌ی مام ته‌ها کۆزی ناوبازار که‌له‌ی قاوه‌چی کۆچی دوا‌ی کره‌م ئه‌م چووه شوینه‌که‌ی .
- ۳۴ - چایخانه‌ی همه‌ی صالحه‌فه‌نی به‌رده‌رکی سه‌را
- ۳۵ - چایخانه‌ی عه‌زاوی برای مام ته‌حلان و که‌رم چاوشین لای مزگه‌ونی حاجی حان .
- ۳۶ - چایخانه‌ی ته‌حه‌ره‌شی مه‌لا برای به‌رام به‌ر قه‌یسهری وه‌سان پاشا که‌حه‌سه که‌ره به‌جی هه‌شت ئه‌م هاته ناوی .
- ۳۷ - چایخانه‌ی ساله‌ی همه‌ه‌لی ، مه‌یانی ماست فروشه‌که به‌ناویانگ به‌چایخانه‌ی قه‌صابه‌کان ، چونکه به‌زۆری قه‌صابه‌کان لی‌دا ده‌نیشتن .
- ۳۸ - چایخانه‌ی فه‌ره‌ج شوکل مه‌یدانی ماست فروشه‌که ئه‌م چایخانه‌ی به‌ش هه‌ر به‌زۆری قه‌صابه‌کانی لی‌دا ده‌نیشتن .
- ۳۹ - چایخانه‌ی مام نوغان : به‌رحه‌وزه‌که‌ی ناوبازار ئه‌م چایخانه‌ی به‌له‌زه‌مانی (میچه‌پرسۆن) دا حه‌وزه‌که‌ی بو‌دروست کراره‌و به‌لوعه‌شیان بو‌راکیشاوه‌و داریشی لی‌تیزراوه . له‌گۆزه‌ره‌کانی تره‌وه ده‌هاتن ئاویان له‌وی ده‌برد بو‌خواردنه‌وه و ئاو‌پرشین . ئه‌م چایخانه‌ی به‌زۆری خه‌لکی ده‌ره‌وه‌ی لی‌دا ده‌نیشت ، چونکه رزقیان ده‌هه‌نا بو‌ناو شار تا ساغیان ده‌کرده‌وه هات و چۆی ئه‌م چایخانه‌ی به‌یان ده‌کرد .
- ۴۰ - چایخانه‌ی عه‌وله‌سیس پشتی خانه‌سووتاو ، چووه شوێنی مینه‌ی مه‌لا برای .

۴۱ - چایخانه‌ی سایه‌قه‌قوته دهشتی ئه‌حمه‌دی ساغا بهر ئه‌سحابه‌سپی « چووه شونینی مه‌جۆلی خامه چونکه ئه‌و دامه زرابوو به‌چاوه‌شی به‌له‌دیه .

۴۲ - چایخانه‌ی ساله‌ی فه‌قی (شیخه‌صالح) و عه‌به‌ی ده‌رویش که‌رم ، دهشتی ئه‌حمه‌دی ساغا، سایه‌قه‌قوته چۆلی کر « ئه‌مان چوونه شونینی ئه‌م چایخانه‌یه . به‌که‌م چایخانه‌بوو که چایچه‌که‌ی رادیوی برده ناوی، خه‌لک په‌تا په‌تا ده‌چوون بۆ سه‌برکردن و گۆی‌گرتن ، له‌سالی ۱۹۳۱ دا

۴۳ - چایخانه‌ی صالحی وه‌ستا بسته دهشتی ئه‌حمه‌دی ساغا چووه شونینی ساله‌ی فه‌قی و عه‌به‌ی ده‌رویش که‌رم، ئه‌م چایچه‌یه‌که‌م چایچی بوو که لوکسی دوو تۆری هه‌تا بوو بۆ چایخانه‌که‌ی .. خه‌لکی ده‌چوون بۆ سه‌یری ئه‌م چایخانه‌به .. حیکایه‌تی لی‌ده‌خویندرایه‌وه . حیکایه‌خوان میرزا حه‌سه‌نی سه‌عانه‌چی بوو .

۴۴ - دیسان چایخانه‌ی عه‌وله‌سیس به‌رده‌رکی سه‌را ئه‌م چایچی‌یه له‌شه‌ری به‌رده‌رکی سه‌را له‌شه‌شی ئه‌یلوولی سالی ۱۹۳۰ دا شه‌یدکرا

۴۵ - چایخانه‌ی حه‌مه‌ره‌قی به‌رده‌رکی سه‌را چووه‌شونینی عه‌وله‌سیس دوا‌ی ئه‌وه که شه‌ید کرا .

۴۶ - چایخانه‌ی ره‌شۆل پشتی خانه‌سووتاو که عه‌وله‌سیس گواسته‌وه به‌رده‌رکی سه‌را ئه‌م چووه شونینی .

۴۷ - چایخانه‌ی حه‌مه‌تۆله به‌ر ده‌رکی سه‌را .

۴۸ - چایخانه‌ی قاله‌چاو جوان، به‌ر ده‌رکی سه‌را .

۴۹ - چایخانه‌ی ئه‌له‌گون سووتاو : پشتی مزگه‌وتی حاجی حان . ئه‌م چایچی‌یه له‌شه‌ری به‌رده‌رکی سه‌رادا له‌شه‌شی ئه‌یلوولی ۱۹۳۰ دا به‌گولله‌ی ئینگلیز شه‌ید کرا .

- چایخانه‌ی عوسمانی قاله‌ره‌ش : سه‌رشه‌قام پشتی مزگه‌وتی مه‌لا حه‌مه ئه‌مین ی بالیکه‌دری - ئه‌م چایخانه‌به حیکایه‌تی تیدا ده‌خویندرایه‌وه . حیکایه‌نخوان عوسمانی قاله‌ره‌ش بوو .. ئه‌م چایخانه‌یه هی خۆی نه‌بوو ، هی په‌کیکی تر بوو ، به‌س به ناوی ئه‌وه‌وه ناوبانگی ده‌رکردبوو .

۵۱ - چایخانه‌ی عومهری حه‌مه‌ملۆزم : پێشی حه‌وزه‌که‌ی ناوبازار ته‌نیشته حاجی فه‌تاحی حه‌لواچی .

۵۲ - چایخانه‌ی عومهری همه ملّوزم (دووه‌م‌جار) له‌وی‌وه گواستیه‌وه بۆ‌حه‌وشی سه‌را نه‌و ناوه‌هه‌مووی باخ‌ودار بوو، پی‌یان وتووّه (باخی میلی) هه‌وزو فواره‌شی تیدا بووه - چایخانه‌ی باخی میلی.

۵۳ - دیسان چایخانه‌ی عومهری همه ملّوزم (سی‌یه‌م‌جار) نه‌وی‌ی به‌جی‌هه‌یشت چووّه شوینی قاپی سینه‌مای سیروان وشوینی‌فرن و چیشته‌خانه‌که.

۵۴ - دیسان چایخانه‌ی ساله‌ی فه‌ق (شیخه‌صالح) و عه‌به‌ی ده‌رویش که‌رم چووّه شوینی عومهری همه ملّوزم. به‌که‌م چایخانه‌به‌که‌میزی (بلیارد) یان هه‌تا، هه‌ره‌تمان بوون له‌سالی ۱۹۳۵ تا سالی ۱۹۴۲ چۆلیان کرد، بۆ‌یه‌که‌م جار سینه‌ماهاته سلّانی، چووّه نه‌وشوینه‌و ناو نراسینه‌مای (صلاح الدین).

- دیسان چایخانه‌ی همه‌ره‌ق سینه‌مای (صلاح الدین) سالی ۱۹۴۵ « گواستیه‌وه بۆ‌صابونکه‌ران نه‌م هاته شوینی به‌لکو نه‌مه دوا چایخانه‌بوو، ده‌وامی کردو به‌ناوبانگ بوو هه‌وزو فواره‌شی تیدا بوو.

۵۶ - چایخانه‌ی ره‌حه‌مه‌ تولّا ناو ده‌رگای گه‌پراجی نه‌سحابه‌ سه‌پی « برای (حاجی باقی به‌نگینه) دوا یی بوو به‌زیر توتمیه‌وه و گوچی دوا یی کرد.

۵۷ - چایخانه‌ی مه‌جیدی حاجی ره‌سوول کانیسکان نه‌یشت که‌رمی برای به‌رامهر ئی‌شغال

۵۸ - چایخانه‌ی شیخ موحه‌مه‌دی کا که‌ لاو: به‌رامهر هه‌وشی سه‌را. نه‌م چایخانه‌به به‌زۆری مه‌لکه‌ندی به‌کافی لی داده‌نیشتن به‌هاوینان، به‌رامهر چایخانه‌که له‌سه‌ر شوسته که‌ئاوړشین ده‌کراو هه‌سیری لی داده‌خرا سه‌رو باوه‌شینیان ده‌گرت به‌ده‌سته‌وه، باسی به‌فرو به‌ردی مه‌لکه‌ندی و و لاخ و قسه‌ی خوش و سه‌رگوروشته گه‌پانه‌وه، وه‌نه‌م چایخانه‌به به‌ره‌مه‌زنان شو مه‌لا سایل هه‌یکابه‌نی لی ده‌خوینده‌وه، نه‌ومانگه‌شو به‌هه‌یکابه‌ت ده‌بانهر سه‌ر.

۵۹ - چایخانه‌ی قاله‌ی حاجی ئایشی لای گورگه‌سووناو.

۶۰ - چایخانه‌ی نه‌مینی لاوه نه‌یشتی چایخانه‌ی شیخ موحه‌مه‌دی کا که‌ لاو: هه‌مان ده‌ستور مه‌لکه‌ندی به‌کافی لی داده‌نیشتن، وه له‌هاوین دا له‌سه‌ر شوسته‌که داده‌نیشتن. ریزیان لی ده‌به‌ست تازیک نو به‌چی به‌که، نه‌م چایخانه‌به به‌زۆری حاجی بارام و نه‌حه‌مه‌دی جاو خوالی یان خوش ییت ده‌ستبان

ده كره به يارى كاغز (ټهسكه مل) پينكه وه به دهم قسه ي خزشه وه خه لك لي يان
كو ده بوونه وه بو سه بر كردن و گوځگرتن .

٦١ - چايخانه ي خاليد به گڼو ره شنه ي عه بدوللا تاغا بهرده ركې سهره ، خوار
ټه مينى لاره .

٦٢ - چايخانه ي فenantه برى عهزه بابوچى بهرده ركې سهره خوار ټه مينى لاره ..
ټه وان چوليان كړد ټه هاته ناوې ، ټه چايخانه به ش هره به زورى مه لكه ندى
به كافى لي داده نيشتن .

٦٣ - چايخانه ي سولتان بهرام بهر سهره شوينى بانقې رافېده ين: سديد عه لي
ټه سفهر له سته وه هات تاوه كو بچيټ بو به غدا ، گوراني به كافى به قهوان تومار
كات. بوو به ميوانى ټه چايچيه .

جاروبار له چايخانه به دا گوراني دهوت .

٦٤ - چايخانه ي شاسوار: سهروو مزگه وتى مه لكه ندى ټه چايخانه به پياوانى
گه ره كې مه لكه ندى لي داده نيشتن .

٦٥ - چايخانه ي باقو خوله ي فهرجه فني دهشتى كوك ، گه ره كې شينخان
بهرام بهر هه زار خانه ي كوڼ .

٦٦ - چايخانه ي كه ريمى حاجى ره سولتو خوله سته ي گه ره كې كانيسكان بهرام بهر
ټيشغاله كه .

٦٧ - چايخانه ي عه به سته ي ، گوزه رى دارتاش و كزيان دروه كان .

٦٨ - چايخانه ي مه جيد سته ي: گوزه رى دارتاش و كزيان دروه كان .

٦٩ - چايخانه ي ټه حمده ي چايچى خانى غه فوور تاغا ناو هه لاجه كان .

٧٠ - چايخانه ي حمه ره شيد كه چهل: خانى تاغا فتح الله ..

٧١ - چايخانه ي كه ريمى ره زاخان: صابونكه ران خوار چوخمه كه .

٧٢ - چايخانه ي كه ريم تاغا: صابونكه ران خوار حمزه كه خوار حمه شه شه ..

٧٣ - چايخانه ي مه لا جه ميل: صابونكه ران بهر مزگه وتى سديد حمه

٧٤ - چايخانه ي بله ي ره سولتو: سهركاريز لاي مالى عه زمى به گڼ .

٧٥ - چايخانه ي حمه قادر: سهر شه قام بهر گومرگه سوتاو .

٧٦ - چايخانه ي به كرى سه ميل: خوار ټه حمده ي گوزه رى زه ره نگره كان .

٧٧ - چايخانه ي مه لا عه لي: ناو ټاسنگه ره كان .

- ۷۸ - چایخانه‌ی حاجی که‌رم : لای همه‌امی شیخ مارف .
- ۷۹ - چایخانه‌ی ساله‌ی همه به‌نگ‌کیش : نه‌نیش‌ت کا‌که سوور .
- ۸۰ - چایخانه‌ی قاله پیش‌جوینی پشتی مرگه‌ونی خو‌خانه‌که .
- ۸۱ - چایخانه‌ی مه‌جید کا‌که‌بی : به‌رگومرگه سووتاو .
- ۸۲ - چایخانه‌ی ره‌زای چایچی : به‌رام‌به‌ر گومرگه سووتاو .
- ۸۳ - چایخانه‌ی عه‌به خورشه ناوبازار لای وه‌ستا گوروونی که‌بابیچی .
- ۸۴ - چایخانه‌ی کاکی‌ی چایچی : قه‌بسه‌ری نه‌قیب .
- ۸۵ - چایخانه‌ی شیخ عارف : قه‌بسه‌ری وه‌سیان پاشا
- ۸۶ - چایخانه‌ی هوم‌هر : به‌رام‌به‌ر وه‌سیان پاشا
- ۸۷ - چایخانه‌ی همه‌ی ره‌شیدی مه‌لا توفیق لای خانه‌قای مه‌ولانا خالید .
- ۸۸ - چایخانه‌ی همه‌ی گوتزه صابون‌که‌ران سه‌روو حه‌وزه‌که .
- ۸۹ - چایخانه‌ی مچه‌ی ناصر برای نه‌جه‌ی ناصر به‌رام‌به‌ر نه‌سحابه‌سپی ...
- ۹۰ - چایخانه‌ی عارفی ثانه‌خان مه‌بانی ماسته‌که سه‌ر ته‌پزل‌که‌ی ناشه گواوی .
- ۹۱ - چایخانه‌ی ساله شیخ به‌رام‌به‌ر مرگه‌ونی شیخ سه‌لام نه‌م چایخانه‌یه به‌زوری قه‌ساب و ده‌باغ‌چیه‌کانی لی‌دا ده‌نیش‌تن ، چونکه نه‌و کا‌نه قه‌ساب‌خانه‌و ده‌باخانه له‌جی مالی متصرف و خوار ناو‌له‌ی سواری وه بوو .
- ۹۲ - چایخانه‌ی عه‌زه‌ی همه‌ی دیره‌ی ده‌شتی ته‌باره‌خانه‌که
- ۹۳ - چایخانه‌ی سه‌عه‌ی ناها کوئی عه‌زه‌ی همه‌ی دیره‌ی چوئی کرد نه‌م چووه شوینی . نه‌م چایخانه‌یه زور ده‌وامی کرد به‌ناوبانگ بوو ، خه‌لک شه‌و به‌پیا‌سه ده‌چوون بو‌ نه‌وی ، شه‌وان تا دره‌نگی خه‌لکی لی‌ دانه‌نیش‌ت .
- ۹۴ - چایخانه‌ی عه‌زه‌ی همه‌ی دیره‌ی ده‌شتی ته‌باره‌خانه‌که‌ی به‌جی‌ه‌نیش‌ت هاته به‌رام‌به‌ر عه‌لی سوور پیش دروست‌بوونی بینای سینه‌مای ره‌شید .
- ۹۵ - دیسان چایخانه‌ی صالحی وه‌ستا بسته چووه شوینی عه‌زه دیره‌ی . نه‌م چایخانه‌یه سالی ۱۹۴۷ تا ۱۹۴۸ پال‌ه‌وان بازی تیا‌ده‌کرا
- ۹۶ - چایخانه‌ی هسه‌ن ره‌شاش به‌رام‌به‌ر مرگه‌ونی کانیشکان .
- ۹۷ - چایخانه‌ی شیخه‌گوجه ته‌نیش‌ت مرگه‌ونی کانیشکان .
- ۹۸ - چایخانه‌ی عه‌به یونس کانیشکان .
- ۹۹ - چایخانه‌ی حه‌مه‌مین مه‌بانی خوار به‌له‌دی‌به‌که .

- ۱۰۰ - چایخانه‌ی سه‌ی شوکر : تهنیشت همه‌ی ره‌قی چایچی .
- ۱۰۱ - چایخانه‌ی عارفی فیتک : سهرتاوی مشیراوا هاوینان به‌که‌پر دروسنی نه‌کرد .
- ۱۰۲ - چایخانه‌ی ده‌رویش نه‌حمده : ناو بازار خوار که‌ریعی عه‌زوله‌ی چایچی تهنیشت دوکانی وه‌ستا برایی پیروقی تهنه‌که‌چی .
- ۱۰۳ - چایخانه‌ی قاله‌ی خامینا : خوار ده‌رویش نه‌حمده‌ی چایچی ..
- ۱۰۴ - چایخانه‌ی فره‌جی همه‌ی موراد : ده‌رگه‌زین ، ناو باخی ته‌کیه‌ی شیخ مارف هاوینان به‌که‌پر دروست‌کراپوو .. ثم چایخانه‌یه به‌ناوبانگک بوو ، زوربه‌ی لاوانی سلطانی پرویان تیده‌کرد ، چونکه باخبکی خوشی هه‌بوو پیاسه‌یان تیدا ده‌کرد ، ده‌کرا به‌بزم‌وره‌می هه‌موودلیکی ده‌کرده‌وه . له‌به‌هاران دا پاقله‌وه‌کنگرو شیلیم به‌نرش ، وه‌له‌هاوینان دا ترزوی وکالیاری تیدا ده‌فرؤشرا
- ۱۰۵ - دیسان چایخانه‌ی عارفی فیتک به‌رامبه‌ر به‌نزینخانه‌ی کۆنه‌که‌ی لای تاوله‌ی سوارای .
- ۱۰۶ - چایخانه‌ی نه‌حه‌ی خوله : کانیسکان بازار به‌چکۆله
- ۱۰۷ - چایخانه‌ی ساله‌ی نه‌حه‌ی خوله : کانیسکان بازار به‌چکۆله .. باوکی نه‌مری خوای کرد نه‌و سهره‌وکاری کرد .
- ۱۰۸ - چایخانه‌ی نه‌حه‌ی نه‌له‌میشاوی : جاده‌ی مه‌وله‌وی به‌رامبه‌ر مزگه‌وتی شیخ سه‌لام .
- ۱۰۹ - چایخانه‌ی مینه‌شهل به‌رامبه‌ر چایخانه‌ی همه‌ی ره‌قی : سووچی سینه‌مای ره‌شید ...
- ۱۱۰ - چایخانه‌ی مه‌لای چای : ناوبازار تهنیشت همه‌می شیخ مارف .
- ۱۱۱ - چایخانه‌ی عه‌زه بابوچی صابونکه‌ران سه‌روو دوکانی جه‌رگیس ..
- ۱۱۲ - چایخانه‌ی شیخ عه‌ول کانیسکان .
- ۱۱۳ - چایخانه‌ی ره‌شه به‌ر ناوی کانیسکان .
- ۱۱۴ - چایخانه‌ی ره‌شه‌ی هه‌ینو صابونکه‌ران .
- ۱۱۵ - چایخانه‌ی علی قادر تاغا : تهنیشت ده‌رگای گه‌راجی خاله‌ی عه‌بده .
- ۱۱۶ - چایخانه‌ی همه‌ی شه‌شه به‌ر جه‌وزه‌که‌ی صابونکه‌ران ، ثم چایخانه‌یه به‌ره‌مه‌زانان مه‌لا سه‌ایل به‌شه‌وان حیکابه‌تی تیدا ده‌خوینده‌وه .

- ۱۱۷ - چایخانه‌ی جهلال کابان ناوسه‌را
- ۱۱۸ - چایخانه‌ی عارف ناغا به‌رئه‌سحابه‌سپی ته‌نیشته‌قلیانی سلانی .
- ۱۱۹ - چایخانه‌ی حاجی باقی به‌نگینه ناو گه‌راجی ته‌سحابه‌سپی .
- ۱۲۰ - چایخانه‌ی عومهری کاکه‌ولاً ناو گومرگ .
- ۱۲۱ - چایخانه‌ی فره‌جه‌شل به‌ر ته‌سحابه‌سپی . ناوبراو له‌شهری به‌رده‌رکی سه‌رادا بریندارکرا
- ۱۲۲ - چایخانه‌ی همه‌ی زه‌ینه‌ب ته‌نیشته‌علی‌سوور به‌رامبه‌ر سینه‌مای ره‌شید .
- ۱۲۳ - چایخانه‌ی مه‌لابه‌کر مه‌یدانی برنجکه
- ۱۲۴ - چایخانه‌ی همه‌ی ره‌شید ته‌نیشته‌گه‌راجی قاله‌چاوجوان .
- ۱۲۵ - چایخانه‌ی عبه‌ی پابه‌تی ناو بازار پشتی حاجیله‌ی شهریه‌ت .
- ۱۲۶ - چایخانه‌ی صه‌دیقه‌ی به‌رده‌رکی سه‌را: کولانی ته‌نیشته‌همه‌ی سه‌عیدی خه‌یات .
- ۱۲۷ - چایخانه‌ی جومه‌ی جاده‌ی کاوه به‌رامبه‌ر کولانی گوزهری هه‌لاجه‌کان .
- ۱۲۸ - چایخانه‌ی عه‌زه‌ی به‌هیه ته‌نیشته‌قاپی‌ی چلی سینه‌مای ره‌شید .
- ۱۲۹ - چایخانه‌ی مه‌حمودی مارف جاده‌ی کاوه به‌رامبه‌ر خانی تازه .
- ۱۳۰ - چایخانه‌ی که‌رم ناغا جاده‌ی مه‌وله‌وی: به‌رامبه‌ر همه‌ی قشله .
- ۱۳۱ - چایخانه‌ی عارفه‌ی سوور صابونکه‌ران سه‌روو دوکانی جه‌رگیس .
- ۱۳۲ - چایخانه‌ی ده‌رویش شهریف: به‌رامبه‌ر مزگه‌وتی گه‌وره ، لای مالی بابا
- عه‌لی شیخ مه‌حمود . ته‌م چایچی به‌له‌چابه‌ک زیاتری نه‌داوه به‌که‌س .
- ۱۳۳ - چایخانه‌ی توفیق عه‌لی چایچی مه‌لکه‌ندی پیره‌سوور لای مالی همه‌ی قاوه‌چی .
- ۱۳۴ - چایخانه‌ی همه‌ی حسین به‌رگومرگ به‌رامبه‌ر سانه‌وی کوران .
- ۱۳۵ - چایخانه‌ی همه‌ی نیرانی جاده‌ی کاوه به‌رامبه‌ر خه‌سته‌خانه‌ی خواره‌وه .
- ۱۳۶ - چایخانه‌ی ته‌حمه‌دی قادر ره‌سوول ناوبازار - ته‌نیشته‌ره‌شیدی که‌رمی هه‌به‌ری قه‌صاب .
- ۱۳۷ - چایخانه‌ی عارفی مه‌لانوری به‌رده‌رکی سه‌را
- ۱۳۸ - چایخانه‌ی که‌رمی فره‌جی همه‌ی مراد : ناو شاره‌وانی .

- ۱۳۹ - چایخانه‌ی سه‌عی گهوه‌ر: ناوبازار خوار نه‌حمه‌دی .
- ۱۴۰ - چایخانه‌ی نه‌عی عه‌لیه کورده: ناوبازار خوار حاجی عه‌لی ماستاو .
- ۱۴۱ - چایخانه‌ی ره‌شی خوله سته‌ی شه‌قامی پیره‌میرد به‌رام‌به‌ر مالی حاجی صالحی زه‌ریفی .
- ۱۴۲ - چایخانه‌ی سه‌بنه‌فنی موغازه‌چی « به‌ناوبانگ به‌چایخانه‌ی (نه‌وقف) چونکه مولکی نه‌وقف و له‌زیر دائیره‌ی نه‌وقف دا بوو به‌رام‌به‌ر سینه‌مای ره‌شید ، میزی بلیاردوی تیدابوو .
- ۱۴۳ - دیسان چایخانه‌ی (نه‌وقف) خاوه‌نه‌کی کاک عومره ، هر پی‌یان‌ده‌وت عومهری نه‌وقف .
- ۱۴۴ - چایخانه‌ی شهریف هه‌ورامی نه‌نیشت مزگه‌وتی موفقی جاده‌ی کاوه .
- ۱۴۵ - چایخانه‌ی سمایی حاجی موحه‌مه‌د: جاده‌ی کاوه نه‌نیشت نه‌قلیاتی سلطانی .
- ۱۴۶ - چایخانه‌ی سمایی چایچی خانی غه‌فورور ناغا خانی (میوزه‌که - خورماکه) .
- ۱۴۷ - چایخانه‌ی ره‌زای چایچی خوارخانی غه‌فورور ناغا (خانی میوزه‌که) .
- ۱۴۸ - چایخانه‌ی ره‌شه‌وکه‌ریمان برابوون ، خانی سه‌عی‌اغا به‌رام‌به‌ر خانی غه‌فورور ناغا
- ۱۴۹ - چایخانه‌ی همه‌ی چایچی به‌رده‌می شه‌خصی کاک نه‌حمه‌دی بوغوش .. له‌سره ریځای کاروان چیه کان بوو .
- ۱۵۰ - چایخانه‌ی حاجی هاوینان به‌که‌پر له‌سر ناوی مسکینان بوو .. له‌سره ریځای کاروانچی به‌کان دا بوو .
- ۱۵۱ - چایخانه‌ی فه‌تاح بابا پشتی ده‌باشان : ریځای ته‌زپر ته‌میش له‌سره ریځای کاروانچی به‌کان دا بوو .
- ۱۵۲ - چایخانه‌ی مام صالح به‌شاخی گریزه‌وه نریک دی‌ی وټله‌ده‌ر .. ته‌میش بو ریځای کاروانچی بوو .
- ۱۵۳ - چایخانه‌ی کافی ماسی : له‌سر ریځای قه‌ره‌داخ ، بو ریځای کاروانچی .
- ۱۵۴ - چایخانه‌ی حاجی سه‌مین : له‌سر ریځای عه‌ریه‌ت نریک به‌دی‌ی خه‌راجیان .

ئەم كاپرايە خواھنى قەسەى خۆش و سوعبەت بوو ، بۆيە زۆر لە خەلكى سەلتانى
كەدەچوون بۆ سەيران بۆ ئەو پێگەيە ھەميشە لايان دەدايە لاى حاجى سەمىن بۆ
بەسەربردنى وەختىكى خۆش بەقەسەى سوعبەت و شەپە جوێن ..

١٥٥ - لە كاتى خۆيدا لە گەرەكى جوولەكانيش دووچاىخانە ھەبوو يەكەم عەبەى
ياقووب تامانى كەبابچى ، لە تەنېشت كەنېشتەكەو كەرد بووى بەچاىخانەو
مەيخانە

دووھەم چاىخانەى مووشى بوو لاى كەنېشتەى سەروو .

چایچیہ دہسگیرہکان

ٲم دہسگیرانہ شونی ٲسبانی چانی و قوری و سہ ماوریان لای تہنہ کہچی
دروست دہکرد . دہگہران بہناو شاردہ ، لہ بہہارانش دا دہچوون بڑ شونی
سہیرانگہو مہلبندی یاری کردنو دہشت و دہر ٲم دہسگیرانہ چاکانیان ہہرزان
تربو لہچای چایخانہکان .
ٲمہش لیستہی ناوی ہہندی لہو چایچیہ دہسگیرانہ

- ۱ - دہروٲش ٲحمہد بہقسہی خوش ناوبانگی دہرکردبوو .
- ۲ - صہدیقہ کہچہل .
- ۳ - نامداری چایچی
- ۴ - ٲرشید قادر .
- ۵ - یوسفہ لچہ .
- ۶ - شیخ موحہمد عہزیز .
- ۷ - حمہ دوو ٲہنگ
- ۸ - حمہ کہچہل
- ۹ - عارف ٲرشید .

ٲمہش لیستہی ناوی ہہندی لہ قاوہچی بہکانہ

- ۱ - مام ٲسماعلی قاوہچی قاوہچی شیخ مہحمودو تہعزی .
- ۲ - حمہ قاوہچی قاوہچی لای موٹہسہریفہکان .
- ۳ - عارف ٲاتہخان دہسگیر .
- ۴ - فارسی قاوہچی دہسگیرو تہعزی .
- ۵ - سہیلدی قاوہچی دہسگیر لہ ناوبازار .
- ۶ - شوکرہی قاوہچی دہسگیر لہناو بازار .
- ۷ - عومہری حمہ ملؤزم قاوہچی تہعزی .

«گازینوکان»

نهم گازینویانه فراوانترو پلک و پلک تربون له چایخانه کان . میزی بلیاردویان تیدا بوو بو یاری کردن . له مانه

۱- گازینوی سیروان جاده ی مهوله وی سوچی بینای توفیق قهزاز . خاونه که ی همه ی به کربوو .

۲- گازینوی سرچنار بهرامبر گازینوی سیروان خاونه که ی ثحده ی سهعه بانه یی بوو .

۳- گازینوی ناشتی جاده ی مهوله وی شوینی شیخه صالح و کتیخانه ی زیور . خاونه که ی ره توفی همه ی سهعه ی فتاح بوو .

۴- گازینوی گشتی جاده ی کاوه خوار ثوبیل سلطانی خاونه که ی قادری وه ستا نه حده د بوو .

- گازینوی سرچنار له سر ناوی سرچنار سالی ۱۹۵۸ دامه زراوه .

تی بیفی

سهرده می پتوو ، بهر له وه ی هیزی نه له کنربک (کاره با) و پادیو بیته شاره که مانه وه ، له چایخانه کونه کان دا خه لکی شهوان به کومه له داده نیشتن ، ده ست ده کرا به قسه ی خوش و سر گوروشته گیرانه وه یان له هه ندیکیان دا حیکایه تخوان هه بوون بهر بهر ده داستان و سهرگورشته ی کورت و دریزیان ده گیرایه وه .. جاری واهه بوو حیکایه ته که به مانگیگ ته و او ده بوو ، به تایی فی له رهمه زاناندا هه ندیک ی ترکه به شه و له چایخانه کان دا ده مانه وه کوری ئاهه نگ و گورانیا ن ده به ست له لایه ن ده نگ خوشه کانه وه کاتی په دابوونی صندوق قهوان ورده ورده نهم نه ریته له ناو چایخانه کان دا که متر بووه وه .

حەمە ی چایچی
١٨٨٠ - ١٩٧٨

دەرویش فەتاح رەسول چایچی بۆ
عەزە ی بایی ١٨٩٧ - ١٩٦٧

ئەمینی لاو
١٨٨٤ - ١٩٥٠

نهمین موحه‌مه‌د ئیسماعیل (مینه‌شه‌ل)
۱۹۰۷ - ۱۹۷۳

موحه‌مه‌د یوسف موحه‌مه‌د
(حه‌مه‌رمق) ۱۹۰۵ - ۱۹۷۶

وه‌ستا سله‌خی وه‌ستا بسته

حله‌جی باقی (به‌نگینه)
۱۹۰۸ - ۱۹۷۲

● فروشیاری سهوزه به تاییه کی که وهر که رهوز ●

- ۱ - سلتانی مه محمود باخهوان له بهر به له دی په که
- ۲ - عهلی سلتان و قاله ی سلتان له بهر به له دی په که .
- ۳ - عه به ی که وهر و همه ی فره ج ته نیشته نه ی هومری قه صاب
- ۴ - حاجی عهلی فاته ی عهلاو لای قه یسهری نه قیب
- ۵ - حاجی سه عه سور ته نیشته حاجیله ی شهر بهت
- ۶ - همه صالح قادر له بهر خانه قا
- ۷ - هسه نی پیروز گو مرگه سووتاو .
- ۸ - حاجی که ریم عه بدوللا گو مرگه سووتاو .
- ۹ - سابیری بابزو توفه کویر : مهیدانی ماسته که .
- ۱۰ - سه عه ی که وهر پشت حاجیله ی شهر بهت
- ۱۱ - مامه ره شه له صابونکه ران .
- ۱۲ - مهلا که ریم و همه ی خه جی کورده شهریک بوون له ته نیشته حاجی
فه تاحی حه لواچی به وه .
- ۱۳ - ره توفه شه له ناو مه بانه که ..
- ۱۴ - مهلا ره توفه سهوزه فروش و همه که ریم شهریک بوون، پشت حامی مفتی
له صابونکه ران .
- ۱۵ - عه به ی خوی بهر گو مرگه سووتاو .
- ۱۶ - ده رویش سپایله شه بهر ده رکی سهرا
- ۱۷ - شیخ صالحی سهوزه فروش بهر گو مرگه سووتاو .

سهراچاوه :-

مهلا روونی سهوزه فروش .

سهوزه فروشه‌كان

- (سهوزه و بامی و نه‌ماته و سلقو کووله‌که و باینجان ...).
- ۱ - نه‌حه‌سنه‌بی به‌رحه‌وزه‌که .
- ۲ - خاله‌حه‌سه - کویریش بوو - به‌رحه‌وزه‌که
- ۳ - حاجی عه‌به‌لاذیبی سه‌روو حه‌وزه‌که
- ۴ - صالح قیروان سه‌روو حه‌وزه‌که .
- ۵ - حاجی مه‌ولوودو نه‌مین قولی و حاجی صالح گونگا شهریک بوون له‌نریک حه‌وزه‌که .
- ۶ - سه‌ید ئیبراهیم و سه‌ید مه‌جید برابوون و شهریک بوون - نریک حه‌وزه‌که
- ۷ - نه‌حه‌مدی حه‌مه‌رق و سه‌عه‌ی ئامان نه‌نیشته‌قیسه‌ری نه‌قیب لای‌حاجی فه‌تاحی حه‌لواچی
- ۸ - حه‌مه‌ی خه‌جی کورده نه‌نیشته‌حاجی فه‌تاحی حه‌لواچی
- ۹ - سه‌عیانغا به‌رامبه‌ر قه‌یسه‌ری وه‌سمان پاشا
- ۱۰ - په‌سوولی به‌قال به‌رامبه‌ر گوزهری ئاسنگه‌ره‌كان .
- ۱۱ - حه‌مه‌ قرگه‌بی به‌رامبه‌ر نه‌صحابه‌سپی
- نه‌مانه‌پیش سالانی ۱۹۴۰ - ۱۹۵۰ له‌دوای نه‌مانه‌وه
- ۱۲ - که‌ریی سه‌عیانغا خوار به‌له‌دی‌یه‌که .
- ۱۳ - عه‌به‌ی قیروان و حه‌مه‌ی قیروان لای خه‌لفه‌فه‌ره‌جی که‌بابچی ...
- ۱۴ - مه‌چی په‌عنا سه‌رو حاجی ده‌رویشی قه‌صاب .
- ۱۵ - فه‌تاحی حاجی سه‌عیدی باخه‌وان نه‌نیشته‌عه‌به‌ی قیروان .
- ۱۶ - غه‌فوور بامی به‌رامبه‌ر حاجی ده‌رویشی قه‌صاب .
- ۱۷ - حسین و حه‌مه‌ صالح و حه‌مه‌ سه‌عید قرگه‌بی به‌رامبه‌ر نه‌صحابه‌سپی .
- ۱۸ - نه‌جی سه‌عه‌جاف نه‌نیشته‌قیسه‌ری نه‌قیب ، به‌رامبه‌ر عه‌به‌ی علی برزووی قه‌صاب ...

سه‌رچاوه

حه‌مه‌ی سه‌ید برامی به‌قال و چند به‌قالیکی تر..

به قاله کانی میوه

له شاری سلیمانیدا زۆر به قالی میوه هه بوون ، ئه مانه به زۆری دوکانه کانیان لای به له دی به که وه بوون . هه موو جوړه میوه به کیان ده فروشت له کانی خوی دا . وه کو ئه م میوه یانه ی لای خواره وه

- ۱ - تری ئی په شمیری .
- ۲ - تری ئی سه ئانی .
- ۳ - تری ئی مام برایمه .
- ۴ - تری ئی کشمیشی .
- - تری ئی دوشاوی .
- ۶ - تری ئی سه رقووله .
- ۷ - تری ئی په ش .
- ۸ - تری ئی سوراو .
- ۹ - هه رمی ناسکه
- ۱۰ - هه رمی گولای .
- ۱۱ - هه رمی سارمه
- ۱۲ - سیوه هه رمی
- ۱۳ - سیوی لاسووره
- ۱۴ - سیوی سه یی چنگیان .
- ۱۵ - هه ئووژه قابه ری .
- ۱۶ - هه ئووژه په ش
- ۱۷ - هه ئووژه سه یی
- ۱۸ - هه ئووژه زهرد .
- ۱۹ - کاله کی شه ممو وێله که .

- ۲۰ - کالەکی مەرەنگی
- ۲۱ - شوونی گەرە دی - ئەم شوونی بە خرین بوو
- ۲۲ - شوونی سەید صادق - قەیەفەری . درپژ بوو
- ۲۳ - شوونی کۆلە ، بچووک بوو ..
- ۲۴ - خەباری سوورقاوشان .
- ۲۵ - تروزی و کالیار .
- ۲۶ - قەبسی .
- ۲۷ - قوخی .
- ۲۸ - هەنجیر .
- ۲۹ - هەنار .

به‌قاله‌كان

ئەمەش لیستە ناوہ‌کانیان و شوینە‌کانیان

- ۱ - فەتاح ھەرمەنی - سەرۆ ھەوزەکە سالانی پێش ۱۹۴۰
- ۲ - حاجی فەرەجی بە‌قال و خەلیفە بە‌کری ئەمین دەرویشە کۆلە: ھەردوکیان براو شەریک بوون بە‌رامبەر حاجیلە شەربەت فرۆش - ناوبازار
- ۳ - حاجی ئەحمەد رەشیدو حاجی دەرویش وەلی سوور ھەرسیکیان شەریک بوون بە‌رامبەر حاجیلە شەربەت فرۆش .
- ۴ - ئەحمەدی عەبدوللا بە‌رامبەر حاجیلە شەربەت فرۆش .
- ۵ - حاجی شێخەلی بە‌رامبەر حاجیلە شەربەت فرۆش .
- ۶ - دەرویش سەعید بە‌رامبەر ئەسحابەسپی
- ۷ - حاجی توفیق ھەمە ئەمین : خوار بە‌لەدی بە‌کە
- ۸ - ھەسەن عەرەب .

ئەمانە ھەتا سالی ۱۹۵۰ وە خوێان لەپێش ۱۹۵۰ ئێشیان بوو لە دواي سالانی

۱۹۵۰

- ۱ - ئەحمەدی صوفی شاکی و حسینی شەریکی بە‌رامبەر بە‌لەدی بە‌کە
- ۲ - ئەحە سووری بە‌قال و خولەشەلی برای - خوار بە‌لەدی بە‌کە
- ۳ - غەریبی سەید عەلی - خوار بە‌لەدی بە‌کە
- ۴ - حسینی ھەمە قەرگەیی و تەیی بە‌قال (شەریک بوون) خوار بە‌لەدی بە‌کە
- ۵ - بە‌کری عەلی گۆلەو عوسمانی برای . شەریک بوون، خوار بە‌لەدی بە‌کە .
- ۶ - عوسمانی سەعەی قالە بانەیی خوار بە‌لەدی بە‌کە .

- ۷ - حسینی سەئەی ئامان و عەبە ناوساجی (شەریك بوون) خوار بەلەدی یەكە
- ۸ - عومەری مام فەتاح بەر بەلەدی یەكە .
- ۹ - ھەمە فەرەجی مام قادر : بەر بەلەدی یەكە
- ۱۰ - عوسمانی عەلی ئاغا (جۆكەر) بەر بەلەدی یەكە .
- ۱۱ - حسین سەید مەجید و عومەری برای بەر بەلەدی یەكە
- ۱۲ - قادر حسین (قادرۆك) بەر بەلەدی یەكە
- ۱۳ - شیخ مەحموددی بقال و شیخ موحەممەدی برای - بەر بەلەدی یەكە
- ۱۴ - عێزەتی مەلا کەرم بەر بەلەدی یەكە ..
- ۱۵ - فەرەج صالح مەشھور بە فەرەج شەیتان لەگەڵ مەحموددی برای شەریك بوون - بەر ئەسحابە سپی
- ۱۶ - سەئەی خونچەلە بەر بەلەدی یەكە
- ۱۷ - بەکری مام مارف پۆلکە ، بەر بەلەدی یەكە
- ۱۸ - کەرم چاوەش بەردەرکی سەرا
- ۱۹ - ئەحە ذێرەنی بەردەرکی سەرا
- ۲۰ - سەعەخورشە بەردەرکی سەرا
- ۲۱ - بەکری مۆرھەلکەن بەردەرکی سەرا
- ۲۲ - بلەي ھەمەو بەگ بەرامبەر مینەشەل
- ۲۳ - کەرم توفیق سەرۆو دوکانی (متی)
- ۲۴ - عوسمانی پەشەي حاجی فەتاح صابونکەرەن .

ئەم میوە فروشانە بە شیۆە یەکی تایبەتی ھاواریان دەکرد ، ھاوارکەیان زۆر شتی خوش بوو بە تایبەتی ئیواران لای بەلەدی یەكەووە ئەیانکرد بە ھەرایەك نەیتەووە - ھەركەسە لەبەر دوكانەكە یەو» بە ھاوارو بەقێژەووە ئەي ووت

- ۱ - ئۆوی ئەمریکایەو لی" قەوماووە
- ۲ - بەكۆمەل ھەل بۆژرە مائی خۆتە
- ۳ - كۆمەلێك بەعانەيەك .

باخه‌وان و سه‌وزی فروشه‌کان و

به‌قال میوه

حاجی رحیم عبداللہ
(باخی سہید حسن بابا رسول)
۱۸۹۱ ز - ۱۹۷۱ ز

عہ بی کہور
(سه‌وزی فروشی کہورو کہروس)
۱۹۱۱ ز لہ‌دایک بووہ

حوہبرای حاجی نہ‌سرولا
(باخی شیخان)
۱۹۱۲ ز لہ‌دایک بووہ

فتاح هەرمەنی (بەقانی میوه)
١٨٧٢ - ١٩٦٢

نەمین قوڵی (سەوزەفروش)
١٩٠٧ ز - ١٩٨١ ز

نەحمە عەبدوللا (بەقال باشی)
١٩٠٠ ز - ١٩٧٩ ز

سەدی مەجید بەقال
(بەقانی میوه و سەوزە)
١٨٩٤ ز - ١٩٧٨ ز

دوکانی رهسولی به قال (ته‌نیش‌ت دوکانی وه‌ستا گورروونی
که‌بابچی). نه‌م وینه‌یه له‌سه‌ره‌تای سالانی چله‌کاندا گیراوه.

عەبە ناو ساجی (بەقالی میوه)
سالی ١٩١٩ ز لەدایک بووه

غەریب سەید عەلی
(بەقالی میوه)

میران (عوسمان عەلی عەباس)
(چۆنکەری بەقال) ١٩٢٥ ز لەدایک بووه.

تەحیپ تاهیر محی دین (بەقالی میوه)
سالی ١٩٢٧ ز لەدایک بووه

بهقالي وشكه

بريتن له فروشياري پړون و برنج و هممو جوړه زه خيره به كي ناومال بو چيست
لي نان

حاجي مهلا فـرهـجـي به قال مه ياني ماسته که
حاجي سـهـيـي به قال مه ياني ماسته که
حاجي به شه شـل گومرگه سووتاو
حاجي که به گومرگه سووتاو . برايوون .
حاجي مهلا فـرهـجـي به قال مه ياني ماسته که
حاجي سـهـيـي به قال مه ياني ماسته که . (شهریک بوون).
حاجي حـمـهـصـالـحـ برآي مهلا فـرهـجـي نانهوا بهرامبر مزگهوني شينخ
موحه مدهي ناله کي

- ۸ - حاجي عبداللهي نانهوا ناو بازار خوار قادرمه کان .
- ۹ - حاجي توفيقی ته مين مه ياني خوار بهله دي به که
- ۱۰ - حـمـهـي شازهمان مه ياني خوار بهله دي به که .
- ۱۱ - ته مين چتير : ناوبازار بهرامبر رهشي که ريبي هه يه .
- ۱۲ - قاله ي کامه لا بهرامبر حاجيله ي شهر بهت
- ۱۳ - حاجي رهشيدی زه ريفي پيش حهوزه که ي ناوبازار .
- ۱۴ - مام عه بدوللا (عه بوتير) بهرامبر قاله ي کامه لا
- ۱۵ - حاجي حـمـهـکهـره بهرامبر حاجي ته حه کريسي قه صاب
- ۱۶ - حاجي عهلي کوته ک پيش حهوزه که ي ناو بازار
- ۱۷ - حاجي فـرهـجـي ته مين ته نيشت حاجي عهلي کوته ک .
- ۱۸ - غه فووري ته مين : ته نيشت حاجي فـرهـجـي برآي .
- ۱۹ - عومره گوجي سه عه ي قاله بانه ي بهرامبر بهله دي به کوته که

- ۲۰ - عه‌بی قاله بانه بی نه‌نیشتر مرگه‌ونی شیخ موحه‌مه‌دی ئاله‌کی
- ۲۱ - ره‌شه گۆج به‌رام‌به‌ر گومرگه سووتاو .
- ۲۲ - نه‌حه‌سنه بی به‌رام‌به‌ر چه‌وزه‌که‌ی ناوبازار
- ۲۳ - مام حموودی به‌رام‌به‌ر چه‌وزه‌که‌ی ناو بازار
- ۲۴ - خاله حسه به‌رام‌به‌ر چه‌وزه‌که‌ی ناو بازار
- ۲۵ - همه‌ شهرینی گه‌برگه نه‌نیشتر حاجی سه‌لیم به‌یانی ماسته‌که
- ۲۶ - حاجی ئوره‌حانی کافی به‌ردینه بی ناوبازار لای قادرمه‌کان
- ۲۷ - حاجی ئه‌حمه‌دی ره‌شیدی به‌قال به‌رام‌به‌ر به‌له‌دی به‌کۆنه‌که
- ۲۸ - حاجی ده‌رویش غه‌فوور ئه‌مین به‌رام‌به‌ر به‌له‌دی به‌کۆنه‌که
- ۲۹ - حه‌سه‌نی ده‌ولت به‌رام‌به‌ر چه‌وشی سه‌را
- ۳۰ - حاجی ئه‌حه‌ته‌ته به‌رام‌به‌ر چه‌وشی سه‌را
- ۳۱ - حاجی صالحي وه‌ستا قادری حه‌مامچی به‌رام‌به‌ر چه‌وشی سه‌را

حاجی موحمدی سلو (علاق)
۸۸۷ ز - ۱۹۷۳ ز

علاقه‌کان به قالی ووشکه

محمود حاجی سعید
(علاقه زیره) علاق
۱۸۹۵ - ۱۹۶۵ ز

تاغای حسینی قهرنی
(علاق)

قادر حسین کاملا (بهقالی وشکه)
۱۹۰۵ - ۱۹۶۷ ز

ملا محمد سعید (هلاق)
۱۸۹۶ ز - ۱۹۶۱

حاجی لاشه نته (بهقالی وشکه)
۱۹۶۳ ز وفاتی کردوه

حاجی علی محمد عزیز (بهقالی وشکه)
(حاجی علی کوتل) ۱۹۰۴ - ۱۹۸۴ ز

حسینی شازیمان (به قالی و شک)

حسینی سعید ماسعود له ټولنیزو، نویښو، نه قیب
۱۹۸۳-۹۱۴ کونجی دواښی کړدود

حاجی رشید زهینی (بەقالی وشکە)
(وێنەی ناو دووگانه‌کی نزیك حموزەکی ناو بازار)

- عهتاره كان -

شارى تاز ، بناغهى له سهر بازرگانى و پيشه سازى و خوئنده وارى دامه زرانده .
 به لام پىكهوه نانى شارىكى ته وارى سهر به ژيانى شارستانيتى . گه لىك كرده و كووشى
 ترى دهويست . بازاری ته وارى هممه رهنكى دهويست . دابىن كردنى ژيانى رۆژانه
 شارى دهويست ^۱ ر نهوه له پال نهو سى كوچكه به دا ، كۆمه لىك كارو كاسى و
 هوى گوزه رانى رۆژانه هاته ناوه وه كه سپاى به كيتى و ته وارى شارو لادى به و نه
 شارهى دهبرده پىزى شارانى تر

بۆ نه مهش له پال ناوى نهو كارو كاسيانه دا كۆمه لى ناوى كووش كهرانو
 ره نه ده رانى نهو مه يدانه كۆده به نه وه ده چنه ناو سۆمارى ره نكيتى نهو شارو هم مو
 جه نكى سه رفرازى نهو شارووه (ع) (ز)
 نه وانه دى داوو ده زمان به هاراتبان ده فروشت

سه ييد مسته فا	قه يسه رى نه قيب
۲ قادر ئاغى برايم ئاغا	قه يسه رى نه قيب
۳ ميرزا صالح	قه يسه رى غه فوور ئاغا
۴ - خوله پاره پيس	قه يسه رى غه فوور ئاغا
۵ - نه ورامى جووله كه	قه يسه رى نه قيب
۶ - فه تاحى عه تار	به رحه وه كه
۷ - حممه سه عىدى چاودا قلىشاو	به رحه وه كه
۸ - مه لا نه حممه دى چانى	قه يسه رى غه فوور ئاغا
۹ - سه ييد عه لى سه ييد مسته فا	قه يسه رى نه قيب
۱۰ - حممه كهى مام صالح	خوار حه وه كه
۱۱ - عارف بىر نوونى	به رحه وه كه
۱۲ - حاجى ئىبراھىم	قه يسه رى نه قيب
۱۳ - عومه رى نه وره حانه خپه	قه يسه رى نه قيب

عەلافەكان

ئەوانەى گەنمۇ جۈۈ بىرىچۈ نىسك و نۆك و ماشيان دەفروشت ئەمانەى لای
خوارەوہ بوون:

- ۱ - عارف بەگى عەبدوللا بەگ بەرامبەر بەلەدى يە كۆنەكە
- ۲ - حاجى ئايشى لای گومرگە سووتاو
- ۳ - عەبە تەشیلە لەمەيدانى ماستەكە
- ۴ - عەبلان لەمەيدانى ماستەكە
- ۵ - صالح بەگ (بەگە) لەمەيدانى ماستەكە
- ۶ - خالە عەبۇل لەمەيدانى ماستەكە
- ۷ - حەمە عەلى حەيران لەمەيدانى ماستەكە
- ۸ - حەمە ئاغا لەمەيدانى ماستەكە
- ۹ - فەتخوللا ئەمین لەمەيدانى ماستەكە
- ۱۰ - حاجى كەرىم لەبلى لەمەيدانى ماستەكە
- ۱۱ - ئەحمەد كەرىم لەبلى لەمەيدانى ماستەكە (براو شەرىك بوون).
- ۱۲ - پەشەى ئەمین كورتەك لەمەيدانى ماستەكە
- ۱۳ - فەرەجى قالە كوردە لەمەيدانى ماستەكە
- ۱۴ - موحەممەدى حاجى ئىبراھىم لەمەيدانى ماستەكە
- ۱۵ - مەلا ئەحمەد لەمەيدانى ماستەكە
- ۱۶ - حەمەى قالەى داود لەمەيدانى ماستەكە
- ۱۷ - ئەحەى ئەستىر لەمەيدانى ماستەكە

- ۱۸ - سه عید صالح له مہبدانی ماسته که
- ۱۹ - شاه موحہ مہدی به رده می ناشی گا وره که
- ۲۰ - عہزی شوکره به رده می مزگهونی خو عخانہ که
- ۲۱ - حاجی شیخ حہسن خوار پرده که نریک مہبدانی ماسته که
- ۲۲ - حاجی موحہ مہدی سلو خوار پرده که نریک مہبدانی ماسته که
- ۲۳ - ئورہ حمانہ خرہ خوار پرده که نریک مہبدانی ماسته که
- ۲۴ - صالح بانہ بی خوار پرده که نریک مہبدانی ماسته که
- ۲۵ - شیخ له تیف خوار پرده که نریک مہبدانی ماسته که
- ۲۶ - ئورہ حمانہ شہل سہروو به له دی به کؤنه که
- ۲۷ - توفیقہ شہل سہروو به له دی به کؤنه که
- ۲۸ - حہ مہوبہ گی عارف به گک خوار بازاری شووشہ
- ۲۹ - عہ بدوللا به گی عارف به گک براو شہریک بوون
- ۳۰ - ئہ حلان چاوشین لای حہ مامی شیخ مارف
- ۳۱ - کریم چاوشین برابر بوون و شہریک بوون
- ۳۲ - ئاغای قہرہ فی لای حہ مامی شیخ مارف
- ۳۳ - سووران لای حہ مامی شیخ مارف
- ۳۴ - خولہ زیرہ لای حہ مامی شیخ مارف
- ۳۵ - شیخ عزیز لای حہ مامی شیخ مارف
- ۳۶ - حہ مہ صالح سوور لای حہ مامی شیخ مارف
- ۳۷ - حاجی کریم لای حہ مامی شیخ مارف
- ۳۸ - قالہ ی بلہ شیخہ لای حہ مامی شیخ مارف
- ۳۹ - حاجی عہوئز کؤلانی به رامہر مہبدانی ماسته که
- ۴۰ - مہلا قادر کؤلانی به رامہر مہبدانی ماسته که

- ۴۱ - مهلا حسەن   کۆلانی بهرامبەر مەیدانی ماستەکه
 ۴۲ - مهلا فەرەج   کۆلانی بهرامبەر مەیدانی ماستەکه
 ۴۳ - عومەرە گۆج   کۆلانی بهرامبەر مەیدانی ماستەکه
 ۴۴ - شێخ قادر   کۆلانی بهرامبەر مەیدانی ماستەکه

۴۵ - موحەممەدی حاجی قادر   بەر گۆمرگە سووتاو

۴۶ - موحەممەدی قەپانجی   شەریک بوون

۴۷ - فاتمە خانی عەلافیش لە ئافەرەتە دیارەکانی شاری سلجانی بوو .

۴۸   حاجی رەسوول ئیبراھیم مەیدانی ماست   فرۆشە کان

سەرچاوه

شێخ لەتفی عەلافو چەند عەلافیکی تر .

ناشه كان ناشى مه كينه

دواى نه وهى بارو دۆخى ولأت نه وه ستاو بهر هويشكه وتن روڤى ... ناشى
ئاو يش گۆڤا به ناشى مه كينه كه وا ئاسانترو به بهر هم ترو خاوين تر بوو له ناشى ئاو ..
چهند كه سى ناودار ههولئى هينان و دانانى ناشى مه كينه بان دا له شارى سلماڤى دا
ئيمهش واليستهى ناشه مه كينه كان و خاوه نه كانيان و جيگا كانيان ده خه يه پروو ....
بو هاريڤى گه نمو جوو چه ئتروك .

١ - ناشى كه ريمى عه له كه «ناشى گاوره كه» لاي مزگه ونى خوڤخانه كه وه .
٢ - ناشى مه لا فه يزي : له پيشدا له شوڤنى كتيپخانهى (گه لاوڤڤ) له شه قامى
مهوله وى دابوو له دواى دا گواسترايه و «سهر پرده كه له هه مان شه قام بهرام بهر بينا كه ي
توفيق قه زاز .

٣ - ناشى حه مه ر ه شبدا ئاغا له گومرگه سهر قه
٤ - ناشى ميرزا غه فوورو حه سيني حاجى ره شيدا له پشتى خانه سووتاو له كۆلانه كه ي
بهرام بهر «نه حه مه دى» .

٥ - ناشى شيخ جه لال بهرام بهر مزگه ونى مه حوى به .

٦ - ناشى ره شه ي مه لا برايم : له كۆلانى خوار مزگه ونى خوڤخانه كه و ..

هه لاجه كان

لهشارى سلجاني دا دوکانى هه لاج زۆربوون ئەمەش لیستی ناوی زۆربەیانە .
لهخانی غەفور ئاغا بۆشی کردنەوهی لۆکه

- ۱ - وهستا قادر ئەمین (قاله‌ی کروسک) .
- ۲ - وهستا پەحیم .
- ۳ - وهستا حەسەن .
- ۴ - وهستا سولتان .
- ۵ - وهستا رەئوف پەحیم .
- ۶ - وهستا صابر پەحیم . برابوون .
- ۷ - وهستا ئەحە ئەبەرد .
- ۸ - وهستا مەلا پەسول عەبدوللا .
- ۹ - وهستا کەریم ئەحمەد (کەریمەدین) .
- ۱۰ - وهستا صالح شایەر .
- ۱۱ - وهستا حەمەیی وهستا قادر
- ۱۲ - وهستا عوسمانی وهستا قادر . برابوون کورانی وهستا قادری کروسک .
- ۱۳ - وهستا برایم عەلی .
- ۱۴ - حەمە پەشید .
- ۱۵ - وهستا رەزا برابوون .
- ۱۶ - وهستا حاجی قادر .

دواى ئەمانە که خانە که فرۆشراو کۆن بوو و روخا هەندیکیان چوونە گۆزەری
پانی بەرز درووەکان ، وهه‌ندیکیان چوونە گۆزەری هه‌لاجەکان ، ئەوی بوو
بەگۆزەر له‌ بەردەمی مزگەوتی شیخ ئەوێجانی هازەپانی بەرامبەر قەیسەری
نەقیب‌دا

- ۱۷ - وهستا شیخ ئەمین جاده‌ی کانیسکان .
- ۱۸ - وهستا مهجید : لای مزگهوتی شیخ سهلام .
- ۱۹ - وهستا حەمشەلال لای حەمامی سوورەت .
- ۲۰ - وهستا عەبەدی مەولان لای حەمامی سوورەت .
- ۲۱ - وهستا مەلافەرەج . کانیسکان .
- ۲۲ - وهستا شیخ محی‌الدین شیخ پەشید سەرچاوەی کانیسکان .
- ۲۳ - وهستا عەلی لال ، گوزەری پانی بەرزدروووەکان .
- ۲۴ - وهستا حاجی حسین گوزەری پانی بەرزدروووەکان .
- ۲۵ - وهستا عەزەدی وهستا صادق پانی بەرزدروووەکان .
- ۲۶ - وهستا پەحیم کەریم ئەحمەد پانی بەرزدروووەکان .
- سەرچاوە
- وهستا (مەلا پەسوول عەبدوللای مەلاج) .

مەلاج

کارگه چى به کان

ئەم پىشە يە بەرھەمى لەوشتە بەنرخانە يە کە دەچىتە خانە يە بە کار ھېنان و ھونەر و
فولکلور ھەو لە بارىدا ھە يە ئەگەر زىندووبكرىتە ھە ھەندى گۆرپىن بەسەر ئاميرى
کارە کەيدا بېرى و تەكنىكى تازە ي بۆ بخرىتە مەيدانە ھە ■ ■ ئەمروش سوودى ھە ئى و
بەرە و پىشە ھە پروا چونکە کەرەسە ي بەرھەم و ھونەرى دروست کردن و شىوہى سوود
لە يىنى و بە کار ھېنانى ھەر کوردستانىن .

(ع . م . ن)

کارگه چى يە کان ئەم شتانە ي خوارە وەيان دروست دەکر ■ لەباد :

- ۱ - فەرەنجى .
  - ۲ - سەرکلاو بۆياران .
  - ۳ - لباد لەباقى بەرە .
  - ۴ - شەپقە بۆ بەرھەتاو .
  - ۵ - سدارە .
  - ۶ - پوزەوانە .
  - ۷ - ھىزەدان .
  - ۸ - كىفى تەنگ .
  - ۹ - قەنەواچە ي سەرشانى چاکەت بە لباد .
  - ۱۰ - پەستەك .
  - ۱۱ - سەر زىن بۆ ئەسپ .
  - ۱۲ - نەرمەزىن بۆ ئەسپ .
  - ۱۳ - عارەق گېر بۆ ئەسپ تايەت بۆ ژىر زىنەكە ي .
  - ۱۴ - كەرك يا كەپەنك بۆ شوان .
- کارگه چى يە کان ھەموو يان لەمالى خويان دا ئىشيان دەکرد لە گەرەكى چوارباخ
لە (ھۆلى) كە بە گەرەكى قەصابەكان بەناوبانگ بوو .

- ناوی کارگه چى به کان -

۱ - وهستا عارف : به ناوبانگ بوو به عه ره بهی کارگه چى .. خه لفه و شاگرد
 ۱ - همه ی شاناز .

۲ - همه فره چى شان خوار .

۳ - عه بهی حاجی نه سپایی .

۲ - حاجی عه بدول ره همان موحه ممدی ئالتون
 خه لفه و شاگرد

۱ - عه زه ی حاجی محی الدین .

۳ - همه صالحی نه سلان .

خه لفه و شاگرد

۱ - عه بهی همه ی شالی

۲ - مه لا فره ج .

۴ - مه جید نه سلان

خه لفه و شاگرد .

همه عه لی و عه بهی قه بهم و کهریمی قه بهم .

۵ - فه تاحی قولفه ساج و مه ولوی قولفه ساج .

خه لفه و شاگرد

عه بهی نه له مشک .

۶ - عه بهی مه ولان .

خه لفه و شاگرد

مینه که چهل .

۷- فەتاح شەریف (فەتاحەشەل) .

خەلفەو شاگرد

پەشەو پەزای کورانی فەتاحە شەل

۸- وەستا موخەممەد (خەمشەلال)

خەلفەو شاگرد

۱- صالح عەلی بانەبی

۲- حاجی حەسین پێنجوینی .

۳- حەمە سەعیدی برای صالح

۹- عەبدوللای حاجی موخەممەد (عەبەبی حاجی ئەسپانی)

خەلفەو شاگرد

عەبەبی فەیرە

موخەممەد فەیزوللا

رویش سەعید

۱۰- عەلی عەرەبەبی کارگەچی

خەلفەو شاگرد

خەسەن و هیواو عوسمان و کورانی عەرەبەبی کارگەچی ئیشیان بو علی برابان کردوو

۱۱- حاجی قادری گەچفروش

۱۲- مەلا کەربەبی گەچفروش. هەردوکیان برابوون: لەگەرەکی

چوارباخ

۱۳- مەلا عیزەتی گەچفروش .

۱۴- خەسەنی شاناز : شاگردی مەلاعیزەت .

سەرچاوە

عوسمانی کورپی وەستا عارفی عەرەبەبی کارگەچی .

- جۆلاكان -

جۆلايش ھەر لەو پيشانەبوو كە بەكار (تەتبيق) داھيئان و ھونەر و فۆلكلورىيان
 كۆدەكردەو و تائىستاش تواناي زىندوو كردنەو ەيان ھەيە چ بۆ بەكار ھيئانيان بۆ
 سوودى رۆژانەو چ بۆ يادكردنەو و بابەخ پىدانى فۆلكلورى كورد لە ھەموو جىھان دا
 (ع. م. ر)

دەزگای جۆلا برىنىبوو ە لەم شتانەى خوارەو ە

- ١ - ەو ەرد
- ٢ - لا ەر .
- ٣ - دانەو گورد
- ٤ - چۆلەكەو لالە
- ٥ - پى تەتە
- ٦ - پر دەلە ،
- ٧ - مۆلەقە
- ٨ - خەرەك .
- ٩ - دۆخ

ئەو شتانەى جۆلاكان درووستيان دەكرد

- ١ - بەرمال
- ٢ - جاجم
- ٣ - پۆ پەشمىن .
- ٤ - شالى رانكوچو ە .
- ٥ - شالى كۆيان ... ھەندى شتى تر .

له لاپهړې یادگاري ناوې هونه رهنه ندانې هم پيشه پره ننگينه ش دا هم ناوانه ديته وه

ياد

شوین

ناو

- ۱ - وهستا بهرخه مه يانی ماسته که
- ۲ - وهستا موشی کوږی بهرخه مه يانی ماسته که
- ۳ - وهستا ده رویش حه سدن مه يانی ماسته که
- ۴ - په حيمه جوو مه يانی ماسته که
- ۵ - وهستا نه حمه د کيله يی مه يانی ماسته که
- ۶ - وهستا حاجی مو حه ممد مه يانی ماسته که
- ۷ - وهستا ياقوب مه يانی ماسته که
- ۸ - وهستا شه ومير. برايوون مه يانی ماسته که
- ۹ - وهستا نه له چزه مه يانی ماسته که
- ۱۰ - وهستا عملی شهریف مه يانی ماسته که
- ۱۱ - وهستا ساله جوو کوږی مالوم مه يانی ماسته که
- ۱۲ - وهستا ميره جوو مه يانی ماسته که
- ۱۳ - وهستا عملی بهر بهر مه يانی گا که
- ۱۴ - وهستا مچه گه زه لای مزگه ونی گوره
- ۱۵ - وهستا حاجی محی الدين له بلی له ماللی خوړی دا بهرام بهر مزگه ونی قامیشان
- ۱۶ - وهستا مه لا صابر له ماللی خوړی دا نه نیشتم مزگه ونی قامیشان
- ۱۷ - وهستا بهکری میسری کانیسکان ، شوینی حه مامی کانیسکان
- ۱۸ - وهستا حه مامی میسری کانیسکان ، شوینی حه مامی کانیسکان
- ۱۹ - وهستا قاله ی میسری کانیسکان « شوینی حه مامی کانیسکان

برایوون.

- ۲۰ - وهستا میرزا فهتاح   هر له مائی تهوان
- ۲۱ - وهستا حاجی سه عید   له مائی خوئی دا له صابونکه ران
- ۲۲ - وهستا حاجی سه عید   له مائی خوئی دا له سر چیمه ن
- ۲۳ - وهستا عه بهی کاننيسکائی   له مائی خوئی دا له کاننيسکان. میردی
- رهحه کاننيسکائی
- ۲۴ - وهستا فه رهجه سوور   له مائی خوئی دا به رامبه ر مه کته بی غازی
- ۲۵ - وهستا فه رهج   ته نیشته مرگه وئی قامیشان

سه رچاوه   وهستا علی شهرینی جولآو چند جولایه کی تر...

سمنعت کارهگان

حاجی کریم خان (کوش درو)
۱۸۸۶ - ۱۹۵۱ کوچی دوايي کردوه

مستا عمزیز حاجی عمزیز (کوش درو)
۱۹۱۲ ز - ۱۹۸۲ ز کوچی دوايي کردوه

حاجی عارف زیزان (کوش درو)
۱۹۰۰ ز - ۱۹۷۰ ز کوچی دوايي کردوه

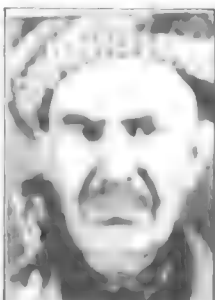
سۆفی کەریم سەراج

ئیسماھیل رەشید موحەممەد (سەمەی ریحان)
بانی بەرز دروو سالی ١٩٠٧ ز لە دایک بوو

حاجی حەمە سالی ئەسڵان (کارگەرچی)
١٨٩٣ ز - ١٩٧٣ ز کۆچی دوایی کردوو

وەستا عەباس محەالدین (سەراج)
١٨٩٢ ز - ١٩٧٤ ز کۆچی دوایی کردوو

وستا قادري مجيد (شيرگر)
۱۸۶۰ ز - ۱۹۶۵ ز کوچي دوايي کړدوه

حاجي مهجيد نسلان (کارگچی)
۱۹۰۶ ز - ۱۹۸۲ ز کوچي دوايي کړدوه

حميد احمد حميد سوور (شيرگر)
۱۹۰۰ ز - ۱۹۶۵ ز کوچي دوايي کړدوه

سایری مهلا موحمد

مهلولای مهلا موحمد

(ویندی نلو دوکانه کیان له کاتی دروست کردنی پاتی بهرزدا)

پنلای پانی بهرز

پنلای کهوش

ناقصی که رسدی شیرگری بو
دروست کردنی عمنجهر خاونه کی:
قالی میچیل

کلاش چنمین

جولا

کزيان درو

نالی پھند

موتابجی به کان

ئامیره کانی دروستکردن

- ۱ - شانه مووشیکردنهوه .
- ۲ - مەندەف : ئامیری شیکردنهوگرێ لابرەفی موو ، ئەمیش یاربەدە دەری پستی چەرخی ، چونکە موو دەکات بەکۆتەیک کە زۆر بەئاسانی دەپرسی .
- ۳ - چەرخی موورستی : ئەو ئامیرەبە کە موو دەپرسی و دەبکات بەبەن .
- ۴ - خەرەک : ئەم ئامیرە بەن هەل دەکاتە سەر لۆولە بۆ پوی شالەکە ، دیسان خەرەک ئیشی تری کردوووە لە شوێنی ئێدا بەکارهێناوە بۆ رستی لۆکە .

موتابجی به کان له مانی خوێان دا ئیشیان کردوووە لە گەرەکی گاوران و سەرچیمەن ... شانی ئەستوورو سفتیان دروستکردوووە کە بەکارهێناوە بۆ دەوری کۆبان و تورەکی ئالیک و خەرازی تووتیان دروستکردوووە لەبری گۆبە بەمووی بزن ...

ناوی موتابجی به کان

- ۱ - ئەللا ویردی لەگاوران مەقی و مەرقۆزی کۆری ئیشیان بۆ کردوووە .
- ۲ - موسای گاور لەگەرەکی گاوران کە نیسان و روکی کۆری ئیشیان بوکردوووە
- ۳ - ئالتونی گاور : لەگاوران ۱ لەدوانی دا بوو بە مسولان ناوی خۆی گۆری بەمیرزا ئەحمەد .
- ۴ - مام پەسول لەسەرچیمەن براپو سایی کۆری ئیشیان بوکردوووە .
- ۵ - حاجی صالحی موتابجی لە سەرچیمەن .
- ۶ - سەعیدی موتابجی لە سەرچیمەن (برابوون)

- ۷ - فانوسی گاور هر به‌ته‌ن‌ها ئیشی‌کردووه له گاوران
- ۸ - که‌ریم مه‌زه‌ر له سه‌ر چیمه‌ن هر خۆی ئیشی‌کردووه .
- ۹ - سه‌رکیسی گاور هر به‌ته‌ن‌ها ئیشی‌کردووه له گاوران
- ۱۰ - مام داود گاور ، هر به‌ته‌ن‌ها ئیشی‌کردووه له‌گاوران .
- ۱۱ - حاجی صالحی سه‌عه‌ی همه‌ئه‌مین .
- ۱۲ - وه‌ستا عه‌لی سه‌عه‌ی همه‌ئه‌مین .
- ۱۳ - وه‌ستا ئه‌حمه‌دی سه‌عه‌ی همه‌ئه‌مین .
- ۱۴ - حاجی مه‌حموودی سه‌عه‌ی همه‌ئه‌مین . له سه‌رچیمه‌ن . هر چواریان
برابوون .

سه‌ر چاره

- ۱ - سه‌رنجیك له‌ده‌روازه‌ی فولکلۆری كوردیه‌وه .
له‌بلا‌وكراوه‌كانی نقابه‌ی مامۆستایان ..
- ۲ - كاك عه‌لی ده‌ده‌ی توتنجی كه‌وه‌خنی خۆی له‌گه‌ره‌کی سه‌رچیمه‌ن دراوسی‌ی
ماله‌ موئابجی‌به‌كان بوو ..

وہ تراقچی بہ کان

وہ تراقچی بہ کان ہم شتانہی خوارہ وہ بان فروشتہ ... شتی کونہ .

- ۱ -
- ۲ - فہرشہ کون .
- ۳ - لباد .
- ۴ - جاجم
- ۵ - رانک و چوغہ .
- ۶ - پوپہ شمین .
- ۷ - مہوج .
- ۸ - گوریس .
- ۹ - پاشکوی ولاخ .
- ۱۰ - ہور .
- ۱۱ - زہنولہ .
- ۱۲ - مہسینہی حہوت جوش وچہ ندان جور کہ لویہ لی تر . وہ تراقچی بہ
بہ ناوبانگہ کافی شاریش ہممانہ بوون .
- ۱ - حاجی محی الدینی وہ تراقچی خوار حہوزہ کہ .
- ۲ - دہرویش رہجیمی وہ تراقچی مہزاد خانہ کہ .
- ۳ - فقہی فہرج خانہ (مہلافہرج) شہریک بوون لہ مہزاد خانہ کہ .
- ۴ - حاجی فہرج حہمہ ناغا مہزاد خانہ کہ .
- ۵ - خولہی ٹایشی دہلال مہزاد خانہ کہ
- ۶ - حاجی صالح مہزاد خانہ کہ

- ۷ - ره‌شهی پیروز مه‌زادخانه‌که .
- ۸ - مه‌لا مه‌حمود مه‌زادخانه‌که .
- ۹ - مه‌لا ئه‌وره‌جان (مه‌لا‌رووسی) مه‌زادخانه‌که .
- ۱۰ - شیخ ئه‌مین . مه‌زادخانه‌که .
- ۱۱ - حاجی که‌ریی غه‌واس .

سه‌رچاوه

ئه‌حه‌ی حه‌مه‌ سوور ، ئه‌و ده‌مه‌ پێلاو دروو بووه له‌خوار حه‌وزه‌که‌ی ناوبازاپ که
له‌ گۆزه‌ره‌که‌ له‌ناویان‌دا ژباوه ...

خوځخانه چیه کان

خوځخانه چی به کان هه میسه قوماشی خامو بلووری وکلانه بنی گه وره بان ده هیئا « ده بان خسته ناو مه رکانه ی گه وره وه ټینجا ده رمانی تاییه تی بان که «ره ننگ» بوو ، پی بان دهوت «خوم» ده بانکر ■ مه رکانه که وه ، دیسان ناگریان له زری دا ده کرده وه تابه جوانی ټیکه لاوده بوو وه ده کولاً ، پاشان ده ریان ده هیئاو هه لیان ده خست تاوشک ده بوو وه ټیر نه و ره ننگه ی بیانویستایه ده بگرت . بیگومان هه موو جوړه ره نگیکیان هه بوو له کانی پیوستی دا به کاریان ده هیئا

شونځی خوځخانه چی به کان ته نیشته گوزهری ئاسنگه ره کان بووه والیره ش دا لیسته ی ناوی هه ندی له خوځخانه چی یانه ده خهینه وه یاد ...

- ۱ - حاجی که ریم .
- ۲ - حاجی شیخ ره شید .
- ۳ - مه جؤل .
- ۴ - حاجی مسته فای کوږی حاجی که ریم .
- ۵ - یاشاعیا
- ۶ - برابیمو عه به جوو . برابوون .
- ۷ - سایلله جوو .
- ۸ - صالحی بنه وشه .
- ۹ - قاله ی شیخ ره شید .
- ۱۰ - سهعه جوو .
- ۱۱ - خیلې خوم شین (مسته فاو موچه همه دی برای و نه وانی تر)

چه خماخ سازه کان

چه خماخ ساز بهوانه دهوترا که چه کیان چاک ده کرده وه ، به تایه تی تهننگ و ده مانچه وتاپر ... به لام چه خماخ ساز وه نه ییت هه ریشیان چاک کرده وه بوو ییت به لکو به توانا بوون وخوشیان دروستیان ده کر ، وه به کاریش ده هات هه رچه نده میچه پرستون له زه مانی ٲینگلیزدا ٲی قه ده غه کردن نه ی هیشت دروستی بکه ن به پیچمه وانوه سزای ده دان .

ته وشته نه ی که چه خماخ ساز دروستیان ده کرد جگه له تهننگی حسکه وه ده مانچه و" ساجمه زه نگی راویش بووه وه فیشه لکو مقاشی زه ردو قه نه و قفلی لوله و ته لقه ریژو دوولای و نه قولباب و شه کرشکین و کلبل و کلوم و که وچک و چا پالتویشیان دروست ده کرد . ته مانه ش غوونه ی ته و چه خماخ سازانه له گه ٲیاری کردن شونی ٲیشه که یان دا :-

۱ - شیخ له تی ٲی دانساز : له مالی خوی دا لای باخی شیخ له تیف .
۲ - ته حمده ٲی اغای مه حمود ٲاغا گوزه ری زه ره نگره کان ناوبازار کولانی ته نیشت ته حمده ی .

۳ - ته حمده ی برایم ٲاغا خوار قوتابخانه ی گویژه .
۴ - شیخ حمده ی شیخ عه بدوللا خوار حه وزه که لای ٲانی به رز درووه کان .
۵ - حمده ی ته حمده ٲاغا خوار حه وزه که لای ٲانی به رز درووه کان .
۶ - وه ستا ره شید حسین ٲاغا خوار قوتابخانه ی گویژه .
۷ - وه ستا میره .

۸ - وه ستا مه حمده
۹ - وه ستا ته حمده لای ٲانی به رز درووه کان . هه رسیکیان برا
۱۰ - وه ستا صالح ، باوکی حمده زله ی ٲوتوچی خوار دوکانی مه لاعلی ی صحاف

۱۱ - حاجی حسین یابه خوار حه وزه که ، لای ٲانی به رز درووه کان .
۱۲ - حاجی صالحی سه عید سه ٲمانی جه ٲی : لای ٲانی به رز درووه کان .

۱۳ - حاجی فرهج بهگ (باوکی ره شید نه فنی و حاجی عزیز بهگ و مهجید بهگ له مهیدانی ماسته که)

۱۴ - وهستا سه عیدی چه خاخ ساز : مهیدانی ماسته که .

۱۵ - وهستا توفیق صالح له دهشتی نه حمه دی ساغا بهر نه سحابه سپی .

۱۶ - صالح بهگ بهرام بهر خه لفه ره شیدی که بابچی .

۱۷ - وهستا سایل چه خاخ ساز : له مائی خوئی دا له کانیسکان .

۱۸ - حسین ناغا خوار هموزه که لای پانی بهرز دروه کان .

۱۹ - مستفا بهگی باوکی نه حمه بهگ له مائی خوئی دا له گه به کی سه رگول .

۲۰ - برام ناغای مه لاه عزیز : گوزهری زهره نگره کان ناوبازار کولانی لای نه حمه دی .

۲۱ - وهستا حسین کولانی لای نه حمه دی .

۲۲ - وهستا فه تاح شه سخانه

به کیک له روزه لاتناسه کان که ناوی (نهمونس)ه ته لیت شاری سلیمانی پیش جهنگی به که می جیهانی ، به دروستکردنی تهننگ به ناوبانگ بووه ... به شیک له م بهرهمه ده نیرا بو ناوچهی کورده کانی تورکیاو تیران .

دیسان ده لیت کاتی که سوپای ینگلیز عراقی داگیرکره دروستکردنی تهننگ له توانه ودا بوو ، دواوی ورده ورده نما ، به لام فیشهک وتهقه مه فی یان هه دروست ده کرد وه جار جارینکی که م به کاریان ده هینا بو کیشانی شتومهک له جیانی سه ننگ .

دیسان روزه لاتناسیکی تر که ناوی (مارک سایکس)ه ده لیت سالی ۱۹۰۲ به جاوی خوم دیومه که (۱۵۰) تهننگ له دهست کردی چه خاخ سازه کانی سلیمانی دروست کرابوو ، ههروه ها ده لیت زور له تهننگی (مارتین بیودی) ده چوو .. سه رچاوه

کچی مارک سایکس (دار السلام - لندن - ۱۹۰۴) .

شیرگه‌ره‌کان

خه‌نجهرسازی یان «شیرگه‌ره»

شیوه‌ی دروستکردنی خه‌نجهر و جوهره‌کانی

۱ - خه‌نجهری ده‌بان :

له‌شمشیر دروست ده‌کریت .. شمشیره‌که گهرم ده‌کراو ئینجا به شینه‌یی ده‌کوترایه‌وه ، به‌لام که گهرم ده‌کرا نه‌ته‌بوو بگاته باری سوور بوونه‌وه ، چونکه خال‌و جهوه‌ره‌که‌ی ده‌سووتا وه‌هر شمشیرێک دوو خه‌نجهری لی‌درووست ده‌کرا .

ده‌بان - کاته - به‌گه‌ل‌له‌ی ده‌کرا « مانای پیش ته‌واو بوونی تیغه‌که به‌نیوه چلی - کاته - ده‌کرا .

کاته نه‌وه یه‌که تیغه‌که به‌په‌ند گول‌گول یان دا‌پر‌دا‌پر ده‌کرا به‌مشار .. ئینجا ده‌خرایه‌وه ناو‌کووره ، هه‌روه‌ها ده‌کوترایه‌وه ... بو‌جاری دووهم ده‌می ساف ده‌کرا وه نه‌وه خه‌تانه - دا‌پر‌ه‌کانی نامینی ، ئینجا تیغه‌که گول‌گول نه‌خشی تیا دروست ده‌کرا

۲ - خه‌نجهری خو‌راسان

ئه‌میش له‌شمشیر دروست ده‌کرا ، به‌لام که‌مێک جیاوازی هه‌به‌له‌گه‌ل ئاسنی شمشیری خه‌نجهری ده‌بان . ئاماده‌کردنی ئه‌مه‌یان وه‌ک ده‌بان نیه ... ئه‌میش جهوه‌هر‌داره به‌ل‌کو جهوه‌ره‌که‌ی گول‌گول نیه .

۳ - خه‌نجهری قه‌زین

ئه‌میش هه‌ر له‌شمشیر دروست ده‌کرا ، له‌ناو کورده‌واری دا به‌ناوبانگ بوو - قه‌زینی شام - دیسان ئه‌مه‌شیان جهوه‌هر‌داره به‌لام جهوه‌هر « کانی به‌سه‌ر زه‌رددا ده‌نوونی ، ئه‌مه‌ جو‌ریکیان .

قه‌زینی ساکار ئه‌میش له‌ئاسنی ساکار دروست ده‌کرا نه‌ک له‌ئاسنی شمشیر .

۴ - خه‌نجهری شینه‌تیغ

ئه‌مه‌یان لی جهوه‌ره بوو لی‌با‌په‌خ بوو له‌ناو خه‌ل‌کی‌دا .

ناوی شیرگهره‌کان

- ۱- وهستا قادری وهستا مچیل (قاله‌ی مچیل) وهستاباشی شوینه‌که‌ی ناوبازار
به‌رام‌بهر که‌باغخانه‌ی وهستا همه‌نه‌مین قج‌وول .
- ۲- وهستا نه‌حمه‌دی مچیل برای وهستاقادر بوو ، خوار دوکانی وهستاقادری
برای... .
- ۳- وهستا نه‌چه‌ره‌شی شیرگهر : خوار وهستا نه‌حمه‌دی مچیل .
- ۴- وهستا همه‌ی پیرونی شیرگهر خوار وهستا نه‌چه‌ره‌شی شیرگهر .
- ۵- وهستا همه‌ی له‌پلی به‌رام‌بهر وهستا نه‌حمه‌دی مچیل ..
- ۶- وهستا عه‌بدوللاو وهستا که‌ریم برابرئون خوار هه‌وزه‌که‌ی ناوبازار .
- ۷- وهستا همه‌عه‌لی : ناوبازار ، خوار نه‌حمه‌دی .
- ۸- وهستا هه‌سه‌نی شیرگهر : ته‌نیشته وهستا همه‌عه‌لی .

سه‌رچاوه

نهم زانباری‌پانه له محمدی وهستا قادری وهستا مچیلی خه‌نجه‌رساز که‌له‌بهر
ده‌ستی باوکیدا نیشی کردووه وه‌رگیراوه ...

كەوش درووه كان

وھكو زۆر پياوى بەتەمەن و شارەزا دەگێرنەوھ كە كەوش درووه كان لە ھەموو پيشە سازى يەكى ئيشى دەستى تر بەناوبانگ تر بوون و لە ھەموويان تير تر بوون و خاوەن دەستكەوتىكى چاك بوون ... چونكە ئەو سەردەمە كەوش باوى بووھ قۆندەرە كەم بووھ ياخود ھەر نەبووھ .. كەوش پىلاويكى ريك و پىك بووھ چونكە منال و گەنج و پياوى لەتەمەن دا لەگەل پياو و ئى دەرهوھ (لادى) كەوشيان بەزۆرى لەپى دەكرد .. گۆزەرى كەوش دروو خانە لە زەمانى توركددا لای ، كۆلانى خوار عەباسى ئەبو شوارب كە بابچى و اتا خوار گۆزەرى پانى بەرز دروو و سەراجەكان بووھ دەلین لەوكاتە پتر لە سەد دوكان دەبوون ، لەخوار ئەوانىشەو پەنجە دوكان پىنەچى ھەبوون كە بەس كەوشى كۆنيان چاك دەكرد .

كەجەنگى يەكەمى جىيانى دەستى پىكر زۆريان لەبەر عەسكەرى ھەلەن ، ئەوانەشى بەركەوتن بەزۆرە مى بران بۆ عەسكەرى .. وانا نزيكى چۆلبون بوو .. بەلام كە جەنگەكە كۆتايى ھات و دەولەتى عوسمانى ئاشبە ئالى لىكراد دۆران ، ھەموو گەرانەوھ ، زۆريان چوونە خانى (غەفوور ئاغا) و بە رحەوزە كەو دەورووبەرى و لای مەزادخانەكە .

ھەرەوھا دەگێرنەوھ لەناو كەوش درووه كان دا زۆر كۆرى ئازا و ھەلكەوتوويان تىدايو = زۆرى شەپە گەرەك ئەوان دروستيان دەكرد = ئەگەر لەروژدا لەگۆزەردا يان لەناوبازاردا ناكۆكى يەكيان بوايە دەيان خستە ئىوارە بۆ شەپە گەرەك ، ھەر كۆمەلەى خەلكى گەرەكى بوون = كۆرۆكال نامادە دەبوون ئىنجا دەست دەكرا بەشەپە گەرەك ، بەردھاويشتن و قۆچەقانى ھاويشتن .. شەپە تىلا ... ئەم نەربتە شىنكى باش نەبوو بەلام ئەودەمە سەرى ھەلدايو ..

كەوش چەند جۆرلۈك بوو .

۱ - بۆزنان ئەم جۆرانە بوو :

أ - پەلكەدار .

ب - زەھاوی (رەنگاۋ رەنگك) .

۲ - بۆپاۋان ئەم جۆرانە بوو

أ - رەش بۆگەنج .

ب - سوور بۆپەرەمىرد .

۳ - بۆمتال رەش و سوور ، كەپىيان دەگوت بابە جانە ..

نرخى كهوش به گۆرهى وهخت و جوړى كهوشهكان

له سالانى ۱۹۲۰ - ۱۹۳۰ نرخى دووقران ناليره به كى ئالتون بوو .

له سالانى ۱۹۳۰ - ۱۹۴۰ نرخى له پروپيه ونيونيكه وه تا ■ پروپيه

له سالانى ۱۹۴۰ - ۱۹۵۰ نرخى ۱ر۲۵۰ دينار تا ۳ دينار .

له سالانى ۱۹۵۰ - ۱۹۶۰ نرخى ۱ر۲۵۰ دينار تا ۲ر۵۰۰ دينار .

ئهم پيشه سازى به پيش سالى ۱۹۶۰ باوى نهما چونكه گورانىكى تر پيدا بوو ..
كه ره سهى درووست كردنى كهوش ، ژيره كى به چهرمى گاميش سه ره كى
به ينستى بزنو به ره كه يشى له ينستى مه رنهم چهرمانه پاش نه وهى له ده باخانه خوش
ده كران ■ دوواى دروست كردنى كهوشه كه به (زاچ) رهش ده كراو ده شورايه وه ..
يادگار

دياره پيشه بهك ئهم جيگه و ره واجة گه و ره بهى هه يت كۆمه ليك ناوى زوريش
بو يادگار به جى ديالت .

له كهوش درووه خانه كه

۱ - وهستا عه زيزى وهستا باشى .

۲ - سه عىدى عهلى قوباد .

۳ - وهستا مه هدى .

۴ - حاجى ئهحمه دى مهحمودى زلخ .

۵ - خلهى عه به جووجه .

۶ - وهستا عه به گير نه دهر .

۷ - حاجى حسين قه ره داخى .

۸ - وهستا سه ديقى مام ته ها .

۹ - حاجى فه تاحى كرمول .

۱۰ - وهستا جه مه ره شیده خيله .

پیلای جاشکهوش

له گهرمه‌ی جهنگی دووهمی جیانی دا سالی ۱۹۴۲ ئەم جوړه پیلایوه
پیدا بوو... له بهر گرانی شهروکه مېوونی که ره سه‌ی پیلای تر... جاش کهوش هاته
کاپه وه. ئەم پیلایوه ژبه‌که‌ی له لاسنیکي تایه و سه‌ره‌که‌ی به چه‌رمی - گا - نی
ده‌گیرا زور به‌رگه‌ی ده‌گرت. به‌زوری خه‌لکی ده‌ره‌وه به‌کاریان ده‌هینا له‌بار بوو
بو رویشتی ده‌شت و گردو شاخ و کپوو بېشه‌لان.

نرخي ئەم پیلایوه له سه‌ره‌تاوه گران بوو « جوونی به پینج دینار بوو... تا دواي
جهنگی دووهمی جیانی ئینجا نرخي دابه‌زی و به‌ره‌به‌ره هاته خواره‌وه تا سالی
۱۹۵۴ به‌ته‌واوی داشکا بوو به (۳۵۰) فلس.

له‌دواي ئەوه جاریکی تر نرخي به‌رز بووه‌وه - به‌جوړیکي باشت دروستیان ده‌کرد
تا گه‌بېشته دیناریک و دینارو نیویک.

ئەم پېشه‌به تا سالی ۱۹۶۰ به‌رده‌وام بوو ئیتر له‌وه دواوه به‌ره و نه‌مان چوو.

كلاش و كلاش فروشه كان

له ناوچهی كوردستان دا به تاييه تي پاش شهوي كه باران پزان دهست هئي دهكات زوربه ي خه لكه كه كلاش له پي دهكات له شارو لادي كان دا به لام كلاش چهند جورينكي هه به به گوزره ي بهرگه گرتن و چاك و خراپان شهش جوره كانتي

۱ - كلاشي هه ورامان كه له تهويله دروست دهكرت باشتري و جوانترين كلاشه ، بويه ناوبانگيان دهركردوو . شه چهشه به زوري شار نشينه كان له پي يان ده كرد . نخي گرانتري بووه ، له جوره كان تر . شه وهستا يانه له تهويله دروستيان ده كردن

ا - وهستا سليان .

ب - وهستا خواكه رهم .

ج - وهستا ته بويه كر - زور ناوبانگيان دهركردوو . نخي جوتيك كلاش له تهويله سالي ۱۹۳۰ ، ۱۵۰ فلس يان دوو روويه بووه ۱۹۶۰ سالي گه بشته ۱۷۵۰ دينار .

۲ - كلاشي دومي شه جورهش كلاشي چاك بوون ، به لام نه دهگه بشت به كلاشي تهويله ، شه به كه ي زور تهستور بوو هه قايم بوو . به زوري لاديه كان به كار يان دههينا شه كلاشه دوومه كان دروستيان دهكر ، نخي له كلاشي هه ورامان هه زانتر بووه .

۳ - شه كلاشانه ي له سلياني دروست دهكران

ا - كلاشي زيركه تان .

ب - كلاشي زير لاستيك .

ج - كلاشي دومي هه ندي له كلاش فروشه كان زيري كلاشه كانيان دههينا ، زير كه تان و زير لاستيك و زير كلاشي دومي بهرگه مايان دهكرد ، واته قهراغه كانيان دهچي و ناماده يان دهكرد . پاشان ده ياندا به چهند ثافره تيكي شارهزا بويان بهچن

به پاره جوتی به (۵۰) فلس ده چترا ئه مانه وه ستای چاڤو خراییان ئیدا هه بیو
هه ندیکیان زۆر جوان ده بیان چنی .

ئو ئافره تانه ی له گه پره کی کاتیسکان کلایشیان چینه ئه مانه ن

۱ - هه مدیه یونس .

۲ - کافیه هه مه عه زیز .

۳ - ئامینه ی پره شه ی یاره .

۴ - خواهری موحه ممه د .

۵ - کلایشی به ن :

بریتین له و جوړه کلایشانه ی که به به نی پره ش ده دوراو ده چترا له لادی کان دا
خویان ده باندووری ئافره تان به کاریان ده هینا له دینهاته کان دا

لیسته ی ناوی هه ندی له کلایش فروشه دار

۱ - عارفه سوور نزیك مه زادخانه که .

۲ - عوسمان دانی خوار هه وزه که ی ناو بازار .

۳ - هه مه ئه مین بانه یی له کوڵانی مه زادخانه که دا

۴ - ئه مینی میسری سه روو هه وزه که ی ناو بازار .

۵ - صالحی میسری خوار هه وزه که ی ناو بازار .

۶ - هه مه صالح بو سکانی سه روو هه وزه که ی ناو بازار ، به رامبه رقه یسه ری
نه قیب .

۷ - هه مه ی گوڵی به رامبه ر هه وزه که ی ناو بازار .

۸ - عه بدوللای حاجی محی الدین له یلی به رامبه ر هه وزه که ی ناو بازار .

۹ - هه مه ره شیدی ئایشی ناو بازار به رامبه ر که بائجانه ی هه مه ئه مین قجول .

سه رچاوه عه بدوللای حاجی محی الدین له یلی

پانی بهرز دروه‌کان

پانی بهرز جوړه پټلاوینکی ژنانه‌ی شاری سلطانی بوو ، ته‌گهر سهره‌تا له سلپانیش په‌یدا نه‌بوو بیت ، شهوا له سلطانی زوړی لی‌گورپاوه‌و زوړ به‌ره‌و پیش براوه‌و خراوه‌ته قالینکی جوان و په‌نگینه‌وه .
ته‌گهر هم هونه‌ره هره به مه‌به‌سی که‌ره‌سه‌ی جوانی فولکلوری دروست‌کردن زیندوو بکړینه‌وه بایه‌خینکی گه‌وره‌ی ده‌پې

(ع . م . ر)

پانی بهرز ژبه‌کی (بن) بریتی‌بوو له چهرمی «گا» یان «مانگا» و سهره‌کی بریتی‌بوو له قه‌دیفه‌ی همه‌ په‌نگ ، له‌سهر قه‌دیفه‌که‌و به‌سیم ده‌چراونه‌خشی تی‌ده‌کرا دوا‌ی شه‌و پارچه‌ په‌رو‌ده‌خرايه ژبړی « ټینجا جام‌غاز (گونه) ی ده‌درا به‌سهر په‌رو‌که‌دا ، دوا‌ی شه‌و سریشی لی‌ده‌دراو له‌سهر شه‌وه‌و چهرمی مهر پاش شه‌وه‌ی له‌ده‌باغانه‌ ده‌ر چوو‌پی‌یان ده‌وت (میشن) له‌سهر جام‌غازه‌ که تی‌ده‌گیرا پاشان ژبه‌که‌یان دینا له سهر ژبه‌که‌وه له نیوه‌وه‌ی بو پیشه‌وه‌ی په‌رو‌ی تی‌ده‌خرا هه‌روه‌ها ناوکه‌فه‌که‌و قه‌راغه‌کافی به‌پیستی مهر (میشن) تی‌ته‌گیراو سهر‌ووژبه‌که‌یان ده‌دووری ، پاژنه‌کشی ته‌خته ، له‌سهر شه‌وه به‌پیستی گاتی‌ ده‌گیری ټینجا دایان ده‌کوتا

سهر‌چاوه

وه‌ستا ټیسه‌اعبل په‌شید (سمه‌ی ریحان) ی پانی بهرز در

لیسته‌ی ناوی ههندیک له‌پانی بهرز درووه‌کانی شاری سنځانی

- ۱ - وه‌ستا ئه‌حمده‌ی عه‌لی که‌رکوکی - خه‌لفه‌و شاگردی - همه‌ی قاله‌ی
ئاغال که له شه‌ری به‌رده‌رکی سه‌رادا شه‌هیدکرا .
- ۲ - وه‌ستا عه‌ بدولاً موحه‌مه‌د (باباغا) له‌گه‌ل وه‌ستا صابری برای دا ینکه‌وه شه‌ریک
بوون .
- ۳ - وه‌ستا به‌کری وه‌ستا مارف عه‌به‌ی ره‌شه‌ی سوور که ئیشی بو کردووه .
|| - وه‌ستا قادر ره‌سوول هه‌ر خۆی به ئی شاگرد .
- || - وه‌ستا همه‌ خورشه ئه‌وره‌جانی کوپی ئیشی بو کردووه .
- ۶ - وه‌ستا مه‌جید به‌گی حاجی ئه‌مین به‌گک برای مه‌حمود به‌گی (جه‌راح) .
خه‌لفه‌و شاگردی نووری حه‌مۆل
- ۷ - وه‌ستا مه‌لا حه‌کیم هه‌ر خۆی بووه ئی شاگرد ..
- ۸ - وه‌ستا ئه‌حمده‌ی صالحه‌ی فه‌نی داره‌گه‌ره .
خه‌لفه‌و شاگردی عه‌باسی برای ئیشی بو کردووه .
- ۹ - وه‌ستا عه‌لی
خه‌لفه‌و شاگردی مه‌جیدی کوپی ئیشی بو کردووه ..
- ۱۰ - وه‌ستا عه‌لی عه‌زیز خۆی بووه ئی شاگرد .
- ۱۱ - وه‌ستا حاجی فه‌ره‌جی ماله خۆی بووه ئی شاگرد .
- ۱۲ - وه‌ستا ئیسماعیلی ره‌شید موحه‌مد: (سه‌ی ریحان)
خه‌لفه‌و شاگردی مه‌لولود سه‌عید .
- ۱۳ - شیخ عومەر محی‌الدین
خه‌لفه‌و شاگردی به‌کرو عوسمانی برای ئیشیان بو کردووه

نرخى پانى بەرز .

لەسالى ۱۹۲۰ تاسالى ۱۹۳۰ نرخى رويپەيك ۷۵ فلس و كەمترىش
(يەكجوت)

لەسالى ۱۹۳۰ تاسالى ۱۹۴۰ لە ۳۰ فلس تا ۱۰۰ فلس و كەمترىش (يەكجوت)
لەسالى ۱۹۴۰ تاسالى ۱۹۵۰ لە ۴۰ فلس تا ۳۰۰ فلس و كەمترىش
(يەكجوت)

لەسالى ۱۹۵۰ تاسالى ۱۹۶۰ لە ۵۰۰ فلس تا ۷۵۰ فلس و كەمترىش
(يەكجوت)

ئەم پيشەيە تا ۱۹۶۰ بەردەوام بوو كچان و ژنان پانى بەرزى (رەنگاپرەنگ) يان
لەناو مال و لەدەرەوئەى مال لەپى دەکرد .

پىلاو درووەكان

پىلاويان قۇندەرە لەم شىوئەي ئىستايىدا لەو دەچىت زەمانى تورك هاتىنە
سەلمانىمە ، زۆر تىرىش چەرمى پىلاو لە موصل و بەغدادەو هەتارە بۆ سەلمانى رەنگە
هەر لە بەر ئەم پەيوەندى يانەش بوويىت كە زۆرترى پىلاو درووى ئەو سەردەمە
لەگاورەكان بوون ، يان لە كەركوك و شارافى ترەو هاتىبون
يان دەپى بۆ سەردەمى تازەي لەلادىوئە بۆ شار هاتىن دا هەندى پيشە و ئىش لای
خەلكى شار بايەخ و ريزى تەبوئي .

بە هەموو حاالىك ئەم پىلاو دروونە بەرەوپىش بردن بوو لەپال كەوش و كلاش و
پانى بەرزى خۆمالي دا ، سەردەمىكى زۆر بەردەوام بوو لە كيشەدا بوو ،
تاسەرەلدى شارستانىي تەمەيانى بەسەر ئەوان دا زال كردوو

(ع . م . د)

۴۶ - صالحی مام ته‌ها

خه‌لفه‌و شاگرد به‌کری کوری و مام سه‌دقی برای و علی و عوسانی مام سه‌دقی
برازای .

۴۷ - همه‌ی مه‌لا سه‌عید

خه‌لفه‌و شاگرد نه‌سه‌دینی همه‌ی حاجی حسین و فغوللا و سه‌لامی مه‌لا صابر .

۴۸ - عه‌زه‌ی عه‌ویز : له ماله‌که‌ی خوی‌دا دروستی ده‌کردو له دوکانه‌که‌یدا
به‌حازری ده‌ی فروشت .

۴۹ - سه‌عید به‌گگ خوی له‌ماله‌وه دروستی ده‌کرد له دوکانه‌که‌ی به‌حازری
ده‌ی فروشت .

۵۰ - صالح به‌گگ و شیخ عه‌بدوللا شریک بوون هر خویان به‌بی‌شاگرد .

۵۱ - علی خاله‌حسه‌و عه‌بدولی همه‌ی سه‌عید . شریک بوون علی مه‌حمود
ثیشی له گه‌ل‌کردوون .

مه‌زاد خانه‌که

۵۲ - همه‌ی نه‌وره‌جان و علی په‌ریزاد شریک بوون که‌وشی ژتانه (زه‌های)
ره‌نگاو ره‌نگیان دروست ده‌کرد .

۵۳ - ره‌شه‌ی همه‌صالح کونه‌فروشه‌کان لای مه‌زادخانه‌که . خه‌لفه‌و شاگرد
شیخ عه‌بدوللا‌ی به‌من و عه‌به‌ی حه‌لی و همه‌ی سه‌عول و خالد به‌گگ و شیخ
علی و حه‌سن سر شه‌قامی

کونه‌فروشه‌کان

۵۴ - عه‌زه‌ی مه‌لا سه‌عید

خه‌لفه‌و شاگرد عه‌باسی محی همه‌زاغوا خه‌لفه‌و عومر .

- وه‌ستا ئیسماعیلی مه‌لا موحه‌مه‌د و شیخ مسته‌فای شیخ موحه‌مه‌ده له‌جه

شریک بوون - باب‌جان - ی مندالیان دروست ده‌کرد .

۵۶ - توفیق همه‌خه‌رابه‌یی خوار حه‌وزه‌که به‌رام‌به‌ر قه‌یسه‌ری ئه‌حه‌بچکول .

خه‌لفه‌و شاگرد غه‌غور و کهریم و عوسانی کوری له‌گه‌ل ده‌روپش ئه‌حه‌ده‌ی
ئلی په‌زاو همه‌خورشه .

۵۷ - سه‌عه‌ی سه‌ولی جان و وه‌ستا مه‌جیده خیل. باوکی عه‌به‌ی کورنال
خه‌لفه‌وشاگرد عه‌لی و حسینی کوری وه‌ستا سه‌عیدو عه‌به‌ کورنال کوری وه‌ستا
مه‌جید .

۵۸ - همه سووری صالحی ثامن خوار حوزه‌که خوی دروستی ده‌کردو
ده‌فرشت .

۵۹ - وه‌ستا هادی قه‌یسه‌ری غه‌فور ناغا
خه‌لفه‌وشاگرد

ئه‌حمه‌دی کوری و همه‌ی عه‌زیزی ده‌رویش شریفی خوشکه‌زای و خه‌لفه
همه‌ی ئه‌مینی حاجی عه‌لی .

۶۰ - خه‌لفه‌ همه‌ی ئه‌مینی حاجی عه‌لی قه‌یسه‌ری غه‌فور ناغا خه‌لفه‌و
شاگرد فتح‌اللهو سه‌لامی مه‌لا صابر .

۶۱ - وه‌ستا قادر (قاله‌خواری) مه‌زادخانه‌که. خه‌لفه‌وشاگرد عیزه‌تی
— سه‌لمه‌خان (عیزه‌ته‌ شیت) و سه‌عه‌ کونیر

سه‌رچاوه

۱ - مه‌حمودی قاله‌ شه‌وقه‌ که باوکی له‌کوش دروو خانه‌که‌بووه

۲ - ئه‌حمه‌دی همه‌ سووری صالحی ثامن که باوگو باپیری که‌وش دروو بوون .

۳ - موحه‌مه‌دی صالحی چوالان که خوی و باوکی که‌وش دروو بوون .

۴ - عه‌لی خاله‌ همه‌ که خوی که‌وش دروو بوو .

والیرهش دا لیسته ی ناوی وهستا پیناڅو درووه کانی شاری سلطانی ده خینه
ئهمانه

- ۱ - فتوحی گاور ، لای دهشتی ئهمه دی ساغا بهر ئه سحابه سپی
- ۲ - یوسف جهرجیس بهرام بهر فتوحی
- ۳ - کهریم عهبدوللا دهشتی ئهمه دی ساغا بهرام بهر کویان درووه کان
- ۴ - عهلی عهبدوللا «برابوون» .
- ۵ - عهبدوللا زوهدی جاده ی مهولهوی .
- ۶ - وهستا عهباسی کهرکوکی جاده ی مهولهوی بهرام بهر حه مانی منینه
- ۷ - حه مەخان جاده ی کاوه بهرام بهر خهسته خانه ی خواره وه
- ۸ - حه مە ی قاله ی منه وه: خوار حه وزه که .
- ۹ - حاجی عهلی حاجی عهبدوللا قاره مان: خوار حه وزه که
- ۱۰ - عهلی دهرویش شریف لای گو مرگه سووتاو .
- ۱۱ - توفیق مام صالح لای مهزاد خانه که .
- ۱۲ - وهستا عهلی کهرکوکی مهزاد خانه که .
- ۱۳ - عه به ی حه مە ی ره سوول دهشتی ئهمه دی ساغا بهر ئه سحابه سپی .
- ۱۴ - عه به لال: بهرام بهر مهرا .
- ۱۵ - وهستا عهزه ت کهرکوکی بهرام بهر خهسته خانه ی خواره وه ..
- ۱۶ - وهستا عهزه لات ناو کزنه فروشه کان .
- ۱۷ - مجید سولتان بهر ده رکی مهرا . بهرام بهر مه که نی (فی بیة)
- ۱۸ - وهستا حه مە مه عید . مه رشه قام .
- ۱۹ - حاجی عهلی حاجی عهبدوللا خوار حه وزه که .
- ۲۰ - وهستا محی الدین خوار حه وزه که
- ۲۱ - عه به ی خانم گوزدری پانی بهر درووه کان .
- ۲۲ - دهرویشه زله ژیره له دی به که
- ۲۳ - یوسف که نوش: دهشتی له حه مە دی ساغا بهر ئه سحابه سپی .

۲: - ئورەجانى فەقى ئەحمەد خوارمەيانى بەلەدىيە ، بەرامبەر حاجى فەتاحى
حلواجى

۲۵ - خولەى فاتەو ئەحمەدى حاجى فتح الله شەرىك بوون، خوار ھەوزەكە .
۲۶ - ئەھەى ھەمەسوور، گوزەرى خوار ھەوزەكە .

۲۷ - قادرى عى الدين (قالەشەل) كانىسكان بازارە بېجكۆلە .

۲۸ - شېخ كەرىم شېخ نظام الدين خوار ۋەستافەرەجى كەبابچى .

۲۹ - ھەسەنى مام پەشىد جادەى مەولەوى تەنىشت كىتىخانەى گەلاوېژ .
نرخى پىلاۋ لەوسەردە مەدا

لەسالانى ۱۹۲۰ - ۱۹۳۰ لە ۶ پۈپپەۋە تا ۱۲ پۈپپە

لەسالانى ۱۹۳۰ - ۱۹۴۰ لە پۈپپە ونيويك تا ۵ پۈپپە

لەسالانى ۱۹۴۰ - ۱۹۵۰ لە ۷۵۰ فلس تا ۳ دىنار

لەسالانى ۱۹۵۰ - ۱۹۶۰ لە ۱۵۰۰ دىنار تا ۵ دىنار

تىببى لەسالانى ۱۹۲۰ - ۱۹۳۰ گرانترېۋە .

مەھزى ئەۋەى ولات لەناخوشى و تەنگ و چەلمەدا بوۋە .

سەرچاۋە ئەھەى ھەمەسوور ۋچەند پىلاۋ درۋوبەكى تر .

زین درووه‌کان - سهراجه‌کان -

ئەم پیشەپەش تاییەتی بوو بۆ دروستکردنی هەموو جووێ لە زین و کەلو پەلی
ولایخی بەرزە لە سلێمانی و دەورو بەری دا . وەك بەشەکانی تری باسەکانمان . وا
لێرەشدا لیستەى ناوی ئەو وەستا کارامە و خاوەن بەهراوە تۆمار دەکەین .
ناوی وەستاگان ئینجا خەلفەو شاگرد .

۱ - وەستا فەرەجی ماله : «وەستا باشی» .

۲ - وەستا عێزەتی مەحمود جاف .

۳ - وەستا عەلی حاجی عەزیز .

■ - وەستا پەشید «پەشەخیل» باوکی حاجی صالحی سەرچا هەرخۆی بەی
شاگرد ..

۵ - وەستا مەحمودی سەرچا هەرخۆی بەی شاگرد ..

۶ - وەستا دەرویش شەریف بیورەیی باوکی ئەحمە نەبەرد ، هەرخۆی بەی
شاگرد .

۷ - پەشید بیورەیی بۆ دەرویش شەریف . هەرخۆی بەی شاگرد ...

۸ - وەستا عەباسی سەرچا بۆ (عەولەسیس) ی شەهید .

۹ - حاجی صالحی حاجی پەشید : عومەر و عوسمانی کۆری ئیشیان لەگەڵ دا
کردووە .

۱۰ - وەستا حەسەینی ئەولای فەلەك ناس : تۆفقی خوشکەزای لەگەڵیدا ئیشی
کردووە .

۱۱ - وەستا دەرویش مستەفای سەرچا : حەمە صالحی کۆری ئیشی لەگەڵ دا
کردووە .

۱۲ - وەستا صوفی کەریمی سەرچا : خەلفە ■ ئەمین ئیشی لەگەڵ دا کردووە .

۱۳ - وەستا صادقی سەرچا : هەرخۆی بەی شاگرد .

۱۴ - وەستا مەلا حەمە ئەمین سەرچا هەرخۆی بەی شاگرد ..

- ۱۵ - وهستا عزیز بهگی سہراج ، ہرخوی بہی شاگرد .
- ۱۶ - وهستا خولہ فوتاو : ہرخوی بہی شاگرد .
- ۱۷ - وهستا فتاح بہگ : ہرخوی بہی شاگرد .
- ۱۸ - وهستا مام فتح الله : ہرخوی بہی شاگرد .
- ۱۹ - وهستا حموی نهرجی مالہ . علی نابون نیشی لہگل دا کردوہ .
- ۲۰ - وهستا کہرم ناغا . ہرخوی بہی شاگرد .
- ۲۱ - وهستا توفیق ناغا . محمدی کوری : (نہزول) نیشی لہگل باوکیدا کردوہ .

- وہم دوو کہسی خواروہ تمختی قہلتاخ زینان دروست دہ کردو دہ باندہ
بہزین دروہ کان لہگزہری سہراج و پانی بہرز دروہ گانہ .
- ۱ - عہدول پہچان خاو .
  - ۲ - حمہمی خاو . برابر و شہریک بوون .
  - زین بریق یہ لہم شتانہ .
  - ۱ - نہرمہ زین .
  - ۲ - تہکے لتو .
  - ۳ - قہلتاخ .
  - ۱ - سہرزین .
  - ۵ - قوشقن .
  - ۶ - تہنہ .
  - ۷ - لوقہی تاوزین .
  - ۸ - بہرہ .

سہراوہ :

محمدی کوری توفیق ناغای سہراج

مزگمره کان

پيشه يه کي پر له ورده کاري بوو له ناو شاري سلیانی دا هم جوړه شتانه يان له مس
دروست کړدووه :

- ۱ - سبه نجهل .
- ۲ - سيني .
- ۳ - ته شت .
- ۴ - له گهن .
- ۵ - به غنکيش .
- ۶ - ده وړی پېرکه دارو ساکار .
- ۷ - پېرده پلاو .
- ۸ - سوزگی .
- ۹ - ناوه .
- ۱۰ - کهوگېر .
- ۱۱ - جام .
- ۱۲ - مه سينه ...

وهستاكان

- ۱ - حاجی سه عیدی مزگەر : بهر چهوزه که .
خهلفه و شاگرد : نووری کوپری حاجی سه عید . وهستاره شید . توفیق ژاپون .
عبدوللا و محمدهدی وهستا ره شید و فاتق نوری حاجی سه عید .
- ۲ - حاجی موحه مدهدی عهلی زهردی مزگەر . بهرحهوزه که .
خهلفه و شاگرد : حهمه ره شید - عومانی برای حاجی موحه مدهدی و عبدوللای کوپری
حاجی موحه مدهدی مارف عبدول ره حمان ..
- ۳ - حهمه دی عهلان کولانی لای پانی بهرز دروه و هکان : خهلفه و شاگرد :
عبدوللا و جهمال .
- ۴ - وهستا قادری مزگەر : کولانی لای پانی بهرز دروه و هکان .
خهلفه و شاگرد : مسته فاو جهلالی کوپری .
- ۵ - خهلیفه سه عیدی مزگەر : کولانی لای پانی بهرز دروه و هکان .
خهلفه و شاگرد : حهمه صابری کوپری و هحمده حهسن .
- ۶ - کهیمی وهستا سه عید : کولانی لای پانی بهرز دروه و هکان .
خهلفه و شاگرد : عومرو برایم و موحه مدهدی ، کوپانی وهستا که ریم .
- ۷ - دهرویش مهحمود : بهرحهوزه که .
خهلفه و شاگرد : حهسینی کوپری له گه لدا بووه ...
- ۸ - حهمه ره شید و هحهی خورشه : بهر ههسحابه سپی شهریک بوون .
- ۹ - حهسه نه خیره و شیخ عبدوللا : مهیانی ماسته که ، شهریک بوون .
- ۱۰ - شیخ عهزیز : سهر شه قام .
ههر خوی بووه بهی شاگرد .

ده سگپړه کان

۱ - همه پره شید .

۲ - که ریمی ووستا سه عید .

۳ - شیخ عزیز .

تی بیبی : ثم مزگهرانه خه ریک بوون ، حاجه تی مس که زور به کار ده هات بو
چیشت لیان پرهش داده گیرسا نو مزگهره ده سگپړه ، همیشه به کولانان و
وگهره که کان دا ده گهران و هاواریان ده کرد :

«حاجه سپی ناکه نموه .. حاجه ت» نو حاجه تانه یان کړ ده کرده و ، مال
به مال ده یاغخته ناوگونیوه ده یانبرد له بازار . پاش سپی کردنه ووی ده یانبرده ووه
هر حاجه ته بو خاوه تی خوئی . وهك به ناویانگه مزگهره کافی شار ، زمانی تاییه تی
خویان هه بروه .. یائمه زمان نه بروه ، به لام له ناو خویان دا له سر هندی «شهریک
ده کهوتن که نو خاوه مالانه تییشان بو ده کردن تی نه گهن .

سهرچاوه

موجه مده دی ووستا پره شیدی مزگهر

خانای وولاخ

جاران دوور له ئیستا خه لکی دهره وه که به باره وه ده هاتن بۆ ناو شار دواى بار
 فروشته که ولاخه کانیان دهره —= شو خانانه بۆ ته وه ی پشوو بده ن و تالیک بده ن به
 ولاخه کانیان ، ئینجا خویشیان ده چون بۆ که له وه ل کپین له بازاردا ، ته گهر
 فریانه که وتایه شو رۆژه بگه رانا به وه بۆلادی ئه و ئه و شه وه له خانه که ده مانه وه و
 به یانی زوو به تاریک و روون هه ل ده سان ده گه رانه وه بۆ لادی .
 خانه به ناو بانگه کانی شار ته مانه بوون .

- ۱- خانای مه جیده فه ی کانیسکان . شوئی حه مامی کانیسکان .
- ۲- خانای یونس . کانیسکان ته نیشته خانای مه جیده فه ی .
- ۳- خانای به کری مپیری . کانیسکان لای مژگه وئی قامیشان .
- ۴- خانای سوران : -خوار- به له دی به که .
- ۵- خانای ره شه که رکوکوی : خوار پرده که نزی که مه یدانای ماسته که .
- ۶- خانای عه به خووشه : لای مژگه وئی شیخ سه لام .
- ۷- به حیا ته فه ندی : گه ره کی شیخان .
- ۸- خانای به حیا ی ناله ند : کانیسکان به رامبه ر مه که ی کانیسکان .
- ۹- خانای ته محی ره سوولی قازی : صابونکه ران به رامبه ر حامی موقی شوئی
 (که شقی نوح) ی مه لا نه جمه دین .
- ۱۰- خانای عه لی قز : سه ری صابونکه ران .
- ۱۱- خانای حاجی عارفی مستو : مه یدانای ماسته که .
- ۱۲- خانای که ریعی حور : گه ره کی هوئی . قه سه به کان .

- ۱۳ - خانی سەعەی مارف : مەیدانی ماست فرۆشەکان .
- ۱۴ - خانی شەل سەر شەرقام .
- ۱۵ - خانی ئەجەگیپ : لای مزگەوتی خوێخانەکان .
- ۱۶ - خانی لەعلەخان صابونکەرەن .
- ۱۷ - دووبارە خانی سەعەی مارف . لەشوونی گەراجی قالەی کۆن .
- ۱۸ - خانی وەستا حەیب گەرەکی گۆیژە لای ئاشی ئەلەکتربەکە .
- ۱۹ - خانی خەجی : پشقی مزگەوتی حاجی حان .
- ۲۰ - خانی عەوتی ئەفەندی : مەلکەندی .

تەیی

هەموو خانیک بە گونج لە کاریزە کانەوه ئاویان بۆ راکێشابوو ، هەموو ئاویان
هەبوو لەبەر وڵاخەکانیان .

کۆيان درووه‌کان

ئەم پێشه دێرینه لەکاتی دروست کردنی شارەوه سەری هەڵدا بوو . لای گۆزەری دارتاشەکان تەنێشت شەو کە قی داناساز بو درووستکردنی کۆيانی هێسترو بارگێروکەر .

- وەستاکان -

- ١ - حاجی موحمەدی سەله وەستا باشی بوو « برایی کۆری و توفیق تریشقه و عەزیزی مام صالح ئیشیان بو کردوو .
- ٢ - محی الدینی کۆيان دروو : باوکی حمە دەمه هەرخۆی بە ئی شاگرد ئیشی کردوو . ئەم پیاوه لە شەری بەردە رکی سەرادا شەهیدکرا .
- ٣ - عەبەدی فاتەمی خولە درێزو غەفووری برای هەددوکیان پێکەوه ئیشیان دەکر « ئەم دوانە برای عیزەت تویچین .
- ٤ - توفیق تریشقه هەرخۆی بە ئی شاگرد .
- ٥ - حەسەنە زەردی کۆيان صالح و فرەجی کۆری ئیشیان بو کردوو .
- ٦ - صابری کۆيان دروو : ئەحمەدی کۆری ئیشی بو کردوو .
- ٧ - بەکرە کە چە ئی کۆيان دروو : قادری کۆری ئیشی بو کردوو .
- ٨ - کەرم کۆچی کۆيان دروو . لەگەڵ حمە کە چەل شەریک بوون .
- ٩ - پەشە شوانە هەرخۆی بە ئی شاگرد .
- ١٠ - وەستا برایی کۆيان دروو : بە ئی شاگرد .
- ١١ - عەزیزی مام صالح (عەزەدی کۆيان) بە ئی شاگرد .
- ١٢ - جەلالە چاوشین : مەولود سەعیدو عومەری برای ئیشیان بو کردوو .

- ۱۳ - فەرەجی جەسەن صالح : ھەر خۆی بە ئی شاکرد .
 ۱۴ - صالحی جەسەن صالح : ھەر خۆی بە ئی شاکرد .
 ۱۵ - قادری مام کەرم . ھەر خۆی بە ئی شاکرد .
 ۱۶ - حاجی موحەممەدی کۆیان دروو چنگبانی (جەمە تەپل) ھەر خۆی بوو بە ئی شاکرد .

سەرچارە
 جەلال چاوشینی کۆیاندروو .

زور جار كهڅه لكې دهره وه له لادۍ وه دهاته ناو شار ولاڅه كانيان دهينا به باره وه . دواى فروشتنى باره كې نه گړ پيوستى بگردايه كه شو ولاڅه ناله كې كون بووه وې كه لكه يان پيوې نه ماوه ده بېرده لاي نالېنده جوتې نالې تازه ي به سى ولاڅه كيدا داده كوتا وه كو جوتې پتلاو بوې تازه ده كرده وه .

وهستا كان

- ۱ - وهستا فهرج بهرگومرگه سووتاو .
- ۲ - وهستا مه محمود بهرگومرگه سووتاو .
- ۳ - وهستا نه حمده بهرگومرگه سووتاو .
- ۴ - وهستا صالح .
- ۵ - وهستا مه محمود بربوونو شېريك بوون له مېدانې ماسته كه .
- ۶ - وهستا توفيقه لورته مېدانې ماسته
- ۷ - وهستا نه حمده . مېدانې ماسته .
- ۸ - وهستا مه محمود : مېدانې دارو خه لووزه كه شوين بازاری زيور .
- ۹ - وهستا ره شول (حاجي ره شيد) مېدانې دارو خه لووزه كه شوين بازاری زيور .
- ۱۰ - وهستا همه خورشه مېدانې دارو خه لووزه كه شوين بازاری زيور .
- ۱۱ - وهستا عې عې بوكه ل. مېدانې دارو خه لووزه كه شوين بازاری زيور .
- ۱۲ - وهستا عېلى .
- ۱۳ - وهستا مه محمود .
- ۱۴ - وهستا عومر هرسېكيان بربوون لده بوكه .
- ۱۵ - وهستا عېلى فته تاح ولووبه ي : لاي هممى سوورته .
- ۱۶ - وهستا حسين : سرشه قام لاي هممى تازه .

- ۱۷ - وهستا همه نه مینه چه په بهرگومرگه سووتاو .
- ۱۸ - وهستا حاجی قادر ئاغا بهرخانه قا .
- ۱۹ - وهستا وههاب کۆی مهیدانی دارو خه لوزه که .
- ۲۰ - وهستا عهلی قادر عازهبانی لهخانی سهعهی مارف ، له مهیدانی ماسته که .
- ۲۱ - وهستا سهعید قادر عازهبانی لهخانی سهعهی مارف له مهیدانی ماسته که (برا بوون) .
- ۲۲ - وهستا ئهحه قور : له خانی کهریمی حور .
- ۲۳ - وهستا عهلی وهستا مهحمود : بهرگومرگه سووتاو .
- ۲۴ - وهستا مچهی وهستا ئهحمده : لهخانی خورماکه .
- ۲۵ - وهستا حاجی عهبدوللا (عه بۆل) بهرگومرگه سووتاو .
- ۲۶ - حاجی ئهحمده . تهنیشت هه مامی شیخ مارف . .
- ۲۷ - وهستا یه حیا : کانیسکان بازاره بچکۆله .
- ۲۸ - وهستا سهعهی ئووسو : مهیدانی دارو خه لوزه که .
- ۲۹ - وهستا ئه موره حانی دهرویش مهجید : بهرگومرگه سووتاو .
- ۳۰ - وهستا ئه موره حانه دیز : مهیدانی دارو خه لوزه که .
- ۳۱ - وهستا مهجید کاکه بی خانی خورماکه .
- ۳۲ - وهستا مهناف : مهیانی برنجه که .

سه رچاوه :

په جیمی وهستا مهحمودی ئالبه ند .

يىگومان كورد ۈك زۆر نەتەۋەي تىرى ئەم جىپانە خاۋەنى ھونەرى مېخارى
(ئاركىنچە)ى خۆيەنى، ئەم ھونەرەش زۆر لايەنى لەدىمەنى شاران و ولتاتنى تر
دەچىت و زۆرىشى جىاۋازە ھەروەك لەناو ولتاتىك و مىللەتلىكىشدا ھەندى جار دىمەنى
ئەم ھونەرە لەشارىكەۋە بۇ شارلىك دەگۆرىت.

سلىئانى كۆن لەدامەززاندىنەۋە ئائەم سالانەى دۋاى دىمەنى ھونەرى مېخارى و نەخشەو
كەرەسەى تايىبەنى خۆى ھەبوۋ «كە ئىستا زۆر دىمەن و كەرەسە خەرىكى گۆرىنە...
ئايا ئەم گۆرىنە بەئى پىۋىست و لەسەر بناغەيەكى عىلمى بە؟!

لېرەدا ئۆمارى ئەم ھونەرى خانوو دروست كىردەنى سلىئانى بەدىمەن و نەخشەو
كەرەسەو ناۋى ھەنەرمەندانى بەھونەرىيەۋە جىگىر دەكەين. جىا كىردەۋەى لايەنى
خۆملى و جىپانى و لايەنى ئەو شتانەى كە دەئى پارىزىزىن» ئەوانەى كۆن بوون و
بەكەلك نەماون، بۇ پىسپۇرەكانغان بەجى دەھىلەين، كە ھىوامان واىە ئەم ئۆمارە
سەرەتاي لىكۆلىنەۋەيەكى عىلمى ئەم باسە يىت، كە سوۋدى بۇ پاراستن و بەرەۋىش
بىردى ئەم ھونەرە ھەيىت، ھەتا سلىئانىش لەم روۋەۋە، ۈك زوربەى شارانى جىپان
ئەو خاسىيەتە تايىبەنى يەى خۆى پارىزىت، كە شانازى پىۋە دەكەين ۈدەۋەى
بەرەۋىشەۋەى بېيەن.

(ع. م. ن)

چۆن خانووی کۆن له سلطانی دروستکراوه؟

له سه‌ره‌تاوه که خانوو وینای تر دروستکراوه له سلطانی دا، به‌زۆری له‌خشی کال‌وقور بووه. ئه‌ستورانی دیواره‌کانی له‌نیوانی (۸۰سم - ۱۰۰سم) بووه.. ئهم دیوارانه له‌ناوه‌وه به‌گله‌سپی ته‌راودراوه له‌کاتێکدا به‌رز بوته‌وه داره‌را کراوه و له‌دوای ئه‌مه قامیش و زه‌لی له‌سه‌ر را‌خراوه‌ئینجا گ‌لی پاک‌ی به‌سه‌ردا کراوه. زۆر به‌ جوانی په‌سته‌راوه‌ته‌وه و قوری بۆ گ‌ه‌راوه‌ته‌وه (له‌گ‌له‌سوور) له‌گ‌له‌ کادا تیکه‌ل کراوه و خۆشکراوه تاوه‌کو په‌ک بگ‌ری و درز نه‌بات ، باش سواخ دراوه‌وساف‌کراوه، دیسان له‌دیوی ده‌ره‌وه‌ش هه‌ر به‌و ده‌ستووره سواخ دراوه. ئه‌وه‌ی شایانی باسه ئهم جۆره خانووانه که کۆن کراوه به‌هاوین فیکه‌و به‌زستان گه‌رمه

له‌دوله‌ته‌وه‌ی که خانوو په‌ره‌ی سه‌ندو هه‌ندی له‌وکه‌سانه‌ی که ده‌ست رو‌یشتر بوون و پاره‌دار بوون هاتوون پ‌ش خانووه‌که‌یان به‌خشی چوارگۆشه له‌گ‌له‌ گ‌ه‌چ دا به‌شێوه‌یه‌کی جوان دروستکردوه، هه‌ندیکی تر دیواره‌کانیان به‌به‌ردی مه‌لکه‌ندی دروستکردوه.

ئهم جۆره به‌رده له گ‌ر = گ‌روی‌وه هاتوه که ده‌که‌وته لای بناری شاخی گ‌ری‌وه.

هه‌ندیکی تریش هه‌ربه‌خشی چوارسوچ له‌گ‌له‌ گ‌ه‌چ دا دیواره گ‌له‌که‌ی داپۆشێوه، به‌شێوه‌یه‌کی جوان چنراوه. ئه‌مانه‌ش نمونه‌ی چهند مالێکن له سلطانی دا که به‌وشێوه‌یه ته‌رتیب‌کراوه:

۱ - مالی حاجی مه‌لا سه‌عیدی که‌رکوکی زاده، له‌زه‌مانی تورکدا کاتی عه‌لی ئیحسان پاشا سالی ۱۹۱۷ هات بۆ سلطانی له‌وئ میوان بووه ئه‌و ده‌مه نازه‌کراوه‌وه.

۲ - مالی حاجی مه‌لا محی الدین له‌زه‌مانی ئینگلیزدا.

۳ - مالی حاجی ابراهیم ئاغا: له‌زه‌مانی ئینگلیزدا.

دوا به دواى ئىوان ئەومالانەى كە دەولەمەندبوون و گوزەرانىان باش بوو دەستيان كړد به گوزرىنى شيوه‌ى خانووه كانيان به تاييه‌ى ئەم جولانەوه به پاش شەرى بهرده‌ركى سەرابووه.

له دواى سالى ۱۹۳۰ ورده ورده شيوه‌ى خانوو پتر گوزرىنى له لايەن نېشى دارتاش يهوه تېدا پيدا بوو. ئەوه بوو كه پېشمه‌وه‌ى خانوو و ئوتېل و باله‌خانه كانو بن مېچى مالان نه‌خش ده‌كراو بويه ده‌كرا ئەم ديمه‌نه ره‌نگاواره‌نگه دلاړا كېش بوو. نمونه‌ى ئەم باسه‌مان له هه‌ندى خانووى كۆنى شارى سلطاني دا ماون.

تى يېنى.

۱ - له كاتى خو‌ى دا له سلطاني خانوو له قور دروست كراوه بهم شيوه‌يه بووه. هه‌يرانك له پېشمه‌وه و ژورريك له دوايه‌وه كه پى ده‌وترا پشت هه‌يران وه دووژوور له ملاو له ولای كه پى ده‌وترا كه له گى، وه هر ژورريك كه له سەر ئەم ژوورا نه ييت پى ده‌وترا كه نجينه كه بۆ زه‌خيره به كار ئەهات و ژور جار كلاو روژ نه‌شى بۆ ده‌كرا له بهر هه‌واو رووناكى...

۲ - ئەوه‌ى شايانى باسه له ناو هه‌ستا كان دا باو بووه هه‌ر يه كه خه‌لفه‌يه كى تاييه‌ى خو‌ى هه‌بووه، له كاتى ئېشدا وه‌ستا كه به ده‌م‌پېشمه‌وه ئەم جوړه داوا كارى به‌ى له خه‌لفه‌كه‌ى ئەكرد تا كه ره‌سه بۆ هه‌ل‌بدات وه‌ك ده‌ى يينه ده‌ى. باوكم ده‌ى. نيمه ده‌ى. چاره‌ك هه‌لده ده‌ى. يينه سه‌رزه يينه يا الله گه‌چ يينه.. يان به‌تووره‌يه‌وه ده‌ى وت:

زووبكه وده‌ى. كو پراييت دايه ده‌ى.. تاد

۳ - ئەم پېشمه‌يه و ژور له پېشمه‌كانى تر خاوه‌ى وه‌ستا باشى به‌ك بوون ئەم وه‌ستايه كا براهه‌كى شاره‌زاو لېهاتوو و ده‌م‌راست بوو به ره‌سمى په‌يوه ندى هه‌بووه به شاره‌وانى په‌وه وه‌ك سه‌روك يان وه‌ستا وابووه هه‌ر ته‌نگ وچه‌له‌مه‌يه‌ك له نيوانى وه‌ستا كان يان وه‌ستا كانو ئېشى مېرى دا رووى بديا وه‌ستا باشى بريارى له‌سەر ئەداورپى بۆ ده‌دۆزى په‌و.

ئەو كه ره‌سه‌نه‌ى له‌كۆن دا ييناي پى‌كراوه..

۱ - قىل: ئەم كه ره‌سه‌يه له قىليسان چەند كووره‌يه‌كى تاييه‌ى بوكرابوو به‌ول‌اخ

بهرده قسلی بو ده هیترا، لهم کورانه دا ده سووتیترا ماوهی سی شه وو سی رۆژنیا ده مابه وه، له دواپی ئەم قسله له گه له قوره سووردا تیکه له ده کرا و ورده بهردی تیکه له ده کرا، بو بناغه ی خانوو. ئەم بهردانهش له جیشانه و ههزار میرده وه ده هات.. ئەمانهش خاوهن کورره کان بوون:

۱ - مچه ی پیریزن

۲ - سه عه ی مارف

۳ - نه وره جانی چه چه قوڵی

۴ - وه سنا چه بیی نه ولی

■ - حاجی صالحی کورره

۶ - عه بدول قادرو نه جمه دین و کورانی حاجی صالحی کورره بوون زۆر جار له ناو شاردا نه و شوینه ی که نیشی لی ده کرا کورره یان لی درووست ده کرد.

۲ - گه ج ههروه ها کورره ی گه ج له شویتیکا درووست ده کرا له سه ره بهرده تاییه تی به که ی خوی کۆمه له ده کرا، نه و جوړه بهردهش له گوندی (تله زهیت) و (گله زه رده) و ناوچه ی قه ره داخ و ده ره بندی بازبان و ده ره بندی خان دروست ده کرا. ماوه ی ههوت تا ههشت سه عات ده سووتا پاشان ده بوو به گه ج. ئەم که سانه ی خوا ره وه خاوهن کورره کان بوون:

۱ - حه مه ی نه ولی.

۲ - نوورپی قه فتان

۳ - عه به ی حاجی صالح.

۴ - حه مه چا وهش

۵ - مه لا که ریم.

۶ - مه لا عیزهت

۷ - عه زه ی نه ولی

■ - خهشت: ئەم جوړه که ره سه بهش هه ره له قلیاسان کورره ی بو دروست کرا وه، گه لی تاییه تی بو هاتوو وه خرا وه ته قالی به وه وه ئەم قالی به نهش خرا وه ته ناو کورره وه بو ماوه ی سی رۆژو سی شه و تا به جوانی ناگر له زیری دا ده سووتا سوور ده بو وه وه

ناماده ده کرا بو به کاره یتانی. شیوه ی نهو خشتانه ش چوار گوشه بووه به نه ندازه ی ۲۲×۲۲ سم که دا ده نرا بهینه کانی به گل و گه چ پر ده کرایه وه نه بووه به ۲۵ سم.

ثم جوره خشته له دواى زه مانى ٲینگلیز گزراوه بووه «نیمه» نهوانه ی که خواوه نی کووره ی خشت بوون هر نهو که سانه بوون که کووره ی قسلیان هه بوو، جگه له وه ستا حه بیی نه ولی و نه وره جانی چه چه قوی.

۴ - بهرد له زووه وه له دواى خانووی گل بهردوخشت ٲنکه وه بو ٲینا کردن به کار هاتوون، له زور شوٲن دا نه بیترى، بو غوونه، قه یسه رنی نه قیب تاقه کانی و دوکانه کانی به خشت دروست کراوه به لام دیوآرى ٲشته وه که ده که وٲته دیوی جاده ی کاوه به بهردی مه لکه ندى دروست کراوه. دیسان غوونه مان مه که بی فیصلیه به ٲینا که ی به خشت و گه چ وسه رى به گله بان به لام دیواره کانی دهروه وه به بهردی مه لکه ندى دروست کراوه، ههروه ها خهسته خانه ی خواروه که له زه مانى تورکدا دروست کراوه خهسته خانه ی سهروه و زور مالانی تر به بهردی مه لکه ندى دروست کراون.

له دواى سالانى ۱۹۳۰ دا بهردی سه ی ٲه ٲیدا بوو نه ویش له کانه بهرده کان ده رده هٲتراکه ده که وٲته نه و بهر دوور یانه که ی سه رچناری کون وه خواوه نی نهو کانه بهردانه ش له کانی خو ی دا ئابلخیه کان بوون وه ستا عه لی وه ستا حه سه ن وه کو خو ی گٲیرابه وه که له سالى ۱۹۲۸ دا نه نی بهردی مه لکه ندى کریوه به ۶۰ فلس بو دیواری ٲشت خهسته خانه که قونته رانی خو ی بووه.

له سالى ۱۹۴۸ دا نه نی بهردی مه لکه ندى به ۱۰۰ فلس بووه نه نی بهردی سه ی به ۷۵ فلس بووه کزراوه بو دروست کردنى (سینه مانى ره شید)...

تەراوی دیواری گل

لەسەردەمی خۆی دا زۆر مال بەتایبەتی ئەوانەیی کە توانای گەج کاریان نەبوو
دیواری ژوورەکانیان تەراو دەدایەو... ئەمەش بە دوو جۆر بوو

جۆری یەکەم تەراو بەگلەسپی ئەویش بریتی بوو لەپارچە پارچەگلی رەق و
زەردباو، لەپەناگرەکان دا ژنان دەچوون کۆیان دەکردهوو بەکۆل دەیانپێتوو
دەیانکرده ئاوو جوان تێک دەدرا هەروەکو ماستاوی لی دەهات ئینجا بەپەرۆ
بەخەستی لەدیوارەکانیان هەڵدەسوو چەند جارێک ..

جۆری دوووەم تەراو بەگەج

هەروەکو جۆری یەکەم وەها بوو بەلام لەباتی گل گەچیان تێکەل ناو دەکر ، هەریەو
دەستووڕە تێکیان دەداو بەخەستی لە دیوارەکانیان هەڵدەسوو... کە وشک دەبوو
رەنگتێکی سپی جوانی هەبوو .

ئەم دووجۆرە تەراو بۆنێکی خوشی هەبوو بەتایبەتی جۆری یەکەم .

ناوی ئەو شۆینانە کە لەکۆن دا

درووستکراون

لەگەڵ

ناوی ئەو وەستایانەی کە ئیشیان تێدا کردووە

١ - بینای مەکتەبی روشدی یە عەسکەری. ئەم بینا بە وەختی خۆی تورکەکان دروستیان کرد بۆ مەکتەبی روشدی یە عەسکەری، ئەم مەکتەبە لە سالی ١٨٩٢ز دامەزرێوە دەوامی کردووە هەتا سالی ١٩١٣ز، لە سالی ١٩١٤زدا کە جەنگی یەکەمی جیهانی دەستی پێکرد ئەم مەکتەبە داخرا و بوو بە خەستە خانەی عەسکەری و هەر بە خەستە خانەش ماوە. پێشان دەووت خەستە خانەی خوارووە، لە شەقامی کاووە لەم دواوەدا تەختکرا وە بوو بە شۆینی پراوەستانی ئوتۆمبۆیل.

٢ - پردی قلیاسان

لەگۆفاری یان بڵاوکراوەی (سڵمانی) ژمارە (٥) سالی ١٩٧٠ کە شارەوانی سڵمانی مانگانە دەری دەکرد لەم پردە دواوە. ئەم پردە لە سالی ١٣٢٩ ی کۆچی واتا ١٩٠٩ دەستی پێکراوە، لە سالی ١٣٣٠ واتا ١٩١٠ تەواو بووە. دەوڵەتمەندەکانی ئەو زەمانە هەرخەریکی پارە کوکردنەو نەبوون بە لکو هەچ شتێک سوودی هەبوو بێت بۆ وڵاتەکەیان کردوویانە هەر لە پێناوی ئەوەدا کە مایەیی خوش گۆزە رانی بن و دواي خۆیان نمونە یەکی پیاوێتی بەجی بێنن کە خەلکی چاویان لی بکات

یەکیک لەو پیاوانە (حاجی عەزیزی قەرەفی) بوو کە هەستی کردووە لە زستان و بە هاردا پەریعو «زەحمەت بوو بە هۆی زۆری بارانەو» شارە کەش زیانیکی زۆر لیکە و تێووە لە بەر ئەوە ئەم پردە لە گۆرانی خۆی دروست کردووە. هەرخۆشی سەرپەرشتی کردووە

وهستا عهلی وهستا حهسه ن بۆی گێرامه وه که نهویش باوکی بۆی گێراوه تهو
که وهستا باشی بووه ، له کاتیکا پردی قلیاسان دروست کراوه خۆی ئیشی
تێدا کردووه و توویهتی که ئهم پرده بناغه که ی له بهردو قوروقسل داربزاراوه
له دواوی دا تاقه کانی به خشتی سوورو گهچ لێ دراوه ههروه که وهستا حهسه ن
وتوویهتی که گوايه ئهم پیاوه (حاجی عهزیز) له سه ر چه مه که خێوه تی هه لداوه و
چاودێری کرێکاره کانی کردووه .
ئهم پرده ههزار لیره ی زهردی ئه و زه مانه ی تی چووه ئهم وه ستایانه ی خواره وه
ئیشیان تێدا کردووه .

۱ - وهستا حهسه نی فاطمه غه زانی

۲ - وهستا حهسه نی وهستا ره شید

۳ - وهستا حه بیی ئه ولی

۳ - قه یسه ری نه قیب

خاوه نی ئهم قه یسه ری به ش شیخ مسته فای نه قیب بووه ، مامی شیخ
مه حمودی حه فید ههروه که حاجی ئه وره چانه خه یات بۆی گێرامه وه که
تعه نی نزیکه ی سه د سا له وتی : جینگای قه یسه ری نه قیب شیو بووه له کاتیکدا
کراوه به قه یسه ری به چاوی خوی دیوتی که شیخ مسته فا به دیار وه ستا کانه وه
وه ستاوه یان کورسی به کی داناوه و له سه ری دانیشتوه سه رنجی ئیشه که ی داوه
سه رکرده ی وه ستا کان وه ستا حه نی فاطمه غه زانی بووه ، شیخ مسته فا
ئیشه که ی زۆر به دل بووه له کانی ئیش دا لیره به کی ئالتوونی بۆ هه لداوه ئه ویش
به ده م ئیشه که وه لیره که ی گرتوته وه خستویه ته ژیر دانیه وه .

۴ - مه که نه ی فه یسه لیه

جینگای ئهم مه که نه ی ئیستا بازاری عه سری به || له رۆژنامه ی ژین دا به م چۆره
باسی لیه کراوه

سالی ۱۹۰۸ زه مان ی عوسمانی .. له سه ر فه رمانی (صه فوه ت به گت) که
سه رکرده ی عه سه که ری سلته یی بووه ، نزیکه ی (۵۰۰) لیره به یناک له ناو
سامانداره کانی ناوشاردا کوکراوه ته وه تا یینا که ی لی ته واو کراوه

له‌دوای روخاندنی ده‌ولەتی عوسمانلی سوپای ئینگلیز هات بیناکە ی کرد به جی نشینی سوپاکه ئەودەمه پێیان دەوت (مەکتەبی سیاسی) که میچه رسۆن حاکی سیاسی بوو خۆی لەوێ دادەنیشت لەدوای دا که حوکمەتی عێراق هات هەمان بینا بوو به مەکتەبی (فەصلیه) . ئەم وه‌ستایانه ئیشیان تێدا کردووه .

١- وه‌ستا حەسەنی فاطمە غەزانی

٢- وه‌ستا صالحی وه‌ستا شوکری

٣- وه‌ستا حەسەنی وه‌ستا رەشید

٤- وه‌ستا حەبیبی ئەولی

٥- قەیسەری شیخ مەحمود .

ئەم قەیسەری یە لە ساڵانی ١٩١٧- ١٩١٨ دا دروست کراوه . پاش ئەوا یووێی بە‌ماوه‌یەکێ کهم شەویک بوو بە‌یانی قەیسەری‌بە‌که هەمووی رووخاوه ، چونکه ئەو ساڵه رێکەوتی سالی (گرانی) یەکه بووه لە‌بەر تەنگ‌و‌ چە‌لە‌مه وشە‌روگرانی ئەو شە‌وه که روخاوه چۆل بووه که‌سی نه‌بووه بە‌زێره‌وه ئە‌مانە‌ش نمۆنه‌ی ئە‌وه‌وستایانه‌ن که ئیشیان تێدا کردووه

١- وه‌ستا حەسەنی وه‌ستا رەشید

٢- وه‌ستا صالحی وه‌ستا شوکری

٣- وه‌ستا حەبیبی ئەولی

٦- بە‌لە‌دی‌یه کۆنه‌که لە‌زه‌مانی تورک‌دا بە‌لە‌دی‌یه کۆنه‌که سه‌قاخانه‌ی عەسکەری تورک بووه ئاویان لە‌وی‌کی‌شاوه .

لە‌ساڵی ١٩٢٤ دا که مە‌حمود ئە‌فه‌ندی قادر‌ئاغا سه‌روکی شارە‌وانی بووه دروست‌کراوه هەر ئێ‌ خە‌ریته‌و موهه‌ندیس لە‌سه‌ر شیۆ‌ی مە‌کتە‌بی (فەصلیه) دروستیان کردووه

ئە‌مانە‌ش ئە‌و وه‌ستایانه‌ن که دروستیان کردووه

١- وه‌ستا سه‌عی وه‌ستا حەسەنی فاطمە غەزانی

٢- وه‌ستا ئە‌مینی وه‌ستا حەسەنی فاطمە غەزانی

٣- وه‌ستا عە‌لی وه‌ستا حەسەنی فاطمە غەزانی

کورانی وهستا حهسەنی فاطمه غەزانی دروستیان کردووه .

۷- تاوڵەى عەسکەرى

لەدواى بوردومانی سەلتانی لەلایەن ئینگلیزهوه سالی ۱۹۲۴ که شیخ مەحمود سوپاکەى و خەڵکى ناوشار شاریان چۆل کرد . سوپای عیراق بۆ یەکەم جار ۱۹۲۴ هاته شاری سەلتانی بهوه شوێنی خەستەخانەى سەرەوه پیش ئەوهى بکەى بەخەستەخانە کردیان به تاوڵەى عەسکەرى و جى نشین بوون . لەبەر ئەوهى شوێنەکەى دەشت و باخ بووه ژوو و ئاخریان تێدا دروست کردووه ، به سەرپەرشتى سەرکردهى ئەوسوپا به عەلى رەزابهگى عەسکەرى بووه براى جەغفەر پاشای عەسکەرى رەئیس وزەرای ئەو دەمه . ناوبراو خەڵکى گوندی (عەسکەر) دەورووبەرى کەرکوکە .

ئەمانەش ئەو بەناپانەن که ئیشیان تێدا کردووه

۱- وهستا عەلى وهستا حەسەن

۲- وهستا مارفە درێژ

۳- وهستا عەلى گۆرنام

۴- وهستا شیخ موحمەدى بەنا

۵- وهستا عەلى دەرویش ئەمین

۶- وهستا عەلى ئاش

۸- جى نیشتهى سوپا «حامیه»

سالی ۱۹۲۶ زەمانى ئەحمەد بەگى متصرف لەبەر امبەر سەرچاوهى ئاوى

کانیسکان دروستکرا

بەتێنەر سیرۆب کەندریانى موصلاوى که دۆستى میخائیل ساکو بوو بناغهکەى دا به عەلى وهستا حەسەن و حاجى بارام و ئەورام شالوم ، که بناغهکەى تەواو بوو بۆ بیناکەى لە شاری موصلهوه لەگەڵ وهستاکانى سەلتانی دا تەواویان کرد .

۹- تازه کردنهوى سەرا

سەرا له سالی ۱۹۲۷ دا تازه کراوه تەوه بەلام پیش تازه کردنهوى لەزەمانى

مەحمود پاشای بابان مامى براى پاشادا، ھەر سەرابوۋە لەپىش دروست
 بوونى سەلتانى دا دروستى کردوۋە ، ھەر نىشتەجى بابانەکان بوۋە ، بەلام دواى
 نەمانى فەرمانرەۋايانى بابان سالى ۱۸۵۱ كە تۈرك ھات و دەستى گرت بەسەر
 ولات دا بوۋ بە نىشتەجى ئەوان ئەم سەرايە لەسەرەتادايەك نۆم بوۋە بەگل و
 دارەرا دروست کراۋە . ژورو ژىرخان و ژىر زەمىن و پىچاۋىچى زۆرى تىدا بوۋە
 بە قادىر مە چۈنەتە خوارەۋە بوئاو زىندان . لەدواى دا ئەم سەرايە سەر لەنۆى
 دروست کرايەۋە . دواى تەخت کردنى بە سەرپرشتى ئىسماعیل ئەفەندى تۈرك
 كە خەلکى ئەستەموول بوۋە ۋە لە گەل حەمەعل ئەفەندى كە كوردبوۋە
 ھەردوو كىشىان موھەندىس بوون

ئەمانەش ئەو ۋەستايانەن كە بەشداريان کردوۋە لەتازە کردنەۋەى سەراى
 سەلتانى دا

۱ - ۋەستا سەعیدى ۋەستا حەسەن

۲ - ۋەستا ئەمىنى ۋەستا حەسەن

۳ - ۋەستا عەلى ۋەستا حەسەن

داپۆشینی شیوه‌کانی سلجانی سالی ۱۹۲۶

له‌زه‌مانی مه‌حمود ئه‌فه‌ندی قادر ئاغادا که سه‌روکی شاره‌وانی بووه له سلجانی سالی ۱۹۲۶ ده‌ست‌کرا به‌داپۆشینی شیوه‌کانی سلجانی . له‌م‌شاره‌دا شیو زۆر هه‌بووه هه‌م‌ووی سه‌ری به‌ره‌للا بوون ، به‌لام دوو شیوی سه‌ره‌کی هه‌بووه که زۆر گه‌وره‌بوون که له سه‌ره‌وه‌ی شاره‌وه هاتوون و رۆیشتوون تاپشته‌وه‌ی جوله‌کان ته‌نانه‌ت له هه‌ندی شۆینی گه‌ره‌که‌کاندا پرديان دروست‌کردووه بۆ په‌رینه‌وه به‌خشتی سووری چوار سووچ و گه‌ج هه‌له‌جزاوه و تاقی بۆلی دراوه . له‌کافی خۆی‌دا بۆ ئهم جوړه شتانه له ناو خه‌لك‌دا پاره‌كۆكراوه‌ته‌وه .

ئه‌ودوو شیوه سه‌ره‌کی به له‌م دوو قۆله‌ی خوا‌ره‌وه رۆیشتووه .

۱ - شیوی په‌که‌م له‌مزگه‌ونی حاجی شێخ ئه‌مین له صابون‌که‌رانه‌وه ده‌ست‌پێ ده‌کات « ده‌په‌رینه‌وه » ئه‌وبه‌ر بۆ به‌رده‌می مزگه‌ونی هه‌م‌زاغا له‌ویشه‌وه ده‌چی بۆ سه‌ر چیمه‌ن ئینجا بۆ به‌ر مالی حاجی سه‌عید ئاغا ، ده‌روا هه‌تا ده‌گه‌رینه‌وه بۆ به‌رده‌می خانه‌قای مه‌ولانا ، له‌ویشه‌وه ده‌چی بۆ سه‌ر شه‌قام بۆ پشتی مزگه‌ونی مه‌لاحسینی پیسکه‌ندی . ئهم شیوه‌له‌به‌ر ئاشه‌که‌ی ئه‌مینه‌ فه‌نی مه‌سره‌ف له‌گه‌ڵ شیوه‌که‌ی تر‌دا نیکه‌ڵ ده‌بن ئینجا به‌ره‌وه‌خوار بۆ پشتی جووله‌کان ده‌روات

۲ - شیوی دووه‌م

له‌پشتی مزگه‌ونی مه‌لکه‌ندی‌یه‌وه ده‌ست‌پێ ده‌کات به‌ره‌و پیر مه‌سوور (پیر‌منصور) وه‌له‌ویشه‌وه بۆ به‌رده‌رکی سه‌را ئینجا له‌ته‌نیشت دوکانی جه‌رجیسه‌وه ده‌روات بۆ به‌رده‌م ئه‌سحابه‌ سه‌پی وه‌بۆ ناو بازار ، به‌ژێر قه‌یسه‌ری نه‌قیب‌دا ده‌روات بۆ گۆزه‌ری ئاسنگه‌ره‌کان ئینجا داده‌گه‌رینه‌وه بۆ پشتی مزگه‌ونی خو‌جخانه‌کان وه‌له‌وێ‌دا ئاشیکێ به‌ردی له‌سه‌ر ده‌گه‌را که‌ پێ‌یان ده‌وت (ئاشه‌ گواوی) ئینجا له‌وێ‌وه به‌ره‌و خوار ده‌بووه‌وه بۆ به‌رده‌می خانه‌قای مه‌حوی « ده‌په‌رینه‌وه » ئه‌وبه‌ر به‌ به‌رده‌می مالی حه‌مه‌ صالحی عه‌زه‌ی مه‌مه‌ندا ئی‌ته‌په‌ری وه‌ده‌چینه‌وه پشتی هه‌مان مزگه‌ونی مه‌لاحسینی پیسکه‌ندی و له‌به‌رده‌م ئاشی ئه‌مینه‌ فه‌نی مه‌سره‌ف نیکه‌ڵ به‌ شیوی په‌که‌م ده‌نی . وه‌ له‌وێ‌وه ده‌رویش

بۇ جوولەكانو پشتەوہى جوولەكان . كەدەست كرا بە داپۆشىنى ئەم شىوانە لەپىشدا دەست كرا بە داپۆشىنى شىوى يەكەم ئەویش بەناق وقالبو بەردى مەلكەندى و قوروقسل دروست كراو سەرى گىرا لەھەندى شوین دا كوینكى گەورەیان تېدا دروست دەکرد بۇ ئاوەرۆ تەنانەت زەلام بەچراوە دەچووہ ناوى پیا دەگەرا لە ئارەسانى لاڧاوى ۱۹۳۳ - ۱۹۵۷ دا لە ھەندى شوین دا لەبەر زۆرى ئاوە ئەم شىوہ ئەپى دوائى چاکیان بێردەوہ

داپۆشىنى شىوى يەكەم لەلایەن رەمزی فەتاح یوزباشى زەمانى تورك لەگەل وەستا سەعیدى وەستا حەسەنى فاطمە غەزائى كە خەلكى شارەكەبوو ، لەبەلدەى يەگىرا بە قۆنتەرات ئەوانیش ئەم وەستابانەى خواوەروەیان خستە سەر

۱ - عەلى دەشتەكە

۲ - عەلى رابەو ئەمەبرای حەمەگورگە بۆر بوو كە لە سەفەر بەلكدا لەسووریا ئیعدام كرا

۳ - وەستا سەمایل حەسەن

۴ - عەلى گولنام

۵ - شىخ موحەممەدى بەنا

۶ - عەلى دەرویش ئەمین

۷ - عەلى ئاش

لەدوائى دا دەستكرا بە داپۆشىنى شىوى دووہم ئەویش پارچەپارچە كرا ، ھەندىكى زۆرى بەلدەى خۆى وەستای بۇ دەگرت .... ھەندىكىشى درا بەقۆنتەرات

۱۱ - خەستەخانەى سەرەوہ جەھورى

كانى كە جىنىشتەى عەسكەرى (حامیە) بىناكەى خۆى تەواوبوو گواستىوہ ، تەخت كردنى ئەو شوینە لەسالى ۱۹۲۸ دا دایان بەقۆنتەرات بەحاجى بارامو وەستاعەلى وەستا حەسەن. ئەوانیش بەگاجووت شوینەكەیان

تخت کرد. دواى به بزدى ملکه ندى بپاکرا و بن میچه کانی به شیلان و
 تاق خشت و گه چ جزا وه نم بینابه به سر پرشتی دلود صادق که تهنه از یاری
 ناوچه بو وه به یارمهی تهنه از یاران حیکمت نصیر ره شید عبدال کرم که
 خه لکی سلطانی بوون دروستکرا

ته مانهش نهو وهستا یانه بوون که ئیشیان، تیدا کربووه :-

۱- وهستا همه عهلی وهستا حهیب

۲- محی دهشته که .

۳- وهستا سایل حهسن .

۴- وهستا عهباس و وهستا حهسن (دوویرا بوون خه لکی سابلان بوون)
 دواى تهواو بوونی دیواری خهسته خانه که درا به قوته رات له مه پته مه وه بو نهو
 سر به وهستا عهلی وهستا حهسن تهویش به ناغه کای به بزدی ملکه ندى و
 قوروقسل وه دیواره کانی به ههمان بهرد تهواو کرد

۱۲- ئوتیله کان

۱- ئوتیلی حاجی برایم ناغا سالی ۱۹۲۹ دهستکرا به دروست کردنی ..
 دواى تهواو بوونی درا به کری به (قاله چاو جوان) به ناوی تهوهوه ناوی ده رکرد..
 وهستا کانی دوویرا بوون وهستا تهمین و وهستا عهلی که کورانی وهستا حهسن
 بوون

۲- ئوتیلی حاجی برایم ناغا له سالی ۱۹۳۲ دهستکرا ، وه دواى تهواو بوونی
 دای به کری به میرزا حسینی حاجی سه عید. ثم ئوتیلهش له ناو خه لکدا به ناوی
 تهوهوه ناو بانگی ده رکرد. وهستا کانی ثم وهستا یانه دروستیان کرد ۱- وهستا
 تهمین وهستا حهسن ب- محی دهشته که. ج- شیخ موحه ممدی به نا

۳- ئوتیل و گه حاجی قاله چاو جوان

تهمهش دواى ئوتیله کانی پیشووه وه دهستی پیکراوه مولکه کهش هی
 دووخواهون بوون که تهوایش (حاجی توفیق تازه دهوله مهنده) و (سه عی
 مارف) بوون .

وهستا کانی تهنها وهستا مردان بووه .

۴ - توبیل ئوقاف كە مولكى ئوقاف بوو وە بە سەرپەرشتى نوورەدىن ئەفەندى مۇھەندىس كە لە بەلەدىيە بوو دروست كراو ، دوايى درا بەكرى بەعەبەي دەرويش كەرىم . وەستاكان . وەستا مەردان .

۱۳ - دروست كوردنى مالى متصرف و باخچەي گشتى و يەكەم جادە كەپپان دەوت (جادەي تازە) دوايى ئاۋرا جادەي (مەولەۋى) لەسالى ۱۹۳۸ دا كە زەمانى سەرۋىكى شارەۋانى مەحمۇد ئەفەندى قادر ئاغابوۋە دروست كراو ئەمانەش ئەو وەستايانەن كە ئىشپان تېدا كەردوۋە

۱ - وەستا مەردان ۲ - وەستا سەيلى ھەسەن .

۳ - مەي دەشتەكە

۴ - شېخ مۇھەممەدى بەنا

■ - وەستا ھەمە كەرىم عەبدوللا

۱۴ - بەندىخانە

بەندىخانە كە لە سالى ۱۹۴۶ دا دروست كرا بەسەر پەرشتى ئەندازيار ھېكەت ئەمىن قۇتتەراتى پەشىدى حاجى فەرەج كە باۋكى دوكتور (جال پشيد) بوو ئەمانەش ئەو وەستايانەن كە ئىشپان تېدا كەردوۋە .

۱ - مەي دەشتەكە

۲ - وەستا سەيلى ھەسەن .

۱۵ - يانەي ئەفسەرەن نادى عىسكىرى

ئەمەش لەزەمانى مەحمۇد ئەفەندى قادر ئاغاكە سەرۋىكى شارەۋانى بوو ، لەناو ھەۋشى سەرادا باخچە بوو كە دروست كرا چاۋخانەي عومەرى ھەمە ملۇزم چوۋە ناۋى پېش سالى ۱۹۳۰ لە دوايى دا بوۋەيانەي ئەفسەرەن . ئەم بىتابە لە لاين وەستا سەئىدى وەستا ھەسەن كە وەكىلى بەلەدىيە بوو سەرپەرشتى دەكرا ئەمەش ناۋى ئەو وەستايانەن كە ئىشپان تېدا كەردوۋە

۱ - وەستا ئەمىنى وەستا ھەسەن

۲ - ھەمە عەلى وەستا ھەبىب

۱۶ - يانەي فەرمانبەرەن نادى الموظفەن ئەمەش لەزەمانى قادر ئاغاي حاجى مەلا

معي الدين دا كه سهرۆكى شاره‌وانى بوو له‌سالى ١٩٤٤ دروست‌كرا له‌پيشدا له‌گه‌ل
 باخچه‌ى گشتى دا شووره‌ى بۆكرابوو ودارى لى درابوو به‌لام ييناي تيدا نه‌بوو ،
 يه‌كه‌م جار قاعهو تارمه‌كه‌يان به‌رۆژانه به‌م وه‌ستايانه‌ى خواره‌وه دروست‌كرد

١- وه‌ستا عه‌لى وه‌ستا حه‌سه‌ن .

٢- ئيبراھيم فه‌تاح

٣- حه‌مه‌عه‌لى وه‌ستا حه‌يب

٤- نه‌حه‌مه‌دى مه‌لا

■ - وه‌ستا ساييل حه‌سه‌ن

رۆژانه‌ى ئه‌م به‌نايانه‌ش يه‌كى رۆژى پينج رۆپيه بوو واته (٣٧٥ فلس) وه
 له‌دوايدا رۆپيه بوو به‌ پاره‌ى عيراقى رۆژانه‌ى به‌نا بوو به‌ نيودنيار به‌لام كرنيكارى
 به‌رده‌ست رۆژى به‌يه‌ك رۆپيه‌بووه (٧٥ فلس) ...

تى‌بينى:

ئه‌م بينايه ئه‌و سالى ته‌واوبوو بانق زه‌راعى ها ته‌ ناوى به‌لام له‌ سالى
 ١٩٤٧ دا بوو به‌ يانه‌ى فه‌رمانبه‌ران و ئه‌م يانه‌به‌ پيشان له‌ باخى ميلى شويى
 به‌رپۆه‌به‌رى په‌روه‌رده بوو چونكه له‌پيش ئه‌ويش دا له‌مالى حاجى مسته‌فا پاشا له
 صابونكه‌ران بوو ..

١٧- سانه‌وى كوران

ئه‌م بينايه له‌ سالى ١٩٤٧ دا ته‌واو بووه دراوه به‌ قۆنته‌رات به

١- حه‌مه‌ى قه‌فتان

٢- عه‌به‌ى حاجى صالحى صابونچى

٣- نوورى حاجى عه‌زىز

۴ - عهلی وهستا حهسهن

نهم بهنایانهی خوارهوه لهبناکه دائیشیان کردووه

۱ - حهمه عهلی وهستا حهیب

۲ - نهجهی مهلا

۳ - وهستا سمایی حهسهن

|| - محهی دهشته که

رژانهی ههریهك لهم بهنایانه ۱۰ روپیه بووه واته (۷۵۰) فلس

ناوی به ناکان

ناوی به ناکان و جوړی نیشه کانیان

۱- وهستا حه سنی فاطمه غه زانی وهستا باشی بووه هه تا کوزه مانی مه محمود
نه فندی سه روکی شاره وانی ده ستنکی بالای هه بووه له گومه زو تا قو
گه چکاری و خشت کاری و نه خشتکاری دا

۲- وهستا حه سنی وهستا ره شید گه چکاری و خشت کاری و نه خشتکاری .

۳- وهستا صالحی وهستا شوکری: گه چکاری و خشت کاری و نه خشتکاری

۴- وهستا حه بیی نه ولی: گه چکاری و خشت کاری و نه خشتکاری

۵- وهستا گول محمد سنی وهستای گه چکاری و تا قو نه خشتکاری بووه

۶- وهستا سلیمان وهستای گه چکاری و تا قو نه خشتکاری بووه

۷- وهستا مهلا محمد وهستای گومه زو گه چکاری و تا قو خشتکاری بووه

۸- وهستا مردان وهستای گومه زو گه چکاری و تا قو خشتکاری بووه

۹- وهستا نه وره جانی چه چه قوی کووره ی قسلی هه ده به ست و گونجی ناوی
را ده کیشا بو مالان ....

۱۰- وهستا پیروت کووره ی قسلی هه ده به ست و گونجی ناوی را ده کیشا بو
مالان ...

۱۱- کوپانی وهستا حه سنی فاطمه غه زانی (سه عیدو نه مین و عهلی) وهستای

گومه زو تا قو گه چکاری و نه خشتکاری و خشت کاری بزون له دوا ی باوکیان

وهستا سه عید بوو به وهستا باشی هه تا سالی ۱۹۳۰ کوچی دوا ی کرد وه

له دوا ی دا وهستا عهلی برای بووبه وهستا باشی ...

۱۲- حه مه عهلی وهستا حه بیب وهستای گومه زو تا قو خشتکاری و بهر کازی

بووه ...

- ۱۳- وهستا عه‌ی راببع وهستای خشت و به‌ردکاری بووه .
- ۱۴- وهستا شوانه یه‌که‌م وهستای خشتی کال و سواغی دیوارو سه‌ر بان بووه .
- ۱۵- وهستا سایه‌ق هه‌مین : هه‌مین ناوی ژنه‌که‌ی بووه وهستای خشتی کال و سواغی دیواری سه‌ر بان بووه .
- ۱۶- وهستا عه‌لی ده‌رویش ته‌مین وهستای خشتی کال و خشتی سوورو به‌رد بووه ...
- ۱۷- وهستا عه‌ی ده‌شته‌که یه‌که‌م وهستای به‌ردکاری بووه .
- ۱۸- وهستا ئیسماعیلی هه‌سه‌ن وهستای خشت و به‌ردکاری بووه .
- ۱۹- وهستا هه‌سه‌ن ئیرانی و وهستا عه‌باس ئیرانی که دوو برابوون خه‌لکی سابلخ 'بوون وهستای خشت و به‌ردکاری بوون .
- ۲۰- وهستا نه‌حه‌ی مه‌لا وهستای خشت و به‌ردو گه‌چکاری بووه ..
- ۲۱- وهستا عه‌لی ئاش وهستای خشتی کال بووه .
- ۲۲- وهستا شێخ محم‌دی به‌نا وهستای خشت و به‌ردکاری بووه ..
- ۲۳- وهستا حه‌مه‌ی ته‌مین مه‌لی وهستای خشتی کال بووه .
- ۲۴- وهستا عه‌به‌ قانون وهستای خشتی کال و خشتی سوورو به‌رد بووه .
- ۲۵- وهستا نه‌حمه‌دی مارف وهستای خشت و گو‌مه‌ز لێدان بووه
- ۲۶- وهستا مارفه‌ درێژ : وهستای خشت و به‌رد بووه .
- ۲۷- وهستا عه‌زیزی ئیسماعیل و نه‌حمه‌دی ئیسماعیل برابوون ، وهستای خشت و به‌رد بوون .
- ۲۸- وهستا موحه‌مه‌دی مه‌لا ته‌مین : وهستای خشت و به‌ردبووه .
- ۲۹- وهستا حه‌مه‌ کریم عه‌بدوللا وهستای خشت و به‌ردبووه .
- ۳۰- وهستا کریم مه‌حمود چاو‌شین وهستای خشت و به‌ردبووه .
- ۳۱- وهستا عه‌لی ره‌نا وهستای خشت و به‌ردبووه .
- ۳۲- وهستا شێخ فره‌ج عه‌بدوللا وهستای خشت و به‌ردبووه .
- ۳۳- وهستا ئیبراهیم فه‌تاح وهستای خشت و به‌ردبووه .
- ۳۴- وهستا مه‌ولود حاجی محمد وهستای خشت و به‌ردبووه برای خاله‌ره‌جه‌ب .

- ۳۵- وهستا عهول : وهستای خشت و بهردو گهچکاری بووه .
- ۳۶- وهستا همه ئه مین مام گۆجه : وهستای خشتی کال و سوور و بهردکاری بووه .
- ۳۷- وهستا فهره جی فاتیلی : وهستای خشتی کال و سوور و (دارناشیخی زانیوه)
- ۳۸- وهستا بهی گولنام وهستای خشتی کال و سواغ به هاوین ، له زستان دا جۆلانی ده کرد .
- ۳۹- وهستا کاکه وئا وهستای خشتی کال و وه باشتین گله بانی ده کرد ..
- ۴۰- وهستا سهید بایز : باشتین وهستای گهچکاری بووه .
- ۴۱- وهستا فهتاجی پیریزن وهستای خشت و بهردو گهچکاری بووه .
- ۴۲- وهستا غولام وهستای خشتی کال و بهردو قور بووه .
- ۴۳- وهستا محمدی فیض الله (حاجی همه که پ) وهستای خشت و بهردو گهچکاری بووه .
- ۴۴- وهستا ره شهی ناجی وهستای خشتی کال و سوورو بهردکاری بووه .
- ۴۵- وهستا مهحمودی حهلاو وهستای خشتی کال بووه .
- ۴۶- وهستا همهی بهی گولنام وهستای بهردکاری بووه .
- ۴۷- وهستا همه باریک وهستای خشت و بهردو گهچکاری بووه ..
- ۴۸- وهستا عهلی حهسهن فهرته نه وهستای خشتی کال و سواغی دیوار و سهربان بووه .
- ۴۹- وهستا سهعهی قاله شهکه وهستای خشت و گهچکاری بووه .
- ۵۰- وهستا همهی ئالتون وهستای خشت و گهچکاری بووه .
- ۵۱- وهستا کابیل وهستای خشت و بهردکاری و گهچکاری بووه ..
- ۵۲- وهستا سهعهی شیو : وهستای خشت و بهردکاری بووه .
- ۵۳- وهستا همه مین خێله وهستای خشتی کال و بهردکاری بووه .
- ۵۴- وهستا ئهحهی خله وهستای بناغی دیوار .
- ۵۵- وهستا قادر خشت بر : وهستای خشتی کال و سواغ دان .
- ۵۶- وهستا جهلال کانیسکافی وهستای خشتی کال و بهردکاری بووه .
- ۵۷- وهستا مهلا همه کاکه : وهستای خشت و بهردو گهچکاری بووه .

- ۵۸- وهستا صالحی کاکه ئه وێلا وهستای خشت و بهردو گهچکاری بووه .
- ۵۹- وهستا ئهحهی کاکه ئه وێلا وهستای خشت و بهردو گهچکاری بووه .
- ۶۰- وهستا عهلی خانم : وهستای خشت و بهردو گهچکاری بووه ..
- ۶۱- وهستا سههشیت : وهستای خشت و بهرد بووه .
- ۶۲- وهستا قالهی همهچاوهش : وهستای خشت و بهردو گهچکاری بووه .
- ۶۳- وهستا عهبهی ئه مین پهری وهستای خشت و بهردو گهچکاری بووه .
- ۶۴- وهستا مهحمودی مهلا ئه مین : بهناو نهقار .
- ۶۵- وهستا عهبدولرهحمان رۆستم وهستای خشت و بهردکاری .
- ۶۶- وهستا قادر عهزیز : بهناو نهقار .
- ۶۷- وهستا همه نوقله وهستای خشت و بهردکاری
- ۶۸- وهستا عهبهی عهزیز : بهناو نهقار .
- ۶۹- وهستا سههنی عهزیز : بهناو نهقار .
- ۷۰- وهستا مهحمود قوڵی وهستای خشت و بهردکاری
- ۷۱- وهستا صابری همهعهلی : وهستای خشت و بهردکاری
- ۷۲- وهستا طاهر ئیبراهیم وهستای خشت و بهردکاری
- ۷۳- وهستا عهلی گوێزان وهستای بهردکاری
- ۷۴- وهستا عهبهی همهبانهی وهستای خشت و بهردکاری
- ۷۵- وهستا ئهحمده مهعرووف : وهستای بهردکاری
- ۷۶- وهستا عهلیه دریز : وهستای گهچکاری
- ۷۷- وهستا ئهحمده فهتاح وهستای بهردکاری
- ۷۸- وهستا عومهر عهلی قهصاب وهستای خشت و بهردو گهچکاری .
- ۷۹- وهستا صالح سلیمان وهستای بهردکاری
- ۸۰- وهستا همهفارس خشت و گهچکاری
- ۸۱- وهستا عهبهی کلاو وهستای خشت و بهردکاری
- ۸۲- وهستا عهلی کلاو وهستای خشت و بهردکاری
- ۸۳- وهستا صالحی نارنج وهستای خشت و گهچکاری

- ۸۴- وهستا عهزه‌ی نارنج وهستای خشت و گه‌چکاری
- ۸۵- وهستا همه‌ی حاجی قادر وهستای خشت و بهردکاری
- ۸۶- وهستا که‌ری حاجی قادر وهستای خشت و بهردو گه‌چکاری
- ۸۷- عه‌به‌شیپال وهستای خشت و بهردکاری
- ۸۸- وهستا خوله‌شیپال وهستای خشت و بهردکاری .
- ۸۹- وهستا به‌ی‌جه‌واز : وهستای خشت و بهردکاری .
- ۹۰- وهستا موچه‌محمد عه‌بدوللا فتح الله وهستای خشت و بهردکاری .
- ۹۱- وهستا فایه‌قی همه‌پولیس وهستای خشت و بهردو گه‌چکاری .
- ۹۲- وهستا فاضلی همه‌پولیس وهستای خشت و بهردکاری .
- ۹۳- وهستا حه‌سه‌نی همه‌پولیس وهستای خشت و بهردو گه‌چکاری .
- ۹۴- وهستا مه‌حموودی فه‌قی حسین وهستای خشت و بهردو گه‌چکاری .
- ۹۵- وهستا ئه‌حمه‌دی فه‌قی حسین وهستای خشت و بهردو گه‌چکاری .
- ۹۶- وهستا سه‌عه‌ی فه‌ره‌ج : وهستای خشت و بهردو گه‌چکاری .
- ۹۷- وهستا حه‌سه‌ینی فه‌ره‌ج : وهستای خشت و بهردو گه‌چکاری .
- ۹۸- وهستا شیخ‌کریم : وهستای خشت و بهردکاری .
- ۹۹- وهستا عوسه‌ی چاوپره‌ش وهستای خشت و بهردکاری .
- ۱۰۰- وهستا عوسه‌ی ۱۰م‌ام ئه‌حمه‌د وهستای خشت و بهردو گه‌چکاری .
- ۱۰۱- وهستا کریمان : وهستای خشت و بهردکاری .
- ۱۰۲- وهستا ئه‌سه‌هد ره‌بان‌ی وهستای خشت و بهردو گه‌چکاری .
- ۱۰۳- وهستا حه‌سه‌نی وهستا ئه‌مین : وهستای خشت و بهردکاری .
- ۱۰۴- وهستا صدیق عبد الرحمن فتاح وهستای خشت و بهردکاری .
- ۱۰۵- وهستا عبدالله عبد الرحمن فتاح : وهستای خشت و بهردکاری .
- ۱۰۶- وهستا عوسمانی حاجی عه‌زیز : وهستای خشت و بهردو گه‌چکاری .
- ۱۰۷- وهستا رحیم عبد الرحمن مه‌حموود : وهستای خشت و بهردو گه‌چکاری .
- ۱۰۸- وهستا ئه‌مینی حاجی عه‌زیز : وهستای خشت و بهردو گه‌چکاری .
- ۱۰۹- وهستا به‌کری حاجی عه‌زیز : وهستای خشت و بهردو گه‌چکاری .

- ۱۱۰- وهستا خلدل عبد الرحمن عزيز: وهستای خشت و بهردو گهچکاری .
- ۱۱۱- وهستا قاله‌ی خورشه چاوشين: وهستای خشت و بهردو گهچکاری .
- ۱۱۲- وهستا عه‌بدوللا (عه‌به‌ی‌قور) وهستای سواغی دیوارو سهربان .
- ۱۱۳- وهستا مه‌حمودی شیخ‌محمدی به‌نا وهستای خشت و بهردو گهچکاری .
- ۱۱۴- وهستا بایزی شیخ‌محمدی به‌نا وهستای خشت و بهردو گهچکاری .
- ۱۱۵- وهستا توفیق رایبه وهستای خشت و بهردو کاشی .
- ۱۱۶- وهستا رفیق رایبه وهستای خشت و بهردو کاشی .
- ۱۱۷- وهستا همه‌قادر وهستای خشت و بهردو گهچکاری .
- ۱۱۸- وهستا که‌مال قادر: وهستای خشت و بهردو گهچکاری .
- ۱۱۹- وهستا قاله‌ی خوله‌که: وهستای خشت و بهردکاری
- ۱۲۰- وهستا عومهری مام سه‌عید وهستای خشت و بهردو گهچکاری .
- ۱۲۱- وهستا مسته‌فای‌همه‌ثمین مه‌لی وهستای خشت و بهردکاری .
- ۱۲۲- وهستا مه‌حمودی مام سه‌عید وهستای خشت و بهردو گهچکاری .
- ۱۲۳- وهستا مچه‌ی‌حه‌یران: وهستای خشت و بهردکاری .
- ۱۲۴- وهستا همه‌ی‌حه‌یران وهستای خشت و بهردکاری،
- ۱۲۵- وهستا نه‌حه‌ی‌حه‌مه‌سوور: وهستای خشت و بهردو گه‌وچکاری .
- ۱۲۶- وهستا صالحی‌حه‌مه‌سوور: وهستای خشت و بهردو گهچکاری .
- ۱۲۷- وهستا که‌ریعی‌حه‌مه‌سوور: وهستای خشت و بهردو گهچکاری .
- ۱۲۸- وهستا جه‌باری‌حه‌مه‌ی‌عه‌ی‌گولنام: وهستای خشت و بهردکاری .
- ۱۲۹- وهستا مسته‌فامو‌حه‌مه‌د‌ثمین: وهستای خشت و بهردکاری .
- ۱۳۰- وهستا به‌کر قوتو: وهستای خشت و بهردکاری .
- ۱۳۱- وهستا عه‌بدولی‌خونچه: وهستای خشت و بهردکاری .
- ۱۳۲- وهستا له‌تینی‌خونچه وهستای خشت و بهردکاری .
- ۱۳۳- وهستا عومهری‌ده‌رویش‌عه‌لی: وهستای خشت و بهردکاری .
- ۱۳۴- وهستا عوسانی‌ده‌رویش‌عه‌لی: وهستای خشت و بهردکاری .
- ۱۳۵- وهستا صدیقی‌مسته‌فای‌مه‌عروف: وهستای خشت و بهردکاری .

- ۱۳۶- وهستا قادری ره سول موحه محمد وهستای خشت و بهردکاری .
- ۱۳۷- وهستا سلطان حسین موحه محمد: وهستای خشت و بهردکاری .
- ۱۳۸- وهستا همه تاته وهستای خشت و بهردکاری و گه چکاری .
- ۱۳۹- وهستا موحه محمد مسته فا وهستای خشت و بهرد و گه چکاری .
- ۱۴۰- وهستا سه عید مسته فا وهستای خشت و بهردکاری و گه چکاری .
- ۱۴۱- وهستا صالح مسته فا وهستای خشت و بهردکاری و گه چکاری .
- ۱۴۲- صالح دیوانه وهستای خشت و بهردکاری .
- ۱۴۳- وهستا همه ی ناسکه وهستای خشت و بهردکاری .
- ۱۴۴- وهستا ئیبراهیم مهجید عه بدوللا وهستای خشت و بهردکاری .
- ۱۴۵- وهستا به کری مالوم وهستای خشت و بهردکاری .
- ۱۴۶- وهستا عه لی فره ج چاوشین : وهستای له بیخ کاری .
- ۱۴۷- وهستا همه نه مین جو لا وهستای خشت و بهردکاری .
- ۱۴۸- وهستا همه نه مین رضا وهستای خشت و بهردکاری :
- ۱۴۹- وهستا فره ج ره رش وهستای خشت و بهردکاری .
- ۱۵۰- وهستا حه سنی مه لا هندی . وهستای خشت و بهردکاری .
- ۱۵۱- وهستا موحه محمد مه محمود ره سول وهستای خشت و بهردکاری .
- ۱۵۲- وهستا عومر پزیشک وهستای خشت و بهردکاری .
- ۱۵۳- وهستا همه ی نه خشه وهستای خشت و بهردکاری .
- ۱۵۴- وهستا همه ی میرزا : وهستای خشت و بهردکاری .
- ۱۵۵- وهستا نووری میرزا : وهستای خشت و بهردکاری .
- ۱۵۶- وهستا عه بهی خورشه وهستای خشت و بهرد و گه چکاری
- ۱۵۷- وهستا ره فقی خورشه وهستای خشت و بهردکاری
- ۱۵۸- وهستا توفیق حه مه فره ج وهستای خشت و بهردکاری
- ۱۵۹- نه حه مد مسته فا عه بدولر ه جان : وهستای خشت و بهردکاری
- ۱۶۰- وهستا عه زیز حه سن نه حه مد : وهستای بهرد و گه چکاری
- ۱۶۱- وهستا ئیسماعیل عومر که ریم : وهستای بهرد و گه چکاری

- ۱۶۲ - وهستا عهلی عومهر کهریم وهستای خشت و بهردکاری
- ۱۶۳ - وهستا فائق محمد وهستای خشت و بهردکاری
- ۱۶۴ - وهستا حسن مهحمود : وهستای خشت و بهردوگهچکاری
- ۱۶۵ - وهستا کهمال مهچید : وهستای خشت و، بهردکاری
- ۱۶۶ - وهستا عهبهی ئهمنه وهستای خشت و، بهردکاری
- ۱۶۷ - وهستا یاسین ئهحمهد وهستای خشت و، بهردکاری
- ۱۶۸ - همه نووری : وهستای خشت و بهردوگهچکاری
- ۱۶۹ - وهستا سالح کارگهچی وهستای خشت و بهردوگهچکاری .
- ۱۷۰ - وهستا بهچاوپرهش وهستای خشت، بهردوگهچکاری
- ۱۷۱ - وهستا ئهحی شاناز : وهستای خشت و بهردوگهچکاری
- ۱۷۲ - وهستا حسن نووکهسر : وهستای خشت و بهردوگهچکاری
- ۱۷۳ - وهستا کریم رهحیم کریم وهستای خشت و بهردکاری
- ۱۷۴ - وهستا نووری مامه خهلانی وهستای خشت و بهردکاری
- ۱۷۵ - وهستا همهی همه ئهمین خله وهستای خشت و بهردوگهچکاری
- ۱۷۶ - وهستا جاوید حاجی مهلا وهستای لهبیخکاری
- ۱۷۷ - وهستا ئهمین حاجی مهلا وهستای لهبیخکاری
- ۱۷۸ - وهستا همه ئهمین عهزه ماوهتی وهستای خشت و بهردکاری
- ۱۷۹ - وهستا فائق محمد کۆلهی : وهستای خشت و بهردکاری
- ۱۸۰ - وهستا عهلی چهلهی وهستای خشت و بهردکاری
- ۱۸۱ - وهستا جهلالی همه کاکه وهستای خشت و بهردکاری
- ۱۸۲ - وهستا جهمالی همه کاکه وهستای خشت و بهردکاری
- ۱۸۳ - وهستا لهتینی فاته وهستای خشت و بهردکاری
- ۱۸۴ - وهستا عهبدو لّلا عارف باراوی وهستای خشت و بهردکاری
- ۱۸۵ - وهستا توفیق بهلاش وهستای خشت و بهردکاری
- ۱۸۶ - وهستا سهعی ئالتون : وهستای خشت و بهردکاری
- ۱۸۷ - وهستا سههنی مهنیج : وهستای خشت و بهردکاری

- ۱۸۸- وهستا حسه‌ینی مه‌نیج وهستای خشت و به‌ردکاری
- ۱۸۹- وهستا همه‌ی وه‌هاب وهستای گه‌چکاری
- ۱۹۰- وهستا عه‌زه‌ی وه‌هاب وهستای گه‌چکاری
- ۱۹۱- وهستا په‌حیمه‌په‌ش خشت و به‌ردکاری
- ۱۹۲- وهستا عوسان عه‌لی موحه‌مهد وهستای خشت و به‌ردوگه‌چکاری
- ۱۹۳- وهستا په‌حیم وپله‌ده‌ری وهستای له‌بغ‌کاری
- ۱۹۴- وهستا عوسه‌پروسکه وهستای خشت و به‌ردکاری
- ۱۹۵- وهستا نه‌کره‌می وهستا عه‌ول خشت و به‌ردکاری
- ۱۹۶- وهستا نه‌نوه‌ری وهستا عه‌ول وهستای خشت و به‌ردکاری
- ۱۹۷- وهستا نووری وهستا عه‌ول وهستای خشت و به‌ردکاری
- ۱۹۸- وهستا عه‌به‌ی عه‌لی سوور وهستای خشت و به‌ردکاری
- ۱۹۹- وهستا عه‌لی مراد وهستای خشت و به‌ردوگه‌چکاری
- ۲۰۰- وهستا به‌کره‌بچکۆل وهستای خشت و به‌ردکاری
- ۲۰۱- وهستا به‌کره‌بچکۆل وهستای گه‌چکاری
- ۲۰۲- وهستا عومه‌ری همه‌ی حه‌لی وهستای خشت و به‌ردکاری
- ۲۰۳- وهستا عه‌به‌ی همه‌ی حه‌لی وهستای خشت و به‌ردکاری
- ۲۰۴- وهستا قاله‌ی همه‌ی حه‌لی وهستای خشت و به‌ردکاری
- ۲۰۵- وهستا عوسانی همه‌ی حه‌لی وهستای خشت و به‌ردکاری
- ۲۰۶- وهستا نووری په‌باتی وهستای گه‌چکاری
- ۲۰۷- وهستا په‌شه‌ی باب‌ه‌گه‌وره خشت و به‌ردکاری
- ۲۰۸- وهستا مچه‌ی باب‌ه‌گه‌وره وهستای خشت و به‌دکاری
- ۲۰۹- وهستا همه‌ی شه‌ریف وهستای خشت و به‌ردکاری
- ۲۱۰- وهستا مام به‌کر وهستای خشت و به‌ردکاری
- ۲۱۱- وهستا نه‌وره‌حانی فیض الله وهستای خشت و به‌ردکاری
- ۲۱۲- وهستا حسینی فیض الله وهستای خشت و به‌ردکاری
- ۲۱۳- وهستا همه‌ی نه‌مین رضا وهستای خشت و به‌ردکاری

- ۲۱۴- وهستا قالهئی سیره‌میزگی وهستای خشت و بهردکاری
- ۲۱۵- وهستا صلاحی علی‌نهم وهستای خشت و بهردکاری
- ۲۱۶- وهستا مهدی شهمام وهستای خشت و بهردکاری
- ۲۱۷- وهستا هادی شهمام وهستای خشت و بهردکاری
- ۲۱۸- وهستا حسینی نه‌له‌چه‌ته وهستای خشت و بهردکاری
- ۲۱۹- وهستا عوسمانی مام‌علی وهستای خشت و بهردکاری
- ۲۲۰- وهستا علی شاول وهستای خشت و بهردکاری
- ۲۲۱- وهستا جه‌زای سولتان وهستای خشت و بهردکاری
- ۲۲۲- وهستا که‌مالی سولتان وهستای خشت و بهردکاری
- ۲۲۳- وهستا نه‌نوره دریز: وهستای خشت و بهردکاری
- ۲۲۴- وهستا خالد موحه‌مه‌د بارای وهستای له‌بغ‌کاری
- ۲۲۵- وهستا عومه‌ره ره‌شی کانیسکافی وهستای خشت و بهردکاری
- ۲۲۶- وهستا خه‌سره‌وی عه‌به‌ی پیروز وهستای خشت و بهردکاری
- ۲۲۷- وهستا ره‌سوولی مه‌حمود میران وهستای له‌بغ‌کاری
- ۲۲۸- وهستا عه‌مه‌د مه‌حمود میران وهستای له‌بغ‌کاری
- ۲۲۹- وهستا به‌کر ئیسماعیل وهستای به‌ردو‌گه‌چکاری
- ۲۳۰- وهستا علی ده‌ره‌به‌گ وهستای خشت و بهردکاری
- ۲۳۱- وهستا عارف و توفیق و صالح (برابوون) وهستای خشت و بهردکاری^۱
- ۲۳۲- وهستا صالحی مام نه‌حمه‌د وهستای خشت و بهردکاری
- ۲۳۳- وهستا عوسه‌ی شیخه وهستای خشت و بهردکاری
- ۲۳۴- وهستا یاسینه‌ره‌ش وهستای خشت و بهردکاری
- ۲۳۵- وهستا سمایل وهستای کاشی
- ۲۳۶- وهستا فؤاد وهستای کاشی
- ۲۳۷- فره‌جی که‌ریم ره‌شید: وهستای خشت و بهردو‌گه‌چکاری
- ۲۳۸- والی محمه‌د: وهستای خشت و بهردکاری
- ۲۳۹- سالح ره‌بانی: وهستای خشت و بهردکاری

- ۳۴۰- سابیری مهلا فرهج: وهستای خشت و بهردو گهچکاری
 ۳۴۱- جهلال قادر: وهستای خشت و بهردو گهچکاری
 ۳۴۲- نه‌مینى همه‌ی نه‌مین مه‌لی: وهستای خشت و بهردکاری

سهرچاوه

ناوی نه‌م وهستایانه به‌زۆری له‌مانه وه‌رگه‌راوه

- ۱- وهستا عه‌لی وهستا همه‌ز
 ۲- وهستا قادر عه‌زیز
 ۳- وهستا توفیق همه‌ فره‌ج

پەناکان

وەستا سەحیلی وەستا حەسەنی فائەمە شەرزایی
 ۱۸۷۰ ز - ۱۹۳۰ ز کۆچی دوایی کردوو

وەستا ئەمینی وەستا حەسەن
 ۱۸۹۰ ز - ۱۹۶۶ ز کۆچی دوایی کردوو

مەلا ئەحمەدی چایی
 ۱۸۸۷ ز - ۱۹۶۶ ز کۆچی دوایی کردوو

مہرروف میرزا لہ محمد (وہستا مارفہ درٲن)
۱۸۹۱ ز لہ دایک پورہ

علی وستا حسن
سانی ۱۹۰۳ ز لہ دایک پورہ

علی وستا حبیب
سانی ۱۹۰۳ ز لہ دایک پورہ

وېستا مېردان

نەقارەكان

- ۱ - ئەحمەدى خانىمى
- ۲ - جەمەى سەكینه
- ۳ - مەحمودى حاجى بارام
- ۴ - عەبەى پیریزىن
- ۵ - فارسى نەقار
- ۶ - كەرىمى عەبدوللا بۆكانى
- ۷ - جەلالى توفىقەشەل
- ۸ - عەلى بوسكانى
- ۹ - شىخ عارف عەبدوللا
- ۱۰ - جەسەن ئاغا
- ۱۱ - ئەمىن خا رەنا
- ۱۲ - مەلا فەرەج
- ۱۳ - عەبدوللاى مام جواز
- ۱۴ - سەعەزلە
- ۱۵ - ئەحەكەللە
- ۱۶ - فەتاح ئاغا
- ۱۷ - صابر مستەفا
- ۱۸ - مەلای نەقار
- ۱۹ - ئەحمەد مەمەدكەرىم عازەبانى
- ۲۰ - صالح مستەفاسەعید

ئەم نەقارەتە کاربان ئەو بۆر ئەو خانوانەى كە پېشەكەيان بە بەرد
 دروست كەردووە. ~~سەپەمان~~ بەچەكوش تاشیوانەو رېكیان كەردۆتەو ، وە لەسەر گۆنیا
 چوار گۆشەيان كەردووە. بەم جۆرە بەردى مەلكەندیان چاك كەردووە . بەلام بەردى
 سەپى . لەگەل ئەو شەدا پېشەكەيان بە چەكوش بېراز دەكەردو رېكیان دەخست ،
 ئىنجا بەكاربان هەتاو ، بەلام بەردى مەلكەندى لەبەر ئەو زۆر زەق بوو
 نەتواناوە وەك بەردە سەپى بەكە رېك بخرى

دارتاش جاران زورشتیان دروست ده‌کرد که ئیستا دروستی ناکهن و یاوی نه‌ماوه و له‌بیرچۆنه‌وه ، به‌لام پیویسته زیندوو بکرنه‌وه یادگاری دارتاشه‌کانی جاران بریتی بوون له

۱ - سنووق ته‌شته‌رخان بریتی بوو له‌ته‌خته‌ی داری گوێز بوخشل و پاره ...
۲ - فه‌ره‌نگک سازی بریتی بوو له‌دروست‌کردنی په‌نجهره به ته‌خته‌ی دارگوێز نه‌خش ده‌کرا به‌ی بزمار، شووشه‌ی په‌نگاو په‌نگی تی‌هه‌ل ده‌کیشرا ئیستاش له‌هه‌ندی مالی قه‌دیم ماوه .

۳ - نه‌خش‌کردنی پێشی ئوتیل و مالان (باله‌خانه) بن میچی مالان نه‌خش‌دارو په‌نگارو په‌نگک و ساکار (ساده) .

۴ - ده‌رگاوه په‌نجهره‌ی نه‌خشداریو ساکارو ده‌رگای هه‌مام ...

■ - کورسی و ته‌پله‌ک و میزی خړو هیلکه‌یی و قه‌نه‌فه‌ی چایخانه و مالان

۶ - کورسی ته‌خته‌به‌ن له‌هاوین‌دا له‌حه‌وشه‌ خێزان له‌سه‌ری ده‌نووست به‌هۆی په‌یژه‌یه‌کی بجوکه‌وه پیا سه‌ر ده‌که‌وتن .

۷ - دووتا بو سه‌ر و لاخ بو هینانی به‌ردی مه‌لکه‌ندی که دواپی بوو به‌ چوار چپوه‌ی عاره‌بانه که دوو تابه‌یان لی ده‌به‌ست به ته‌سپ رایان ده‌کیشا به‌ردیان پی ده‌هینا

۸ - جه‌نجه‌رو شه‌ن بوگیره‌کردنی خه‌رمان بو جیا‌کرد نه‌وه‌ی گه‌نم و کایه‌که‌ی دواپی به‌شه‌ن به‌بایان ده‌کرد .

۹ - ده‌رابه‌ی دوکان و جاجخانه‌ی چایخانه و بو‌دنی پاص قه‌مه‌ره .

۱۰ - جۆلانه‌و پێشکه‌و بلوێرو په‌وره‌وه بو پێگرتنی مندال .

۱۱ - کلکه‌ خا‌که‌نازو پاچ و به‌فرمال و په‌یژه‌ و په‌نه‌و گه‌ل‌اکوتک که بریتی بوو له (داریلک که به‌ره‌و جل و به‌رگیان پی ده‌شو‌ری له‌سه‌رکانی) باگردین له‌لادی داری ته‌ستوریان ده‌هینا لای دارتاش ده‌یان پری و خه‌ریان ده‌کرده‌وه .

۱۲ - کورسی کورسی و جه‌رخ و فه‌له‌ک و ماین جه‌قه‌ل بو یاری مندالان له‌ روزانی جه‌ژن‌دا

۱۳ - مزراح و قورقورده و چوار چیره ی کورده ی ئاسنگەر (مووشه ده مه) تهخته ی زینی ولاخ .

۱۴ - سندوق بوراق پیشه که ی نهخشکاری و ره نگاوره نگک بهوینه ی دولدوله که ی (نمسه که ی) نیامی عمل ئاوینه بهن بوجل و بهرگک و « بوخچه یان تی ده خست له باقی که نتور .

۱۵ - سندوق هزار پیشه به کارده هینزا بو نمسای چانی ...

۱۶ - قاپ قاپی نهخشداروسا کار کچ وزن له مال دا له پی یان ده کرد

۱۷ - کوله که ی ههشتی بو پیشی هه یوان و له گه ل کاسه بهندی سه رکوله که . له باقی پایه بو ژیر خانووی داره را به کاریان ده هینا ههروه ها هه ندیک دارتاش داره مهیت و تهخته ی مردوو شوربان دروست ده کرد .

تی بینی

۱ - زور به ی دارتاشه کان ئیشیان نه وه بوو که ئیشی خه راتی یان ده کرد بو خه رکردنه وه ی پیچکه ی کورسی و مزراح و بلویروشتی تر ، ئاله قی خه رت برینی بوو له لووله یه کی ئاسن و پارچه ئاسنیک ی تر دوو شفره ی ئاسن له گه ل زئی که وان .

۲ - ههروه ها هه ندی دارتاش ئیشی (شهقه و مشاریان) ده کره مشاری گه و ره یان به کارده هینا به دوو که س داریان پی دا ده هینا وه داری (یه کاژون) پارچه پارچه نه کیان ده کرد ده باند ا به دار تاشی تر بو که لله ی هیلکه . دارتاشه کان پشان ده وت « شهقه کیش » .

دارتاشه‌کان و شوینه‌کانیان و

چیان دروست کردووه ...

- ۱ - ئەمینی ئەحەدی سورکە: گۆزەری دارتاش و کۆپان درووه‌کان لای مەحموود شوکتی دانساز: بن میجی مالاڤانەخشداریو پەنگاوپەنگ لەگەڵ فەرەنگی سازی و دەرگا و پەنجەرە .
خەلفە و شاگرە کەریمی کۆری ئیشی لەگەڵدا کردووه .
- ۲ - کەریمە گۆل: ییشکە و بلوێرو مزراح و کورسی تەختە بەن: ھەر خۆی بە ئی شاگرد بووه .
- ۳ - محەدی وەسمان: کورسی تەختە بەن و قەنەفە و تەپلەك خەلفە و شاگرد مەحموود تەوێلەبی
- ۴ - حەمە زەل: ییشکە و جۆلانە و دەرگا: خەلفە و شاگرد .
عەلی خەپەبی کۆری ئیشی لەگەڵدا کردووه .
- حاجی مەحموود (خولەمامە) لەگەڵ قالەبی حەسۆ شەرێك بوون . پشقی مزگەوتی خوێخانەکان ، ھەر خۆیان بە ئی شاگرد .
- ۶ - ئەمینی عەمران
پشقی مزگەوتی خوێخانەکان ییشکە و بلوێرو شەن و مزراح و کورسی چایخانە نازانین شاگردەکانی کئی بووه .
- ئەورەحانی وەستا گورونی دارتاش دەلی: کچیکێ ھەبووه بەناوی (دولبەر) ھەر شاگردی ئیشی لەلا دەکرد ئەو ت روێ لەلام بئینتەو ھەولبەرت دەدەمی .....
- ۷ - فەتاح چاوپەش کانیسکان بازارە بچکۆلە « ییشکە و بلوێرو شەن و میزراحی: دروست دەکرد ...
- ۸ - پەشەیی سورکە وردەکاری و دەسگیری دەکرد .

۹- مارف پلهوان ناوبازار - خوار ئەحمەدى: بېشكەو بلوترو شەن و قاب قاڭى ساكارى دروست دەکرد .. عەلى كۆرى لەڭگەلى دا ئېشى دەکرد .

هەر وەها ئەورەجانى وەستا گورون دەلەت : ئەمانەى سەر وە باسەن كەردن زۆر كۆنن ، دارتاشى زەمانى عوسمانلەن دوا بە دواى ئەمانە گوزەرى دارتاشى لای كۆيان درو وەكان لای مەحمود شەوكەتى دانساز وەبوو .

۱۰- فەرەجى وەستا باشى (وەستا باشى دار تاشەكان بوو) . وەستا فەرەج لەم شتانەدا دەستىكى بالاي بوو بالەخانە - پىشى ئوتىل و مالان و بن مېچى نەخشدار و رەنگا ورەنگ و جەنجەر و دەرگا و پەنجەر و كۆلەكى هەشتى و كاسە بەندى سەر كۆلەك و دووتای سەر و لاخ و چوارچېو و عەرەبانە بۆ ھىنانى بەردى مەلەكەندى . ھەر ئەم وەستايە پەيكەرىكى پلنگى دروست كەرد لەباخى مېلى لە شۆننى بەر پۆە بەرى پەر وەردەى سەلتانى دانرا وە كۆن كرا وە ئاويان بۆ راكېشاو ، ئاوى پىدا ھاتۆ خوار وە ، خەلكى چوون بۆ سەر كەردن ئەمەش ئەدە ورو بەرى سالى ۱۹۴۲ دا ، ھەر وەها محاجەرەى دە ورو پىشتى سەراى دروست كەرد وە شېشيان تى ھەل كېشاو = لەسەر فەرمانى مېجەر سۆن ئەسپىكى دروست كەرد وە لە سالى ۱۹۲۶ دا لە زەمانى ئەحمەد بەگى مەنصرف بە پىنج رۆپىە ، ھىندە جوانى دروست كەرد بوو مېجەر سۆن ۲۰ رۆپىە بەخشىنى داوە تى : خەلفەو شاگرد شاگردى تايەنى نەبوو بۆ ھەر ئېشپىكىش براكانى يان خەلفەيك يارمەنى داوە .

۱۱- وەستا حەسەن (حەسەنەى) دارتاش : جۆلانە و بېشكەو مېزراح و شەن .

خەلفەو شاگرد مەحمود قولى و شەرىفى حاجى موحەممەد .

۱۲- حاجى حەسەن يابۆ : كورسى و تەپلەك و دووتای سەر و لاخ و چوارچېو و عەرەبانە بۆ ھىنانى بەرد ، كورسى نوستن ، تەختە بەن و چەرخ و فەلەك و ماين چەقەل و جۆلانە و رەورە وە .

خەلفەو شاگرد رەئوفى مەلا عەبدوللا و نوورى سەعید و فەرەجى زەرىفى و باقى شەنگەر .

۱۳- عەلى حەمەبۆر : قەنەفە و تەپلەك و بن مېچى مالان و كورسى نوستن ،

تخته بهنو و بیشکوه جۆلانه و ره پوره وه . خه لفهو شاگرد : قاله ی ده رویش
ره حیم و همه در یزو همه صالحه سوور .

۱۴ - عه لی دانی : کۆله که ی هه شتی مألان و کاسه بهندی سه رکۆله که بن میچی
مألان و کورسی نوستن - تخته بهنو و کورسی و ته پله که و بیشکوه ره پوره وه ،
که لله ی هیلکه . خه لفهو شاگرد عارف مارفو همه لاه و عومه ری نه حمه د
نه مین .

۱۵ - وه ستا فه ره جی نه مینی حه سه ن ده رگا و په نجه ره و بلو یزو شه ن و میزراح و
چوار چیوه ی موشه ده مه ی ئاسنگهر . خه لفهو شاگرد سید جالی خوشکه زای و
عبدولی حاجی کریم و نه له ی هه مین و حسنی کوری وه ستا فه رج .

۱۶ - مچه ی حه مه بۆر بلو یزو میزراح و ده رابه ی دوکان و دوتانی سه ر و لاخ و
چوار چیوه ی عه ره بانه ی به ردی مه لکه ندی .
خه لفهو شاگرد عوسمانی ساله سوورو عه به ی که ریعی حوید .

۱۷ - وه ستا محی الدین (عمان) ده رگا و په نجه ره و بیشکوه شه نی دروست
ده کرد ...

خه لفهو شاگرد جه لالی حاجی حه سه ن (جلال بلیل)
۱۸ - حه مه ی وه ستا قادر : قاپ قاپ و چه رخ و فه له که ماین چه قه ل و به فرمال و
گه لاکونک و وورده کاری . هه ر خۆی به ئی شاگرد بووه .

۱۹ - عه زه گهر بیشکوه میزراح . هه ر خۆی به ئی شاگرد .
۲۰ - وه ستا ره شید شه ریف : (ره شوکاو) بنمیچی ساکارو ده رگا و په نجه ره و
کورسی .

خه لفهو شاگرد نووری گوئوه و برایم نه گهرانی
۲۱ - حه مه سه عید دارتاش و حسن ئیرانی شه ریک بوون جۆلانه و قه نه فه و بو دی
پا ص .

خه لفهو شاگرد عه بدوللا کوری وه ستا حسن له گه لیان دا ئیشی کردووه ....
۲۲ - که ریم لادی ئی چه رخ و فه له که ، ماین چه قه ل ، بیشکوه میزراح و ده رابه ی
دوکان ...

خهلفه و شاگرد : فره‌جو و فه‌تاجی کوپری-وه‌ستا که‌رم و عه‌به‌ی سلیمان و که‌مالی
ظه‌ره شیت .

۲۳- همه‌ی غه‌فور : ده‌رگای لادی و په‌یزه به فرمال .

خهلفه و شاگرد عومه‌ری کوپری ئیشی له‌گه‌ل‌دا ده‌کرد .

۲۴- وه‌ستا حه‌سه‌ن برای وه‌ستا فره‌جی وه‌ستا باشی : ده‌رگا و په‌نجهره و بن‌میچی
مالان و کورسی‌ی نوسن - نه‌خته‌به‌ن .

خهلفه و شاگرد حسین و جلال و جالی کوپانی وه‌ستا حه‌سه‌ن .

۲۵- وه‌ستا ئه‌حمه‌د برای وه‌ستا فره‌جی وه‌ستا باشی : ده‌رگا و په‌نجهره و
بن‌میچی مالان و کورسی و قه‌نه‌فه و ته‌پله‌ک ..

خهلفه و شاگرد : حه‌مه و که‌رم و عه‌بدوللا کوپانی وه‌ستا ئه‌حمه‌د .

۲۶- وه‌ستا محی‌الدین قاپ قاپی نه‌خشدار به‌قه‌له‌می ئاسن نه‌خشی لی‌دروست
ده‌کرد، به‌که‌م وه‌ستای قاپ قاپ بووه که‌که‌رکوک‌ی به‌کان هاتون له‌مه‌وه قیری
ئو نه‌خشه بوون .. هر خوی به‌ئی شاگرد بووه .

۲۷- همه‌ی قاپ قاپ : ئه‌میش هر قاپ قاپی دروست ده‌کرد ...

خهلفه و شاگرد : بورهانی کوپری له‌گه‌ل‌دا ئیشی ده‌کرد .

۲۸- وه‌ستا شه‌ریف : به‌که‌م که‌س بووه سنووق بوراق دروست ده‌کرد به بازارا
ده‌گه‌را، هاواری ده‌کرد به‌سی‌رویه = (۲۲۵ فلس) . هر خوی به‌ئی شاگرد
بووه .

۲۹- وه‌ستا عه‌بدوللا فه‌تاح سنووق بوراق، قاپ قاپ . هر خوی به‌ئی شاگرد
بووه .

دارتاشه کانی گوزهری هه لاجه کان

(کۆلانی بهردهم قههسهری نهقیب، لای مزگهوتی عازهبانی)

۳۰- حاجی مهحمودی ئهولاسور: باشتین دارتاش بووه فرهنگی سازی و پیشی مالان و ئوتیل و بالهخانه و بن میچی مالان، نهخشدارو رهنگارهنگ و ده رگا و کۆلهکی ههشتی و کاسه بهندی سه رکۆله که .

خهلفه و شاگرد: فرهج و عهبدوللا و عوسمانی کورانی وهستا مهحمود .

۳۱- حاجی عومهر: پیشکه و بلوئرو قهنهفه و کورسی تهخته بهن . خهلفه و شاگرد: عهبه و حههمی کوری تیشیان بو ده کرد ..

۳۲- حههمی حاجی ملا ئهحمده تایه عهدهبانه یایی دروست ده کرد له گهله ورده کاری . ههرخۆی به ئی شاگرد بووه .

۳۳- عهلی وهستا بسته: بهفرمال ، کلکه پاچ ، خا که ناز ، با گردین و ورده کاری . خهلفه و شاگرد: عه به رهش و عوسمان کوری

(گوزهری پشتی خانه سوواتان)

۳۴- حاجی مهحمود: پیشکه و شهن ...

خهلفه و شاگرد: نووری کوری ئیشی له گهله ده کرد ...

۳۵- حاجی فتح الله برای حاجی مهحمود پیشکه و بلوئرو شهن ههرخۆی به ئی شاگرد ..

۳۶- غهفووری حهمه شوان: ده رگا و پهنجهره و پیشکه و شهن ههرخۆی به ئی شاگرد بووه .

۳۷- فرهجی حاجی مهحمود و ئهحمده حاجی محمد شهریک بوون لای حهمامی شینخ مارف. بن میچی مالان نهخشدارو رهنگارهنگ و ده رگا و پهنجهره .

خهلفه و شاگرد حهسینی قاله ، فرهجی ئهلهسهنی ، عهلی وهستا مهردان ، عهزیزی کوری وهستا ئهحمده ، ئهحی حهسه رهشاش .

۳۸- وهستا فرهجی مهلا: بهردهم بازاری زیوهر تهخته زینی و لآخ: ههزاریشه بو ئهسبانی چای ..

- خه لفهو شاگرد عهلی و به کری کوری ..
- ۳۹- که ربی مهلا عهبدوللا بهره م بازارى شوو شه ، ده رگا و په نجه ره و ؛ کورسی ویشکه و بلویر .
- خه لفهو شاگرد صه لاهی کوری و عوسمانی برازای و ستار عهبدوللا .
- ۴۰- حاجی ئیبراهیم ده بوکه پشتی باتا ، جاده ی مهوله وی : شه قه کیش و که له ی هیله کی دروست ده کرد ..
- خه لفهو شاگرد عه باسی مهلا براجم . و حه مه در یژ .
- ۴۱- ئه حه دی شه قامی مهوله وی ژیر پرده که ده رگا و په نجه ره و بن میچی مالان و یشکه و مزراح .
- خه لفهو شاگرد ره زای برازای و عهلی مهلا و ره نووی مهلا سه عید و مارف ئه حه دو عه به ی حه مدی .
- ۴۲- وه ستا عارفی حاجی مارف به رامبه ری مه که ئی گوزیه ... ده رگا و په نجه ره و کورسی سه فهری دروست ده کرد ..
- خه لفهو شاگرد : فهره جی حه مه هه ورامی عهلی یاقوب
- ۴۳- ئه حه تیلا لای مهیدانی داره سه پی به که به رامبه ر مالی بابا عه لپی شیخ مه محمود . کلکه خا که ناز و په یژه و باگردین و به فرمال و گه لا کونکی دروست ده کرد . هه رخوی به ئی شاگرد بووه .
- ۴۴- فهره جی قاله په رو : شه و ورده کاری بو مالان (ده سگپر) هه رخوی .
- ۴۵- وه ستا قادر : شه قامی کاوه پنه و کلکه پاچ و خا که ناز ... خه لفهو شاگرد : حه مه و که ریم و حه مه صالحی کوری ...
- ۴۶- ئه وره جانی وه ستا گوروون شه قامی مهوله وی بن میچی مالان ، نه خشار و ره نگا وره نگ و کۆله کی هه شق و کاسه به ندی سه رکۆله کو قالبی چه تری نۆ به چی و قالبی حه وزی فواره و ده رگا و په نجه ره .
- خه لفهو شاگرد ئه وره جانی مهلا عهلی ، شه و که ت مه محمود ، حه سه نی ناله باخی و عوسمانی وه ستا مهردان ، خوله ی شیخ ره حیم ...

۴۷ - فـرهـجـه سـور : بهرامـبـر مـهـكـتـهـنـی گـوـیـژه ... بـن مـیـجـی مـالـان نـمـخـشـدارو
پـه نـگـا و پـه نـگـو دـه رگـاو پـه نـجـه ر ... خـه لـفـه و شـاگـرد : مـه مـحـمـودـی تـه مـه پـه شـو
تـه مـه مـه دـی مـه لـا حـسـین .

۴۸ - فـرهـجـی فـاتـیـلی شـه قـامـی نـه مـولـه و ی زـیر پـرده كـه : دـه رگـای لـادـی و وـرـده كـاری
هـمـر خـوی بـه نـی شـاگـرد .

۴۹ - مـه جـید شـه مـه ی لـای حـمـامـی غـه فـوور تـا غـا بـه رـخـانـه قـا . كـورسـی و تـه پـلـه كـو
كـه لـله ی هـیـلـه كـو دـه رگـای حـمـام خـه لـفـه و شـاگـرد عـومـه و عـه ی كـورانی و هـسـتا
مـه جـید .

۵۰ - كـه ریم دـار سـلیم مـه یانی بـرنـجـه كـه . شـه قـه كـیش كـه لـله ی هـیـلـه كـو یشـكـه .
خـه لـفـه و شـاگـرد بـه كـرو عـومـه ر كـورانی و هـسـتا كـه ریم ، تـیـسـاعـیل عـزیز .

۵۱ - حـمـه ی سـنـوق ، شـه قـامـی كـاوه : سـنـوق بـوراق و قـاپ قـاپ : خـه لـفـه و شـاگـرد :
عـه ی و عـوسـمانـی كـوری .

۵۲ - سـهـید جـه لـال سـنـوق بـوراق و چـوار چـیـوه ی و پـنه لـه پـیشـدا لـه صـابـونـكـه ران
خـوار مـزگـه و تـی سـهـید حـسـن : دـوایـی هـاتـه بـه ر دـه رگـی سـهـرا هـمـر خـوی تـیـشـی
دـه كـرد ....

۵۳ - حـاجـی حـسـن مـوراد مـیـزو كـورسـی و تـه پـلـه كـو قـه نـه فـه و تـاقـی مـو یـلـه و كـه نـتـور ،
شـو پـنه كـه ی لـه خـوار گـه راجـی حـمـه ی فـرهـجـه فـه نـی پـه و .

خـه لـفـه و شـاگـرد جـه لـالی حـسـن مـیـر خـان و مـار ف تـه مـه د .

۵۴ - حـمـه خـره و عـبه ی حـمـه گـو یـژه : شـه ر یك بـوون شـه قـه كـیش و كـه لـله ی هـیـلـه كـه .
خـه لـفـه و شـاگـرد : تـه مـه د و مـه مـحـمـود كـورانی حـمـه خـره ..

۵۵ - فـرهـجـی و هـسـتا گـور وون : شـه قـامـی مـه مـولـه و ی : بـن مـیـجـی مـالـان نـمـخـشـدارو
پـه نـگـا و پـه نـگـو قـه نـه فـه و دـه رگـاو پـه نـجـه ر . خـه لـفـه و شـاگـرد : حـمـه پـه بـاتی ،
حـمـه ی مـه لـاصـابـر : حـمـه ی خـولـه سـنـه ی ، عـه ی فـرهـج « قـوادی حـاجـی و
رـه فـیـق سـهـلـه .

۵۶ - عـه بـدو تـلـای حـاجـی عـومـه ر : صـابـونـكـه ران بـن مـیـجـی مـالـان نـمـخـشـدارو

په ننگاره ننگو ده رگاو په نجهره ، خه لفهو شاگرد : همه ی په سول ، عه بدول حاجی که ریمو توفیق ده رویش عهلی .

۵۷ - تهلی همه ی : (علی نجار) به رامبر مالی بابا عهلی ده رگاو په نجهره ..
خه لفهو شاگرد : عومرو نه نوهری کوری ..

۵۸ - مه محمودی نه چه ره شی ده باغچی به رامبر سهرا شونقی بانق پافیده یی .
بن میچی مالان وده رگاو په نجهره و میزی هیلکه یی و جاغانه ی دوکان و کورسی
سه نه ری . خه لفهو شاگرد : حه سه نی حه مه سوورو غه فوری حه مه که .

۵۹ - عه بدوللا حه مدی : شه قامی مه ولهوی سه پرده که . ده رگاو په نجهره ...
خه لفهو شاگرد : ساهلی حه مدی برای .

۶۰ - نه وره حانی مه لاهلی : شه قامی مه ولهوی پشتی مزگونی شیخ سه لام ،
ده رگاو په نجهره و بن میچی مالان (ساکار) خه لفهو شاگرد شیخ حه سه ن ،
عه باسی مه لایرام ، خوله ی شیخ رحیم ، نه حه ئیرانی .

۶۱ - حه سه نی قاله لای حه مامی شیخ مارف ، بیشکه و بلو پرو میزراح و بودی
پاص و ده رگاو په نجهره .

خه لفهو شاگرد : قاله سوور ..

۶۲ - وه ستا مارف نه حه مد : به رامبر قایی چلی سینه مای په شید : ده رگاو
په نجهره . هر خوی به نی شاگرد .

۶۳ - وه ستا حه مه نه مین کورده : نه نیست ده رگای مزگونی گه وره .
ئیشی : خه رانی ده کرد ، میزراح و قورقوره و به کوهی نیرگه لی دروست ده کرد ...

سه رچاوه کان :

۱ - نه وره حانی وه ستا گوروون

۲ - مه محمودی نه چه ره شی ده باغچی

۳ - عوسانی ساه سوور .

دارتاشه‌كان

حاجي مەحمودي لەولا سوور (وەستا باشي)
 ١٨٧٠ ز - ١٩٥٢ ز کۆچی دوايي کردوو

وەستا نۆرەجەمانی وەستا گوروون
 ١٩٠٧ ز لە دایک بوو

وەستا رەشید شەریف عەبدولرەحمان
 (رەشوکان) ١٩٠٨ ز لەدایک بوو

وینہی دوکانی دارتاشی له کاتی نیش کردندا   خاوهن دوکان: عارفی حاجی مارف و نهرهیی
حاجی مهحمودی ئهولاسور   له ۱۰/۸/۱۹۵۲ ز دا گهراوه

کههیم لههین سلیمان
(کههیمی دار سلیم) دارتاش

ووستا ههسینی دارتاش

● ناسنگره کان ●

شونیی ناسنگره کان پشتی قهیسهری وهسمان پاشا تهنیشت خوخنانه کان ..
 ناسنگره کان نهم شتانهی خواره وهیان دروست ده کرد .....

- ۱ - گاسن ..
- ۲ - تهوراس ...
- ۳ - تهور ..
- ۴ - خاکه ناز ..
- ۵ - پاچ ...
- ۶ - بیل ...
- ۷ - چه کوش ....
- ۸ - داس ...
- ۹ - سیپای چیشت ...
- ۱۰ - برنگ (بو پرینی مووی مهرو بز)
- ۱۱ - جهنجر بو ورد کردنی ده غل و دان
- ۱۲ - چه قو ....

ناوی ناسنگره کان

- ۱ - نهحی گوزهل
- خه لفهو شاگره : عملی و عه بهی کوری .
- ۲ - تهوره جانی خامه
- خه لفهو شاگرد : کوره کانی خوئی نهحمه دو حممهو عملی
- ۳ - مهلا فتاح ؛
- خه لفهو شاگره : حممه جهزاو حممه رهزای کوری و بله شلی برازای ...

٤ - حاجی صالح :

خه لئه و شاگرد عملی و عومەر که برابوون

■ - وهستا رهزا

خه لئه و شاگرد وهستا عومەر ، ره فبق و توفیق که برا بوون

٦ - وهستا عه باسی خورشه

خه لئه و شاگرد ئه حمه دو عمل و حه مه هه ولو که کوپری وهستا عه باس خوئی
له گهل عه به ی نایشی و عومهری مه جید .

- شینخ فره جی ئاسنگهر : خه لئه و شاگرد : شینخ برابو و شینخ جلالی کوپری

له گهل خاله به جهب وه خه لئه طه و که ریم شایه رو عملی سمیل

- حه مه ی ره نان

خه لئه و شاگرد که مال و جه لالی کوپری و حه سه ن ماشاء الله ...

٩ - شینخ حسینی ئاسنگهر . خه لئه و شاگرد به حیمی مه لاهه لی و به شه که چهل

١٠ - حه مه سه رپچ خه لئه و شاگرد جهزای کوپری ئیشی بو ده کرد

١١ - که ریمه کوپری ئاسنگهر : خه لئه و شاگرد حه مه ی کوپری ئیشی بو ده کرد .

١٢ - مامه عه زه ی چه قوگهر : ههر خوئی چه قوئی دروست ده کرد .

١٣ - حاجی محی الدینی چه قوگهر . ههر خوئی چه قوئی دروست ده کرد .

١٤ - وهستا سایل

خه لئه و شاگرد عوسان و عومهری کوپری .

١٥ - حاجی فره جی ئاسنگهر : خه لئه و شاگرد : مه لانه جمه دینی کوپری و که ریم و

ئه وره جان کوپری مه لانه جمه دین .

١٦ - حه مه ی ئه مینی زبئی

خه لئه و شاگرد ■ حه مه ی ئه ولو قاله که چهل ، خوله و بله ی هه لاه

١٧ - ئه حه ی خانم : خه لئه و شاگرد حه مه ی کوپری و عارف وه لی .

١٨ - حه مه ره شید ئاسنگهر : خه لئه و شاگرد : نووری و جه مالی کوپری .

١٩ - وهستا غه فورور :

خه لئه و شاگرد : نووری و ئه مینی کوپری

- ۲۰- وهستا نه وره حانی عملی
 خهلفه و شاگرد عومه کول و که و لوئوس
 ۲۱- همه ی مامه سه ن. خهلفه و شاگرد همه خوله خوله و عه به ی فاته
 ۲۲- خهلفه طه
 خهلفه و شاگرد: حسینی همه ره زاو به کره کونج.
 ۲۳- وهستا عومه ر
 خهلفه و شاگرد همه و نه همه دی کوری له گه ل حه ی به کر .

سه رچاوه

- ۱- ئیبراهیم شیخ فره ج ئاسنگه ر
 ۲- جه لال شیخ فره ج ئاسنگه ر

● تهنه كه چي به كان ●

تهمانه به زوري مقه لي و مه قاش و سه ماوه رو بوري سه ماره رو ره جه ني و قه عده و
زوپاي داريان دروست كردوه ..... تهنه كه چي به كان تهمانه بوون

۱ - وه ستا محي الدين تهنه كه چي : نزيك قهيسه ري نه قيب بهرام بهر خهلقه فهره جي
كه بابچي ...

خهلقه و شاگرد جه لال و عومرو عوساني كوري لهگه ليدا نيشيان كردوه
۲ - وه ستا حاجي مه لافهره جي تهنه كه چي بهرگو مرگه سووتاو خهلقه و شاگرد
حه سن و موحه ممدى كوري لهگه ل دهرويشي عهزه لوت پراو نيشيان لهگه ل دا
كردوه ...

۳ - وه ستا حاجي حمه عه لي تهنه كه چي ته نيشت حهامي شيخ مارف ...
خهلقه و شاگرد عوسان و به كرو تابه ري كوري نيشيان لهگه ل كردوه .

۴ - وه ستا محي دهرويشي تهنه كه چي بهرده مي خاني محي دگل . خهلقه و
شاگرد : ماحمودى چاومار و ته حمه دى موحه ممد شاگردى بوون .

- وه ستا حاجي قاله شه كه خوار مه بداني ماسته كه . خهلقه و شاگرد واحيدو
عه له شهل و حه مكلو شاگردى بوون .

۶ - وه ستا ته حه ره شي تهنه كه چي لاي خهلقه فهره جي كه بابچي به وه ..
خهلقه و شاگرد حمه ته فني برازاى و عه بودى و عهزه ي حه مي ته ولي و كه ري
عه به خره و حه مي مه لا شاگردى بوون .

۷ - وه ستا بله ي پيرؤت . خوار حاجي عه لي ماستا و نزيك قهيسه ري نه قيب .
خهلقه و شاگرد صالحى پيرؤتى براى به ناوبانگ به (كه ره ي تهنه كه چي)
لهگه ل جه لال كوري و مچه كه چل نيشيان بو كردوه ..

۸ - وه ستا مسته فاي تهنه كه چي نزيك مه لاعه لي صه حاف .. خهلقه و شاگرد محي
ديني غه ريبي زاواى و حه سن ره شيد ..

- ۹- وهستا ره حېم که یگیر: بهر ته سحابه سپی .
 فارس ناوېک شهریکي بووه ویشی له گهلدا کردووه ..
 ۱۰- وهستا نه حه ی مام ریش . خه لفه و شاگرد نه حه دموحه موه دو حه سه نه
 شهل و سه عید مه جید شاگردی بوون .
 ۱۱- وهستا نه حه د ی حاجی مه محمود خوار مه کته بی گوزیه . خه لفه و شاگرد
 نه نوهر و نه کره م و حه مه سوور شاگردی بوون
 ۱۲- وهستا فه نخللا شهل ته نیشته بله ی پیروته هه رخوی به بی شاگرد ...
 ۱۳- وهستا حه مه ی غه فوور: ته نیشته حاجی ده رویشی قه صاب . خه لفه و
 شاگرد نه جؤل و نه نوهری برای شاگردی بوون .
 ۱۴- وهستا نه حه د محی الدین: مه بدانی ماسته که . که ریمی برای ویشی له گهلدا
 ده کرد

۱۵- وهستا جه لال: بهر ته سحابه سپی .
 خه لفه و شاگرد: که مای کوری ویشی له گهلدا کردووه .

۱۶- وهستا هولا م: سایوونکه ران .
 هه رخوی به بی شاگرد .

سهرچاوه

عوهری وهستا محی الدینی ته نه که چی .

ئاسنگەر ئەنەكەچى بەكان

شىخ فەرەجى ئاسنگەر

١٨٩٤ ز - ١٩٥٩ ز كۆچى دەلى كەردۈر

شىخ ھەمىنى ئاسنگەر

سالى ١٩٠٠ ز لەدايك بۈرۈ

مەلا فەتەخ قادىر ئاسنگەر

١٩٠٠ ز - ١٩٧٠ ز كۆچى دەلى كەردۈر

حاجی علی نمناکی

دوکتی و ستا محی الدین هارنی نمناکی

۱۹۰۲ ز - ۱۹۷۲ ز کوچی دای کردوه

ناستگر خانہ کی کون

● بهرگڻ درووه کان ●

(خه ياقه کان)

(جلی کوردی ژنان و پياوان)

۱ - بهرگندروو حاجی په شیدي وه سمان چاوه ش خوار هوزه که ، که و او سه لته ی ده دووری ... مهي دگل خه لفي بووه ...

۲ - حاجی صالحی ده رویش سه مين قهيسه رنی نه قيب که و او سه لته ی ده دووری .

۳ - بهرگندروو حاجی عه زيزی ناغال قهيسه رنی نه قيب که و او سه لته ی ده دووری .

۴ - بهرگندروو فهره ج ففتاح چوار تابی قهيسه رنی وه سمان پاشا
۵ - بهرگندروو حاجی مه لا خالد خوار هوزه که ، قوماشی قاصونی فروشتووه سه لته ی ژنان و پياوانی دووړيوه ...

۶ - بهرگندروو همه سه عیدی همه ی حاجی بهر هوزه که که وای ژنان و پياوانی ده دووری ...

خه لفو شاگرد همه ی فهره جه فنی و همه ی توفیق و مه لا یاسین و همه ی میسری .

۷ - بهرگندروو سه عی مالې و منهوش : بهر هوزه که ، ثم پياوه باشرین که وای پياوانی دووړيوه ، به ناو بانگ بووه که وایه که به ۱۵ رۆژ ته و او ده کات هرخوی بهی شاگرد ...

۸ - بهرگندروو په شه ی که لاه که هه مو جوړه بهرگیکی ده دووری هرخوی له ماله و هیشی ده کرد ...

۹ - بهرگدروو حاجی پەتول قەيسەرى وەسمان پاشا ، تەنھا سەلتەى سيمدارى دەدوورى ...

خەلفەو شاگرد :كەرىم رەتووفى فەرەجە فەنى ، لەگەل ھەمە سەعیدى كۆرى .
۱۰ - بهرگدروو فەرەجى صالح قجول قەيسەرى وەسمان پاشا كولۆنجە وەك سوخمەى قۆلداربوو ، ناوداربوو و ئەستور بوو بەزۆرى ئافرەتى لادى لەبەرى دەکرد ... ئەم وەستايە سوخمەى ئافرەتى ناودارى دەدوورى لەگەل كۆرتەك بۆ پياوان .

خەلفەو شاگرد عەلى و عومەرى كۆرى لەگەل دەرويشى عاسەى زبە
۱۱ - بهرگدروو حاجى صالحى زەرىفى قەيسەرى وەسمان پاشا ، خەيات بازركان بوو . واتە جل و بەرگى حازرى دەفروشت ، لەگەل ئەوەش دا بازركان بوو

خەلفەو شاگرد خەلفە كەرىم ھەمەى مەلاھسىن .
۱۲ - بهرگدروو حاجى قادرى صالح قەيسەرى وەسمان پاشا ئەميش خەيات و بازركان بوو ..

خەلفەو شاگرد عومەرى كۆرى ئيشى بۆ دەکرد ...
۱۳ - بهرگدروو ھەى ھەمزاغا خوار ھەوزەكە « كەواى ژنان و پياوانى دەدوورى ھەرخۆى بەنى شاگرد .

۱۴ - بهرگدروو حاجى عەزەمىروو : خوار ھەوزەكە بەرامبەر ئەحمەدى وبراى ئەحمەدى بوو .. سەلتەى پياوانى دوورىو ھەرخۆى بەنى شاگرد .
۱۵ - بهرگدروو ھەمەى مەكىنە قەيسەرى وەسمان پاشا ، سەلتەى سيمدارى ژنانى دوورىو ..

خەلفەو شاگرد : كەمال و عومەرو عوسمانى كۆرى ئيشيان بۆكردوو ...
۱۶ - بهرگدروو سەعەى مەكىنە قەيسەرى وەسمان پاشا . ئەميش ھەر سەلتەى سيمدارى ژنانى دوورىو .

۱۷ - بهرگدروو قالە سەيل خوار ھەوزەكە : كەواى ژنانى دوورىو ھەر خۆى بەنى شاگرد .

۱۸ - بهرگندروو حاجی صالحی مه‌لکه‌ندی : قه‌یسه‌ری وه‌سمان پاشا . ئه‌مه‌ خه‌بات بازارپی‌بووه ، مراخانی ناوداری ده‌دووری ، به‌حازری ده‌یفرۆشته‌وه به‌خه‌لکی ده‌ره‌وه . عوسمانی کۆری ئیشی بۆ کردووه .

۱۹ - بهرگندروو حاجی مه‌لا مارف‌وو وئهره‌جانه‌ خپه : پینکه‌وه شه‌ریک بوون قه‌یسه‌ری وه‌سمان پاشا کورته‌کیان ته‌ذووری ، ناودار ، لوکه‌یان تی‌ته‌کر بۆ پیاوان له‌گه‌ل لبادی منداڵ .

۲۰ - بهرگندروو حاجی همه‌ده‌خپه‌ ناوده‌رگای قه‌یسه‌ری وه‌سمان پاشا ، خه‌بات بازارگان بووه له‌ لاه‌وئیشیان بۆ ده‌کرد ئه‌م به‌حازری ده‌یفرۆشته‌وه .

۲۱ - بهرگندروو قاله‌ کلتور : قه‌یسه‌ری وه‌سمان پاشا ... ئه‌مه‌ هه‌رکلتووری ژنانی دووریوه ، که بریتی بووه له‌کیسه‌یه‌کی به‌چکۆله‌ ژنان کلیان تی‌ ده‌کردو چاویان‌پی‌ ده‌رشت له‌ پری سه‌کجای ئیستا که .
حه‌مه‌ سه‌عه‌یدی کۆری ئیشی له‌گه‌ل‌دا ده‌کرد ...

۲۲ - بهرگندروو « ئی‌سمیل » : ئه‌مه‌ خه‌بات بازارپی بووه بۆیان ده‌دروو ئه‌م به‌حازری ده‌یفرۆشته‌وه ، به‌زۆری شه‌روال‌و مرادخانی فرۆشته‌وه ، خه‌لقه‌و شاگرد : صابروو برایم ومه‌جیدی کۆری ئیشیان له‌گه‌ل‌دا کردووه ..

۲۳ - بهرگندروو عه‌بدو للای حاجی صالحی مه‌لکه‌ندی : برای عه‌ی ئی‌سمیل قه‌یسه‌ری وه‌سمان پاشا ئه‌م پیاوه به‌س لبادی منالانی درووه ..

۲۴ - بهرگندروو وه‌ستا ره‌شید بانه‌ی : قه‌یسه‌ری وه‌سمان پاشا ، شه‌روال‌و مراخانی ناودارو ئی‌ناو له‌گه‌ل دروونی رانکوچوغه‌دا ..

خه‌لقه‌و شاگرد : خه‌لقه‌ ئه‌حه‌مه‌دی زاوای عوسمانی حه‌مه‌نادروو عوسمان سه‌یوانی و عه‌زه‌ی ده‌رویش گه‌مه‌و عوسمانی خه‌بات (گۆرانی بیژ) ....

۲۵ - بهرگندروو حه‌مه‌حسینی بانه‌ی : قه‌یسه‌ری نه‌قیب شه‌روال‌و مراخانی ناودارو ئی‌ناوی پهره‌وه ...

خه‌لقه‌و شاگرد : عوسمانی کۆری ئیشی له‌گه‌ل‌دا ده‌کرد .

۲۶ - بهرگندروو حه‌سه‌نی بانه‌ی : قه‌یسه‌ری وه‌سمان پاشا ، شه‌روال‌و مراخانی ناودارو ئی‌ناوی ده‌دروو . خه‌لقه‌و شاگرد عه‌به‌ بانه‌ی .

۲۷ - بهرگندړ ۱۱ عه باسی که ریمه مشکه قهیسهری غه فور ټاغا ، که وای ژنانی دروو . ثم پیاوه جه راجیش بووه . خهلفه و شاگرد حسین نه حمده علی لایووه .

۲۸ - بهرگندړو مهي می فنجان قهیسهری غه فور ټاغا ، که وای ژنان و لبادی منالانی ده دروو هه رخوی بهی شاگرد . ثم پیاوه کوتر باز بو ، زور کوتری جوانی له دوکانه کېدا راگرتبو لبادی منالان له سر شپوهی پالتو ناودار لوکه تی ده خرا .

۲۹ - بهرگندړو که ریم پهری : قهیسهری وه سېان پاشا که وای ژنان و پیاوان له گهلو سوخمه و مراخانې دروو ، جه لالی کوپری ټیښی بو کردووه .

۳۰ - بهرگندړو حاجی ټوپره خانه خړه : قهیسهری نه قیب ثم پیاوه هه موو جوړه جل و بهرگیکی ده دروو جه لالی کوپری ټیښی بو کردووه .

۳۱ - عارفی عهزه ده رویش : قهیسهری غه فور ټاغا که وای ژنانی ده دروو مېمه د ناوېک ټیښی له گهلو دا کردووه .

۳۲ - بهرگندړو حاجی علی عه باسی که ریمه مشکه : قهیسهری نه قیب که وای سوخمه ی ژنانی دروو ، هه رخوی بهی شاگرد .

۳۳ - وهستا ټمهي چه کوش ولیره قهیسهری وه سېان پاشا که وای سوخمه ی ژنان و چاکه تی منالان - ناودار . هه رخوی بهی شاگرد .

۳۴ - بهرگندړو مه جید رحیم قهیسهری غه فور ټاغا ، شهروال و مراخانې ناوداری ده دروو .

خهلفه و شاگرد حسین نه حمده علی ټیښی له گهلو کردووه .

۳۵ - بهرگندړو فهرجی ټمهي لاجو : که وای ژنانی ده دروو له مالی خوی دا .

۳۶ - بهرگندړ ۱۱ سعه ی کوڼا ټه لباس خوار هه وزه که که وای ژنان و پیاوانی ده دروو .

خهلفه و شاگرد : مچه سیس ټیښی بو کردووه .

۳۷ - وهستا خوله شل ټمهيات : مه زاد خانه که که وای سوخمه ی ژنانی ده دروو .

خهلفه و شاگرد : نه حمده (که رهی ټمهيات) ټیښی بو ده کرد .

۳۸ - وهستا حاجی علی همه دیز: قهیسهری نه قیب کهواو سوخمه ی ژنانی ده دروو. هر خوی بهی شاگرد.

۳۹ - علی همه پور: قهیسهری وهسمان پاشا. کهواو سوخمه ی ژنانی ده دروو. هر خوی بهی شاگرد.

۴۰ - وهستا همه ی مهلا: قهیسهری وهسمان پاشا. سه لته ی پیاوانی ده دروو. هر خوی بهی شاگرد.

۴۱ - وهستا فهتاجی سه لیم: قهیسهری نه قیب. مراخانی ناوداری ده دروو. هر خوی بهی شاگرد.

۴۲ - وهستا خالید: بازاری نهحه بچکول. تنها کهواو ژنانی ده دروو هر خوی بهی شاگرد.

۴۳ - وهستا کهریی جاو، خوشکهزای نهحه ی جاو. قهیسهری غه فور تاغا کهواو ژنانو پیاوانی دوور یوه.

۴۴ - وهستا رهشید باوکی همه یسقان: قهیسهری نه قیب چاکه تی لوکی منالانی ده دروو (کولونجه) هر خوی بهی شاگرد.

۴۵ - وهستا رهحانی بانه ی: خوار قوتابجانه ی گوته ی کوران. رانکو چوغه و شهروال و مراخانی ده دروو. خه لفه و شاگرد:

کوره کافی خوی ئیشیان بوکردووه. میرزا علی و میرزا سالح و وهستا موحه همه د.

۴۶ - وهستا مهلا سه عیده شهل: قهیسهری وهسمان پاشا. ثم پیاوه خه بیات بازاری بووه. هموو جوړه جل و بهرگیکی به حازری ده فروشت. مهلاعه بدولی کوری ئیشی بو ده کرد.

۴۷ - وهستا حاجی اعه بدوللای شالی: بازاری عه ی دگل. رانکو چوغه ی ده دروو:

خه لفه و شاگرد: همه ی کوری له گه ل کهمال همه فوره ج.
۴۸ - وهستا حاجی موحه همه دی سه لظه: قهیسهری وهسمان پاشا. ثم پیاوه

قوماشی فاصونی فروشته. وهسه لتهی پیاوان و ژنانی دروو. حاجی مهجیدی
زاوای لهگه لیدا ئیشی کردوو.

- ۴۹ - وهستا حاجی ئهحمدهی کهرم ئاغا: بهرحه وهزه که.
قوماشی فاصونی فروشته وه سه لتهی پیاوان و ژنانی دروو
۵۰ - وهستا حاجی نورلی کهرم ئاغا: خوارحه وهزه که قوماشی فاصونی فروشته وه
وهسه لتهی پیاوان و ژنانی دروو. کهریمی ره شهی ناسک ئیشی بو کردوو.
۵۱ - وهستا عه بهی مهلا ره شید: قه یسهری وهسمان پاشا. خه یات بازارگان
بووه، وانا جلی کوردی پیاوانیان ده دروو وه به حازری دهی فروشته وه.
بازرگانیش بووه. عومهری برای لهگه لیدا ئیشی کردوو.
۵۲ - وهستا عومهر دوو ونیو: قه یسهری وهسمان پاشا که واه سوخمه ی ژنانی
درووه.

هر خوی به ئی شاگرد.

- ۵۳ - بهرگندروو شیخ مهحمود: قه یسهری نه قیب.
که واه سوخمه ی ژنانی ده دروو. هدرخوی به ئی شاگرد.
۵۴ - بهرگندروو خوله ی گولناز: خوار بازاری ئهحه بچکول. بهرامهر
ئهحمدهی، که وای ژنانی ده دروو. همه بچکولی خوشکه زای ئیشی بو
ده کرد.

■ بهرگندروو مهحمدهی ره بانی: قه یسهری وهسمان پاشا که واه سه لتهی پیاوان
وکه واه سوخمه ی ژنانی ده دروو خه لفه و شاگرد: هدروو کوره که ی ئه وهره چانه
شه و قادر برسی لهگه ل شیخ محمدهی هدرسینو ئهحه نه بهرد دا.

- ۵۶ بهرگندروو عه بهی مهکینه چی: قه یسهری وهسمان پاشا سه لتهی پیاوان و
ژنان و که وای پیاوان و ژنانی ده دروو.
۵۷ بهرگندروو مام برای: قه یسهری وهسمان پاشا. که واه کورته کی ده دروو.
هدرخوی به ئی شاگرد.
۵۸ - بهرگندروو ره شهی همه سوور: قه یسهری وهسمان پاشا که واه سه لتهی
پیاوانی ده دروو. هر خوی به ئی شاگرد.

۵۹ - بهرگندروو صوفی موحه محمد: کۆلانی لای ئاستنگه ره کان ئهم پیاوه خهبات بازرگان بووه. ئهحمه دی کۆری ئیشی بو ده کرد.

۶۰ - بهرگندروو شیخ مسته فای پاراوی: قهیسهری وه سهان پاشا شهروال و مراخانی و کهواو سهلهی ژنانی ده دروو. خهلفه و شاگرد: شیخ ئهحمه دو شیخ عومهری کۆری ئیشیان بو کردووه.

۶۱ - بهرگندروو ره شه گاوار: قهیسهری وه سهان پاشا کهواو سهله و شهروال و مراخانی ده دروو.

خهلفه و شاگرد: برامو ته های کۆری ئیشیان بو کردووه،

۶۲ بهرگندروو غه فوری مارف مه کینه

۶۳ - بهرگندروو توفیق مارف مه کینه

کهواي پیاوان و ژانایان ده دروو.

۶۴ - بهرگندروو ئهحهی چۆره چیشته: ناو ده رکی قهیسهری نه قیب. سهلهی پیاوانی ده دروو.

سه رچاوه:

حاجی ئه وره جانه خپه ی خهباتو جهند خهباتیکي نر...

نرخي دروونی جل و بهرگی کوردی له سالی ۱۹۳۰ - ۱۹۴۰ رانکو چوغه

به شال و دروونه وه (۵ پوپه = ۳۷۵ فلس)

رانکو چوغه به شال و دروونه وه له سالانی ۱۹۴۰ - ۱۹۵۰ (۱۵۰۰ دینار)

رانکو چوغه به شال و دروونه وه له سالانی ۱۹۵۰ - ۱۹۶۰ (۵۰۰ دینار)

شهروال و مراخانی به قوماشی فاصونی ئینگلیزی و دروونه وه له (۱۹۳۰ - ۱۹۴۰)

(۱۰ پوپه ۷۵۰ فلس)

شهروال و مراخانی به قوماشی فاصونی ئینگلیزی و دروونه وه له (۱۹۴۰ تا ۱۹۵۰) ۲

دینار

شهروال و مراخانی به قوماشی فاصونی ئینگلیزی و دروونه وه له (۱۹۵۰ تا ۱۹۶۰) ۸

دینار

شهریوال و ستارخان به قوماش و دروونه له (۷۹۳۰ تا ۱۹۴۰) ۱۰ رویه ۷۵۰
فلس

شهریوال و ستارخان به قوماش و دروونه له (۱۹۴۰ - ۱۹۵۰) ۳ دینار
شهریوال و ستارخان به قوماش و دروونه له (۱۹۵۰ - ۱۹۶۰) ۸ دینار

خه‌یانی چاکه‌ت و پانتول

۱ - نه‌هی په‌سوولی قازی: قه‌یسه‌ری نه‌قیب.. زه‌مانی تورک به‌رگی
عه‌سکه‌ری درووه.

۲ - نه‌هی خاله‌له: لای صیدلیه‌ی شه‌وکه‌ت خه‌لفه‌و شاگرد:

ا - نه‌هی پوره‌خانم

ب - همه‌علی مه‌ده‌وش

ج - همه‌قاینه‌جه‌بی

د - همه‌علی صالح

ه - ئیسماعیل عه‌بدول‌پره‌حان

و - توفیق محی شه‌مام

۳ - مچه‌ده‌ری: قه‌یسه‌ری نه‌قیب.. خه‌لفه‌و شاگرد:

ا - عه‌به‌زیره‌ک

ب - وه‌ستا ره‌شید

۴ - وه‌ستا فه‌تتاح: به‌ر حه‌وزه‌که: خه‌لفه‌و شاگرد‌ه‌کانی:

ا - نه‌حه‌شیت.

ب - عه‌لی مه‌لا‌که‌رم.

■ - حمہ سہ عیدی خہ بات: بہرہ رکی سہ راشونئی کئی خانہ ی سلیمانی..
لہ پیش دا لہ ناو بازار، دوکانہ کی لہ خوار پڑھی کہری ہی ہہیری قہ صابہو»
ہوہوہ..

خہ لفہو شاگرد:

- میرزا علی

- قہ دووری

- خہ لفہ شیخ محمد

- جہ لالی حمہ ٹہ فندی

- ٹہ حمہ ہوشیار

- حسہ پڑش

- (جہ ہوور) .

ٹہ جہ بچکول

شیخ قادر

علی مہ مہند

وہ ستا توفیق محمد د .

قہ چہ دور

غہ فور ٹاغا

جہ لالی حمہ خہ

بلہ پڑش

حمہ ی ٹامینہ خان

نیراہم علی

وہ ستا واسیل پڑمی (گاور)

شاگردی بہرہ ستو وورہ

حمہ کاکہ پڑش

قالہ بچکول

کہ مالی مہ لیج

۶ - عەبەزىرەك، شەقامى مەولەوى بەرامبەر كىيىخانى زېۋەر: خەلفەو شاگرد: غەفور خومەيس، ئەنۋەر و جەمال و عومەر و حسە دەرزى خوشكەزى عەبەزىرەك..

۷ - حاجى غەفور: شەقامى مەولەوى، ئەنېشت كىيىخانى گەلاۋىز. خەلفەو شاگرد:

كەرىم ئاغا، شەيدا، عەلى حاجى مەجىد، پەشەى بەكر، حەمەى مەجىد، حەسەنى سەعەى. قالە بانەى..

۸ - حەمە سوور بەرامبەر قوتانجانەى گۈزەى كوران. خەلفەو شاگرد: ئەحە شېت، پەشەى بەكر، عەلى مەلا كەرىم، عەبدولى مەلا كەرىم، توفىق وەستا عەلى و بەكرى وەستا عەلى

۹ - كەرىم ئاغا: شەقامى مەولەوى ژىر حەمامى قىشلە.. كراس و يىجامەى دەدروو...

خەلفەو شاگرد:

ئەكرەمى حەمەى حاجى قادر

۱۰ - موحەممەد عەلى صالح: جادەى مەولەوى، ژىر حەمامى قىشلە لای فەقى رەشىدى قەشان خەلفەو شاگرد:

فەرەج ئىبراھىم. شېخ كامىل شېخ نظام. پەجىمى حاجى فەرەجى بانەى، عەزەى ئەحمەدى جۇلا.

۱۱ - حەمە عەلى مەدھۇش: شەقامى مەولەوى سەروو بانقەكەى ئىستا (ناوبراۋ يىجگە لە بەرگەدرونى شاعىرىكى ناسراۋىشە) خەلفەو شاگردەكانى:

عومەرى مەلا سەبىل. عەبدوللاى حاجى سەعید، نائب عەبدوللا. شېخ كەمال، عوسمان، فایەق، سەبىلى توفىق حەسەنە قوچ، مستەفا ئاغا. كەمال توفىق، ماجد. حەمە صالحى قادر شاربا ژىرى. جەمالى عەزىز. فایەقە سەبىل، قۇادى حەسنى حاجى وەلى. قۇادى خومەيس. بەكر ئەحمەد (شەھىد).

نرخى قانى چاكت وھانتول

لەسالاڧى ۱۹۳۰ - ۱۹۴۰ دروونى (۱۰) روپەبوو، بە قوماشەكەو بە سى دىنار
لەسالاڧى ۱۹۴۰ - ۱۹۵۰ دروونى ۲۵۰۰ دىنار بوو
لەسالاڧى ۱۹۵۰ - ۱۹۶۰ دروونى بە ۶ دىنار بوو

ئوتۇچى يەكان

شان بەشتانى بەرگىدرووكان دوكانى ئوتۇچى دانرا لەبۇ دابىن كىرەنى پىوئىتى لەو كەسانەى
دەيانرەيت ھەمىشە جەل وپەرگىيان بەئوتۇودان بىخەپنە قالىكى رىك وپىك و جوانترەو. بەم
پىوئەو لىستە ئاوى وىستا ئوتۇچى يەكانى شارى سلىمانى تۇمار دەكەپن.

- ۱ - وەستا عارف: شەقامى كاوہ تەنىشت صىدلىبەى شەوكت
- ۲ - وەستا جەمەزلە: بەرامبەر مۇطەم تارای ئىستا
- ۳ - وەستا عەلى مەلانىھەمد: صابونكەران
- ۴ - وەستا عەلى حاجى مەجىد: صابونكەران
- ۵ - وەستا عەلى وریا: بەرامبەر خەستە خانەى خوارەوہ شەقامى كاوہ
- ۶ - وەستا ئەحمەد رەحىم عەلى: صابونكەران
- ۷ - وەستا سابىلى ئوتۇچى: سووچى قوتابجانەى گۆرۈزە
- ۸ - وەستا قابەقە سەيلى: سووچى جەمامى قىشلە، مەولەوى
- ۹ - وەستا رۇوفى جەمەسوور: صابونكەران
- ۱۰ - وەستا غەربى ئوتۇچى: مەولەوى ژىرەمامى قىشلە
- ۱۱ - وەستا جەمال سەعید خەفاف: صابونكەران

عبدالطه كان ■ کوتال فروشه كان

(بازرگانه كان)

حاجی سافعی زمینی (کوتال فروش ■ عبدالطه)
۱۸۹۷ز - ۱۹۷۰ ز کوچی دوابی کردوه

حمه دهگیتی عبدالطه
۱۹۰۸ز - ۱۹۶۸ ز کوچی دوابی کردوه

کرم محمد پوری (عبدالطه)
۱۸۹۷ز - ۱۹۷۶ ز کوچی دوابی کردوه

حاجی مهلا مارلی کوتاڻی فروشی
۱۸۹۲ز - ۱۹۷۴ز کوچی دواڻی کردوه

حاجی لمحمد موسیفا
(موسفا لمحمدی چهگوش و لیره)

حاجی کمریمی قلای قجول
(کوتاڻی فروشی)

میرزا محمودی حاجی کریم (کوتاڻی فروشی)
۱۹۰۵ز - ۱۹۷۲ز کوچی دواڻی کردوه

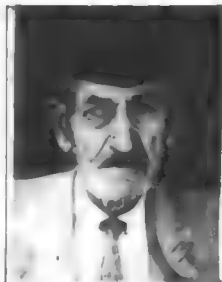
حامد سعیدی خلیات
۱۸۸۱ ز - ۱۹۶۶ ز کوچی دای کرهوه

حامد ساف سعید جولاً (کوتال لروش)
۱۹۰۶ ز - ۱۹۶۹ ز کوچی دای کرهوه

حاجی غفور عابدوللا (خیات)
۱۸۹۴ ز - ۱۹۷۴ ز کوچی دای کرهوه

حبه زیرهکی خلیات

حمده عملي مدهوش (شاعري ناودار)
سالی ۱۹۱۹ ز له دایک پوه

وینې دوکاتې وستا له حمده ی پانه یی له قهپه ری وسمان پاشا سالی ۱۹۵۶

لَیْقَه درووه‌کان

که سه‌سری نوینی کۆنی ناوماڵانی سلیمانی ده‌کرا شاکاری لَیْقَه درووه‌کان ده‌هاتمه‌و باد که له دامه‌زاندنی شاره‌که‌وه قۆلیان لی هه‌لمالیوه‌و پشتیان داوه‌ته به‌ر کاسهی وا لَیْرده‌دا ناوی چه‌ند لَیْقَه درووه‌یه‌ک تو‌مار ده‌که‌ین:

تَیپنی:

لَیْقَه دروو دۆشه‌ک‌و سه‌رین و لَیْقَه درۆست ده‌کات

- ۱ وه‌ستا حه‌مه‌ عه‌لی خه‌لر ئه‌فه‌ندی: وه‌ستا باشی قه‌یسه‌ری وه‌سیان پاشا
- ۲ وه‌ستا غه‌فووری سه‌عه‌ی چه‌مه: قه‌یسه‌ری وه‌سیان پاشا
- ۳ وه‌ستا ره‌شه‌ی مه‌مه‌ند: قه‌یسه‌ری وه‌سیان پاشا
- ۴ وه‌ستا سه‌عه‌ی حه‌مه‌ عه‌لی: قه‌یسه‌ری وه‌سیان پاشا
- ۵ وه‌ستا عوسانی ره‌شه‌ی مه‌مه‌ند قه‌یسه‌ری وه‌سیان پاشا
- ۶ وه‌ستا ئه‌حه‌ بچه‌کۆل: قه‌یسه‌ری وه‌سیان پاشا
- ۷ وه‌ستا حه‌مه‌ که‌ریم رۆسته‌م: جاده‌ی کاوه
- ۸ وه‌ستا عه‌باسی سولتان قه‌یسه‌ری وه‌سیان پاشا
- ۹ وه‌ستا نووری حه‌مه‌ عه‌لی: قه‌سه‌ری وه‌سیان پاشا
- ۱۰ وه‌ستا عه‌بدوللای حاجی فارس قه‌یسه‌ری وه‌سیان پاشا

دهلاکه کان

له ناو شاری سلطانی نه و سادا گه لیک دهلاک هه بوون له وانه:

- ۱ - وهستا عهبدوللا محمد سلطان
  - ۲ - وهستا نه مین محمد سلطان باوکی خاله عهبد
  - ۳ - وهستا محی الدین محمد سلطان
- هه ئه م سیانه پی یان ووتون سی برا دهلاکه که (زه مانی عوسمانی). بهرحه وه که ی ناوبازار شوینه که یانه
- - وهستا حسین قادر: شوینه که ی بهرام بهر قهیسهری وهسمان پاشا خهلفه که ی مهلا توفیق بووه
- - وهستا حاجی کهریم: شوینه که ی لای خانی خورما که بهرام بهر گو مرگه سووتاو.

شاگرد کهانی: قادر عهزیزو قاله ی هه باو

- ۶ - وهستا عهبدوللا (عهبه دهلاک) بهر نه سحابه سپی
- ۷ - وهستا عهبدوللا قوربانی بهر نه سحابه سپی
- ۸ - وهستا فرهج مارف عه مبه: بهردهم قهیسهری وهسمان پاشا بهرام بهر حاجی فهتاجی هه لواجی

خهلفه که ی: وهستا عهلی عارف دهلاک بووه..

- ۹ - وهستا یونس لال: شهقامی کاوه شوینی بازاری زانکو..
- ۱۰ - وهستا نه مینی وهستا نهحمه دی دهلاک: ناوبازار بهرام بهر وهستا فرهجی که بابجی

تایه ری کوری ئیشی له گه ل کردووه

- ۱۱ - وهستا حاجی مهلا توفیق: ناوبازار بهرحه وه که خهلفه و شاگرد: وهستا حسینی برای مهلا توفیق له گه ل صدیق کوری مهلا توفیق و قاله ی نه عه و نه حه

سوور

- ۱۲ وەستا حاجى مەحمود ئەحمەد: (حاجى مەحمودى ريش) شۈنەكەى
لەمەيانى ماستەكە ئەحمەدو برايمو رى وە عبدوللاكە ھەموو كۆرى خوين
ئيشيان بۆ كىردوۋە
- ۱۳ وەستا حاجى صابىرى كەركۈكل: بەرامبەر قەيسەرى نەقىب تەنىشت
بەكرى ريشى كەبابچى.
مەجىدو ئەمىنى كۆرى ئيشيان بۆ كىردوۋە
- ۱۴ وەستا عەبۇل: بەرامبەر قەيسەرى نەقىب تەنىشت وەستا ئەمىنى دەلاك
عەباسى كۆرى ئىشى لەگەل دا كىردوۋە
- ۱۵ وەستا ئەمىنى صابىر: تەنىشت عەبۇل دەلاك، عومەرى كۆرى ئىشى لەگەل
دا كىردوۋە.
- ۱۶ وەستا مەجىد صابىر: تەنىشت قەيسەرى نەقىب، تەنىشت وەستا مى
الدېنى تەنەكەچى جەلالى كۆرى ئىشى بۆ كىردوۋە.
- ۱۷ وەستا تۇفېق كە بەناۋبانگە بە (باۋە تۇفېق) بەرحەوزەكە.
رەفېق كۆرى ئىشى بۆ كىردوۋە.
- ۱۸ - وەستا قەزەرۇس: شۈننى وەستا مەجىدى دەلاك بەرامبەر شىخەى نقول
عەبدوللاۋرەئوۋف ئيشيان بۆ كىردوۋە.
- ۱۹ وەستا جەلالى دەلاك خوار ھەمامى قىشلە
- ۲۰ وەستا گەرەيت ئەرمەنى: لەئزىر ئوتىلەكەى مىرزا حسين.
كازەك شاگردى بوۋە
- ۲۱ وەستا سەيىد ھەكىم بەرامبەر قاپى چلى سىنەماى رەشىد
- ۲۲ وەستا سەلامى دەلاك: بەرامبەر سەيىد ھەكىمى دەلاك، قادىر كابانو
ئەنۋەرى خوشكەزى شاگردى بوۋن..
- ۲۳ وەستا كەرىم ئاغى ئەحمەد ئاغى چاۋېر بەرامبەر سىنەماى رەشىد،
تەنىشت ھەمەى زىنەلى چابچى..
- ۲۴ وەستا ئەحمەدى وەستا مەحمودى مى فەنجان: بەر ئەسحابە سېى.
ئىبراھىم فتح الله شاگردى بوۋە..

- ۲۵   وهستا عملی عارف: بهرحهوزه که:
 مهحمود کاکه بی و جهلالی توفیق چته شاگردی بوون
- ۲۶   وهستا کهریم پهسول: شهقامی مهولوی نه نیست نه وره جانی باته
- ۲۷   وهستا حاجی عارف ده لاک (عارفه لال) خوار گومرگه سووناو
- ۲۸   وهستا یونس: خوار گومرگه سووناو
- ۲۹   وهستا نه وره جانی مام له تیف: مهیانی ماسته که
- ۳۰   وهستا سهید خلیل: مهیانی ماسته که سهید خدری کوری نیشی
 بوکردووہ..
- ۳۱   وهستا شهوکت له صابونکه ران، بهرامبر چهوزه که..
- ۳۲   وهستا عارف: صابونکه ران، سهروو چهوزه که
- ۳۳   وهستا مهجید: صابونکه ران، خوار چهوزه که، که مالی کوری نیشی بو
 کردووہ
- ۳۴   وهستا همه ی عملی ده لاک، خوار مهکته بی گویزه ی کوران.
- ئیساعیل همه کهریم شاگردی بوو
- ۳۵   - وهستا سهعه ی بابزی ده لاک: بهرامبر خسته خانه ی خواره وه،
- ۳۶   - وهستا نه مجد ئیساعیل ده لاک: بهرامبر خسته خانه ی خواره وه. شهقامی
 کاوه ستار شاگردی بووه.
- ۳۷   وهستا عومهر صالح: بهرامبر حوشی سهرا
- ۳۸   - وهستا همه فده رج قادر: بهرامبر سینه مای سیروان بهرگه راجی همه ی
 فده جه فنی
- ۳۹   وهستا قاله ی نهعه   شهقامی مهولوی خوار پرده که

هندیکیش هه بوون ده سگتر بوون ده گه ران بهناو بازاردا وهک:

۱ - سهعه ده لاک

■ وهستا عملی وهستا چهسهن

۳ گیوه کهچهل

ههندی ده لاکی تریش هه بوون له مهبانه که له سه ر باگردین سه ری خه لکیان
ده تاشی، به تاییه تی خه لکی لادی.. ئه مانه هه رزانه تر بوون له دوکانداره کان.
هه ندیک لهو ده لا کانه خه ته نه ی مندالیان ده کر ■ له مالان به خویان و ترو تفاقیان و
شاگردیانه وه. ئه و کاته هه ر ده لا ک خه ته نه ی منالی ده کرد.. لهو ده لا کانه ش:

۱ حاجی که ریم

۲ سه عه ی ده لا ک (ده ستگی)

۳ وهستا فهره ج

۴ سه ید خه لیل

۵ مه لا توفیق

وهستا عملی عارفو هه ندی ده لا کی تریش.

نرخه سه رتاشین

سالی ۱۹۳۰ - ۱۹۴۰ له عانه به که وه تا دوو عانه

سالی ۱۹۴۰ - ۱۹۵۰ له ۱۰ فلسه وه تا ۵۰ فلس

سالی ۱۹۵۰ - ۱۹۶۰ له ۵۰ فلسه وه تا ۱۵۰ فلس

سه رچاوه: قاله ی حه باو و چه ند ده لا کیکی تر

دهلاکه کان

وېستا له رچ مهوروف دهلاك له ۱۹۴۶/۱۲/۱۶ز له نړېكې
تېمېني شست سالفېدا كړېځې دوايي كړدوه.

وېستا يونسې دهلاك
له ۱۹۸۳ز له تېمېني نړېكې هشتاو پېنچ
سالفېدا كړېځې دوايي كړدوه.

سېد خېليل (دهلاك)
۱۸۷۷ ز - ۱۹۸۱ز كړېځې دوايي كړدوه

وہستا مہجیدی دہلاک
۱۹۰۰ز - ۱۹۷۹ز کوچی دواپی کردوہ

سہید جہکیمی دہلاک

سہلام سائح فہتاح
۱۹۲۷ز - ۱۹۶۷ز کوچی دواپی کردوہ

حاجی کدریمی دہلاک

وفات علی دست گیر

توتن چیه‌کان

ئەمانەش توتن چیه‌کانی ناوشاری سلێانی بوون

- ١ - ئەحمەد صابر دەم نەخشین. بەرامبەر قەیسەری نەقیب. تەنیشت مەلا عەلی صەحاف.
- ٢ - حەمە چاوەش بەرامبەر حەوزەکە ی ناو بازار. تەنیشت عارف پرنۆی
- ٣ - مەلا ئیسماعیل بەردەزکی سەرا
- ٤ - ئیبراھیمی مەلا مارف ناوبازار: تەنیشت وەستا گورونی کەبابچی
- ٥ - فەتاحی مەلا مارف: ناوبازار: تەنیشت حاجیلە ی شەربەت
- ٦ - سالا سنوور: بەردەزکی سەرا
- ٧ - عوسمان ئەفەندی بەردەزکی سەرا
- ٨ - عەبدولڕەحمان ئەلگواوی بەردەزکی سەرا.
- ٩ - موحەممەد صالح سلێان: بەرخەوزە کە تەنیشت حاجی. فەتاحی حلواچی
- ١٠ - مەجیدی قالە ی حەمامچی بەردەزکی سەرا
- ١١ - مەلا موحەممەدو فەقی مەحمود شەریک بوون، بەرامبەر عەلی سوور، تەنیشت سێنەمای رەشید
- ١٢ - حەمە ی مەلا وەلی: ژێر ئوتیلی ئەوقاف بەرامبەر سێنەمای رەشید
- ١٣ - مەلا عەبدوللا تالیشکی: ناوبازار. تەنیشت حاجی فەتاحی حەلواچی
- ١٤ - سەید ئەحمەدی دایەنە کە: لای گومرگە سووتاو
- ١٥ - ئەحمەدی طە: بەرخانەقا
- ١٦ - صالحی پورە حەلیم: ناو بازار خوار وەستا گورونی کەبابچی
- ١٧ - شێخ مەحمودی توتنجی: پورەمیانی بەلەدی بەکە کە دوا ی شیت بوو، هەر هات و چۆی دوکانی دەکرد
- ١٨ - مەلا موحەممەد صالحی توتنجی نزیک مەبانی ماستە
- ١٩ - برایمی میرزا مارف: ناو بازار تەنیشت حاجی ئەحە کریسی قەصاب
- ٢٠ - حامیدی میرزا مارف: لای گومرگە سووتاو

۲۱ حاجی مهجید صالحی قاله سیا: بهرامهر سینه‌مانی سیروان نه‌نیشت خه‌لفه
ره‌شیدی که بابچی..

۲۲ - فقهیّ علیّ ماوه‌تی: لای مه‌یانی ماسته‌که

۲۳ به‌حیم ره‌شید صالح: نزیك مه‌یانی ماسته‌که نه‌نیشت مه‌لا موحه‌مه‌دی
توتنجی

۲۴ حاجی عه‌زیزی توتنجی: بهرامهر خه‌سته‌خانه‌ی خواره‌وه تائهم سالانه‌ی
دوایش مابور

تی‌یی: وه‌ختی خوی توتنجی به‌کان ئهم توتانه‌یان به‌کار ده‌هینا بو جگهر»

۱ بۆندار ۲ ره‌شوکی ۳ سامسون

هه‌روه‌ها توتنجی به‌کان زور به‌ی قامیشه جگهره‌و توتنه‌که‌یان ده‌دا به‌ئافره‌تان بو
تیکردن و پینچانه‌وه‌ی.. بوغچه‌به‌ك قامیشی جگهره = (۱۰) طوب هه‌ر طویلک
(۱۰۰۰) جگهره‌ واته بوغچه‌به‌ك (۱۰۰۰۰) ده‌هه‌زار جگهره» یان لی تیک ده‌کر به
۲۵۰ فلس، ده‌یاندا به‌ ئافره‌تی تر به ۲۵۰ بۆیان ده‌پینچایه‌وه... نرخی به‌ك جگهره
پولیک بوو (فلس)

سه‌رچاوه:

عه‌لی ده‌ده‌ی ساله سووری توتنجی

هه‌لواچى به‌كان

- ١ - شه‌يد ته‌حمه‌دى هه‌لواچى: خوار هه‌وزه‌كه‌لاى دوكانى ته‌حمه‌دى
- ٢ - حاجى هه‌ملان: جاده‌ى كاوه به‌رامبه‌ر خه‌سته‌خانه‌ى خواره‌وه
- ٣ - حاجى سه‌عيد: جاده‌ى كاوه به‌رامبه‌ر خه‌سته‌خانه‌ى خواره‌وه
- ٤ - حاجى قادر: ناوبازار لای شه‌وكه‌تى دانساز
- ٥ - حاجى غه‌ريب: ناوبازار لای په‌شه‌ى كه‌رىمى هه‌به‌ر
- ٦ - حاجى فه‌تاح: پيش هه‌وزه‌كه‌ى ناوبازار
- ٧ - شىخ نوورى: به‌ر ته‌سحابه‌ سپى
- ٨ - عه‌به‌كه‌ى هه‌لواچى: صابونكه‌ران
- ٩ - هه‌مه‌ مرادى هه‌لواچى: صابونكه‌ران

ته‌و شتانه‌ى كه‌ هه‌لواچى دروستى ده‌كرد

- ١ - هه‌لواى گه‌زو
- ٢ - هه‌لواى خاو
- ٣ - هه‌لواى شه‌كر
- ٤ - نقول
- ٥ - ماجومى
- ٦ - ره‌حه‌ ته‌لقوم
- ٧ - شام شه‌كر
- ٨ - شروب
- - تاعين
- ١٠ - كلكه‌ رېوى

- ۱۱ - جیالی (لوول دهکرا به قامیشهوه) ده سگپر دهی گیر
- ۱۲ - له بزینه
- ۱۳ - مه سکه ت
- ۱۴ - کونجی
- ۱۵ - گوجانی شه کر
- ۱۶ - په شمه ک
- ۱۷ - شه کر له مه

سهرچاوه: سهایلو کامیلی حاجی سه عیدی هه لواچی

کونال فروشه‌کان (بازرگان) و شوننه‌کانیان

- ۱ حاجی مه‌لا ئەمین: قەیسەری نەقیب
- ۲ - حاجی موحمەدی رەشان: قەیسەری نەقیب
- ۳ - فەرەجی رەشان: قەیسەری نەقیب
- ۴ - سەعی فەقی مەحمود: قەیسەری نەقیب
- ۵ حاجی صدیق: قەیسەری نەقیب
- ۶ میرزا دەرۆش: قەیسەری نەقیب
- ۷ شێخەلی: قەیسەری نەقیب
- ۸ ھەمە فەرەجی پاپاس: قەیسەری نەقیب
- ۹ ھەمە حاجی سالح: قەیسەری نەقیب
- ۱۰ توفیق حاجی ئەمین ئەحلی: قەیسەری وەسمان پاشا
- ۱۱ قالە ھەمە حاجی: قەیسەری وەسمان پاشا
- ۱۲ حاجی صالحی زەریفی: قەیسەری وەسمان پاشا
- ۱۳ حاجی مه‌لا مارف: قەیسەری وەسمان پاشا
- ۱۴ حاجی قادری صالح: قەیسەری وەسمان پاشا
- ۱۵ میرزا مەحمود: قەیسەری وەسمان پاشا
- ۱۶ - کەریمی قالە قەجول: قەیسەری وەسمان پاشا
- ۱۷ حاجی صالحی مەحمود: قەیسەری وەسمان پاشا
- ۱۸ سەید عەلی سەید مستەفا: قەیسەری وەسمان پاشا
- ۱۹ تایەر خەفاف: قەیسەری وەسمان پاشا
- ۲۰ ھەمەخان: قەیسەری وەسمان پاشا
- ۲۱ عومەر توفیق ئەمین ئەحلی: قەیسەری وەسمان پاشا
- ۲۲ نوری توفیق ئەمین ئەحلی: قەیسەری وەسمان پاشا
- ۲۳ حاجی ئەحمەدی ھەداد: خانی ئاغا فتح الله
- ۲۴ عەطا شالی: خانی ئاغا فتح الله

- ۲۵ ره‌ثووف شالی: خانی ئاغا فتح الله
- ۲۶ عومهری مه‌لا ئه‌مین: خانی ئاغا فتح الله
- ۲۷ ئه‌وهره‌جانی هه‌داد: خانی ئاغا فتح الله
- ۲۹ سه‌عه‌ رووسی: خانی ئاغا فتح الله
- ۳۰ ئه‌حمه‌د صالح جولا: پشتی قه‌یسه‌ری وه‌سمان پاشا
- ۳۱ سه‌عه‌ بانه‌ی: به‌رحه‌وزه‌که
- ۳۲ عومهر غه‌فوور پشتی قه‌یسه‌ری وه‌سمان پاشا
- ۳۳ - حاجی ئه‌حه‌چبیر: به‌رحه‌وزه‌که
- ۳۴ همه‌ی که‌ریم ئاغا: خانی تازه
- ۳۵ حاجی نووری په‌شه‌ی همه‌ال: نزیک ئاسنگه‌ره‌کان
- ۳۶ شه‌ریقی فاصون فرۆش: به‌رحه‌وزه‌که
- ۳۷ ئه‌حه‌ی سه‌عه‌ بانه‌ی: خوارحه‌وزه‌که
- ۳۸ همه‌ غه‌ریبی حاجی صالحی زه‌ریقی: ده‌ره‌وی قه‌یسه‌ری وه‌سمان پاشا
- ۳۹ توفیقی که‌ریم ئاغا: ته‌نیشته‌ خه‌لفه‌ فه‌ره‌جی که‌بایچی
- ۴۰ - فه‌تاح په‌شید: جاده‌ی مه‌وله‌وی
- ۴۱ - همه‌ صالحی مه‌حموودی ئالیه‌ند: به‌رامبه‌ر خه‌سته‌خانه‌ی خواره‌وه جاده‌ی کاوه
- ۴۲ - حاجی عه‌لی حاجی که‌ریمی غه‌واص: قه‌یسه‌ری وه‌سمان پاشا
- ۴۳ ره‌سوول ته‌گه‌رانی: قه‌یسه‌ری وه‌سمان پاشا.
- ۴۴ - همه‌ فه‌ره‌ج شالی: خانی ئاغا فتح الله.

سه‌رچاوه:

همه‌ی حاجی صالحی قادری همه‌ماچی:
بازرگان له‌قه‌یسه‌ری نه‌قیب

دهسگيره کافي ناو بازار

و

هه ندى پياوى سهير

۱ خهليفه به نه خوښ (به نه خوښ فروش).. به فیکه تووړه ده بوو پي يان دهوت خهليفه بو تووړه ده پي کي ده لي له گه ل تومانه؟ ده ی وت: فیکه ی خوښ دووړو دريژه ده يناسم..

۲ سه ی شريف: ثم شتانه ی ده فروشت و ده بدا به شانیا وهاواری نه کرد و ه کو تاهو ده رگابه... ■ نهو قه ره ويله به... ■ نهو قه نه فیه تاهو په يژه به... تا نهو پله په يژه به... تا نهو قومری به..

۳ محه ی شیر فروش.. تووړه ده بوو به (شیرو ناو محه ی گه و او)

۴ توفيق تاغا (نه و زاد) که سه رخوش ده بوو ثم گورانی به ی دهوت: (نه گله... نه گله... خطوه... خطوه... به دهم جرته وه نه مه ی دهوت) (گهرمه شامی فروش بوو) له کو تاي دا به عه ره ق مرد

نه وړه حماني عمله ی: ثم شتانه ی دهوت (تانه ی خوښ نازانی چی به؟) حب الحياه نه مرو... عه ييکی هه به تیری لی ناخوی

۶ نهحه ی جاو: حه لوا فروش: پياو يکی قسه خوش بووه

۷ - مه لا موعيني قاوړمه فروش له ناسراوه کان..

۸ - مچه حاجی: پاقله ی وشك له زستانا... پاقله ی تهر له به هارا له هاوينا خه يارو تر وزي ده فروشت

۹ مام حه سه ی کلاو فروش ده ی وت: ثم کلاو به سه د فلس پي يان دهوت نه ی به ۱۰ فلس ناي !! توړه ده بوو و ده ی وت تو کلاو کړنيت کلاو نريت..

۱۰ - عه لی مار (کو به فروش) ده ی وت عال العال کو به ی چه ورو نه رم.

۱۱ نه له تورکه (ليکي ستیک و عه مبه ر وريد) ی ده فروشت له لافاوی ۱۹۵۷ دا له پيرمه سوور خنکا

۱۲ - نه ميني ميتو (پاقله فروش، کنگر له به هارا له زستان دا شيلم فروش بووه، زور قسه خوش بووه)

- ۱۳ بله بهار - (به هاوین دۆنلرمه‌ی ده‌فروشت له‌زستان دا شیلیم به‌ترش)...
 ۱۴ مه‌جی‌ی هیلکه‌فروش - (سال دوانزه‌ی مانگ هیلکه و ترشیانی ده‌فروشت به سه‌وزه‌وه زۆر به‌ناوبانگ بوو، به‌له‌زه‌تیش بوو. باوکی جه‌بار) هاواری ته‌کرد (نان و هیلکه و ترشیانه)
 ۱۵ - ئهم کۆمه‌له (صالح و ره‌شه سه‌ر. سه‌وزو ده‌رویش حسین له به‌هاردا ده‌له‌مه‌یان ده‌فروشت، له هاوین دا به‌فرو دۆی سارد وه له‌زستان دا هیلکه و ترشیات.
 ۱۶ همه‌و به‌گی هه‌ورامی: ده‌ی وت (ئوه کلاش ئوه ره‌هه‌نار)
 ۱۷ میرزای حه‌لوا فروش (له‌به‌ره‌ترین خانه هه‌ره کۆنه‌که‌دا حه‌لوا ده‌فروشت خه‌لك ده‌چوون حه‌لوا لی‌بکرن بو ئوه‌ی گورانیان بو بلیت...)
 به‌ترین خانه هه‌ره کۆنه‌که ئه‌و به‌ترین‌خانه‌یه که ئیستا جی‌ی عه‌لوه‌یه..
 ۱۸ مام سایل... ده‌ی وت: ئوه تاکه.. جووته... لیه... قران
 ۱۹ شه‌ری ده‌نکه کوله‌که: ده‌نکه کوله‌که‌ی ده‌فروشت له‌ناو قیره به‌قیکا زۆر به‌ناوبانگ بوو، ته‌نانه‌ت هه‌تاکو خه‌لکی ده‌یان وت:
 ده‌لی‌ی شه‌ری ده‌نکه کوله‌که‌ی...
 ۲۰ عوسانی نه‌مان:
 ده‌ی وت ئوه سوپجگه‌ری نه‌گیراوه، می و جگه‌ره‌که‌ی ده‌کرد به هه‌ردوو قۆلبا و به‌ناو بازارا ده‌گه‌را...
 ۲۱ همه‌که‌چه‌لی سه‌روویی ده‌ی وت: (ئای که‌له قاج و قوله‌که‌ی بۆمبایه) سه‌روویی و زمان و که‌له‌که‌ی ده‌کرده ته‌شتیکه‌وه ده‌ی خسته سه‌ر سه‌ری...

دەسگىرى كۆلەنەكان

- ۱ - مام ئەحمەد (... ئەو ئەليرەمى رەشكە ..
(ئەليرەمى كۈنجى: ئەو ئەليرەمى شىلى)
- ۲ - خولەي رۈستەم: (ئەو خاۋلى وپۇنەشمىن، ئەو جاجم و بەرمال ..
چىنى و فەخفۇرى ...)
- ۳ - دەرۈش كەرىم: (بەزستانان خىلى دەفروشت .. ئەوئى كە ئەپچرا
بەقامىشمەو لە ھاۋىندا دۈندىرمەي دەفروشت ..
- ۴ - كەرىم و پاشا دوو براۋون ... بەكۆلەو دەگەرەن بە كۆلەناندا ... مائىك
دەمارە توتقى ئى دەمارى ئى بىفروشى .. ھەر ئەشيان وت كەوشە كۈن .. كراسە
كۈن .. دەرۈش كۈن چاكەتە كۈن ... كەوا كۈن ...)
- ۵ - كۆمەلىكى گەرمىانى ھەبوون، بەسواری كەرەو دەگەرەن بە كۆلەناندا
دەيان وت: (مائىك گەلە سەرى بۈي ئى كرى .. ھاي گەلە سەر .. ھاي گەلە سەر ..
گلى سېسى تايەنى بۇزنان .. دەبانكىرى بۇ سەرشتىو جل شتى).
- ۶ - دېسان كابرەكى گەرمىانى ھەبوو، بەكۆلەكەو دەگەرەن بە كۆلەناندا
دەي وت: ھەيىچى كەركوك ... بەكار دە ھىترا بۇ نان و كۆلەرە بەرۈن لەگەل
رەشكەو شىلى تىكەل دەكران ..
- ۷ - ھەبوودى: (قۇرى شكاۋى چاك دەكرەو» بەتەنەكەي براو ئەلقاۋەتلى) ئەم
پاۋە پالەۋان بازى و يارى دوۋمىلى دەكرد ..
- ۸ - جەمىيە سورە شان خوار (دۆل كوت) ئەمە بە مالاندا دەگەرەن ساۋەرۈو
چەلپۈكى دەكوتا ...
- ۹ - نەعەتەر: لىكەو لىرەي دەگەرەن بەمالاندا ...
- ۱۰ - بىلەي باقى نەوت فروش .. دەي وت: نەوت بەتەنەكەو بەگالۈن ...
- ۱۱ - ھەل لوۋنە نەوت فروش .. بە ھەرەبانەكەي بچوك خۋى زاتى دەكېشا ..

۱۲ - مام رەسول باۋىكى كەرەى نەوت فرۇش... نەوتى دەفرۇشت بەنەنەكو
گاڭزىن، غەرەبانەيكى بېكۆلە بەدەستى خۇيان پايان دەكىشا لەگەل كەرەى
كوپرىا...

۱۳ - عەلۇل بەقاپ نەوتى دەفرۇشت خەلک بۇ قوتىلەو چرا بەكارپان دەهینا
هەموو شىتک بەدار دەكرا نەوت بەس بۇچرا بەكار دەهینا.

۱۴ - حەمە چەقەل: (نەوت فرۇش) بەغەرەبانەيكى بېچووك بەدەستى خۇى
راى دەكىشا..

۱۵ - سەعە رېش (ئەمەرۇن فرۇش بوو، بەهیزە بەمالاندا دەگەرا) نەرازووى
چەرميان بەكار دەهینا بۇ كېشانی..

۱۶ - صۇقى موخەمد.. دەى وت: (ئەو لەفكە... ئەو لەرە... ئەو نۆكوگولە
بە رۇزەو دەنكە كولەكە ئەو كورە ئەو مەقاش).

۱۷ - مام رەسول: (دەى وت ئەو لەفكە ئەو لەرە)

۱۸ - دۆمەكان دەگەران بەكۆلانىاندا دەيان وت: بېشىت بە پەرۇ... بەدەرزى
بەشانە ئەم پەرۇيانەيان كۆ ئەكرەووە بۇ ژىرى كلاش بەكارپان دەهینا.

۱۹ - ھەروەھا كۆمەلېكى تېرىش بەكۆلانىاندا دەگەران شاتوو و بەلالۆكيان
دەفرۇشت بەجيا دەيانوت:

شاتوو دەرمانە

بەلالۆك دەرمانە

ھەروەھا: فەرىكەيە نۆك، سەوزەلەيە نۆك

۲۰ - چەند كەسىكى تېرىش ھەبوون بەكۆلانىاندا دەگەران بە تورەكەيەكەو،
دەيان وت: مالى زەرووبىگرى (كەرمىكى) پەش بوو لەبەھاردا خوتىنى پىسى
دەمى.

۲۱ - مام ئەولى سەنى: لەبەرچەندە ماسى دەگېرا بەكۆلانىاندا دەيدا بەكۆلیدا
ھاۋارى دەکرد: ماسى ھەى ماسى..

۲۲ - مام پەمەزانی ماسى فروش (ماسى لەبەرچنەدا دەفروشت بە كۆلانیاندا،
 ھاواری دەكر # ماسى ھەى ماسى.. ھەموو كاتىك عەينەكىكى قەبائى لەچاودا
 بوو).

۲۳ - مالى چەقوى يىت تىزى كاتەوہ... دوو كەس بوون

۱ ھەمە ھالھى غەفوور چاوەش

۲ رەسوول ناويك بوكانى بوو..

۲۴ حاجەت سېى ناكەنەوہ حاجەت، ئەمانە بەكۆلانیاندا دەگەرەن

بەگونەبەكەوہ بۆكۆكردەنەوہى مەنچەل و حاجەتى مەس بۆ سېى كۆردەنەوہ. دوائى

كەسپیان دەكردەوہ دەيان ھىنايەوہ بۆ مالىكان ئەمانە.

۱ رەشە كۆي

۲ - ھەسەنە خېرە

۳ ھەمە پەشى

۴ - شىخ عەزىز

چەند كەسكى تىرش دەگەرەن بەكۆلانیاندا بۆ ئەم جۆرە شتانە ھاواریان

دەكرد:

۱ مالى باراشى يىت

۲ مالى لۆكەى يىت بۆى شى بکەينەوہ (ھەلاج)

۳ سەوزەوگەل پانەكەوہ (بەپارەو بەنان)

۴ تەشى. تىرۆك، شانە

- گلە سېى بۆ تەراوى ديوارى گل

۶ وردە والە فروش... (چەرچى)

ده سگپری ژنان

- ۱ نامه‌ی چه‌قاله به‌کوتبک‌هوه به‌مالان دا ده‌گه‌را چه‌قاله و گویری سوپرو قه‌زوانی سوپری به‌مالاندا ده‌فروشت، کویریش بوو به‌گوچانیک‌هوه ده‌گه‌را..
- ۲ دایکی صه‌باح: لفکه‌ی ده‌فروشت.. به‌دایکی صه‌باح توره ده‌بوو
- ۳ باجی هاتم: ژنی به‌رسینه‌ماکه یاپراخ و پاکه‌ت و قاورمه‌ی نوکی ده‌فروشت.
- ۴ پوره مه‌ستان، کلّاو فروش
- ۵ نه‌نه‌خاتم: کلّاو فروش
- ۶ - مریم‌ی حمسه‌نملی کلّاو فروش دایکی مه‌لولود مریم
- ۷ نه‌نه‌یستی: قه‌زوان فروش
- ۸ مه‌نیجه دوم (بنیشت فروش)

کول گیره‌جوله‌که‌کان (ده‌سگیره‌کان)

- ۱ ئوسو (ته‌گه‌را به‌کولانانا ته‌خته‌یه‌ک به‌به رکوشه وه زه‌میله‌یه‌ک به‌ده‌سته‌وه بازنی شووشه‌ی ره‌نگاو ره‌نگی ته‌فروشت).. ئه‌و کچه‌ی ته‌یکیری و نه‌چوایه به‌ده‌ستیا صابونیان لی‌ته‌دا
- ۲ وه‌یسه‌ی کوتال فروش (کوتالی ته‌دا به‌شانیا به‌خویو به‌قه‌ستیکه‌وه) ههر چیکی ده‌ست بکه‌وتایا ته‌یدا به‌عهرق و ته‌ی خوارده‌وه و جزئی لی‌ته‌دا به‌قه‌د طریک ده‌نگی ته‌هات
- ۳ - جریوه: کوتال فروش بوو ته‌گه‌را به‌کولانانا به‌خویو به‌قه‌ستیکه‌وه (مثالان دوای ته‌که‌وتن بیان ته‌ووت (هزجریوه جریوه جریوه) (لایه‌کی گونت ته‌قیوه) ته‌ویش ته‌بووت لاکه‌ی که‌ی به‌قوزی دایکتان
- عه‌زه‌ جوو: کوتالی ته‌دا به‌شانیا به‌قه‌ستیکه‌وه ته‌گه‌را به‌کولانانا
- ۵ - سیوه: ته‌ویش کوتالی ته‌گه‌را به‌کولانانا

دهست گیره‌کان

عزلیقه‌ی پنه خونین

سید شریف

مجه حاجی

۱۸۹۴ز - ۱۹۸۶ز کونجی دواپی کرد.ره

مه‌جید مه‌لا نادر
(باوکی جه بار)
۱۹۰۵ز - ۱۹۶۸ز

مام ب‌سورون س‌عیدی نموت فروش
۱۸۹۰ز - ۱۹۵۸ز کونجی دواپی کردوه

قاسره فروزشی دست‌گیر

نوره‌حماتی مح‌مدایی
سالی ۱۹۰۷ز له دایک ■■

شەرىت چى و ماستاۋ فروشەكان

شەرىت چى يەكان لە بەھارو ھاوین دا «شەرىتى» مېۋى رەشيان دروست دەکرد لەناو دوكانەكانىدا، دەيانكرده شووشەى گەورەى تايەنى يەو، لەسەر مېز دايان دەناو پەرداخى گەورەو بچوك بە دەورى دا ريزدەكرا.

بەفرى گۆرۈشەيان تى دەكر «بۇ سارد بوونە بۆيە سەر مېزەكە تاشە بەفرى لەسەر بوو، جار جار بەمشار كلۆيەكان لى دەكردهو، دەيانكرده ناو شووشە شەرىتەكە وە جارو بارىش دەسگېرە دەيگىرا بەناوشاردابە بازارو كولان دەگەران شەرىتەكەيان دەكرده كووبەى شىنەو. دەسگېرەكان قايشى تايەنى يان دەبەست، شۆپنى پەرداخى ئىدا بوو، ديسان مەتارە ئاوبىشان بەكار دەهينا بۇشتى پەرداخەكان، دەسگېرەكان بەگەلى جۆر ھاوارى شەرىت فروشتىيان دەكرد تاوەكو زوو بۆيان بفروشرى وەك:

× خەستەو خورەى نايە...

× كەللە تەزىنە... عىللەت پەرىنە.. ئەم شەرىت چى يانە لەپال شەرىتەكەش دا بەفرىشان دەفروشت. مەلکەندى يەكان چەند تاشە بە فرىكيان بۇ دەخستن. خوى يان پيو دەكر تاوەكو زوو نەتوينەو وە ئىشەكەى خويانى پى رالى بکەن ئىنجا گوپنى يان دەدا بەسەرى دا بەمشار كلۆكلۆ جيايان دەكردهو بەتايەنى لەئىواران دا ھاواريان دەكرد كلۆى بەفر بەعانەك (۴ فلس)... ئەم شەرىت چى يانە پەرداخى گەورەو بچوكيان بەكار دەهينا.. لە سالانى چلەكانا پەرداخى بچوك بە دوو فلس بوو گەورە بەعانەك. بەلام لەپەنجاكان دا پەرداخى بچوك بە ۵ فلس بوو گەورە بە ۱۰ فلس بوو.

ئەم شەرىت چى يانە ھەندىكيان لەزستاندا شىلمى كولاًويان دەفروشت، ھەندىكى تريان كاسبى تريان دەكرد..

شهر بهت چي يه كان و شوينه كانيان

- ۱ - نه چي کړنوو..
ته نښت خه لږه فره جي که بابجي، نزيك قه پسرني نه قيب
- ۲ - حاجيله ي شهر بهت:
خوار مه يداني به له دي يه که، بهرام بهر قاله ي کامه لا..
- ۳ حاجي غفوري شهر بهت چي:
خوار مه يداني به له دي يه که، بهرام بهر حه مهي وه ستا صالح ي نانه وا
- ۴ خوله سته ي:
بهرام بهر حه وشي سهر، لای يه حيا نه فنه دي پر ه سام..
نه له سته ي:
- برای خوله سته ي، لای مزگه وتي حاجي حان
- ۶ مام سعيد:
بهرام بهر سهر
- ۷ دهرويش ره حيم:
له گه ره کي صابون که ران.
مام سه عي شهر بهت چي خوار حه مامي سوور هت

■ سگيره کان

- ۹ که ره ي شهر بهت، نه م پياوه که ربوو دوو کاني هه بوو، خوار (حه مامي سوور هت) له وي دروستي ده کردو به ناو بازار دا ده ي گيرا. ناوي نه م که ره ي شهر بهت ته نښته ش له سهر زماني خه لکي يه...
- ۱۰ سه عي قاله باو کي ساله شيت
- ۱۱ حه م که ريم

ماستاو فروشه‌كان

ئەم ئاقەش كاسى سەرەكىيان ماستاو فروشتن بوو. لەبەهارو ھاوین دا چەند مەركانەپەكى شىنى گەورەيان دا دەنا ھەندىكى بۆ ماستە فروشتن و ئەوى تىرشى بۆ ماستاو تياگرتنەو.

مەركانەكانيان پىر دەكرد لەبەفر.. زۆركەس دەچوون بۆ ماستاو خواردنەو، كاشى شىن و كەوچكى داریان بەكار دەھىتا.. ماستاو فروشه‌كان... زۆرجار ماستاويان دەنارد بۆ كەباخانەكان و دوكاندارەكان.

ئەمانىش وەك شەربەت چىپەكان بەفرىشان لەپال دا دەفروشت ھەندى لەم ماستاو فروشتانە دۆشيان لەپال دا دەفروشت. لەزستان دا ماست و ھەنگوین و دۆشاو و ترشياتيان دەفروشت.

ماستاو فروشه‌كان

- ۱ مەلا محى الدينى ماستاو..
- خوار بەلەدىيەكە، تەنىشت قالەى كەمەلا...
- ۲ دەرویش سەعید..
- بەرامبەر خانى مېوزەكە... خوار ئەحمەدى
- ۳ عەزەى ماستاو: خوار ئەحمەدى
- ۴ دەرویش عەزیز: بەرخانە سووتاو
- ۵ ئەحە شاھ: بەرخانە سووتاو
- ۶ حاجى عەلى ماستاو: پشت مژگەوتى شىخ محمدى ئالاكى خوار پەشەى كەرىمى ھەپەر
- ۷ عوسمانى ماستاو: خوار مەيدانى بەلەدىيەكە « لەبەردەم قەيسەرىي نەقىب دا.

۸ حاجی کریمی شمعپار: صابونکهران بهرام بهرحه وزه که دۆو ماستاوی ده فروشت.

۹ ره سوله گوج: بهرده رکی سهر

۱۰ - ئەله میشاوی: لای مەبدانی ماسته که ئەم کابرایه هەر دۆی ده فروشت، چەند مەرکانە یەکی دانابوو پری ده کر ■ لەدۆو به فر به لام میشینکی زۆری پێوه ده نیشتهوه، هەر لهوهوه ناویان نا ئەله میشاوی. ئەلین غولام حسین شیرازی (میجهرسون) پیش ئاشکرا بون و هاتنی ئینگیز بۆ ئەم شارە برادهری یەك بوون ■ شەرەجینۆیان لە نیوان دابوو.

ئەو دەمە ی که ئینگلیز لە سلطانی دا جینگیر بوو میجهرسون بووبه حاکمی سیاسی سلطانی جارێک به بهرگی ره سمیهوه ده چینه ناو بازار له بهردهم دوکانی ئەله میشاوی دا دهووستی، به کوردی لێی تۆره ده بیت و جینۆی پێی ده دات، ده لیت قوماشی سهی به کار بینهو پاك و خاوین به ؟ ئەگینا چه پست ده کهم. دوا یی له یەك ئاشکرا ده بن ئەله میشاوی به ئاره زووی خوی جینۆه کانی پێی ده داتهوه.

ئەم به سهر هاته له دەم زۆر پیره میردی. ئەوده مهوه ■ بیستری و ده گپر پتهوه.

شهرینچی و ماستاو فرۆشه‌کان

حاجیهی شهریت
 ۱۸۸۱ ز - ۱۹۶۳ ز کۆچی دواپ کردو

حاجی هادی ماستاو
 ۱۹۰۰ - ۱۹۷۴ ز کۆچی دواپ کردو

حاجی هه‌لووری شهرینچی
 ۱۸۹۷ ز - ۱۹۷۲ ز کۆچی دواپ کردو

خوله ستهی
شهره‌نچی

مام سهید — خورشید (شهره‌نچی)
۱۹۰۰ ز - ۱۹۷۵ ز کوچی دواپی کردوه

همه‌زی ماستاو (ماستاو فروشی)
۱۹۰۲ ز - ۱۹۶۷ ز کوچی دواپی کردوه

سەققاكان

وھختى خۇي پېش ئەۋەي بۆرى ئاۋ يېتە شارەۋە يان كە ھاتوۋە نەگە يىشتۇتە ئاۋ بازارو گۆزەرەكانو قەيسەرى بەكانو . دوكاندارەكان، پېۋىستيان بەئاۋ ھەبوۋەلە ھاۋىن دا بۆ ئاۋرېشېن . ۋە نانەۋاكان بۆ ھەۋىر شېلان بەكارىيان دەھېئا، چەند كەسېك ھەبوۋن لەئاۋ بازاردا پىيان دەۋتن (سەققا)، ئەمانە ئاۋيان دەكىشا بۆ بازارو گۆزەرەكانو قەيسەرى بەكان بۆ ئاۋرېشېن ۋە بۆنانەۋاكانو دوكاندارەكان بە ھەفتاتە پارەيان دەدانى، ھەركەس بەئارەزوۋى خۇي . ئەۋ شۇئانەي ئاۋيان لى دەكىشا نىزىك بوۋن لە بازارەۋە ۋەك :

- ۱ - مائە ماسى بەكە . شۇئى گەپراجى جوانرۇ
- ۲ خانە سوۋتاۋ : شۇئى گەپراجى گەل
- ۳ مزگەۋى : خوڭخانەكان
- ۴ - مزگەۋى شېخ يوسىف
- ۵ مزگەۋى شېخ موحەممەدى ئالاكى
- ۶ - ھەۋزەكەي ئاۋبازار، زەمانى مېچەر سۆن ئەم شۇئانە ھەموۋ ئاۋى كارىز

بوۋن لەپېشدا بەكۈنە دەيان ھېئا؛ پاشان بەكۈنەۋ تەنەكە دۋايى بوۋى تەنەكە .
سەققاكان :

- ۱ حاجى فەتاح سەققا - بەكۈنە
- ۲ - ئەھى نەبى - بەكۈنەۋ تەنەكە
- ۳ - قالەي سەققا - بەتەنەكە
- ۴ - غەزەبۆن دېن - بەتەنەكە

ههروه‌ها له‌ناوبازاردا دوکانداره‌کان شاگرده‌کانیان ده‌نارد شه‌ربه‌یان پر ده‌کرد
له‌ئاو، بۆ ئاوخواردنه‌وه، له‌و کاریزانه‌ی به‌و مالانه‌دا ده‌رویشتن که نزیک بوون
له‌بازاره‌وه وه‌ک:

- ١ - مائی ئەمینی عه‌تار
  - ٢ مائی حاجی مه‌حمودی ئەولاً سوور
  - ٣ - مائی مینه‌ی مه‌لا ئیبراهیم
  - ٤ مائی سه‌عه‌ی فه‌قی مه‌حمود
  - ٥ - مائی حاجی صالح
- وه‌چهند مائیکی تر

چارچی په کان

نمانه سمر به شاره وانی بوونو موچه خوږی شاره وانی بوون وه هممو
ناگاداری به کی میری یان بلاو ده کرده وه ، به هاوار بوخه لك له ناو بازاره کانی شاری
سلطانی دا ، وه هر شتیك ون بیوايه له منال وپاره و ئالتونو زیر ، وه یان که ریتك
به باره وه ون بیوايه ناگاداری خه لکیان ده کرد به چار وه نو که سهی نهم شتانه ی
بدوزیا به ته وه خه لاتیان ده دایه .

چارچی په کان نمانه ی لای خواره وه بوون

- ۱ - توفیق شلك
- ۲ - صالحه نریل
- ۳ - محانی موختار
- ۴ - صالح میراو
- ۵ - صالح مصطفی به ناوبانگ به صالح ماژورره
- ۶ - حه مهی باقی

سهرچاوه

- ۱ - عومهری نهمان
- ۲ - عهلی ده ده

سه عاتجی به کان

- ۱- میرزای سه عاتجی له خانی حاجی سه عید تاغا .
- ۲- سهی سه سن : خوار چهوزه که ی ناوبازار .
- ۳- رهشید نه فهنندی سه عاتجی خوار خه لقه فره جی که بابجی « نزیك ده رگای قه یسه رنی نه قیب .
- ۴- صابر نه فهنندی ده شنی نه حمه دی ساغا : بهر نه سحابه سپی .
- ۵- شیخ سه سن ده شنی نه حمه دی ساغا : بهر نه سحابه سپی .
- ۶- شیخ له تیغی دانساز : له مالی خوی دا لای باخی شیخ له تیغ .
- ۷- حاجی مهلا شریف : له پیش دا لای دوکانی نه حمه دی لای زه ره نگه ره کان له دوائی دا چوه جاده ی مهوله وی بهرام بهر باتای کۆن .
- ۸- مهلا ره ئوونی مهلا صالحی سه عاتجی له جاده ی کاوه بهرام بهر خهسته خانه ی خواره وه ، نزیك نه سحابه سپی .
- ۹- مهلا صابر : له پیش دا لای مهلا علی صه حافه وه « دوائی چۆته ژیر حه مامی قشله وه .
- ۱۰- شیخ مارق قه ره داغی جاده ی کاوه ، بهرام بهر خهسته خانه ی خواره وه ، نزیك نه سحابه سپی .
- ۱۱- شیخ حسینی سه عاتجی جاده ی مهوله وی ، ژیر حه مامی قشله .
- ۱۲- به هجهت رهشید نه فهنندی سه عاتجی جاده ی مهوله وی ، خوار حه مامی قشله .
- ۱۳- نه حمه د صالح سه عاتجی جاده ی مهوله وی ، بهرام بهر حه مامی قشله .

نی یینی

سه عاتجی له سلطانی دا له زه مانی تورکه وه هه بروه .
سه رچاوه : به هجهت رهشید نه فهنندی سه عاتجی .

سەرافەكان

ئەمانە ھەمووی لەبەر ھەوزەكەى ناوبازاردا بوون ، پارەى توركى و ئىرانى و
عىراقىيان دەگۆزى پەوھ .

- ۱ - خواجه سەلانى سەراف
- ۲ - داوھ جولەكەى سەراف
- ۳ - عەبدەى جولەكەى سەراف
- ۴ - ئىبراھىمى سەراف
- ۵ - مەلا قادرى سەراف
- ۶ - رەئوفى سەراف
- ۷ - حاجى عىزەتتى سەراف

سەرافە دەسگىرەكان

شان بەشانی دوكانى سەرافەكان ھەندى سەرانى دەسگىر ھەبوون وەك

- ۱ - عارفە كونج
- ۲ - مام سەپىل

حسابی پارهی کۆن

۱- زه‌مانی عوسمانلی

۲- زه‌مانی داگیرکه‌ری ئینگلیز

۳- زه‌مانی ده‌وله‌تی عیراق

۱- زه‌مانی عوسمانلی

۱- لیره‌ی ره‌شادی = به ۱۲ روپیه

۲- غاز‌ی زیو = چواری به لیره‌به‌ك

۳- نیوغاز‌ی زیو = هه‌شتی به لیره‌به‌ك

۴- چاره‌كه غاز‌ی زیو = شانزه‌ی به لیره‌به‌ك

۵- بیچو زیو = ۱۹ پول

۶- بیچو زیو = ۲ نو پولی

۷- نو پولی مه‌عه‌دن = ۲ نیکی قه‌مه‌ری

۸- نیکی قه‌مه‌ری مه‌عه‌دن = ۲ نیکی ورده

۹- نیکی ورده مه‌عه‌دن = ۲ پولی مه‌عه‌دن

۱۰- به‌ك پولی مس

۱۱- بیش لغ مس = به دوو عانه‌و نیو

۲- زه‌مانی داگیرکه‌ری ئینگلیز

تی‌بینی

۱- روپیی‌ی زیویش و کاغه‌زیش هه‌بوو ، ئەم کاغه‌زانه وێنه‌ی مه‌لیکه‌ی به‌ریتانیای

پێوه بووه .

رۆپىيەك = ۷۵ فلس

پارەكان ئەمانەى لای خوارەوون:

۱ - سەد رۆپىيى كاغەز

۲ - دە رۆپىيى كاغەز

۳ - پىنج رۆپىيى كاغەز

۴ - يەك رۆپىيى معدن

۵ - نىر رۆپىيى

۶ - عانە = بە ۴ فلس

۷ - ۲ پولى

۸ - يەك پولى

۹ - پارەى زەمانى دەولەتى عىراق:

تىپىنى

ھەر وەكو پارەى ئىنگلىز بەكار ئەينرا بەلام دوايى وئىنەكانيان كرە بەوئىنە مەلىك
فەيسەلى يەكەم ئەم پارانەش زىيادى كرەو ھانە كايەوہ.

پارەكان ئەمانەى لای خوارەوون:

۱ - ۱۰۰ دىنارى كاغەز

۲ - ۱۰

۳ - يەك

۴ - نىر

۵ - چارەكە =

۶ - دىيالى مس = بە چوار پەنجايى

۷ - پەنجا فلس معدن

۱۰ - چوار

۱۱ -

۱۲ - يەك

كېشانی جاران (بەسەنگە و تەرازو)

يەك رېپە = ۱۰ حوققە

يەك باتمان = ۶ حوققە

يەك حوققە = ۴ ئىزرەم

يەك ئىزرەم = ۲ ئەلیرەم

يەك ئەلیرەم = ۲ ئیگرەم بىزرەم

يەك ئیگرەم بىزرەم = ۲ ئونكىرەم

يەك ئونكىرەم = ۲ ئالتیرەم

ئەم كېشانه تا سالى ۱۹۵۴ ز بەردەوام بووہ لەسەر بېرىارى شارەوانى بوو بە كېلو.

(بازارگانیتى و بازارگانهكان)

بازارگانیتى سلیمانى لە سالى ۱۸۲۰ زایینی دا

لە پەراوہەكى مستەر رېچەوہ

لە سلیمانى بازارگانیتى يەكى ئەوتوى فراوان نەبووہ بە کاروان کەل و پەل گونیزراوہ تەوہ بەلام بەشیوہ يەكى گشتى بووہ لە نیوان سلیمانى و ئەم شارانەى خوارەوہ .

تەوریز: - ھەموو مانگیك کاروانیک لە سلیمانى یەوہ دەرچو ■ بەرەو تەوریز، خورماو قاوہو ھەندى کەل و پەلى تر کە لە بەغداوہ ھاتوہ لەگەل خویا بردوویەتى لەو

سەرەوێ ئاوریشمی خاوە و قوماشی ئاوریشمی هیناوە. ئاوریشمە خواوە کە بۆ بەغداد قوماشەکەشی لە سلیمانی فرۆشراوە.

ئەرزەرۆم: - بەلای کەمەرە سالی کاروانیک لە سلیمانی یەوێ چووێ بۆ ئەرزەرۆم قاوێ خورمای لەگەڵ خوی بردووێ لەو سەرەوێ کە گەراوێ ئەوێ ئاسن و مسی لەگەڵ خولای هیناوە لەگەڵ ئیستر ئەم وولاتە باشترین ئیستری هەبووێ زۆرترین ئەم وولاتە لەوێ کراوێ.

هەمەدان و سنە: - لەم دووشارەوێ مانگی کاروانیکی بچکۆلە هاتوێ بۆ سلیمانی لەتەك خویا پون و میوێ ووشك کرابوو هەنگوینی هیناوە لەگەڵ پولات کەلای زەریای قەزوینەوێ هیناوە.

کەرکوک: - بازرگانینی لەگەڵ ئەم شارەدا هەمیشە ی بووێ لە کەرکوکەوێ پێلاو و هەندی قوماشی زەری لۆکە هاتووێ بۆ سلیمانی وێ لە سلیمانی یەوێ پاقلە جات و هەنگوین، مازو ترش، میوێ، برنج، رۆن، لۆکەو، مەرومالات نیراوە بۆ کەرکوک لە راستیدا کەرکوک بازاریکی بە نرخێ بەرھەمەکانی وولاتی سلیمانی بووێ.

مووسل: - بازرگانیتی لەگەڵ ئەم شارەدا بەردەوام بووێ لەوێو پێلاو جامانەو خام و قوماشی لۆکە ی رەنگاو رەنگ و بەرھەمەکانی شام و و دیاربکر هیناوە بۆ مووسل. بەغدا: - بازرگانیتی لەگەڵ ئەم شارەدا هەمیشە ی بووێ لە بەغداوێ خورماو قاوێ کەل و پەلی هیندستان و " وروپا، قوماش هاتوێ بۆ سلیمانی وەلێرەو پاقلە جات و توتن و پەنیرو رۆن و ترش و کەتیرەو پیو سابوون رەوانە کراوێ.

سابوون لە سلیمانی: - دوو جوړ سابوون دروست ئەکرا:

۱ - سابوونی بەزی بو جل شتن بەکار ئەهات.

۲ - سابوونی سەرکەف بۆ خۆ شتن بەکار ئەهینرا

لە زۆرە ی مالهەکانی گەڕەکی سابوونکەرەن سابوون دروست ئەکرا بە جوړیکی ئەوتۆ کە بەشی هەموو شارو دەورو بەزی سلیمانی ئەکرد وێ لیشی ئەنیرا بو بەغداو گەلی شۆینی تر تا دەورو بەزی سالانی ۱۹۶۰ هەندیک سال مابوو کە سابوونی دروست دەکرد.

تێبینی :- به بیرهوه‌ری ئه‌وکه‌سانه‌ی که شاره‌زان ئه‌لێن له به‌غداوه به زووری شه‌کرو چاو کوتاڵ و خورما هاتووه، لێره‌وه پێستی هه‌مه‌ جووژ ئاژه‌ڵ له‌گه‌ڵ توتن و مازوو که تیره‌و ریخۆله‌و خوری و لوکه‌و هه‌ندی شتی تر چووه بو به‌غدا.

رێگای بازرگانیتی نیوان سلێمانی و به‌غدا به کاروانی وولاخ جاران کاروانی وولاخ به‌م شونانه‌ی خواره‌وه‌دا بو به‌غدا ده‌چوو.

- ١ - تانجه‌رو.
  - ٢ - گله‌زه‌رده.
  - ٣ - تیمار.
  - ٤ - قه‌رده‌اغ.
  - ٥ - ده‌ربه‌ندی قویی قه‌راغ.
  - ٦ - ده‌ربه‌ندی سه‌گره‌.
  - ٧ - کرپچه‌.
  - ٨ - خانی محمد کریم ئاغا له ناو زه‌نگه‌نه‌دا.
  - ٩ - خانی عبد الکریم وادی ئاغا (خانی خوارو) نزیک خانی محمادی کریم ئاغا که نیوانیان نیوسه‌عاته.
  - ١٠ - خانی سور خلیل (خانی برایم خان) ئه‌میش هه‌ر له ناوچه‌ی زه‌نگه‌نه‌دا.
  - ١١ - پاش ٨ سه‌عات کاروان ئه‌گه‌یشتنه کفری.
  - ١٢ - بردی سه‌ر چیمه‌ن.
  - ١٣ - قه‌ره ته‌په‌.
  - ١٤ - ده‌لی عباس.
  - ١٥ - خالصی.
  - ١٦ - خان بنی سه‌عد پاشان به‌غدا.
- هه‌موو کاروان چی‌یه‌کان له سلێمانی‌یه‌وه بو به‌غدا به‌هه‌وت شه‌و هه‌وت روژ ئه‌گه‌یشتن.

رینگاکانی بازارگانیی بو ئیران

۱ - له قوڵی پینجوییهوه بو بانهو له وێوه بو سه قزو بو بوکان ههتا سابلاخ (مهاباد).

۲ - رینگای سهردهشت:

له سلیمانییهوه بو دوکان و پانییهو قهلازده وه له وێوه بو سهردهشت و سابلاخ (مهاباد).

۳ - رینگای ههله بجه :- بو بیارهو تهوێله له وێوه بو سنه.

ئهو شتانهی له ئیرانهوه تههاتن ئهمانه بوون:

فهرش، قوری، سهماوهر، سرکهیی، مشکي، خهنه، وسمه چیتی تهشتهرخان، جهله بادام، بسته، دهنکه کولهکه، ناوکه ههرمی، کشمیش، باسوق، سنجوق، مەرۆمالات.

ئهو شتانهی له سلیمانییهوه تهچوو بو ئیران.

خورما - شهکر - چا - قامیشه جگهره - سابوون.

بازرگانهکان و شوێنهکانیان

۱ - خواجه کریمی ئهلهکه خانه سووتار.

۲ - حاجی ابراهیم ئاغا

۳ - حاجی سهعيد قادر ئاغا =

۴ - حاجی مهلا سهعيدو حاجی صالح و

حاجی فهتاح و احمد ئاغا کهرکوکلی زاده = .

۵ - میرزا فهتاح و میرزا محی الدین و میرزا کریم

کوپرانی حاجی شهريف شهريک بوون =

۶ - حاجی صالحی خچفاف =

- ۷ - حاجی مهلا سه عیدی شالی خانه سووتاو ..
- ۸ حاجی فه تاجی قادر خانه سووتاو ..
- ۹ حاجی فه ره جی حاجی حامید خانه سووتاو ..
- ۱۰ حاجی نه حمه دی پیروز خانه سووتاو ..
- ۱۱ حاجی حه سه فی حاجی مه محمود رهش خانه سووتاو ..
- ۱۲ حاجی که ریجی عه مبه رخان خانه سووتاو ..
- ۱۳ حاجی مارفی عه مبه رخان (برابون) خانه سووتاو ..
- ۱۴ حاجی کاکه حه مه له بخانه سووتاو.
- ۱۵ حاجی قادر خه فاف له بخانه سووتاو.
- ۱۶ حاجی میرزا حه سه ن له خانه سووتاو.
- ۱۷ حاجی فه ره جی نه مینی قاسم له خانه سووتاو.
- ۱۸ مهلا نه مینی نه حمه د به قال له خانه سووتاو.
- ۱۹ نه حمه دی مهلا سلیمان. کاروانی ولأخی هه بووه له خانه سووتاو.
- ۲۰ حاجی ره شید وه سهان چاوهش له خانه سووتاو.

خانی حاجی سه عید ئاغا

- ۱ حاجی سه عید ئاغا.
- ۲ حاجی مه لاجی الدین (برابون) له (خانی خویمان).
- ۳ حاجی حه مه ئاغای حاجی حسین ئاغا (خانی حاجی سه عید ئاغا).
- ۴ میرزا فه تاج - باوکی شاکیر فه تاج (خانی حاجی سه عید ئاغا).
- ۵ حاجی ئیبراهیم ئاغای حاجی نهولا (خانی حاجی سه عید ئاغا).
- ۶ مهلا عه بدوللای عه بدولره حان (خانی حاجی سه عید ئاغا).

خانی ناغا فتح

- ۱ - ناغا فتح الله باوکی توفیق تہ فہندی لمخانی خویدا (ناغا فتح الله).
  - ۲ - حاجی تہ حیمہ دی حاجی کہرم (خانی ناغا فتح الله).
  - ۳ - حاجی فہقی شالی (خانی ناغا فتح الله).
  - ۴ - حاجی عبدوللا شالی (برابوون) وشہریک بوون (خانی ناغا فتح الله).
  - ۵ - خواجہ حہیب (حہیبہ سوور) گاور (خانی ناغا فتح الله).
  - ۶ - خواجہ پترؤس (خانی ناغا فتح الله).
  - ۷ - خواجہ ہورمز (خانی ناغا فتح الله).
  - ۸ - خواجہ قہ دوری (خانی ناغا فتح الله).
  - ۹ - خواجہ گورگیس (خانی ناغا فتح الله).
  - ۱۰ - خواجہ عہدہ (خانی ناغا فتح الله).
  - ۱۱ - کورانی ساسون یسحاق (خانی ناغا فتح الله).
  - ۱۲ - حہمہی رہحمہ (خانی ناغا فتح الله).
  - ۱۳ - حاجی تہ مینی کاکہ حہمہ (خانی ناغا فتح الله).
- (مامی فایہق ییکہس) تہم حاجی تہ مینی کاکہ حہمہیہ.
خوی مالی دہ ہننا لہ تیران و روسیاو وارشو بہ کاروانی ولاخ ..

ناوی بازارگانه‌کان له شوینی تردا

- ۱ حاجی ئەحمەدی قەزاز باوکی توفیق قەزاز قەیسەری نەقیب.
- ۲ - حاجی عەزیزی شەری (قەیسەری نەقیب).
- ۳ حاجی عەبدوللای جبار باوکی حاجی قادر ئەم دوکانی نەبووه ..
- ۴ - صالحی رە شو کۆرەکانی لەگەڵ خواجە پەترۆس شەریک بوون ..
- ۵ - حاجی ئەحمەدی رۆقیە خۆی مالی لە ئێران و روسیا وارشۆ ئەهینا جار جار بۆ حەلب بە کاروانی و لاخ .. ئەم بازارگانه ۸۰ هێستری هەبووه ..
- ۶ توفیق ئاغای حەسەن ئاغاو عەبدوللای ئاغای حەسەن ئاغای (برابوون) .
لەگەرەکی مەلکەندی لە (پیرمەسور) لە مالی خۆیان دا بە کاروانی و لاخ مالیان لە ئێرانەوه دەهینا
- ۷ حاجی عەبدوللای بۆسکانی لەمەلکەندی ، لە حاجی خان لە مالی خۆی دا بە کاروانی و لاخ مالی لە ئێرانەوه دەهینا.
- ۸ رەشەیی جەنجەر لە بەرامبەر بە لەدی بەکە.
حاجی عەلی کۆلەك.
- ۱۰ - حاجی موحەممەدی کۆلەك (برابوون) لە بەر پرده‌کە ..

سەرچاوه

- ۱ رۆژنامه‌ی (رۆژی کوردستان) سالی ۱۹۲۲
- ۱ - گۆڤاری رۆژی نوی ژماره ۱۱ سالی ۱۹۶۱.
- ۳ - سالی فەقی (شیخە صالح) وهه‌ندی کەسی تر.

خواهون مولکه کان - مهلا که کان

- ۱ - مالی شیخان
- ۲ - حاجی بهگ
- ۳ - حاجی ئه ویره حمان بهگی ره شید پاشا
- ۴ - حاجی سعید ئاغا
- ۵ - حاجی ملا محی الدین
- ۶ - حاجی علی ئاغا
- ۷ - حاجی حمه ئاغای حسین ئاغا (برابوون)
- ۸ - حاجی ملا سعیدی کهر کوکلی زاده
- ۹ - ئه حه ره شی حاجی ئه ولای
- ۱۰ - حاجی صالح و حاجی فه نتاح و حه سین ئاغا و کهریم بهگ (هه ره شه شیخان کویری حاجی ئه ولای حه مه کهر کوکلی زاده بوون).
- ۱۱ - غفور ئاغای حاجی ئه ولای گه و ره
- ۱۲ - مارف بهگ
- ۱۳ - کریمی عه له که
- ۱۴ - عیزه ت بهگی وه سمان پاشا
- ۱۵ - حاجی سعیدی قادر ئاغا
- ۱۶ - فتاح بهگی ئه رازی
- ۱۷ - عه زمی بهگی بابان
- ۱۸ - ئاغا فتح الله
- ۱۹ - مجید ئه فه ندی کاتبسکان

۲۰	حاجی پره سول به گک
۲۱	ته پوره جان ناغای احمد پاشا
۲۲ -	حاجی ته ولای شالی
۲۳	احمد ناغای چلپی
۲۴	حاجی محمود قوریانی
۲۵	ابراهیم ناغای خویله
۲۶	شاکری مجرم ته فهنندی
۲۷	احمدی حاجی کریم
۲۸	حاجی کریم ناغا
۲۹ -	حاجی حمه ناغا (برابوون)
۳۰	حاجی ابراهیم ناغا
۳۱	حاجی حمه سعید
۳۲	حاجی حسن ته فهنندی
۳۳	حاجی صالحی خفاف
۳۴	حاجی فوره جی حاجی حامید
۳۵	حمه ی ته پوره جان ناغا
۳۶	علی کمال
۳۷	توفیق قزاز
۳۸ -	عبدالله لطیفی
۳۹ -	حاجی صالح قاسم
۴۰ -	حمه ی صالحی پره شه
۴۱ -	مه محمودی صالحی پره شه
۴۲ -	علی صالحی پره شه (برابوون).

حاجون مولك و تاجيره كان

حەزەمى بەگە بابان
(حاجون مولك)

حاجى سەھىقا (حاجون مولك و تاجى)
ئەندامى مەجلىسى مەمۇرىيەتى خەسەتەتى و
ئەھىتى عىراق
۱۸۶۲ز - ۱۹۶۲ز كۆچى دەۋرى كىردە

حاجى ەزىز شەرمى (تاجى)
۱۸۸۶ز - ۱۹۵۶ز

مهجید نەفەندی کانیکان
(خاوەن مولک)

حاجی مەلا مەهیدی کەرکۆکی زاده
(خاوەن مولک) ئەندامی مەبەروساتی
موسساتی - رەئیس شەرع و شیخ مەحمود
١٨٩٢ز - ١٩٣٨ز کۆچی دواى کردووە.

هەسەنەخای نەورەحمەن لاخا
(خاوەن مولک)
١٨٨٧ز - ١٩٦٢ز کۆچی دواى کردووە

حاجی برایم لاخا
(تاجیر و خاوەن مولک)
١٨٨٧ز - ١٩٥٩ز کۆچی دواى کردووە

محمود تلمنی سالحی ریشه
(خواهن مولك ۛ تاجیری ریخولم و پسته)
۱۸۹۷ز - ۱۹۶۵ز کوچی دواپی کردوه

حملهولمنی سالحی ریشه
(خواهن مولك) ۱۸۸۸ز - ۱۹۶۲ز کوچی
دواپی کردوه

تولیق قهراز (خواهن مولك)
۱۸۹۸ز - ۱۹۵۵ز کوچی دواپی کردوه

کاروانچی و باج و باجگر

له کافي خوی دا که کاروانچی ده هاتن بۆ ناوشار به باره وه له دهباته کانه وه به که روهیستر، چونکه ئوتوموبیل نه بووه بان که بهیدا بو که مبووه یان ریگاو بان نه بووه وه ک ئیستا که ئوتوموبیل به ئاسانی بۆ هموو شونینگ هات و چۆ ده کات هموو جۆره سموزه و میوه هات و رزقیکیان ده هینا له به هارو هاوین دا به زوری کاله و شوونی و ترۆزی ده یانکر ■ ناو ره شکوه وه میوه هاته کانی تریش ده یانکرده ناو بهر چته وه ههروه ها سپیدار بۆ داره را وه قامیش و زه ل بۆ سه ر داره رای ژیر سه ربانی گل وه دارو خه لووز داره که مالان بۆ چیشته لپنان و نان کردن و نانه واش بۆ تهن دوور وه بۆ زو پای زستان به کاریان ده هینا

به لām خه لووز. ئا سنگه ر بۆ کوره به کاری ده هینا. دیسان بۆ سووته مهنی مالان. له پایروزستاندا گوێز و بادام و ترش و میوه ی وشکه وه ک میوزه ره شکوه سور که هه نجیرو باسوق و سنجوق دیسان باره (کا) له ناو ره شکوه ده بان هینا به زوری له هاوین دا وه له پایزدا بۆ سواغی سه ربان و دیواری گل و خشت برینی گل ههروه ها له پایزدا دارو خه لووز ده هات و هه موو مالیک داره که یان له سه ر تهن دوور هه ل ده چنی دوای ته وه ی خاوه ن و لاخه که داره که ی جوان به ته ور بۆ ده شکاندن وه خه لووزه که ی بۆ ده کردنه خه لووزه دانته وه ته ماته له پایزدا به زوری ده کرا به (دوشاوی ته ماته) وه هه موو کاتیک نووره که کاو هیلکه و که له شیرو مریشک و قه له موون له سه ر باره که یان ده به سته وه و خویان ده کرد به ناو شاردا به خشه خش و دهنگی زه نگۆله ی و لاخ و هه چه هه چه که دیمه نیک ی زۆر جوانیان هه بوو. بینه وه سه ر باج و باجگر

لادی ئی که به باره وه ده هاتن بۆ ناو شار له هموو ریگایه کی کاروانچیه وه له قه راخ شاردا له ژیر قولغیکدا دوو که س لئی داده نیشن به کیکیان پی یان ده وت قۆلچی (استه لاک) به لām خه لکه که پی یان ده وت (استیلاک) که سه ر به مالیه بوو پسووله ی ده دا به کاروانچی بۆ ته وه ی به جت بۆ دائیره ی ئیستیلاک له مه یانه که پیش فروشنی باره که ی. قۆلچی له وی نرخ ی بۆ داده نا که ۱۰٪ باجی باره که یان

لی'ده سهند لهوسره وه که ده گه رایوه ده بویه نهو پسووله یی به مۆرکراوی بدایه به قۆلچی یه که .

دووم کهس پی'یان دهوت باجگر. باجی ولآخی ده سهند کمر : دوویول هیستر : عانه یه که وه باجی سهوزه چل یه که بو واته ۲۵٪ ههر لهویدا باجی له کاروانچی ده سهند نهویش پسووله ی مۆرکراوی ده دایه نه م باجگرانه سهر به یه کی که بوون که به ئیجاری سالانه له به له دی یه ده بگرت. خاوه ن ئیجار پسووله ی مۆرکراوی ده دا به باجگر. ئیواره و ئیواره حسابی له گه ل کردن نه م باجگرانه رۆزی رویه به کیان هه بووه واته (۷۵) قلس ۱ خاوه ن ئیجار ده بدانی زۆر جار یه که ده کوهت کاروانچی پاره ی پی' نه نه بوو که پاره ی باجه که بدات. باجگر به بار منه (خه نه نه و ته زیحه که ی) یان کلاوو جامانه که ی یان مشک یه که ی یان په سته که که ی یان گوریسه که ی لی' ده سهند تا باره که یان ده فروشت و لهوسه ده گه رانه وه. پاره که یان ده دایه و شته کان یان لی' وه رده گرتوه. زۆر جار یه ری' ده کوهت لهسهر نه م به زم و په زمه که کاروانچه کان زۆر ده بوون به چاکی باجگریان ده کوتا

رینگای کاروانچی ۱ نه و ناوچانه ی لیوه ی ده هاتن و شوینی باجگره کان و ناوه کان یان که نه و کاته باجگر بوون

- ۱ - مه لکه ندی (له گۆریزه وه) شار بازیر مه لامه محمود
  - ۲ - گۆریزه (له صابونکه رانه وه) شار بازیر عملی حه مه سوور
  - ۳ - سه رکاریز شاره زوور مه لای کورده
  - ۴ - ده رگه زین (له کافی دۆمانه وه) قهره داخ مه لاحسین
  - ۵ - جوله کان و سه رشه قام قهره داخ غه فوره رهش
  - ۶ - به ره صابخانه که شوینی مالی (متصرف) باز یان و تابلاخ قاله ی مه لا
  - ۷ - کانیسکان (له بازه به چکۆله وه) سوور داش و دوکان عملی حه مه رهش
  - ۸ - کاریزی مه جید به گ (له نه زمه وه) شار بازیر و سپوه یل حه سه نی نه حه ی
- صوفی

سەرچاوهی ئەم بەشه

۱ - همه رهشید میرزا صالح که خوی ئیجاری سالانهی باجهکە ی له به له دی به گرتبوو له سالی ۱۹۳۲ به ده ستهوه بوو تا سالی ۱۹۵۰ که لهم ساله دا له لایه ن میری به وه بریار دراباج هه لگیری له سەر هه مووی .

۲ حاجی شیخ له تینی عه لاف : که له عه لافه کۆنه کانی سلجانی به وه له وه قولانه وه لادی ئی به کان بزقیان بو ده هینا

دیسان عه لافه کانیش باجیان ده دا هی ئه و بارانه ی که بۆیان ده هات له گه نمو جوو چه ئتوو کو نیسک و وئوک به گۆتره بۆیان حساب ده کردن وه پسووله شیان له قولچیه کان وه ره گرت . ئه وانیش پسووله یان ده دا به کریار که ده یانبرد بو ئاش ده بوابه ئه و پسووله یان پی بوابه

نرخه ی رزق و میوه هات له سالی ۱۹۴۰ - ۱۹۵۰ ز

جوړی بار هوڤه نرخه ی سهره تایی
سالی ۱۹۴۰ نرخه ی له کوتایی سالی ۱۹۵۰

رزق و میوه هات	باتمان	فلس	دینار	فلس	دینار
دار	باری که ره کی	۱۵۰		۱۵۰	
دار	باری هیستری	۳۰۰	-	۴۵۰	-
خه لوز	باری که ره کی	۳۰۰		۴۵۰	
خه لوز	باری هیستری	۴۵۰	-	۶۰۰	-
کا	باری که ره کی	۱۵۰	-	۲۰۰	-
کا	باری هیستری	۳۰۰	-	۴۵۰	-
سیدار یوداره پاریک چوار					
دانه					
			۱		۱

دارى كۆلەكە — بارىك

دووكۆلەكە ۴۰۰

۱			دارى بەرچىڭ بارىك دە دانە ۶۰۰
	۷۵۰		كالەك بارىك ۵۰۰
	۷۵۰		شوقى بارىك ۵۰۰
	۶۰۰		تروۆى بارىك ۴۰۰
۱			خەبار بارىك ۷۰۰
۱			تۈرى بارىك دووتا ۴۰۰
	۸۰۰	—	ھەلوۋزە بارىك دووتا ۶۰۰
۱			ھەرمى بارىك دووتا ۷۰۰
۱			قەيسى بارىك دووتا ۷۰۰
	۵۰۰	—	ھەنجىر بارىك دووتا ۴۰۰
—	۶۰۰		سۈۋ بارىك دووتا ۴۰۰
	۷۰۰		ھەنار فەردەبەك ۵۰۰
	۵۰۰		تەمانە بارىك دووتا ۳۰۰
	۵۰		بامبە ھۆقەبەك ۴۰
	۹۰۰		بادام باتمانىك ۶۰۰
—	۵۰۰	—	گۈز ۱۰۰۰ دانە ۴۰۰
	۶۰۰		مىۋزە رەشكەو باتمانىك ۴۰۰
			سۈركە
	۸۰۰		باسوق باتمانىك ۶۰۰
۱			سەنجوق باتمانىك ۸۰۰
۱	۵۰۰	۱	ھەنجىرى وشك مەشكالەبەك ۲۵۰
۱	۲۰۰	—	قەيسى وشك باتمانىك ۸۰۰
۱	۲۰۰		كەشمىش باتمانىك ۸۰۰
	۶۰۰	—	ترش باتمانىك ۴۰۰

۴۰۰	۲۲۵	ھوقەيەك	رۆن
۵۰۰	۳۰۰	باتمانىك	پياز
۵۰۰	۱۰۰	رېيەك	گەنم
۲۵۰	۳۰	رېيەك	جۆ
۳۷۵	۳۰۰	رېيەك	برنج
۲۲۵	۷۵	رېيەك	نيسك
۳۰۰	۱۵۰	رېيەك	نۆك
۲۵۰	۱۰۰	رېيەك	ماش
۴۰	۲۰	دانەيەك	فروج
۷۰	۵۰		مريشك و
۷۰	۵۰	دانەيەك	كەلەشیر
۰۰۲	۰۰۲	دانەيەك	ھىلكە
۵۰۰	۳۰۰	دانەيەك	قەلەموون
۱۰۰	۵۰	مەنجه ئىلك	ماسك
۲۰۰	۱۵۰	ھوقەيەك	پەنیر

تېيىنى

لە سالانى ۰۹۳۰ تا ۱۹۴۰ رزقى و ميوەھات

زۆر لەونرخانەى سەرەو ھەرزانتريون .

مهلا كانمان^(۱)

ئەو شارە تازەيە ھەر لەسەرەتاوہ بوو بە مەلەبەندی زانست. پاشای بابان دەربەستی ئەوہ بوو کە لە ھەموو کونجی کوردستانەوہ مەلای بە تواناو زاناو لێھاتوو و فەقەیی زیرەك بەرەو شارەکەیی و ھەموو ئەرکی ژانیکی ئاسوودەیان بۆ بەجی بیتی؟

مژگەوتی گەورە دانسگایەکی گەورەیی ئەو سەر دەمەبوو شیخی نۆدی دامەزرێنەری ئەو دانسگایە بوو ھەر لەوێشدا زاناو وەك موفقی زەھاوی و حاجی كاك ئەحمەدو مەولانا خالید پێگەبشتن کە مەشخەلی نووری زانستیان لە زۆر ولاتاندا ھەلگرت روناکی مەشخەلی زانستی سلێمانی ھەر بۆ شاری سلێمانی نەبوو بەلكوزۆر ناوچەیی تری ولاتی گرتەوہ .

لەبەرئەوہ لێرەدا ئەنیا ناوی ئەو زانایانە نەبراوہ کە لەشاری سلێمانی دا ژباون بەلكو ھەركەس لە جەمسەریكەوہ پێوەندی بەم بنگەیی زانستەوہ بووہ ، ناوی براوہ . ئەنیا بەناو بردنیش یادی ئەم مەشخەلی زانستانە کراوہتەوہ چونکە باس کردیان کیتی تاییەتی بۆ نەرخانکردنی ئەوێت کە بەشێك لەوہ لەھەندی سەرچاوەی نیشانە بۆکراوا دەبیتی .

(ع . م . د)

(۱) ھەولێندراوہ ئەم ناوانە بەئێسی ئێسی ھېجا وێك نەبێ ، بەلام ھێشتا نەبێ ئێدا ماوہ . ریزکردنەوہی ھەولێکی زۆری ئەوێست . زانی ئێدا ئی بەم جۆرە پێنێئەوہ .

- ۱ شیخ مارفی نودی ۱۱۷۵ھ - ۱۲۵۴ھ
- ۲ - کاک احمدی شیخ ۱۲۰۸ھ - ۱۳۰۵ھ
- ۳ مەلا احمدی چاومار ۱۲۲۰ھ - ۱۲۸۸ھ
- ۴ مەلا احمدی دېلېزە ۱۲۵۰ھ - ۱۳۱۸ھ
- ۵ حاجی مەلا احمدی حاجی مەلا رەسوولی دېلېزە (فائز) ۱۳۱۵ھ - ۱۳۹۰ھ
- ۶ سید احمدی فائزی بەرزنجە ۱۲۵۸ھ - ۱۳۳۷ھ
- ۷ مەلا احمدی رەش ۱۳۱۳ھ - ۱۳۷۳ھ
- ۸ شیخ اسماعیلی ولیانی ۱۰۸۱ھ - ۱۱۵۸ھ
- ۹ - حاجی شیخ ئەمینی خال (۱۲۶۰ھ - ۱۳۵۰ھ)
- ۱۰ شیخ بابا علی تەکیە ۱۲۷۵ھ - ۱۳۵۹ھ
- ۱۱ بابا شیخی قەرەداغی ۱۲۶۰ھ - ؟
- ۱۲ شیخ جلال قەرەداغی ۱۲۹۵ھ - ۱۳۵۰ھ
- ۱۳ شیخ حسین المی بەرزنجی ۱۱۸۰ھ - ۱۲۵۰ھ
- ۱۴ شیخ حسینی قاضی ۱۲۲۵ھ - ۱۲۹۲ھ
- ۱۵ مەلا حسینی پېسکەندی ۱۲۸۲ھ - ۱۳۶۷ھ
- ۱۶ مەولانا خالیدی مکایلی نەقشبەندی ۱۱۹۳ھ - ۱۲۴۲ھ
- ۱۷ مەلا رشید بەگى بابان ۱۳۰۰ھ - ۱۳۶۲ھ
- ۱۸ مەلا رەسوولی تەلانی ۱۳۳۰ھ - ۱۳۸۵ھ
- ۱۹ حاجی مەلا رەسوولی حاجی دېلېزە ۱۸۳۵ - ۱۹۲۷/۸/۳۱
- ۲۰ - مەلا سەلتانی ماوەنی
- ۲۱ مەلا صالحی ژالە ناوی ۱۳۳۸ھ - ۱۳۸۴ھ
- ۲۲ مەلا عارفی چنگیان ۱۳۰۰ھ - ۱۳۸۳ھ
- ۲۳ شیخ عبد الرحیمی بەرزنجە
- ۲۴ - مەلا عبد العزیزی موفتی ۱۲۸۸ھ - ۱۳۶۶ھ
- ۲۵ مەلا عبدالقادرى كانی كەوہی ۱۲۸۰ھ - ۱۳۳۸ھ

- ۲۶ - مهلا عبدالقادری سوفی بانی خیالان ۱۲۹۰ھ - ۱۳۶۳ھ
- ۲۷ - شیخ عبداللہی خریانی ۱۱۵۹ھ - ۱۲۵۴ھ
- ۲۸ - مهلا عثمانی کافی کہوہی ۱۲۲۱ھ - ۱۳۰۷ھ
- ۲۹ - شیخ عمری بہناوبانگ بہ (ابن القرہ داغی) ۱۳۰۳ھ - ۱۳۵۵ھ
- ۳۰ - محمد فیزی زہاوی ۱۲۰۸ھ - ۱۳۰۸ھ
- ۳۱ - مهلا محمد دی مهلا عوسمانی بالخی (مہجوی) ۱۲۴۶ھ - ۱۳۲۴ھ
- ۳۲ - مهلا محمدی خاککی ۱۲۷۰ھ - ۱۳۲۳ھ
- ۳۳ - مهلا محمدی رئیس ۱۳۲۵ھ - ۱۳۹۹ھ
- ۳۴ - مهلا محمدی امین موقی ۱۲۵۰ھ - ۱۳۱۵ھ
- ۳۵ - مهلا محمد سہ عیدی دلیزہ ۱۳۰۴ھ - ۱۳۶۵ھ
- ۳۶ - شیخ محمد امینی قرہ داخی ۱۲۵۰ھ - ۱۳۱۵ھ
- ۳۷ - مهلا محمد امین بالیکدہری ۱۲۷۰ھ - ۱۳۳۰ھ
- ۳۸ - شیخ محمودی گلہ زہرہ دی بہ رزنجہی (نہ قیب) ۱۲۰۰ھ - ۱۲۷۵ھ
- ۳۹ - مهلا مسہ فای حاجی مهلا رسول (سہ فوت) ۱۳۲۴ھ - ۱۹۶۳/۱۲/۹
- ۴۰ - شیخ مارفی نیرگسہ جاری ۱۲۸۰ھ - ۱۳۳۱ھ
- ۴۱ - شیخ نہ جیبی قرہ داخی ۱۲۸۳ھ - ۱۳۵۱ھ
- ۴۲ - شیخ نوری شیخ باباعلی ۱۳۰۵ھ - ۱۳۸۷ھ^(۱)

سہرچاوہ

- ۱ محمد امین زکی
- ۲ محمد القرظلی
- ۳ مهلا عبدالکریم المدرس

● باخچه‌ی نووسهران و شاعیران ●

ئەم شارە لە پێرەوی دامەزراندن و پەرەسەندن و پێداچەسپاندنی خۆیدا لە کۆری شارستانی و پێشەویدا کۆمەڵیکی زۆر لە نووسەر و شاعیری باشی بۆ میژوو هێشتۆتەو ئەگەر = رناویان تومار بکەین ئەوا هەر سالیکی بوون و میژوی شار دەیان شاعیر و نووسەری گەرە و ئاسانی بەر دەکەوی.

بۆ دەوری بابان و دامەزراندنی شار و ماوە بە کیش لە سالاڤی رۆژمی عوسمانی هەموو مەلا و زانا کان شاعیر و نووسەر بوون یا هەموو شاعیر و نووسەرەکان مەلا و زانا بوون. بۆ پاش ئەو دەورەش مەزگەوت لە بەخشینی شاعیر و نووسەر نەکەوت و قوتابخانە ی تازەش گەڤێک بلیمەتی بەخشی و مەلەبەندیکی وەکو زانستی وایکردکە زۆر (لە نەخۆیندەواران بچنە ریزی شاعیران).

نووسەر دەبویست لە سەر هەر نووسەر و شاعیرە چەند دێرێک بنووسی، بەلام ئەنیا ئەو دەپێ بە بەرگی کێشێک تەنانت بۆ ناو و سالی تومارکردنیش هەر دەست بۆ هەلبژاردە بەک برا و ناو و دەستکەوتوو لە سالی لە دایک بوون و مردن یا تومارکراو باخچه‌بەکی تری شاعیران و نووسەران سلیانی لێرەدا پازێنرایەو (ع . م . ن)

نالی - مەلا خەدر ۱۷۹۷ - ۱۸۵۵

سالم - عەبدولرەحمان بەگ ۱۸۰۰م - ۱۸۶۶م

کوردی - مستەفا بەگ ۱۸۰۹ - ۱۸۴۹

مەولانا خالید ۱۱۹۳ - ۱۴ی زیلقە عیدە ۱۲۴۲ هـ لەشام کۆچی دوا ی کردوو

مهلاعبدوللاي يتروشى ۱۱۶۰هـ - ۱۲۲۱هـ
 شيخ عهبدولسهيمى بهرزنجى ۱۲۱۵هـ - ۱۸۳۸م لههلب نيزاوه
 شيخ عهدهدى بهرزنجى ۱۰۴۰هـ - ۱۱۰۳هـ لهمهدينه مردووه
 شيخ مارى نودى ۱۱۷۵هـ - ۱۲۵۴هـ
 حاجى كاك لهحمدهدى شيخ ۱۲۰۷هـ - ۱۳۰۵هـ
 شيخ عهدهد بههادينى تهويله ۱۲۳۵هـ - ۱۲۸۹هـ
 شيخ عومر زياتهدينى تهويله ۱۲۵۵هـ - ۱۳۱۸هـ
 محوى ۱۸۳۰م - ۱۹۰۴م
 لهحمدهد فائيزى بهرزنجى ۱۲۵۸هـ - ۱۹۱۸م
 سيد لهحمدهدى نهقيب ۱۲۸۰هـ - ۱۳۲۷هـ لههج مردووه
 حاجى مهلا لهحمدهدى ديلايزه ۱۲۵۰ - ۱۳۱۸هـ
 شيخ حسنى گلزه زرده - ۱۱۷۵هـ
 شيخ حسيني قازى ۱۷۹۰ - ۱۸۷۰
 خسته

حسهن كه نوش سدهدى چواردههيمى هيچرى
 خليل خاليد پاشاى بابان ؟ - ۱۳۱۷هـ
 رهسوول مهسقى نهفهندي ۱۸۲۳م - ۱۹۰۸م
 عهدهد فهيزى زههاوى ۱۲۰۸هـ - ۱۳۰۸هـ
 جهميل سلقى زههاوى ۱۸۶۳م - ۱۹۳۹م
 عهبدولفهندي زههاوى ۱۲۲۷هـ - ۱۳۲۳هـ
 سلطان بومنى ۱۲۱۷هـ - ؟
 مهلا سالحي حريق ۱۸۵۱م - ۱۹۰۷م
 صالح نهفهندي ثامى ۱۸۷۵م - ؟
 مولهوى ۱۲۲۵هـ - ۱۳۰۰هـ
 شيخ عهبدورهحافى قهره داخى ۱۲۵۳هـ - ۱۳۳۵هـ
 تاير بهگى جاف ۱۲۹۵هـ - ۱۹۲۷م

عبداللہ حسینی مکابلی
 محمد رفعت تھنڈی: لہستانی لہ دایک بڑوہ لہ تھستہ مول مردوہ
 شیخ عیساہ دینی عہودالآن ۱۲۸۵ھ - ۱۹۳۲م
 خاکی - مہلا محمد ۱۲۶۱ھ - ۱۳۲۲ھ
 جہا ناغای دہریہ ندفہ قہرہ
 شیخ عیہ دینی گلہ زہرہ لہ سہرہ تہای جہنگی بہ کمد لہ کھ رکوک مردوہ
 شیخ مستہ فای بابہ رہ سوولی بہرنجی بی ۱۲۳۵ھ - ۱۳۰۲ھ
 وہلی دیوانہ
 غریق
 مہلا عوسمان (فاتق) ۱۲۴۰ھ - ۱۳۰۷ھ
 عاسی مہلا مستہ فای تہلانی ۱۳۱۰ھ - ؟
 عہلی بہرہ شانی
 فتحی مہلا تہرہ حمان لہ ۱۳۲۲ دا لہ ژاندا بڑوہ
 ہائیم میرزا محمد عہدہ عہدہ رحیم ؟ ۱۳۲۰ھ
 مہلا تھمدی قہرہ ۱۸۶۰م - ۱۹۳۲م
 میرزا غفوروی حاجی ہومہر ۱۲۸۷ - ۱۹۳۸م
 میرزا مارف ۱۳۱۳ھ - ۱۹۵۶/۳/۲۹
 زیورہ مہلا عہدہ لہ ۱۸۷۵م - ۱۹۴۸م
 شیخ عومہری قہرہ داخی ۱۳۰۲ھ
 حمدی ۱۲۹۵ھ - ۱۹۳۶م
 تھمد موختار جاف ۱۸۹۶ - ۱۹۳۵م
 تھمین فیزی ۱۸۶۰ - ۱۹۲۹م
 ئیساعیل حق بابان ؟ - ۱۳۲۹ھ
 مہلا عزیزی موفی ۱۲۸۸ھ - ۱۳۶۶ھ
 پیرہ میرد ۱۸۶۷م - ۱۹۵۰م
 عہونی حاجی گووروون ۱۳۰۳ھ - ۱۹۴۴م

سلیمان به گئی عہدوللّا بہگ ۱۲۶۰ھ - ۱۳۳۵ھ
 موخلیس - شیخ مستفای شیخ عہدولسہمدی قازی ؟ - ۱۹۱۵
 زہلیل - مہلا عہمدی مہلاعلی
 رتوف سائب کوری مہلا ثحمہد
 عارف سائب کوری مہلا ثحمہد ۱۳۰۷ھ - ۱۳۳۵ھ
 نور بہخشی شیخ مہمودی نمر ۱۲۹۸ھ - ۱۹۵۶/۱۰/۹
 شیخ حسین ثملہعی لمخیرہتہی بازیان کزچی دووای کردوہ
 دکوڑ حسین ثفہندی بابہجان ۱۲۶۸ھ - ۱۳۴۰ھ
 مہلا سہعدی مہلا موسا ۱۲۹۸ھ - ۱۹۱۸م (لہگوندی پیسکہندی بہ
 گرانہ تاردوہ)
 شیخ سہعدی حہفید ۱۲۶۱ - ۱۳۲۶ شہید کراہ
 نابق مہلا کرم ۱۸۶۸ - ۱۹۶۷
 شیخ حہمہ ثمینی شیخ عہدوللّا ۱۸۸۵ - ۱۹۵۰
 کوشکی مہلا شاوہیس - - ۱۳۰۰ھ
 حیکمت مہلا عہمد ثمینی سرگہلووی ۱۳۱۰ھ - ؟
 بیار - میرزا موسا: خہلکی زہردیاوای قہرہ داغ بوہ
 میرزا غریب کوری مرادناغا ؟ - ۱۳۲۲ھ
 مہلا سیفہ توللای حہیدہری ۱۲۷۱ - ۱۳۴۰ھ
 (لہ بنہ مالہی حہیدہری ماوہرانہ لہ گردی جوگہی سلیمانی نیڑاوہ)
 ثامینہ خانی سہردار، کچی قادر بہگی کہ بخوسرہو بہگی جاف و خیرانی بارام بہگ بوہ
 سہرداری کیرانی جاف بوہ
 سابیری شاعری کہ رکوک، لہ سلیمانی خویندوویہتی.
 موخلیس حاجی مہلا رہسوولی دیلیرہ ۱۸۳۵م - ۱۹۲۷م
 موفی مہلا عہدوللای پینجورین لہ بیستانہ لہ ۱۸۸۱م دالہ دایک بوہ سالی ۱۹۵۲
 لہ سلیمانی مردوہ
 رمزی مہلا مارف ۱۹۰۲ - ۱۸ - ۷ - ۱۹۷۶

بیخود ۱۲۹۸ هـ - ۱۹۵۵

سلام: شیخ سلامی شیخ محمدی عازهبانی ۱۳۱۰ هـ - ۱۹۵۹/۳/۳

محمودت جهودت ۱۸۸۹ م - ۱۹۳۷ م

جهمال عیرقان ؟ ۱۲/۲۳ - ۱۹۲۳

سعيد فهوری کوری قادرنای قاسمه لهبنه ماله ی ناغا ته های ده رگه زینی سلجانی به

عورفی: عارف محمودی شیخ نه سروئلای قازی ۱۸۹۶ م - ۱ - ۱ - ۱۹۶۱

مه زلوم سید نه محمدی سید محمدی به رزنجی ۱۹۲۰ - ۹ - ۸ - ۱۹۵۵

بهختیار زیور ۱۹۱۲ - ۳۰ - ۱ - ۱۹۵۲

وافی: مسته فای مه لاهلی غه فوری مه لاهدر ۹ - ۱۹۳۲

سالم زه کچی ساحیقپران ۱۸۸۶ هـ - ۳ - ۱۲ - ۱۹۴۴

مایل: مه لارشیدی لاه ۹ - ۱۳۲۰ هـ

شهید مه لاه شریف قوتایی مه لانا خالد بووه

مه لاهمدون (حمدی) ی کوثر ۱۸۵۲ م - ۱۹۱۸ م

ره نجوری: مه لاه عومره لدهوری نه محمد پاشای دووا حوکمرانی باباند اژاوه

نه محمد فایق (فایق تاپ) ؟ - ۱۹۵۳

محمد وه فا ۹ - ۱۹۵۹

فایز: مه لاه محمدی حاجی مه لاه سوولی دبلیره ۱۸۹۲ - ۱۹۷۰

سه فوهت مه لاه مسته فای حاجی مه لاه سوولی دبلیره ۱۳۲۴ هـ - ۹ - ۱۲ - ۱۹۶۳

حاجی مسته فا پاشا ۱۲۸۱ رومی - ۱۹۳۶

ثاری: نه جمه دینی حاجی مه لاه سوولی دبلیره ۱۹۱۰ - ۳ - ۱۱ - ۹۶۸

فهیزی: مه لاه محمدی حاجی مه لاه سوولی دبلیره ۱۸۹۰ - ۱۹۲۳

شیخ ره سوولی بیده فی ۱۳۰۳ هـ - ۱۳۶۶ هـ

شیخ عه بدولکه ریمی نه محمد برنه ۱۳۰۳ هـ - ۱۳۶۱ هـ

زاهیر: مه لاه محمدی دبلیره ۱۲۵۰ هـ - ۱۳۱۸ هـ

مه عسوم (عاسی) مه لاه محمد نه مینی دبلیره

شیخ نه جی قهره داغ ۱۲۸۳ هـ - ۱۳۵۱ هـ

شیخ نووری بابہ علی ۱۳۰۵ھ - ۱۲ - ۳ - ۱۹۵۶

ناجی: مہممودی ناوبروہ خہلکی قہرہ داغ بووہ

فانی: مہلا حسہ فی تابلاخ ؟ - ۱۹۴۰ م

فانی: مہمند ناغای رہ سوول ناغا ۱۹۱۰ - ۳ - ۴ - ۱۹۷۳

شاہو: مہلا حسہ فی قازی: ۱۸۸۲ - ۲۳ - ۶ - ۱۹۷۱

شہکیب: مہلا فہرہ ج.

عہدو پورہ جان بگی بابان (نفوس)

حاجی باقی (بہنگینہ) ۱۹۰۸ - ۱۵ - ۹ - ۱۹۷۲

نہخول نہحمہد دہرویش ۱۹۱۱

شیخ مستہ فای شیخ نہجیبی قہرہ داغ

محمد علی مہدووش ۱۹۱۹

نووری کاکہ حمہ ۱۹۲۳

محمد شیخ حسین بہرنجہ فی (ع . ح . ب) ۱۹۲۳ لہ بہرنجہ لہ دایک بووہ

علی عہدوللا شہو ۱۹۲۵ لہ مہلہ بیجہ لہ دایک بووہ

عہلی عارف ناغا ۱۹۰۹

کاردوخی شیخ محمد نہمین بیارہ فی ۲۵ - ۳ - ۱۹۱۶ - ۱۹۸۳

حسب قہرہ داخی ۱۹۳۱ لہ سولہی چرچہ قہلا لہ دایک بووہ

حسین ناظم ۱۸۷۲ - ۱۹۳۲

محمد نہمین زہکی ۱۸۸۰ - ۱۹۴۹

سالح قہقان ۱۸۸۳ - ۱۹۶۸

توفیق وہبی ۱۸۸۸ - ۱۹۸۴

رہشید نہجیب

رہفیک حیلمی ۱۸۹۸ - ۱۹۶۰ لہ کەرکوک لہ دایک بووہ

مستہ فا سائب

عہدولواحد نووری ۱۹۰۳ - ۷ - ۱۹۴۴

عہدوللا گوران ۱۹۰۴ - ۱۸ - ۱۱ - ۱۹۶۲ لہ مہلہ بیجہ لہ دایک بووہ

علي بابير ناغا (که مالی) ۱۸۸۶ - ۲۹ - ۱۱ - ۱۹۷۴
 نووری شیخ صالح ۱۸۹۶ - ۱۹۵۸
 بیگم فایق ۱۹۰۵ - ۱۹۴۸
 نجمه دین مهلا ۱۹۰۲ م - ۱۹۶۲
 محمد خواجه ۱۹۰۳
 هوری: ثوبه بکر ۱۹۱۵ - ۸ - ۴ - ۱۹۷۹ له دنی چناره لای دهره بندی خان
 له دایک بووه
 ابراهیم محمد ۱۹۱۲
 شاکیر فنتاح ۱۹۱۲
 مهلا محمدی کوردی ۱۹۰۹
 محمود محمد ۱۹۱۵ - ۱۷ - ۹ - ۱۹۶۱
 محمد سعید ناکام ۱۹۱۷ - له مهلاد له دایک بووه
 محمد هردی ۱۹۲۲
 رفیق چالاک ۱۹۲۵ - ۳۱ - ۱۱ - ۱۹۷۳
 موحه رم محمد تهمن ۱۹۲۱ - ۲۳ - ۷ - ۱۹۸۰
 کریم زهنا ۱۹۲۵
 عهده وللا جهوهر ۱۹۲۰ - ۱ - ۶ - ۱۹۸۲ له دنی مینوی قهره داخ له دایک بووه
 عومر عهده وره حیم ۱۹۲۱
 نووری علی تهمن ۱۹۲۲
 عهده وللا شانی ۱۹۲۴
 حهه صالح دیلان ۱۹۲۷
 کامران موکری ۱۹۲۹ - ۳ - ۱۰ / ۱۹۸۶
 کاکه فیلان ۱۹۲۸
 جهمال بابان ۱۹۲۷
 غفور رهشید داراغا ۱۹۲۳ - ۲ - ۱۲ - ۱۹۷۶
 محمد غفور ۱۹۲۷ - ۱۹۸۱

غەفوور میرزا کەریم ۱۹۲۸
 کەمال جەلال غەریب ۱۹۲۹
 جەمال نەبەز ۱۹۳۱
 محەمد مەلا کەریم ۱۹۳۱ لە ییارە لە دایک بوو
 عیزە دین مستەفا رەسوول (دوکتور) ۱۹۳۴
 مستەفا سەلح کەریم ۱۹۳۳
 عەبدوللە میدیا ۱۹۳۱
 عەبدوللە ئەزەدەر ۱۹۳۲
 جەمال شالی ۱۹۳۱
 نووری وەشتی ۱۹۳۲
 ئەمین میرزا کەریم ۱۹۳۳ - ۱۹۸۴
 فەرەیدون عەلی ئەمین ۱۹۳۴
 کامیل ژیر ۱۹۳۴
 ناھا بابان ۱۹۳۳
 شیرکۆ بیکەس ۱۹۴۰
 فەتاح کەریم کاو ۱۹۴۱
 رەئوف بیکەر ۱۹۴۲ لە کەرکوک لە دایک بوو
 عومەر کەریم عەزیز ۱۹۲۴ - ۱۹۷۶
 فوئاد عیزەت ۱۹۳۰
 محەمد قودسی ۱۹۲۲ لە قودس لە دایک بوو لە ۱۹ - ۶ - ۱۹۴۷ دا بەدارا کراو
 ئەحمەدی عەزیز ناغا
 قادر برسی ۱۹۳۴
 ھوگر گوران ۱۹۳۴
 سەبرە نووری خەفاف (دایکی سولاف) ۱۷ - ۱۲ - ۱۹۲۸
 جەمال شارباژیری ۱۹۴۱ لە گوندی واژی شارباژیر لە دایک بوو
 سەلح ھەزار لە ھەلەبجە لە دایک بوو و مردوو

سلام مه‌فی، له‌حمەد شوکری، عومەر عارف ١٩٢٣ - ١٩٨٦/١٢/٢٣، عومەر عەلی ئەمین، محەممەد سەلح سەعید، محەممەد نووری توفیق، محەممەد ئەمین مەنگووبی، محەممەد عەلی وریا، شیخ محەممەدی خال ١٩٠٤، محەممەد فیدا، شیخ جەعفەر بەرزنجی (سالی ١٩٨١ کۆچی دوایی کردووە).

عەبدوللا کوردی ١٩٣٠/٨/١٩

(زیادەی چاپی دووم - ئەوانەی بەداخووە لەبیر چوون):

مەلا ئەسەدی مەحوی شاعیر ١٨٩٨ - ١٩٧٦/٤/٢٥ شیخ ئەحمەد ئەمین شاعیر پەریوەبەری قوتابخانەیی لەتێفیە.

١٨٩٠ - ١٩٥٥، مەلا حامیدی مەلا حەمدوون (زەکی) شاعیر ١٨٩٦ - ١٩٧٦/١/٣، شیخ ئەحمەدی شیخ عەلی (فەزوی)، مەلا کاکە حەمەیی حاجی سەیفوللا ١٨٨٤ - ١٩٦١/٥/١٠، جەمیل سائیب، شیخ لەتێفی حەفید ١٩١٧ - ١٩٧٢/٥/٢، ئیسماعیل شاووبیس، —————، رەسوول ھاوار، حەمەبو. (هۆشەنگ)، حەسین عارف، ساجید ئاوارە، —————، کەریم فەتحەللا، د. ئیحسان فوئاد، حەسەنی شیخ حەمە مەرف، عەلی عێرقان، فازیل عێرقان، مەحموود زێوەر، حەمە سەعید بەگ (هەزار)، عەبدولرەحمان موفق (شێرۆ)، عەبدولقادر حێشەمت، عەبدولقادر قەزاز، عەبدولقادر خەفاق، فایق کاکەمین، جەمال خەفاق، مەحوود فەهیمی هەسەوند، عوسمان عوزیری، ماجید عەبدوللا، مستەفا قەرەداخی (سالار)، عەبدولکەریم رەباتی، جیهان عومەر، کەمال —————، ناھیر، ناھیر سەعید، عەلی ناچی عەتتار، د. کاوس قەختان، د. کەمال مەزھەر، جەلال مەحموود عەلی، عەبدولکەریم باراوی، رەئوف شیخ عارف.

سەرچاو: - میژووی ئەدەبی کوردیی عەلانەدین سوجادی، پۆژنامەکانی ژین ١٩٥٣/١٩٦٣، کاکەیی فەلاح، کوکراوەکانی ئۆمید کاکە رەش.

شاعیر و نووسەر

حاجی توفیق (پیره میرد)
 ۱۸۶۷ز - ۱۹۵۰ز کۆچی دواى کردو

زەيۇر لەفەندى
 ۱۸۷۵ز - ۱۹۴۸ز کۆچی دواى کردو

لەمىن فەيزى بەگ
 ۱۸۶۰ز - ۱۹۲۹ز کۆچی دواى کردو

نعمین زەکی بەگ
 ۱۸۸۰ز - ۱۹۴۹ز کۆچی دوازی کردو

محمد بەگی ساحبقران (حمەدی)
 ۱۸۷۶ز - ۱۹۳۶ز کۆچی دوازی کردو

رفیق حیلمی
 ۱۸۹۸ - ۱۹۶۰/۸/۴

شیخ نوری شیخ صالح
 ۱۸۹۶ز - ۱۹۵۸ز کۆچی دوازی کردو

گوران
۱۹۰۴ ز - ۱۹۶۶ ز کوچی دوايي كرده

لایق بی کس

● فرماندار (حاکم و موله سهریفه کانی) ●

سلطانی له دروستکردنیه وه تا ۱۹۶۰

رتوکه چاپ نه کراوه که ی جه مال بابان (میژوی) شاری سلطانیه وه ره گیراوه
که نه ویش له (ته ئینگی سلطانی) ی میژووناسی مه زنی کورد خوالی خوشبوو نه مین
زه کی به گی نهر وه ره گیراوه له گهل کتیه که ی (ریج) وه هندی سه رچاوه ی تره وه
ریگرتوه

سلانی میلادی	ریژانی	حوکم	ناوی حاکم یا خود موله سهریف
	مانگ	سال	
			ئیراهیم پاشا کوری نه حمهد پاشای بابان
			دروستگه ری شاری سنطانی
۱۷۸۶			عوسمان پاشا کوری مه حمود پاشای بابان
۱۷۸۷			ئیراهیم پاشا دیسانه وه
۱۷۸۹			عبدولرهمان پاشای مه حمود پاشای بابان
۱۷۹۷			ئیراهیم پاشا دیسانه وه
۱۸۰۲			ئولرهمان پاشا دیسانه وه
۱۸۰۲			علی پاشا
۱۸۰۳			عبدولرهمان پاشا دیسانه وه
۱۸۰۴			خالد پاشای بابان
۱۸۰۴			عبدولرهمان پاشا دیسانه وه
۱۸۰۸			سلطان پاشا کوری ئیراهیم پاشا
۱۸۱۱			عبدولرهمان پاشا دیسانه وه

مه‌حمود پاشای کوری نه‌وره‌جان پاشا		۱۸۱۳
عه‌بدوللا پاشای بابان		۱۸۱۴
مه‌حمود پاشا دیسانه‌وه	؟	؟
عه‌بدوللا پاشا دیسانه‌وه	۲	۱۸۲۱
مه‌حمود پاشا دیسانه‌وه	۱	۱۸۲۳
موحه‌مه‌د پاشای کوری خالید پاشا	۳	۱۸۲۴
مه‌حمود پاشا دیسانه‌وه	۱	۱۸۲۷
سلطان پاشای بابان برای مه‌حمود پاشا		۱۸۲۸
مه‌حمود پاشا دیسانه‌وه		
سلطان پاشا دیسانه‌وه		
مه‌حمود پاشا دیسانه‌وه		۱۸۲۹
سلطان پاشا دیسانه‌وه	۴	
نه‌حمه‌د پاشای بابان کوری سلطان پاشا	؟	
مه‌حمود پاشا دیسانه‌وه	؟	
نه‌حمه‌د پاشا دیسانه‌وه		۱۸۴۳، ۱۸۴۱
کورژانده‌وه‌ی حرکمی بابانه‌کان		
عه‌بدوللا پاشای بابان		
قادرپاشای بابان به‌قائمقامی		
عه‌بدوللا پاشا دیسانه‌وه		
«حرکمی نورکه‌کان»		
ئیسپاعیل پاشا		
نووری پاشا		
مه‌زه‌هر پاشا		
ئیراهیم پاشا ماردینی	۴	۱۸۷۴، ۱۸۷۰
نه‌شرف پاشا		
مه‌زه‌هر دیسانه‌وه»		
ئیراهیم پاشا دیسانه‌وه		
ثابت پاشا		
زیوره‌ر پاشا		

عالم پاشا		۱۸۸۵، ۱۸۷۹
رؤوف پاشا		
طاهر پاشا	۱	۱۸۸۶
بهرام پاشای دیاربهرکری	۱	۱۸۸۷
ععلی رهضا پاشای نهرضرومی	۱	۱۸۸۸
میرلوا راسم پاشا	۳	۱۸۹۲، ۱۸۸۹
عهبندولرهمان پاشا	۱	۱۸۹۲
صالح پاشای کهرکوکی	۱	۱۸۹۲، ۱۸۹۳ -
رهفعمت بهگ	۱	۱۸۹۴-۱۸۹۵
غالب پاشا	۱	۱۸۹۵-۱۸۹۶
عهبندوللا پاشای دیرهلی	۱	۱۸۹۷
تهلیاس سامی بهگ	۱	۱۸۹۸-۱۸۹۹
صالح سالم پاشا	۱	۱۹۰۰-۱۹۰۱
جهمال بهگ	۱	۱۹۰۲
صالح وهصفی تهفهنندی		۱۹۰۳
توفیق پاشا		۱۹۰۴-۱۹۰۵
ضیا پاشا		۱۹۰۶
حسین بهگ		۱۹۰۷-۱۹۰۸
بایز فهمی بهگ		۱۹۰۹-۱۹۱۱
شهوق بهگ		۱۹۱۲-۱۹۱۴
مهقسوود بهگ		۱۹۱۴-۱۹۱۵
ععلی رهزا بهگ		
حوکمی ٲینگلیزو شٲنخ مهحموود		۱۹۱۵
		۱۹۱۸
مینجهر نوتیل		وتشرینی دووههه -
شٲنخ مهحموود جاری بهکهه	۱	۱۹۱۸
		حزیرانی ۱۹۱۹
مینجهر سون		-مارت ۱۹۲۱
		نیسانی ۱۹۲۱

گوئڊ سميت	۱۹۲۲-۱۹۲۳	تشریفي بھڪم
شيخ مھمود جاري دووھ	۱۹۲۳-۱۹۲۴	مارت
پنگليزھ کان	۱۹۲۳-۱۹۲۴	ماھسي
شيخ مھمود جاري سي ھم به قاجاغي	۱۹۲۳-۱۹۲۴	تھ مووز ۲
(حڪومت خوني)	۱۹۲۳-۱۹۲۴	تھ مووزي
تھ حمه دھگي توفيق بھگ	۱۹۲۴-۱۹۲۵	ھوزيران-
تھ حمه دھ فني ھوليري (احمد عثمان)	۱۹۲۵-۳-۷	
توفيق وھبي	۱۹۲۷-۴-۱۹	
تھ حمه دھگي توفيق بھگ ديسانوھ	۱۹۳۰-۵-۹	
صالح زھكي صاحبقران	۱۹۳۰-۵-۳	
ناجي ھورمزي جيگر- وھكيل	۱۹۳۰-۸-۲۲	
مھجيد بھ عقروني	۱۹۳۰-۹-۲۸	
حاجي پھمزان	۱۹۳۵-۴-۲۴	
ھميد بھ بدول مھجيد صھرصر	۱۹۳۵-۵-۱	
حسين فھوزي	۱۹۳۶-۷-۱۲	
	۱۹۳۶-۷-۲۵	
	۱۹۳۷-۹-۳۰	
	۱۹۳۷-۱۰-۱	
	۱۹۳۹-۲-۱۷	
	۱۹۴۰-۳-۱۳	
	۱۹۴۰-۷-۱	
	۱۹۴۰-۷-۸	
	۱۹۴۱-۵-۵	
	۱۹۴۱-۵-۵	
	۱۹۴۱-۶-۲۷	

مستەفا قەرەداخی	٤ ١٩٤١-٦-٢٨
	١٩٤٣-١٠-٢٣
	٣ ١٩٤٣-١٠-٣١
رهفیق حەیب	١٩٤٤-٢-٥
	٦ ١٩٤٤-٢-١٢
دین نووری	١٩٤٤-٨-٥
مەعروف جیاووک	١٩٤٤-٨-٧
	١٩٤٦-٤-٣
موسا شاکیر	٢ ١٩٤٦-٥-١٨
	١٩٤٦-٦-٢٧
حەسەن ئالەبانی	■ ١٩٤٦-٨-١١
	١٩٤٨-١-١٧
سەید عەلی حێجازی	٣ ١٩٤٨-١-١٩
	١٩٤٨-٤-١٣
جەمیل پەشید (جینگ)	■ ١٩٤٨-٥-١١
	١٩٤٨-٩-١٢
داود سلمان (جینگ)	٢ ١٩٤٨-٩-٢١
	١٩٤٨-١١-٤
نەجمەدین صائب	١٩٤٨-١١-٥
	١٩٥٠-١١-٢١
جەلال خالید	٣ ١٩٥٠-١٢-٢
	١٩٥٢-٢-٣
موزاحیم ماھیر	٥ ١٩٥٢-٢-٢٨
	١٩٥٤-٧-٢٠
شامیل بەعقوویی	٢ ١٩٥٤-٧-٢٢
	١٩٥٤-٩-١٦
میرلیوا عومەر عەلی ھجینگ	٨ ١٩٥٤-٩-١٧
	١٩٥٧-٥-١٦

عبدالمطلب امين الهاشمي	١٨-٥-١٩٥٧
له ژماره (١٣٩٥) ى	
٢٩-٥-١٩٥٨ ى	
رؤښنامه ى (ژين) ٥٥٥	
هادى رشيد چاوشلى	١٩٥٨
عادل جلال	١٩٥٩
باقر الدجيلي	١٩٦٠

مونسه ریغ و شاره وانیه کان

حسین فەوزی
(مونسه ریغ)

بەهادین نوری
(مونسه ریغ)

تولێق وههیی
(مونسه ریغ)

هوادر عدلی
(مونسپریت)

حاجی رهمزان
(مونسپریت)

نعمت محمد بدنی توفیق به گه
(مونسپریت)

● موټي په کافي سلتاني ●

موټي له لايمن سولتاني ده ولټي عوساني په وه فهرمانی بو. دهر ته چوو و داده نرا به موټي نهو شاره وه موچه بان بو دهر پرايه وه. ثم موټي يانه هممو زانای ثايینی بوون و له ناو خه لك دا زور دهر كه وتوو بوون و ريزيان هه بووه. هه چ كوسپيكي قانونی بان ثايینی بهاتا په ری ټی دادگاو شهرعه وه موټي خوی رینگای بو داده نان وه هه چ بریارینکی دادگا دهر چوايه له بابته نهو كوسپه ثايینی په وه دهر پرايه به چوايه لای موټي ، نهو ده یوانی بریاری له سهربدات یا خود هه ټی وه شینینه وه به تاييه تی بریاری خنكاندنې په كيك دهر به چوايه له دادگا به ټی ټیمزای موټي چی به چی نه ده کرا وه هر وه ها موټي بوی هه بوو كه هممو جوړه فتوايه ك بدات وه له موټيانه ی كه له سلتاني دا بوون توانبان ناوی ثه مانه ی خواره وه تو مار يكه ين كه په ك له دواي په ك هاتوون

۱ مهلا عه بدولړه حانی نودشی ۱۱۹۰ کؤچی له دی ټی نودشی ناوچه ی هه ورامان له دايك بووه وه له سالی ۱۲۶۶ ی کؤچی دا له سلتاني کؤچی دواي کردووه. له گردی سه یوان نيزاوه. ماوه ی موټي په تبه کی له زه مانې ثه حمده پاشای بابان دا بووه

۲ حاجی مهلا ثه حمده کوري مهلا عه بدولړه حانی نودشی له سالی ۱۲۲۷ ی کؤچی له دی نودشه له دايك بووه له دواي کؤچ کردنی باوکی ثم بووه به موټي سلتاني له سالی ۱۳۰۲ ی کؤچی دا له سنه کؤچی دواي کردووه.

۳ حاجی مهلا ثه حمده دی چاومار کوري مهلا مه حمودی پرحه سنی كه له ده وروبه ری سالی ۱۲۲۰ ی کؤچی له دی ټی دبلتزه ی ناوچه ی قهره داخ له دايك بووه وه له سالی ۱۲۸۸ کؤچی له حه ج وه فانی کردووه.

۴ - شیخ مستهفای بابا ره سوولی بهرنجی له سالی ۱۲۳۵ی کۆچی له بهرنجه له دایک بووه وه له سالی ۱۳۰۲ کۆچی له سلطانی کۆچی دواي کردوه له گردی سه یوان نیژاوه .

۵ - شیخ محمدهدی شیخ عهلی شیخ بابا ره سوولی بهرنجی که له سالی ۱۲۶۹ی کۆچی دا له سلطانی له دایک بووه وه له سالی ۱۳۲۴ی کۆچی هه ره له سلطانی کۆچی دواي کردوه .

۶ - حاجی مهلا محمدهد نهمین کوری مهلا محمدهدی چاومار له ده ورره بهری سالی ۱۲۵۰ی کۆچی له سلطانی له دایک بووه وه له سالی ۱۳۱۵ی کۆچی دا له سلطانی کۆچی دواي کردوه له گردی سه یوان نیژاوه .

۷ - مهلا عهبدول عهزیزی کوری حاجی مهلا محمدهد نهمین که له سالی ۱۲۸۸ کۆچی له سلطانی له دایک بووه وه له رۆژی ۲۰-۸-۱۹۴۷ی زاین دا کۆچی دواي کردوه وه له گردی سه یوان نیژاوه .

نویینی

له دواي نه مانی ده وله قی عوسانی به وه ئیتر موفقی نه ما ..

سه رچاوه

۱ - التعریف بمساجد السليمانية نوسینی ملا محمد قزلبی

۲ - علماؤنا في خدمة الدين نوسینی ملا عبدالکریمی مدرس .

نه‌قیبه‌کانی سلطانی

نه‌قیبیش هه‌روه‌کو موفقی له‌لایه‌ن سولتانه‌وه‌ فەرمانی بۆ ده‌ر ده‌چوو که بکری به نه‌قیبی نه‌و شاره‌ وه‌ مووچه‌ی بۆ نه‌پرایه‌وه‌ نه‌قیب له‌ به‌ماله‌ی سادات بوایه هه‌ر نه‌میش سه‌ربه‌رشتی ئیش و کاری ساداتی کردووه‌ و هه‌ج کۆمسیکیان بهاتایه‌ ری له‌گه‌ل مه‌یری دا نه‌م تریاری له‌ سه‌ر نه‌دا وه‌پێیان نه‌وترا نه‌قیبی نه‌شراف . له‌و نه‌قیبانه‌ش توانیان نه‌مانه‌ی خواره‌وه‌ ده‌سنیشان و تۆمار بکه‌ین

۱ - شیخ مه‌حمودی کۆری شیخ ماف کۆری شیخ حه‌سه‌نی گه‌زه‌رده‌ کۆری شیخ موحه‌مه‌دی نۆدی به‌ ، سالی ۱۲۰۰هـ له‌ دی‌ی گه‌زه‌رده‌ی ناوچه‌ی قه‌ره‌داخ له‌داپک بووه‌ یه‌که‌م نه‌قیب بووه‌ له‌زه‌مانی بابانه‌کان‌دا . نه‌م زانیه‌ له‌ سالی ۱۲۷۵هـ له‌ سلطانی کۆچی دوا‌ی کردووه‌ ، له‌گه‌ردی سه‌یوان نیژراوه‌ ..

۲ - سه‌ید نه‌حه‌مه‌دی مه‌ره‌ سوور کۆری شیخ مه‌حمودی نه‌قیب که له‌ سالی ۱۲۴۰هـ له‌ سلطانی له‌داپک بووه‌ وه‌ له‌دوا‌ی باوکی بووه‌ به‌نه‌قیب له‌ سلطانی . وه‌ سالی ۱۳۱۵هـ هه‌ر له‌ سلطانی کۆچی دوا‌ی کردووه‌ . ته‌رمه‌که‌ی له‌گه‌ردی سه‌یوان نیژراوه‌ .

۳ - سه‌ید نه‌حه‌مه‌دی نه‌قیب کۆری سه‌ید نه‌حه‌مه‌دی مه‌ره‌ سووره له‌ سالی ۱۲۸۰هـ له‌ سلطانی له‌داپک بووه‌ وه‌ له‌ سالی ۱۳۲۷هـ چوووه‌ بۆ حه‌ج له‌وی کۆچی دوا‌ی کردووه‌ .

۴ - شیخ مه‌سته‌فای نه‌قیب کۆری شیخ موحه‌مه‌دی کۆری کاک نه‌حه‌مه‌دی شیخ له‌ سلطانی له‌داپک بووه‌ وه‌ له‌وی کۆچی دوا‌ی کردووه‌ .

شیخ ماری نه قیب کوری شیخ موحه ممدی کوری کاک نه حمه دی شیخ .
تی بینی
نه قیبیش ههروه کو موختی به نه مانی ده وله تی عوسانی نه مانیش نه مان ..

سه رچاوه
چهند وه سیه به کبان ده مست کهوت که له مالی شیخ ره نوونی سهید نووری
سهید نه حمه دی نه قیب دابوو له گهل هه ندی سه رچاوه ی زانیاری تر له م پابه ته وه .

قازی به کانی سلطانی

به هوی هندیك به لگهی کونهوه که دهستان کهوتروه ، وه بهپیئی نهو
تهثریخانهی که له سهری بوو توانیان هندیك لهو قازی به کونانه بناسین که له کانی
خوی دا له سلطانی قازی بوون: نه مانهش بریتی بوون .

۱ قازی عهبدول سه مه د

له سالی ۱۲۰۱ هـ واتا (۱۷۸۶ - ۱۷۸۷) ز قازی بووه له سلطانی ته مهش له
وه سیه به کدا بوو به مۆرکراوی که له بریاریکی دادگای بابانیدا هاتروه به میژووی
۱۲۰۱ هـ وه به نیمز او مۆری ئیبراهیم پاشا له گهل چهند ناویك وه کو عهبدول ره حیم
کوری شیخ حه سن ، شیخ نه حمه د کوری شیخ عهبدوللای عموالان وه میکانیل
قازی قهره داخ نه م وه سیه به دهر باره ی زهوی و زاری مه لا مسته فای کوری مه لا
شه مسه ددینی قزلجه ی دهر کراوه وه ناوی عهبدول سه مه د به قازی سلطانی تیا ناو براوه .

۲ سهید عهلی بهرزنجی

نه م قازی به ناوه که ی به مۆره وه له سه و وه سیه به کی بابانی به کان دا هه به که له
مانگی شه والی سالی ۱۲۴۴ هـ دا نوو سراوه وه ناوی هه شت شایه ت و له گهل ناوی
عهبدول قادر نائی قازی و نه حمه دی کوری شیخ مه عرووفی نودی ئی واته کاک
نه حمه دی شیخ ، نه م وه سیه به سه نه دیکه دهر باره ی جوگه و ناویك له دی ئی
(نالیسته) به که هی مه لا ره سوولی گه ناوی بووه له عوسمان ئاغای کوری مه سره فی
کریوه . ناوی سهید عهلی بهرزنجی له وی دا به قازی سلطانی ناو براوه .

۳ - شیخ حسینی قازی

له سالی ۱۲۶۴ هـ واته ۱۸۴۷ - ۱۸۴۸ ز قازی بووه له سه ر شه جهره ی
سه ییده کانی شاهه دین به تهثریخی رۆزی ۲۳ ی شه والی ۱۲۶۴ هـ ناوی نوو سراوه و دوو
جوړ مۆری پپوه به .

٤ - شیخ عبداللہ سلام :

تستاش مرگهونی شیخ سلام به ناوی ته موه به، چونکه هه رخوی تپامو
خه تیب و موده پرسی ته م مرگه وته بووه . ههروه کو له کچی (التعریف بمساجد
السلطانية) دا که مهلا موحه ممدی قزلبه بی دایناوه دیاری کراوه، که ناو بهک قازی
سلطانی بووه .

■ - شیخ عبداللہ سهددی کوری سهد عهلی بهرزنجی ته مپش ناوی
له سه ره شه جهری سهدده کانی شاهه دین که شتیکی زور به نرخه ناوی به قازی دیاری
کراوه تهوهی شایانی باسه ته م شه جهره به دزی ۲۷۵ مه تره به پانیه که بشی ۲۱۵
مه تره به به ناوی ئالتون نووسراوه له مانگی شهوالی سالی ۱۲۶۴ هـ وه تۆزده مۆری
له سه ره وه کو مۆری عهبدول ره جان موفقی موده پرسی وه سهد تهحمدهی نهقیب وه
کاک تهحمدهی شیخ و کوتانی په کهی به تیمزای شیخ مهحمودی نهر هاتووه .
۶ یوسف سنان تهفهنندی

ته مپش له سالی ۱۸۸۷ز قازی سلطانی بووه که له میژوی سلطانی دا له نووسی
تهمین زهکی بهگ دیاری کراوه .

۷ - شیخ مستفای کوری شیخ عهبدول سهددهی قازی که میردی ثامنه خانی
کچی شیخ تهوره جانی قهره داخی به ههروه کو شیخ موحه ممدی خال ته ئیت که
ته م پیاوهم دیوه دهورو بهری ۱۹۱۵ز کۆچی دوانی کردووه .

۸ صبغة الله تهفهنندی که له سالی ۱۳۳۴ هـ واته ۱۹۱۴ - ۱۹۱۵ز قازی
سلطانی بووه . ته مپش ناوی له سه ره سهندیکی تورکی به ته ئرنجی ۱۵ ی موحه ره می
سالی ۱۳۳۴ هـ دیاری کراوه که ته م سهندهش ده باره ی هه ندیک له میرانی عایشه
خانی ئی کاک تهحمدهی شیخه .

٩ - مهلا مدهرووی وهه بی

ته مپش سالی ۱۳۳۸ هـ واتا ۱۹۱۸ ، ۱۹۱۹ز قازی سلطانی بووه و ناوی له سه ره
وه سیه بهک هه به که به ته ئرنجی چواری عه پره می سالی ۱۳۳۸ هـ له مه حکمه می
شه ری سلطانی ده رجووه ته م وه سیه بهش ده باره ی هه ندیک زهوی و زاره له دی ی

جیشانه که له بهینی شیخ معرووف شیخ نهحمه دی شیخ زه سوولی بهرزنجی وحاجی
حهسهنی کوپری حاجی عهلی خه لکی کافی گۆمه دا نووسراوه ، لهوی دا ناوی مهلا
مهعرووف وهه بی به قازی سلیمانی دیاری کراوه .

۱۰ - شیخ مستهفای قهره داخی
له سالی ۱۹۲۶ ز قازی سلیمانی بووه .

۱۱ - نهحمه موختاری ههولیری
له دواي شیخ مستهفای قهره داخی بووه به قازی سلیمانی وه له سالی ۱۹۳۷ ز
خانه نشین (تقاعد) کراوه .

۱۲ - شیخ ئیبراهیمی نه قیب که خه لکی که رکوک بووه له سالی ۱۹۳۹ ز له سلیمانی
قازی بووه .

۱۳ - شاباز حهیده ری که خه لکی ههولیر بووه له سالی ۱۹۴۰ ز دا بووه به قازی
سلیمانی له سالی ۱۹۴۵ ز دا هر له سلیمانی دا کۆچی دواي کردوه

۱۴ - شیخ موحه ممدی خال له سالی ۱۹۴۵ ز بووه به قازی سلیمانی هه تا کو
سالی ۱۹۴۸ ز له سالی ۱۹۴۵ ز بووه به قازی سلیمانی هه تا کو
حاکمیک له جیگا که ی دانراوه ، ناویراو دواي چوار مانگه که گه راوه تهوه بو
سلیمانی وه هر قازی بووه تا سالی ۱۹۵۶ ز وه له دواي نهو گواستراوه تهوه بو
موسل وه لهوی کراوه به قازی یه که می موسل تا سالی ۱۹۵۷ گه راوه تهوه بو
سلیمانی هر به قازی بهی تا سالی ۱۹۶۷ خانه نشین کراوه

تی بینی : نه قازی یانهی که ناومان تۆمار کردون له زنجیره ی یه که وه تا
حهوت که به هو ی وه سائیق کۆنه وه دهستان که وتون . هه ندیکیشیان میزوی له
سهرنییه ، نازانین ئایا چهند قازی تر له بهینیان دا بووه ناوی یان چی بووه ؟ یان
کامیان له دواي کامیانه وه هاتون . به لام له حهوت مه وه واته له شیخ مستهفای

کوری شیخ عبدال سمدی قازی بهو هتا چوارده هم واته شیخ
موحهمدی خال هموو یان یهک له دواى یهک هاتوون و هیچ کهس له
بهینان دا نه هاتووه .

تی بیی ماموستای خال . چهندجاری نهقل کراوه . لهو ماوه یانه دا
عبدوللا مفتی ههولیری و مهلا په شادی موفتیش له سلجانی قازی بوون (ع.
(م

شیخ موسی‌علی نقیب

موسى عبداله عزيز
۱۲۸۸ ز له دايك پوه
۱۹۴۷ ز كورجى دواى كړدو

شيخ محمدى خال
(قازى)

سالى ۱۹۰۴ ز له دايك پوه

شيخ له‌حمده موختارى لاريلى
(قازى)

سالى ۱۸۸۵ ز له دايك پوه

سەرۆكەكانى شارەوانى

بوکه لک وەرگرتن لەم باسەمان تەماشای گۆفاری (سڵتانی) بلاوکراوەی
شارەوانى سڵتانی ژمارە (١) سالى ١٩٦٨ لاپەرە ١١ کراوە ئەم بەرێزانە
تۆمارکراون

- ١ - عەلى بەگى حەممەبەگى باوکى فایەق بەگ زەمانى عوسمانى .
- ٢ - سەید ئەحمەدى بابا رەسوول
- ٣ - ئاغا فەتووللا باوکى توفیق ئەفەندى .
- ٤ - غەفوور ئاغای حاجى عەبدوللا باوکى ئەحمەد ئاغا
- ٥ - محى دین ئەفەندى قادر ئەفەندى مودیری پڕیژى وەکیلى سەروکى
شارەوانى سالى ١٩١٤
- ٦ - ئەحمەد بەگى فەتاح بەگى صاحبقران (حەمدى) سالى ١٩١٦ -
١٣٣٥ هـ .
- ٧ - عەبدوللا بەگى حاجى حەسەن ئەفەندى موحەممەد ئاغا ، باوکى مەجید
یاوەر ..

لەکاتى فەرمانرەوانى میجرەسۆندا لە حوزەیرانى ١٩١٩ تاکو مارتى

١٩٢١

- ٨ - ئەرەحمان ئاغای ئەحمەد پاشا لە ١٣ شىباطى ١٣٤٠ رۆمى
- ٩ - عیززەت بەگى وەسمان پاشای جاف ٥ ی حوزەیرانى سالى ١٩٢٣ ز .
- ١٠ - سەید کەرىم ئەفەندى کۆبرى سەید ئەحمەدى بابا رەسوول ١٧ ی حوزەیرانى
١٩٢٣

١١ - مەحمود ئەفەندى قادر ئاغا، (بەکەم جار)

١١ ی تەممووزى ١٩٢٤ لە کاتى (چەپمەندا)

۱۲ - به کتا به گی مسته فا به گ له ۲۶ ی کانوونی یکه می ۱۹۳۱ تا ۲۲ ی تشرینی دووهمی سالی ۱۹۳۵

۱۳ - مه محمود نه فندی قادر ناغا بو جاری دووهم له ۳۰ تشرینی دووهمی ۱۹۳۵ تا ۳۰ مایسی ۱۹۴۴

۱۴ - قادر ناغای حاجی مهلا محی دین به که بجار له ۸ / ۵ / ۱۹۴۴ وه تا ۲ / ۸ / ۱۹۵۰

۱۵ - رهشید غه فوور له ۳ / ۸ / ۱۹۵۰ تا ۱ / ۱۲ / ۱۹۵۱ قادر ناغای حاجی مهلا محی دین دووهم بجار له ۱ / ۱۲ / ۱۹۵۱ تا ۲۱ / ۸ / ۱۹۵۴

فائق هوشیار ۲۰ / ۸ / ۱۹۵۴ تا ۸ / ۸ / ۱۹۵۶

عبدوللا به گی همه عه له به گ (وه کیل)

۱۹ - حسن ره فعت له ۶ / ۱۱ / ۱۹۵۶ تا وه کو تهموزی ۱۹۵۸

۲۰ - شاکیر فعتاح له ۵ / ۸ / ۱۹۵۸ تا ۲۴ / ۱۲ / ۱۹۶۱

سەپد ئەحمەدى بابا رەسول

(سەرۆك شارەوانى)

۱۳۷۸ ك لە دايتك بوو

۱۹۹۸ ز كۆچى دولى كىردو

عەبدوللا بەگى ياور

(سەرۆك شارەوانى)

خەفەزور ناغاي ھاجى ئەولاي گەرە
(سەزۇك شارەۋانى)

نۇرەھمان ناغاي ئەھمەد پاشا
(سەزۇك شارەۋانى)

قادر ناغاي ھاجى مەلا مۇھىتدىن
(سەزۇك شارەۋانى)

خەيرەت بەگى ۋەسىمان پاشا
(سەزۇك شارەۋانى)

موختاره کانی شاری سلجانی

له ناو شاری سلجانی دا ئهم موختارانه هه بیون که به گوێزهی گهره که کان
دانرا بیون و جیا کرابوونه وه. ئهمهش لیستهی ناوه کانیانه له گهڵ گهره که و کانی
موختاریتی یان

ناو	گهره که	کانی موختاریتی
۱ - محان	موختاری گهره کهی گوێزه	زه مانی تورک
۲ - قجول	موختاری گهره کهی مه لکه ندی	زه مانی تورک
۳ - عه بۆلی موختار	موختاری گهره کهی کانێسکان	زه مانی تورک
۴ - عه ی سالار	موختاری گهره کهی کانێسکان	زه مانی میچه پرسون
۵ - قاله ی مه حمود ناغا	موختاری گهره کهی مه لکه ندی	زه مانی تورک
۶ - مه لا سه عید	موختاری گهره کهی	
۷ - ئیبراهیم ئه فه ندی لطف الله	سه رشه قام و ده رگه زین	زه مانی تورک
۸ - محی الدین ئه فه ندی	موختاری گهره کهی مه لکه ندی	۱ / حوزه یرانی ۱۹۲۶
۹ - عبدالرضا عه بدوللا	موختاری گهره کهی گوێزه	ئه یلوولی ۱۳۳۹ هـ
۱۰ - موحه ممد عه لی	موختاری گهره کهی ده رگه زین	ئه یلوولی ۱۳۳۹ هـ
۱۱ - شه ریف ئه فه ندی سه عید	موختاری گهره کهی کانێسکان	ئه یلوولی ۱۳۳۹ هـ
۱۲ - فه روج ئه فه ندی ئه حمه د	موختاری گهره کهی گوێزه	۲ کسانوونی دووه م ۱۹۲۸
۱۳ - دانیاو کورپی شه له مو	موختاری کانێسکان و چوارباخ	۲ کانوونی دووه م ۱۹۲۸
۱۴ - دانیاو کورپی شه له مو	موختاری خووله کان	۲۵ تشرین دووه می ۱۹۳۰

۱۹۲۴ / ۷ / ۱	دهرگه زین وسه رشه قام	۱۴ - رهزا موجه محمد که مال
۱۹۳۶/۱/۹		
۱۹۳۷ / ۴ / ۱۰	موختاری دهرگه زین وسه رشه قام	۱۵ - مستهفا مه عسوم عبداللّ
۱۹۴۴	موختاری مه لکه ندی	۱۶ - حه سن حه مه سوور
۱۹۴۷	موختاری گوژیه	۱۷ - رهشید شهریف تهقه ندی
۱۹۴۹	موختاری دهرگه زین	۱۸ - جهمال مستهفا مه عسوم
۱۹۵۴	موختاری سه رشه قام	۱۹ - عه باسی مه لا عارف
۱۹۵۸ تا ۱۹۴۴	موختاری کانسکان و چوارباخ	۲۰ - صالح میراو
۱۹۵۴	موختاری چوارباخ	۲۱ - نه مین حاجی سه عید
۱۹۵۴	موختاری مه لکه ندی	۲۲ - نه مین حسین ناغا
	جووله کان	۲۳ - موشین

سه رچاوه

هه ندىكى زهمانى تورك له پياوى شاره زاي به ته مه نا چوو ، وه هه ندىكى له
سجلى كۆنى شاره وانى به وه وه رگيراهه

قوتابخانه كان

وهك له مه و بهر باسكرا ، سلتانی له سه ره تاي دروست كردنيه وه مه لبه ندي خویندن و خوینده واری بوو .. له سه رده می بابانه كان دا حوچره و پاشان مزگه و ته كان جیگه ی خویندن و فیرکردن و خوینده واری بلا و كړنه وه بوون . كه داگیركهری توركیش هات مه شخه لی خوینده واری له مزگه و ته كان دا هه ربه رده وام بوو .. نه و تا (حاجی قادری كونی) له نهسته مووله وه باسی نه وه ده كات كه كاك نه حمده له شوین مه لبه ندي بابان ماوه و هه ربه كوردی دهرس نه لیته وه .

قوتابخانه ی تازه بابته بو دروستكردنی كادیر بو كاری میری له سه رده می تورك دا له سلتانی دامه زرا ، به لام تا سه رده میكي دوور نه یوانی چی به مزگه و ت چول بكات هه رچی كوردی خویندنیشه له قوتابخانه دا نه وه له سه رده می شیخ مه حموده وه ده ست پی ده كات تا ئیستا قوتابخانه كانی سلتانی و ده ورو بهری به كوردی نه خوینن . قوتابخانه كانی سلتانی سه رچاوه ی گه شه و جم و جوول و پیشكه و تقي شار بوون بهر به رهش هه ر له په ره سه ندنا بوون .

نه و ته ركهی قوتابخانه و ماموستا و قوتایی به چی یان هیناوه شایانی نه م توماری شانازی بهن

(ع . م . ر)

له زه مانی عوسمانلی دا نه م قوتابخانه هه بوون

قوتابخانه ماموستا قوتایی

۱ - روشدی یه ی

هه سكه ری ۱ ۱۳ ۱۰۶

ته نها له به غداو سلتانی هه بوو له سالی ۱۸۹۲ ز دامه زراوه

- ۲ - سه‌ره‌تایی کوران له سالی ۱۸۹۹ ز دامه‌زراوه به‌ک‌دانه
- ۳ - قوتابخانه‌ی کلدانی سه‌ره‌تایی سالی ۱۸۱۵ ز دامه‌زراوه ۱۳ قوتایی
- ۴ - قوتابخانه‌ی جووله‌ک‌ی سه‌ره‌تایی ۲۵ قوتایی
- دوای ئه‌و قوتابخانه‌نانه ئه‌مانه‌ش هه‌ر له زه‌مانی عوسمانلی دا دامه‌زران

قوتایی	ماموستا	سه‌عدادی‌یه‌ی سالی ۱۸۶۸ ز	
دامه‌زراوه			مێنکی
۷۰	۷	۱	سه‌ره‌تایی مثالان
۱۰۰	۴	۱	(الابتدائية للاحداث)
۵۰	۲	۳	سه‌ره‌تایی دووه‌ه‌م
			(الابتدائية الثانية)
۲۷	۱		سه‌ره‌تایی یه‌که‌م
			له‌سه‌یه‌ک
۳۰	۱	۱	- سه‌ره‌تایی یه‌که‌م
			له‌هه‌له‌یه‌یه
۳۰	۱	۱	۶ - سه‌ره‌تایی یه‌که‌م
			له‌چه‌مه‌مال
۲۵	۱	۱	۷ - سه‌ره‌تایی یه‌که‌م
			له‌پنج‌ه‌مین
۱۷	۱	۱	۸ - سه‌ره‌تایی یه‌که‌م
			له‌ئاغچه‌له‌ر
۹۱	۱	۱	۹ - سه‌ره‌تایی یه‌که‌م
			له‌پشده‌ر

سه‌رچاوه له کتێبی مێژووی سلێمانی یه‌وه نووسینی ئه‌مین زه‌کی به‌گ و هه‌رگه‌راوه

تی بینی قوتابخانه‌ی نه‌عدادی‌به‌ی مولکی له‌ سال‌ ۱۹۰۸ له‌ سه‌ر فه‌رمانی
 سه‌فه‌وت به‌گه‌ که‌ له‌ وکاته‌دا قانیدی عه‌سکه‌ری سلطانی بوو ۵۰۰ لیره‌ی به‌یتاک
 له‌ناو سامانداره‌کانی شاره‌که‌دا کوکرده‌وو نه‌و بینایه‌ی پینکرد .. نه‌م قوتابخانه‌یه‌ له‌
 سالی ۱۹۰۸ - ۱۹۱۴ز له‌ شوینی قوتابخانه‌ی فه‌یسه‌لی‌یه‌ی جاران بوو که‌ ئیستا
 بازاری (عصریه‌) پاشان گوێزراوه‌ته‌وه‌ بو مالی حاجی سه‌سه‌نه‌فه‌نی سه‌روو سه‌را
 له‌به‌رته‌وه‌ی له‌شه‌ری به‌که‌می جیهانی‌دا بو به‌ شوینی سه‌رکرده‌نی سوپای عوسمانی
 مدیره‌که‌یان پیاوینکی تورکان بووه‌ ناوی (فایق وه‌یسه‌ل) بووه‌ هه‌روه‌ها قوتابخانه‌ی
 رشیدی‌یه‌ عه‌سکه‌ری شوینه‌که‌ی جارانی خه‌سته‌خانه‌ی خواره‌وه‌ بووه‌ ئیستا
 شوینی راگرتنی ئۆتۆمۆبیل به‌رامبه‌ر به‌ بازاری زانکو له‌وکاته‌دا تورکه‌کان بو نه‌و
 مه‌به‌سته‌ دروستیان کردوه‌ نه‌و قوتابخانه‌یه‌ هه‌تا جه‌نگی به‌ که‌می جیهانی سالی
 ۱۹۱۴ ده‌وامی کردوه‌

مدیره‌که‌یان (ره‌شید زه‌کی کابان) بووه‌ . پاشان نه‌م قوتابخانه‌یه‌ له‌ سالی ۱۹۱۵ بوو به‌
 قوتابخانه‌ی سه‌ره‌تایی به‌ ناوی قوتابخانه‌ی (تشویقیه‌) پاشان سالی ۱۹۱۶ گواسته‌وه‌
 بو مالی قادر نه‌فه‌ندی گه‌وره‌ که‌ له‌ گه‌ره‌کی ده‌رگه‌زین بوو نه‌مه‌یش ناوی مدیره‌
 ماموستا کافی بوو

- ۱- زیوه‌ر نه‌فه‌ندی (مدیر) ۲- مه‌لا سه‌عید نه‌فه‌ندی (ماموستا)
- ۳- شیخ عه‌بدولرحمان نه‌فه‌ندی (ماموستا)
- ۴- شیخ مه‌حمود نه‌فه‌ندی (ماموستا)
- ۵- عه‌ل نه‌فه‌ندی دیاره‌که‌ری (ماموستا)
- ۶- جه‌بار نه‌فه‌ندی (ماموستا)

سالی ۱۹۱۶ شوینی نه‌م قوتابخانه‌یه‌ بوو به‌ خه‌سته‌خانه‌ی تورکه‌کان
 له‌سالی ۱۹۱۹ دا که‌ ئینگلیزه‌کان هاتن بوو به‌ خه‌سته‌خانه‌ی مولکی هه‌روه‌ها
 قوتابخانه‌یه‌کی سه‌ره‌تایی کوپان که‌ شش پۆلی هه‌بوو که‌ پێیان ده‌وت (برهان
 الترقی) که‌ شوینه‌که‌ی له‌خوار قوتابخانه‌ی گوێزه‌ی کوپان لای بازاری شروشه‌بوو
 مدیره‌که‌یان (سه‌ید نه‌حمه‌دی مه‌ره‌خه‌س) بوو . وه‌ هه‌روه‌ها قوتابخانه‌یه‌کی
 سه‌ره‌تایی ی‌کچان هه‌بوو شوینه‌که‌ی پشتی سه‌را لای کاریزی نه‌حمه‌د زه‌نگه‌نه‌

بوو ، مدیره که یان ناوی (مه لیحه ی شیخ سه لام) بوو ژنی ماموستا (عه بدوللا نووری)
خوشکی شه مسه دین سه لام (حه سه ن فلاح) بوو ، له سالی ۱۹۱۵
نهم قوتابخانه بهره وام بوون ■ هاتی ئینگلیز سالی ۱۹۱۸

سهرچاوه

- ۱ - شیخ عهزیزی شیخ ره شیدی طاہر که خوی قوتابی بهک بووه لهو سهرده مه دا
- ۲ - فوئاد ره شید به کر ئه فهندی که خوی قوتابی بهک بووه لهو سهر ده مه دا

زەمانى داڭىركەرى ئىنگلىز

ئەم قوتانجانانى كە لە سەردەمى تۈركەكاندا كرايونەۋە ھېچيان نەمان .
قوتانجانە يەك لەم سەردەمەدا كرايەۋە بە ناۋى (نمۇنەى سەادەت) يەكەم چار
لەمالى نەجىب ئەفەندى لای مالى حاجى قادىرى جەبار كرايەۋە ۋەلەۋىۋە
گواسيانەۋە بۇ شۇنقى مەلەندى عەسكەرى تۈركەكان كە پىيان دەۋت (قشله) ،
تەنېشت باخى مىللى بەرامبەر مۇگەۋى گەۋرە كە ئىستا خەستەخانە يە شۇنقى فەحصى
چاۋە . ئەم قوتانجانە يە لە سالى ۱۹۱۹ تا سالى ۱۹۲۱ دەۋامى كرد . مەدىرى قوتانجانە
يەكەم . عەبۇللا نوورى بوۋە و دوۋەم رەشىد زەكى كابان بوۋە مامۇستا كاتىشۋە
ئەمانەى خوارەۋە بوۋە .

۱ - مەلا سەعيد ئەفەندى

۲ - زىۋەر ئەفەندى

۳ - شېخ موحەممەد زوھدى

۴ - شېخ ئەحمەد نىسىم

۵ - شېخ عەبدولرەھمان

۶ - خواجە ئەفەندى

۷ - عەبدوللا سەبرى

۸ - موحەممەد باشقە

۹ - ئەحمەدى عزيز ئاغا

۱۰ - كابتان ھۆلەكە ئەفسەرىكى ئىنگلىزى ■ دەرسى ئىنگلىزى ئوتتۇرە ... ئەم

قوتانجانە يە دوو پۇلى ناۋەندى لەگەلدا كرايەۋە ..

سەرچاۋە قۇاد رەشىد بەكرەكە خەۋى قوتانى يەك بوۋە لەم سەردەمەدا .

زەمانى ھۆكمدارلىق شېخ مەحمۇدى نەمىر سالى ۱۹۲۲

وھىكولە خوارەو نووسراو بەئى دەستكارى لەرۆزنامەى (بانگى كوروستان) دا
ژمارە ۱۱ رۆزى ۲۹ - ۱۰ - ۱۹۲۲ م .

پشت بە خوا

وھزارەتى زانستى

ژمارە - ۱ -

رۆزى ۱۰ى تشرىنى يەكەم ۱۹۲۲ پېشگامى ھۆكمدار . لەسەر ھەرمانتان بۆ
بەريۆەبردنى قوتابخانەكان بەم جۆرە مامۇستايان دامەزرا

۱ - قوتابخانەى ناوھندى مەحمۇدى

۱ - رەفىق جىلمى - بەريۆەبەر

۲ - صالح رەفەت - مامۇستا

۳ - خواجه ئەفەندى - مامۇستا

۴ - سەعید صدق - مامۇستا .

۵ - زىيەر ئەفەندى - مامۇستا

۶ - سەعید ئەدىب قەزاز - مامۇستا

۲ - قوتابخانەى سەرەتايى قادرى

۱ - شېخ موحەممەد زوھدى - بەريۆەبەر

۲ - سەعید زەكى - مامۇستا

۳ - حمزى ئەفەندى - مامۇستا

۳ - قوتابخانەى سەرەتايى پەتووفى

۱ - سەعید عاكف - بەريۆەبەر

۱ - ئىمەد ئەفەندى - مامۇستا

۳ - موحەممەد پەمزى پەھىم - مامۇستا .

٢٠٠٠ قوتابخانه‌ی سه‌ره‌تای لطیفیه :

١- محمد حممدی عزیز ناغا - به‌پرتوبه‌ر

٢- فائق نه‌نه‌ندی - ماموستا

٣- شیخ محمد - ماموستا

■ - جه‌نایی په‌شید زه‌کی کابان مفتیش عام وه‌له‌ پاش ته‌واو بوونی دامه‌زاندنی ماموستاو قوتابخانه‌کان ناوی شارو دیهانه‌کانی تریش قائیمه‌یان پیشکesh به‌ باره‌گاهتان نه‌کرت ..

وه‌زیری زانستی

حاجی مسته‌فا پاشا

تی‌بی :

ژماره‌ی قوتایی له‌م کاته‌دا گه‌بسته ٨٠٠ قوتایی (له‌یادداشتی ره‌فیتی حلیمی به‌رگی شه‌شم لا‌په‌ره ٥٩٥) ..

له‌ روژنامه‌ی (روژی کوردستان) ژماره ١٢ سالی ١٩٢٢ لیسته‌ی نه‌و زانه‌ موخته‌ره‌مانه‌ که بو ته‌لیسه‌ی ته‌له‌به‌کانی مه‌که‌نی ته‌عدادی به‌ی مه‌حمودی پاره‌یان ته‌به‌روغ فرمووه :

روپیه	ناو
٢٥٠ روپیه	١- حه‌زرقی مه‌لیکی موعه‌ززهم ده‌فعه‌ی ته‌وه‌ل
١٥٠	٢- حه‌زرقی مه‌لیکی موعه‌ززهم ده‌فعه‌ی دووه‌م
٦٠	٣- حه‌زرقی ره‌ئیس الرؤساء
١٥٠	٤- ره‌ئیس مالیه‌ عبد الکرم افندی-عه‌له‌که
١٠	٥- ق: عسکر کوردستان جنایی صالح زکی به‌گ
١٠	٦- ملحق عسکر کوردستان فائق حلیمی به‌گ
١٥	٧- ملازم رواندزی نه‌مین به‌گ

۸- ملازم اول یونس ماهی افندی ۳۰

۹- رئیس شعبه ۳ دائرة ق : عسکری ملازم عزیز حکمت

قراز ۱۰

■ ۱۰- ملازم ثاني ابراهيم افندی

● ۱۱- ملازم ثاني حکمت افندی

● ۱۲- ملازم ثاني رشید افندی

● ۱۳- ملازم ثاني فتاح افندی

● ۱۴- مامور حساب رشید افندی

● ۱۵- مدیر حساب شعبه ۲ ق عسکر

■ کوردستان رؤوف افندی

۱۶- قوماندان طابور پیاده عید القادر افندی ۲۰

● ۱۷- رئیس بلدية محمود افندی

۱۸- دائره ی محکمه ۱۰

۱۹- مدیر طابو فائق بهگ ۱۰

شونیی قوتابخانه کان لفره مانی حکمداری

شیخ مه محمود سالی ۱۹۲۲

۱- قوتابخانه ی ناوهندی مه محمودی له شونیی مدرسه ی رشیدی عسکری .

شوپنی خه سته خانه ی خواره وه . قوتایی به کانی قوتابخانه ی مه محمودی کلایان

له سهر ده کرد له شیوه ی سداره دا پی یان دهوت (له نوهری) چونکه نهو —

سداره نه ها تبهو سلمانی . رهنگی خو له میشی له پیشه وه به سیمی سپی نوو سرابوو

(مه محمودی)

۲- قوتابخانه ی سهره تایی قادری له مالی حاجی صالحی خه فاف کولانی خوار

ئوروزدی .

۳- قوتابخانه ی سهره تایی ره ئووفی له سهر شه قام له مالی حاجی فره جی حاجی

حامید .

۴- قوتابخانه ی سهره تایی لطیفی پشتی مزگه وتی (مفتی) له مالی حسین مه مظلوم .

زەمەنی هەتی حکومەتی عێراق و هەڵمەزێاتەنی حکومەتی عێراق

پاش ئەمانی حکومەتاری شیخ مەحمود ئەو قوتابخانە نەمان . لەمەوای بۆردمانی
سەلمانی دەست کرایەوه بەکردنەوهی قوتابخانە سالی ١٩٢٤ دەست کرایەوه بەدەوام لە
قوتابخانەکاندا . کە ئەمانە ی لای خوارەوه بوون :

١ - قوتابخانە ی سەرەتای بەکەم .

لەبەکی سەرەتای یەو تا دووەمی ناوەندی لەمەالی بابا عەلی شیخ مەحمود
بەرامبەر مەزگەوتی گەورە « بەرپۆرە بەری قوتابخانە کە (صالح افندی قەطان) بوو .

٢ - قوتابخانە ی سەرەتای دووەم تاپولی چۆرەمی هەبوو لەصابونکەران لەمەالی
یەکتەبەگ . بەرپۆرە بەرە کەیان (توفیق فەرەت) بوو .

٣ - قوتابخانە ی زانستی شوو : لە سالی ١٩٢٦ دا پاش داوا کردنی چەند کەسێک
توانیان ئەم قوتابخانە یە بکەنەوه بۆ ئەو قوتابیانی کە بە روژ ئیش و کاریان هەبوو
نەیان توانیوه بچنە قوتابخانە ی روژ لە بەرگەرنگی مەعیشەتە کەیان چۆنە ئەم
قوتابخانە یەو بە شوو خوێندووێانە .

دوای ئەم قوتابخانانە هەندێ قوتابخانە ی تازە کرایەوه هەندیکیشی گواستیانەوه
شوێنیکێ تر وەك :

١ - مەکەنی یە کەم لەمەالی بابا عەلی گواستیانەوه بۆ شوێنی مەکەنی سیاسی
کەمیجەرسۆن لی ی دادەنیش « شوێنی مەکەنی فەیسەلی یە جاران بازاری
عەصری ئیستا بەرپۆرە بەرە کە ی صالحە فەنی قەفطان بوو سالی ١٩٢٨ .

٢ - مەکەنی دووەمی ئیبتدائی کرایەوه لەمەالی سەعەی مەرف کۆلانی بەرامبەر مەبانی
ماسە کە لە یە کەو تا شەشی سەرەتای . بەرپۆرە بەری قوتابخانە شیخ قادر نووری

بوو . سالی ١٩٢٨

٦م قوتابخانهش پاش سالی ۱۹۳۰ کرانهوه ..

۱- قوتابخانهی ناوهندی (متوسطه) کوپان : پاش سالی ۱۹۳۰ کرایهوه ..

مهکتهی بهکهم کهپولهکافی زیادی کرد ، ناوهندیبان لی جیاکردهوه ، چوونه

بیناکهی پشتی خهستهخانهی سهروهوه که ئیستا (جمهوریه) به ، شوئیی

مهکتهی غازی ی جاران .. دوالی ٦م قوتابخانهیه بوو به سانهوی ..

بهریوه بهرهکافی ٦م زاتانهبوون !

۱- رشید زکی کابان

۲- عبدالله نوری مهتدی ۱۹۳۵

۳- رفیق حلمی

۴- ودیع فتح الله میرزا سالی ۱۹۴۶

۲- قوتابخانهی سهرهتای فهیصهلی به لهیهکهوه ناشمش شوئیی بازاری عهصریه که

ناوهندیبان لی جیاکردهوه بوو به مهکتهی سهرهتای ..

بهریوه بهرهکافی

۱- علی شوق

۲- قواد رشید

۳- جلال محمد سیف الله

۳- قوتابخانهی گویزه له پۆلی بهکهوه تا پۆلی شمش .. بهرامبهر سینهمای گویزه

بازاری زیوهری ئیستا که بهریوه بهری

۱- عزیز فرج مهلم

۲- عبد الغفور ملا علی ملکندی

۳- رؤوفی حاجی امین

۴- قوتابخانهی (ابویه) له گهپهکی چوارباخ له (هولی) له مالی داره گهپه ..

بهریوه بهری

۱- علی شوق

۲- عزیز صالح گورون

۳- جمال مجید سلیم

- قوتابخانه‌ی (خالديه) له‌ده‌رگه‌زین له‌مالی حاجی صالحی قاسم . خوار
سینه‌مای دل‌شاد .

به‌ریوه‌به‌ری :

۱ - عبد الواحد نوری

۲ - مجید علی

۳ - مصطفی بهجت مولود

۴ - یونس توفیق

۶ - قوتابخانه‌ی کانیسکان له‌گه‌ره‌کی کانیسکان بازاره‌ بچکۆله ، سه‌روو مزگه‌وتی
گه‌وره شوپینی قوتابخانه‌ی ږیزانی کچان ..

به‌ریوه‌به‌ری

۱ - توفیق فکرت

۲ - عزیز فرج سلیم

۳ - شیخ ابو بکر (مه‌وری)

۷ - قوتابخانه‌ی امیر عبد‌الاله له‌گه‌ره‌کی ده‌رگه‌زین له‌مالی عومه‌ری سام‌ئاغا ..
به‌ریوه‌به‌ری

۱ - حسین صالح‌ئاغا

۲ - علی مظفر

۸ - سانه‌وی کوږان سالی ۱۹۴۷ بیناکه‌ی ته‌واو بوو له‌پشتی خه‌سته‌خانه‌ی
جه‌مه‌وری گواستیانوه‌ بینای تازه که ئیستاش سانه‌وی کوږانه ..

به‌ریوه‌به‌ری :

۱ - جلال نهال سالی ۱۹۴۷

۲ - موسی صمد سالی ۱۹۴۹

۳ - سلیمان ملاح سالی ۱۹۵۳

۴ - معروف دلی سالی ۱۹۵۴

۹ - قوتابخانه‌ی غازی له‌پیش دا له‌جووله‌کان بوو .
به‌ریوه‌به‌ری

۱- جلال محمد سیف الله .. دواى گواستیهوه ده رگه زین لای
کۆنه فروشه کان ، بهر یوه بهری (فوزی رشید) بوو .
دواى له سالى ۱۹۴۷ که سانهوى گواستیهوه نهوان چوونه شوینه که یان .
بهر یوه بهری

۱- عزیز فرج سلیم

۲- مجید سعید

۳- علی محمد صدیق

۴- علی مظفر .

۱۰- قوتا بجانته مه لکه ندى : له گه پره کی مه لکه ندى له مالى عهونى نه فیه ندى حاجنى
گوروون ، بهر یوه بهری (رشید کریم) دواى گواستیهوه بو گه پره کی گاوران
بهر یوه بهره که ی عزیزى میرزا صالح بوو .

قوتابخانه کالی کچان

۱- قوتابخانه‌ی سهره‌تای کچان : له صابونکه‌ران ، له مالی عمل به‌گی فتح الله به‌گ سالی ۱۹۲۶ کرایه‌وه .

به‌ریوه‌به‌ری :

گوزیده‌خانی ژنی عزیزی یامولکی (کوری حاجی مصطفی پاشا) ئەم قوتابخانه‌یه له سالی ۱۹۲۸ گواستیه‌وه به‌رامبه‌ر مالی شیخ قادری حفید ناوێرا (زه‌هرا) ..

۲- قوتابخانه‌ی سهره‌تای زه‌هرا به‌رامبه‌ر مالی شیخ قادری حفید گواستیه‌وه ده‌رگه‌زین . له سه‌رگول خوار مالی عزت به‌گی وه‌سمان پاشا له مالی حاجی ئەحمەدی پیرۆز .

به‌ریوه‌به‌ری : فاطمة خانی عی الدین افتدی ژنی ئەحمەد به‌گی صاحب‌قران (حه‌مدی) ی شاعیر .

۳- قوتابخانه‌ی سهره‌تای صدیقه به‌رامبه‌ر مالی شیخ قادری حەفید

به‌ریوه‌به‌ری : زه‌هراخانی کچی حاجی مصطفی پاشا « ژنی عزت به‌گی وه‌سمان پاشا ، ئەم قوتابخانه‌یه له‌وکاته‌دا دامه‌زرا که زه‌هرا گواستیه‌وه ده‌رگه‌زین .

۴- قوتابخانه‌ی سهره‌تای گۆریزه له‌گه‌ره‌کی گۆریزه له‌قه‌زازه‌کان . به‌ریوه‌به‌ری :

۱- مه‌لیحه‌ی شیخ سه‌لام : ژنی ماموستا عبد الله نووری خوشکی شمس الدین (حسن فلاح) ..

۲- زینه‌ی احمد مختار : سالی ۱۹۲۸ دامه‌زراوه

۳- ئامینه حسن

■ - قوتابخانه‌ی سهره‌تای عیراقیه

له‌کولانی پشتی مرگه‌ونی گه‌وره له مالی احمد به‌گی متصرف . به‌ریوه‌به‌ری

۱- زکیه‌ی رزوقی قسطو

۲- په‌روین مصطفی

۳- صبریّه حسین ناظم .

ناوهندی کچان

- له سالی ۱۹۳۸ بويه کم جار له شويي سهره تاني (صدیقه) کرایه وه
 بهر یوه بهری
 ۱. زه هراځانی زنی عزت به گی وه میان پاشا
 ۲. عطیه گرایت

تی بیی

سهره تانی (صدیقه) که بوو به ناوهندی گواستیان وه پشتی مالی باباعلی شیخ
 محمود له مالی حاجی مهلا فره ج .
 بهر یوه بهری فاطمه ځانی صالحه فانی قهفتان . دواي گواستیان وه ته نیشته
 مالی فانی رشیدی قهشان .
 بهر یوه بهری
 (شفیقه سعید ۱۹۵۳)

ژماره ی قوتابخانه	ژماره ی قوتای	ژماره ی ماموستا
۱ - سانه وی کوران	۳۲۰	۱۴
۲ - ناوه ندي کچان	۱۰۰	■
۳ - سهره تانی کوران	۱۶۱۰	۵۳
۴ - سهره تانی کچان	۷۶۰	۳۹

له گوډاري گه لاويزه وه له سالی ۱۹۴۷ وه گرگړاوه .

هروه ها بیجه لم قوتانجانهی سهر وه ، هر له سالی ۱۹۴۰ قوتانجانهی منالانی
تیکه لاو (الاحداث المختلطة) ، بهرامبر مالی حمه می ئه وره حمان ئاغا له شوینی
مهندس خانه که .

به ریوه بهری

۱ - فاطمه خانی محی الدین افندی

۲ - وهبیه غفور

له پاشی سالی ۱۹۴۷ سانه وی کچانیش کرایه وه هر له شوینی ناوه ندی یه که دا

به ریوه بهری

۱ - گولنار احمد مختار

۲ - نزله سعید شیخ حسین

۳ - صبیحه حسن جراح

۴ - نه سرین مصطفی مظهر ۱۹۵۸

له سالی ۱۹۵۰ تا سالی ۱۹۵۸ ئه م قوتانجانانه کرانه وه

ا - کوران

۱ - سهره تانی سهر شه قامی کوران

به ریوه بهری محمد رشید محمود ..

۲ - سهره تانی صلاح الدین

به ریوه بهری : محمد توفیق عزیز

۳ - سهره تانی (فیصلیه) شهو

به ریوه بهری جلال محمد سیف الله

۴ - ناوه ندی کوران له ده رگه زین له مالی عومهری سام ئاغا سالی ۱۹۵۴

به ریوه بهری (احمد ابراهیم فتح) احمدی قاضی .

۵ - قوتانجانهی ناوه ندی پیشه سازی (الصناعة) له ۱۱ - ۱۱ - ۱۹۵۴

دامه زراوه بهر له شوینه که ی ئیستا به ریوه بهری :

۱ - ناجی جعفر صندوق

۲ - عبد الحمید جاسم

۳ - عزیز سعید عباس

۶ - خانہی ماموستایان (دار المعلمین) ی سہرہ تابی کوران لہ گہرہ کی شورش
لہ شوقی قوتابخانہی یہ کیتی سالی ۱۹۵۶ دامہ زراوہ
بہریوہ بیری کمال محمد امین

۷ - ناوہندی کشت وکال (الزراعة) لہ کانیسکان بہریوہ بیری عبد الله
ابراہیم سراج سالی ۱۹۵۷ دامہ زراوہ

ب - کچان

۱ - سہرہ تابی (ملکہ عالیہ) لہ تہ سحابہ سپی بہریوہ بیری ! شفیقہ سعید
۲ - سہرہ تابی (تاج) لہ مالی رفیق حلمی بہریوہ بیری شفیقہ محمود
۳ - سہرہ تابی (ملکہ نندی) لہ ملکہ نندی پیرمہ سوور بہریوہ بیری اختر صالح
عباس .

۴ - خانہی ماموستایان (دار المعلمات) ی سہرہ تابی کچان سالی ۱۹۵۶ دامہ زراوہ
لہ جادہی مہولوی لہ مالی نوری بہگی حمہوبہ گک بہرامبہر دوکانی (حمہ علی
مدھوش) بہریوہ بیری غنیہ عباس العزازی

تہم دوو قوتابخانہی ہش ہہ بوون دوی سالی ۱۹۵۰

۵ - قوتابخانہی ٹیکہ لاور (مختلطة) ہش باخی گشتی ..

بہریوہ بیری : سعاد حکیم

۶ - باخچہی منالان - روضۃ الاطفال - لہ شوقی باخی میلی شوقی
بہریوہ بیریاتی پورہ ردهی سلطانی بہرامبہر مرگمونی گمورہ بہریوہ بیری: کلہ رہفتن

- قوتابخانه‌ی هونه‌ری مالداری - مدرسة الفنون البیثیة سالی ۱۹۵۷ - ۱۹۵۸
دامه‌زراوه ، له پیش‌دا له شوینی سانه‌وی کچان به‌رامبه‌ر مالی شیخ قادری
حفید .

به‌ریوه‌به‌ری نه‌سرین مصطفی مظهر سالی ۱۹۵۸ - ۱۹۵۹ گواستیانه‌وه
به‌رامبه‌ر مرگه‌وئی گه‌وره شوینی مه‌خزه‌فی معاریف به‌ریوه‌به‌ری گه‌لاویژ عزیز
فرج ..

نهم قوتابخانه‌ی خواره‌وه سالی ۱۹۵۸ دواى شورشى ۱۴ نهموز کرانه‌وه
هه‌ندیکیان ناوه‌کانیان گۆڤا تا سالی ۱۹۶۰

قوتابخانه کانی سهره تانی کوران

- ۱ - قوتابخانه‌ی سهرکه وتن (فصلیه‌ی کۆن)
- جلال محمد سیه الله بریوه‌به‌ر
- ۲ - قوتابخانه‌ی وه‌ته‌ن بریوه‌به‌ر هاشم صدیق
- ۳ - قوتابخانه‌ی بیکه‌س بریوه‌به‌ر طاهر یحیی
- ۴ - قوتابخانه‌ی زیوه‌ر بریوه‌به‌ر احمد سعید مولود
- ۵ - قوتابخانه‌ی جمهوری بریوه‌به‌ر حبیب شیخ احمد
- ۶ - قوتابخانه‌ی سه‌یوان بریوه‌به‌ر عزیز میرزا صالح
- ۷ - قوتابخانه‌ی ده‌رگه‌زین بریوه‌به‌ر رؤوف حاجی امین
- ۸ - قوتابخانه‌ی به‌رزان: (عبدالاله)ی‌کۆن بریوه‌به‌ر بهجت سعید کابان
- ۹ - قوتابخانه‌ی سهرچنار « له‌سهرچنار بریوه‌به‌ر محمد عارف عبد الرحمن
- ۱۰ - قوتابخانه‌ی به‌کره‌جو ، له‌به‌گره‌جو بریوه‌به‌ر انور توفی
- ۱۱ - قوتابخانه‌ی پیره‌مه‌گرون (غازی)ی کۆن
- عبد الغفور ملا علی بریوه‌به‌ر

قوتابخانه‌کافی سهره‌تایی کچان

- له ۱۴ی ته‌موزی ۱۹۵۸ تا سالی ۱۹۶۰ له‌سهره‌تای جمهوریه‌تدا
- ۱- قوتابخانه‌ی نیشتمان. ته‌نیشتمالی فقی رشیدی قشان (صدیقه‌ی‌کۆن) به‌ریوه‌به‌ری شفیه‌ سعید.
- ۲- قوتابخانه‌ی سهره‌ستی له‌خانووی رفیق حلمی (ملکه‌ عالییه‌ی) کۆن. به‌ریوه‌به‌ری بهیه‌ فتح الله.
- ۳- قوتابخانه‌ی گولاله‌ له‌گهره‌کی گاوران. (زه‌رای) کۆن. به‌ریوه‌به‌ری معصومه‌ صالح.
- ۴- قوتابخانه‌ی روناکی له‌پشت پانه‌ی فه‌رمانبه‌رانه‌وه‌ به‌ریوه‌به‌ری رافده‌ نشأت احمد.
- قوتابخانه‌ی خاتزاد له‌سهره‌قام شیوی قازی به‌ریوه‌به‌ری منیره‌ صالح قفطان.
- ۶- قوتابخانه‌ی خه‌بات له‌لای مالی حه‌مه‌ی ئه‌وره‌حان ئاغا به‌ریوه‌به‌ری لطفیه‌ نوری قفطان.
- ۷- قوتابخانه‌ی ئازادی (تاجی کۆن) ته‌نیشتم قوتابخانه‌ی روناکی به‌ریوه‌به‌ری شفیه‌ مه‌حمود.
- ۸- قوتابخانه‌ی بلیسه‌ پشت یانه‌ی فه‌رمانبه‌ران له‌گه‌ل قوتابخانه‌ی رووناکی دا جووت بوون
- به‌ریوه‌به‌ری بدریه‌ علی.
- ۹- قوتابخانه‌ی سه‌رچنار له‌سه‌رچنار
- به‌ریوه‌به‌ری صبریة عثمان پشه‌ده‌ری.
- ۱۰- قوتابخانه‌ی ئازادی ئیواران به‌رامبه‌ر ئه‌سحابه‌ سه‌پی له‌ خانووی حاجی محمود سامی.
- به‌ریوه‌به‌ری ملیحه‌ کریم.

په پوره بهر کافي په روه رده ی سلطاني
سالي ۱۹۳۴ دوو سال په پوهندي به که رکوه که وه بوو ..

رشید کابان ۱۹۳۶

مصطفی مظهر ۱۹۳۹

صالح سعید قادر ۱۹۴۷

احمد رفعت دوغرمه چی ۱۹۵۳

عبد المجید حسن ولی ۱۹۵۴

عزیز محمد قادر ۱۹۵۴

۷- شاکر علی نکرینی

۸- عبد المجید حسن ولی (بوجاری دووهم)

۹ صالح سعید قادر (بوجاری دووهم) ۱۹۵۷

موسی محمد سعد الله ۱۹۵۹

سهرچیره

له روزنامه ی (زین) دوه

هندی بهر ری قوتاجانه کان سجلاتی کون

سهرگوزشته ی چوار نافرونی خوینده واری کورد

که له خوینده واره بهرزه کافي زه مانی عوسانی بوون ...

۱- ملیحه شیخ سلام

ناویشانو بری له ژباړنمهی ثم نافره تهمان له به غدا له خزمانیه وه وده ست

که وت به به لکه ی باوهر پیکراوه وه هروهر کرخوی له خواره وه بلاوی ده که ینه وه

الاسم ملیحه نزهت عبد القادر الشیخ السلام القاضي (في السلیمانیة)

محل وتاریخ الولادة المتفک ۱۸۹۴م

الدراسة

أ- دراسة القرآن عند الملا احمد في السلیمانیة

ب- اللغة الفارسیة عند خالها السيد عمر عرفان

ج- اللغة الفارسیة والترکیة عند والدها السيد عبد القادر القاضي

د- الصف الثاني في مدرسة كربلاء الابتدائية للبنات

- مدرسة ديوانية للبنات

سنة التخرج ١٣٣٠ هجرية اي ١٩١٠م

التعيينات

١- تعينت في ١٧- ٢- ١٩١٥ الى ٩- ١١- ١٩١٨ براتب (٤٠٠ قرش) مديرة

مدرسة السلطانية للبنات وبعدها كانت عاطلة عن العمل .

٢- تعينت مديرة في مدرسة بعقوبة للبنات في ١- ٢- ١٩٢٦ والى ٨- ٧-

١٩٢٦

٣- تعينت مديرة مدرسة السلطانية للبنات في ٢١- ١٠- ١٩٢٧ براتب ١٠٠

روية

٤- تعينت مديرة مدرسة گویزه في سنة ١٩٣٩

تی بیتی بویه ثم نافزه ته ثم همموو شویتهی کردوو به قوتایی و ماموستایه تی -
چونکه باوکی بو ههر شونینک گواسترایته وه نه میشی له گهل خوی دا بردوو - بویه
ههر له (متفک) له دایک بووه له سالی ١٩٦٨ کۆچی دواپی کردوو له گردی جوگه
نیرزاوه

٢ فاطمة خانی محی الدین لهفهنندی

ناو فاطمة محی الدین لهفهنندی قادر لهفهنندی لهدهورو بهری سالی ١٩٠٠ز
لهشاری سلطانی له دایک بووه . لهپیش دا له حوجرهی مهلا فاطمة لای مزگهوتی حاجی
مهلا به سوول فیری قورئان بووه . له دواپی دا باوکی بهفهرمانی میری عوسمانلی
گویزرایهوه بو (که رکوک) بو مدیری ریژی (گمرک) وه لهوی وه بو (کربلاء) و
(بصرة) وه دواپی بو (بهغدا) .

فاطمه خانیش له گهل دایک و باوکیدا روپی وه لهم شوناته خویندوو به تی دواپی
شهادهی سه ره تابی له بهغدا وه رگرت وه سالی گرانی به که ١٩١٨ هاتنه وه بو سلطانی
ههر لهو ساله دا باوکی کۆچی دواپی کرد ..

ثم فاطمة خانہ ہر لہ مالہ وہ دادہ نیشٹ تا سالی ۱۹۲۶ کہ مکتہ بی کچان
سہر لہ نوی کراوہ « چونکہ مکتہ بی کچان لہ دووای شہری جیہانی بہ وہ داخرا بوو ،
لہ لای مالی شیخ قادری حنفیہ بہرؤز قوتانی کچان تیوارانش زانستی بوو ژنان لہوی
دہانخویند بہ کیٹ لہو قوتایانہ (حہسہ خانی نہ قیب) بوو .

بہ لام کچانی رۆز ہر بہرہ دہام بوو « ناوئرا (زہہرا) . فاطمہ خان لہوی دا تہنہا
ماموستا بوو و دہرسی تہو تہوہ بہ لام گوزیدہ خانی ژنی عہزیز یامولکی (کوری حاجی
مصطفی پاشا) بہر یوہ بہری قوتانجانہ کہ بووہ دووای تہو زہہرا خانی ژنی غیرت بہ گی
وہسان پاشا ، کچی حاجی مستہفا پاشا بو بہ بہر یوہ بہر لہ دوانی دا قوتانجانہ
زہہرا گواستیوہ « بو دہرگہ زین لہ مالی حاجی تہحمہ دی پیرۆز دابوون وہ فاطمہ خان
بوو بہ بہر یوہ بہری قوتانجانہ کہ ہتا سالی ۱۹۶۲ بہ لام لہ جی ی زہہرا قوتانجانہ ی
(صدیقہ) کرایوہ . وہ زہہرا خان ہر لہوی بہ بہر یوہ بہری مایہ وہ .

فاطمہ خان ہتا ٹیستہش ماوہ لہ گہرہ کی دہرگہ زینہ لہ مالہ کونہ کی باوکی دا
دانیشتوہ کافی خوئی شووی کردوہ بہ احمد بہ گی فتاح بہ گ (حہمدی) ی
شاعیر ..

۳ گوزیدہ خان

ہہرہ کو فاطمہ خان بوئی باس کردین و تہ لیت گوزیدہ خان لہ کوردہ کانی
تورکیا بووہ ، لہ شاری تہستانبولہ ہاتوہ ، عہزیز یامولکی کوری حاجی مصطفی
پاشا لہوی مارہی کردوہ ، وہ لہ گہل خوئی ہینابووی .. تہو خویندہ واری یہی کہ
ہدی بوو لہوی قیربوو .

۴ زہہرا خان

ثم ثافرو تہ ہہرہ کو فاطمہ خان بوئی باس کردین تہ لیت
زہہرا خان کچی حاجی مصطفی پاشای یامولکی بووہ ، کہ باوکی لہ تورکیا دا
سہر کردہ یہ کی گہورہ و لیہاتووہ بووہ .. ہر لہوی قیری خویندہ واری بوو بوو ...

قىيىنى

لە شارەكەماندا چەند قوتابخانەيەكى سەرەتايى ھەبوون ، ژمارەيان دەگەشتە ھەشت قوتابخانە ھەريەكەيان بىرىق بوو لە شەش پۇل ھەر پۇلېكېش نىزىكەى بىست قوتايى تىدا بوو .

رۆزگارېك قوتايىيان دووجار دەواميان دەکرد بەيانيان لە سەعات ھەشتەوہ چوار دەرسیان دەخویند ھەتا دوانزەى نیوہرۆ پاشان دەرویشتەوہ بۆنان ، قوتابخانە لە سەعات دووہوہ دەستیان دەکردەوہ بە دەوام دوو دەرسى تریان دەخویندو دەرویشتەوہ ، بەلام رۆزانی پینچ شەمان ھەر بەیانيان لە سەعات ھەشتەوہ تا سەعات دوانزەى نیوہ رۆبوو .. لەو سەردەمەدا لەجیاتی (جەرەس) زەنگ ھەبوو بىرىق بوو لە ئاستىكى ئەستورى نوشتاوہ لەشیوہى ژمارە ۱۸ بوو . بە ئاستىكى بارىك لە كاتى تەوابوونى دەرس يان چوونە ژورەوہدا قوتايى يەك يان فەراشەكان لىيان دەدا

لەژوورى پۇلدا كە وانەيان دەخویند ھەر قوتايىيەك مامۇستا پرسیارى لىبكردايە گەر نەى زانیایە بەدار لەبەرى دەستى دەدا

زۆر جارېش ئەگەر قوتايىيەك زۆر تەمەل بوايە ھەموو پۇلەكە بەم گۆرانىيە گالەيان پى دەکرد تا تەمى خواردوو ببوايە

تەمەلى بۆ تەلەبە

رەفېقان بە خوا عەيە

ھەرچى دەرس نەزانى

ناھىنى لەتە نانى

پىنگومان لە سەر داواى مامۇستا ئەم گۆرانىيە دەوترا ئەمەش گەشەو ھاندانىك بوو بۆ قوتايىيان كە ھەول بەدەن بەر ئەم گالە پىكردنە نەكەون .

وه بهم جوړه قوتا پياښايان ښيري ژماردن ده كړد :

پهك و دوو سي و چوار ئاسانه

توبى ژميره و بيزانه

پينج و شش كوا گرانه؟

ژماره ي ژور ئاسانه

حهوت و ههشت و نوو ■

هر كس بيزاننى مه رده

له وته ي (ماموستا زيور تهغه ندى)

وہہری قوتابخانہکان و بہرہوہہری
اریف وہ نمونہ ی قوتایی قوتابخانہکان

رمشید زہکی کابان
(بہرہوہہری پورورہہ)

۱۸۷۶ز - ۱۹۴۰ ز کوچی دواپی کردہ

موسہ مہزہر

(بہرہوہہری پورورہہ)

۱۸۸۸ز - ۱۹۴۶ز کوچی دواپی کردہ

قمتان

وہہری قوتابخانہ ی بہکم

موسٽه‌فا مولود (به‌ريو به‌ري قوتابخانه‌ي خالديه)
 ۱۹۰۴ ز - ۱۹۴۵ ز کونجی دوايی کرده

عزيز فروج سليم (به‌ريو به‌ري قوتابخانه)
 ۱۸۹۲ ز - ۱۹۶۵ ز کونجی دوايی کرده

کريم به‌گي زانسي
 (به‌ريو به‌ري قوتابخانه‌ي زانسي)
 سالی ۱۹۰۷ ز له دايک ۱۳۲۷

فؤاد رشيد
 (به‌ريو به‌ري قوتابخانه‌ي فېسليه)
 ۱۹۰۵ ز له دايک پوه

جلال محمد سيف الله
(بهريزهري قوتابخانهي له پهلېه)
۱۹۰۸ ز - ۱۹۶۶ ز کوچي دوايي کړدوه

روښيد کريم له فراسياب
(بهريزهري قوتابخانهي مه لکه ندي)
۱۹۰۸ ز - ۱۹۷۶ ز کوچي دوايي کړدوه

شينخ له بو به کر جلال
(هموري)
(بهريزهري قوتابخانهي کاتيسگان)
۱۹۱۲ ز - ۱۹۷۹ ز کوچي دوايي کړدوه

یونس تولیق عەبدولرحمان
(پەرزەنتی قوتابخانەی عەلییە)
١٩١٥ز لە دایک بوو

عەزیزی میرزا صالح
(پەرزەنتی قوتابخانەی ئەبوییە)
١٩١٤ز لە دایک بوو

عەبدول خەلور مەلا عەلی
(پەرزەنتی قوتابخانەی گونجە)
١٩٢١ز لە دایک بوو

دمتی ماموستایانی قونابخانہی نمونہی سعادت - ۱۹۲۰ -

ماموستایان و قونایانی قونابخانہی نمونہی سعادت - ۱۹۲۰ -

وېنې چەند قوتايىك لەبەر مرگەوتى

گەورەدا - ۱۹۳۸ -

فائمه خاتمی محی الدین کله مندئ
(بهرنیو بهری قوتابخانهی زمهره)
۱۹۰۵ ز - ۱۹۸۶ ز کوچی دواپی کردوه

معلیحه عه بدولقادر شیخ سه لام
(بهرنیو بهری قوتابخانهی گوزده کچان)
۱۸۹۴ ز - ۱۹۶۸ ز کوچی دواپی کردوه

نفسرین موستهلا مزه مهر
(بهرنیو بهری سانهوی کچان)
سالی ۱۹۲۹ ز له دایک بووه

فائمه سالیح کله فتان
(بهرنیو بهری قوتابخانهی صلیقه)
سالی ۱۹۱۱ ز له دایک بووه

● نەفسەرەکانی سوپای عوسمانلی ●

دەولەتی عوسمانی بەزۆر مەبەس کە بەکیکیان پەیداکردنی کادیرە بو کاری دەولەت لە سلطانی قوتابخانەیی روشدبەیی عسکری کردەووە و رینگەیی بۆ لاوانی ئەم شارە تەختکرە کە بخوێن و رووبکەنە ئەستەموول و پێ بگەن بە ئۆ زۆربەیان نە ئەهاتنەو و لە هەموو پانانی ئەو ئیمپراتۆریەتە مەزنەدا بلاو ئەبوونەو و کاریان ئەگەر دەست بەلام هەر ئەو پێگە بشتن و دەسەڵاندارییە و ئەو گە پشتنە پایەیی بەرزە بە لگەیی درەوشەداری شاری سلطانییە نموونەیی دەسەڵات و توانای کور لە ناو ئەو ئیمپراتۆریەتەدا کە هەر ئەم نموونەییە پەنجەرەیی بۆ گەلیک لیکدانەووی میژوونی تازە دەربارەیی ئەو سەردەمە ئەکاتەو کە دەرفەتی خۆی و سەرنجی تازەیی میژوو نووسانی ئەوی ..

(ع م و)

ئەفسەرەكانى سوپاى عوسمانلى -

چۆن لەو سەردەمەدا دەبوونە ئەفسەر؟!

پاش تەواو كردنى قوتابخانەى سەرەتا ئى ھەر قوتابىيەك بىويستايە بىيەت بە ئەفسەر ئەچووہ قوتابخانەى (رەشیدی عەسکرى) كە لە سەلجۇكى كرابوہوہ كە بىرىنى بوو لە سى پۇل و پاش سى سال خويندى دەرسى عەسكرى ئەچوون بۇ (اعدادى عەسكرى) لە بەغدا سى سالىش لەوى ئەياخويند پاش تەواو بوونى ئەچوون بۇ مدرەسى (حرى) لە ئەستەموول (استانە) لەوئىش پاش سى سال خويندى دەرسى عەسكرى ئەبوون بە ئەفسەر (ملازم ئانى).

قوتابخانەى رەشیدی عەسكرى تەنھا لە سەلجۇكى كە لە سالى ۱۸۹۲ زاینى كراوہ ئەوہ لە بىناى خەستەخانەى ناوہ راستەوہ كە ئىستا رووخاوہ و شونى پراوہ ستانى ئوتومبیلە بەرامبەر بازارى زانكۆ ، توركەكان ئەو بىنايەيان بۇ ئەو مەبەستە دروست كەردبوو وە رەشیدی عەسكرى لە گەل اعدادى عەسكرىش لە بەغدا ھەبووہ ئەو ئەفسەرەنەى خەلجى سەلجۇكى كە دەرچوون پىاوى گەورەيان نيا ھەلكەوتوہ كە پاىەى بەررۇيان وە رەگرتوہ لە سوپاى عوسمانلىدا وە ھەروەھا لە حوكمدارىتى شىخ محمود وە لەناو سوپاى دەولەتى عىراقىشا روتبەى عەسكەرى سوپاى عوسمانى .

ئەوانەى كە پىيان ئەوترا پاشا ئەمانەبوون

- ۱ مشير (مشير) دوو شىرو چوار ئەستىرە
- ۲ برنجى فریق - فریق اول - دوو شىرو سى ئەستىرە
- ۳ - فریق - فریق - دوو شىرو دوو ئەستىرە
- ۴ - مىرلوا - لواء - دوو شىرو يەك ئەستىرە

ئەوانەى كە پىيان ئەوترا بەگ ئەمانە بوون

- ۱ مير ئالای - زعيم - تاجىك و سى ئەستىرە

- ۲ قائم مقام عسکری - عقید - تاجیک و دوو تهستیره
 ۳ - بینباشی (طاہور اغاسی) - مقدم - تاجیک و یهك تهستیره

تهوانه‌ی که پی‌یان تهووترا تهفندی تهمانه بوون

- ۱ قدملی یوزباشی (قولاغ اغاسی) - رئیس اول - تاجیک
 ۲ - یوزباشی - رئیس - سی تهستیره
 ۳ ملازم اول - م . اول - دوو تهستیره
 ۴ ملازم ثانی - م . ثانی - یهك تهستیره
 ■ - ضابط وهکیل - نائب ضابط - نیشانیک بهسهر شانی بهوه .

تهوانه‌ی که لهوانه بهچوکتز بوون تهمانه‌ی خواره‌وه

- ۱ - باش چاووش - رئیس عرفاء - چوار خهت به قولیه‌وه
 ۲ - باش چاووش معاونی - عریف - سی خهت به قولیه‌وه
 ۳ چاووش - نائب عریف - دوو خهت به قولیه‌وه
 ۴ اون باشی - جندی اول - یهك خهت به قولیه‌وه
 ۵ برنجی نفر - نفر - جندی - بی‌نیشان بوون .

جگه لهم روتبانه هندی (منصبیش) ناوی تایهتی خوی هه‌بوه وه‌کو :

- ۱ مرکز قوماندانی - امر انضباط
 ۲ - قانون ضابطی - انضباط
 ۳ ژاندرمه قوماندانی - مدبری عسکری ئاسایشی شار
 ۴ سهر قومیسهر - مدبری پولیس

بینباشی و قدملی یوزباشی بهوانه تهلین که له کلیه‌ی حری ده‌رچوون .

طاہور اغاسی و قولاغ اغاسی بهوانه تهلین که له عسکری بهوه پی‌گه‌بشتوون .

خەلکی سلجانی لەناو ئەفسەرەکانی سوپای عوسمانلی دا

- ١ - سعید پاشای حسین پاشا خندان - رئیس شورای ده‌وڵەت و وه‌زیری خارجه .
  - ٢ - عزت بك حسين پاشای خندان - وزیر داخلیه
  - ٣ - شریف پاشای سعید پاشا خندان - مرخص کوردان له جمعیت اقوام
  - ٤ - فواد پاشای سعید پاشا خندان - برنجی فریق و یاور پادشاه .
  - ٥ - سلیمان بك حسین پاشا خندان - میر الای و یاور پادشاه .
  - ٦ - خلیل خالد پاشا - والی له بیروت و سفیر له بلغراد و تاران
  - ٧ - حاجی مصطفی پاشا یاملکی (نمرود) میرلوا رکن رئیس ارکان حرب له‌ئه‌نقەرە قائدی فرقه‌ی ٢١ له به‌غاو قائدی فرقه‌ی ٢٧ له بیروت رئیس محکمی عرفی له دژی کماله‌کان . وه‌گه‌ی پایه‌ی‌تری هه‌بووه له سوپای عوسمانلی دا
  - ٨ - عبدالله حلمی پاشا میرلوا قائدی فرقه‌ی مدفعی له ئەسته‌موول وه له وی کۆچی دوا‌ی کرد .
  - ٩ - حاجی اوڤرحان به‌گی حاجی محمد اغا باوکی ڤرشید پاشا - میرلوا قائدی ناوچه‌ی سلجانی .
  - ١٠ - صدیق پاشا القادری میرلوا به‌دیل گه‌را له ڤوسیا بو‌یه جنرال ئەم ڤوتبه‌یه‌یان له سوپای سپی دژی شوڤرشدا پی‌به‌خشی .
  - ١١ - امین فیضی بك - میر الای امر الفیلق المدفعی ١٢ له موصل قوماندانی لوی سلجانی مدیری اعدادی عسکری له بغداد شاعرو فیلسوف و ادیب بو‌وه
  - ١٢ - احمد کمال ده‌مرکانی میرالای له سوپای مصطفی کمال مایه‌وه
  - ١٣ - مصطفی بهجت درویش افندی خانی فەرجه‌ی حمه سێو ملازم ثانی .
- سالی ١٩١٧ زاینی له‌گه‌ل علی احسان پاشا به‌ ئوتومبیل هاته‌وه بو سلجانی له مائی حاجی ملا سعید که‌رکوکی زاده میوان بوون له تورکیا مایه‌وه تاروتبه‌ی گه‌یشته میر الای .

- ۱۴ - احمد حمدي كابان برای جلال كابان - روتبهی مير الای
- ۱۵ - احمد کمال محمد بک برای نوری بهگی گومرک روتبهی مير الای .
- ۱۶ - زهدی روسم بک مير الای قائد فيلق له روسيا له قفقاس شهيد کراوه
- ۱۷ - سعيد بهگی حاجی رسول بک له وانو باشقهلا له تورکيا نهفسهري تموين
بووه .
- ۱۸ - توفيق محمود اغا برای پرهشهی مختار له دايکهوه له تورکيا مردووه رتبهی
قامتقام عسکری بووه .
- ۱۹ - کریم بهگی خانزاده جوانی - روتبهی (قامتقام عسکری) له سالی ۱۹۲۳ -
۱۹۲۴ مالهکهی بهر بومای نینگليزهکان کهوت .
- ۲۰ - محمد حلمی ملا محمد امين قامتقام عسکری قوماندانی هموو نهسیرهکان
بوو له شهرا له انقره ماموستای اعدادی عسکری له بهغداد له زهمانی عوسمانلی وه له
سالی ۱۹۲۶ له ازمير کوچی دواي کردووه .
- ۲۱ - عبدالله بهگی کاکه حومه - قامتقام عسکری امر موقعی ولايهتی موصل ،
بو بهخواهونی روزنامهی (چه نه باز) له موصل . باوکی فاتح بینکسی شاعر .
- ۲۲ - سعيد حق - قامتقام عسکری - مدير سجون عام ووزير دفاع له عراق .
- ۲۳ - رشیددارا (قامتقام عسکری)
- ۲۴ - عبدالقادر افندی امين افندی وهسمان اغامهروقبه (بینباشی) سهروکی
محکمی عسکری له سلجانی له سوای عوسمانیدا
- ۲۵ - اسماعیل بهگی بابان (بینباشی) باوکی رهزابهگی (بینباشی)
- ۲۶ - محمد امين زهکی بک (بینباشی) ارکان لهسهر کردایهتی ارکانی حرب
لای خلیل پاشا ، امری کلیهی عسکری روتبهی عقید سالی ۱۹۲۴ له دهولتهتی
عراق له بهغا وزیر (الاشغال) ووزير (معارف) ووزير (اقتصاد) ووزير (الدفاع) .
- ۲۷ - رهزابهگی اسماعیل بک (بینباشی) قامتقام لهعراق
- ۲۸ - عمر وهی (مير الای) له استمبول کوچی دواي کردووه
- ۲۹ - عبدالله افندی حاجی سعيد (بینباشی) قائدی حامیهی عسکری له کرکوک
له سوای عوسمانلی

- ۳۰ امین زهکی - بیناشی - بو به لواء وه رئیس ارکانی جیش له شوپشه‌که‌ی
رئشید عالی سالی ۱۹۴۱
- ۳۱ خالد سعید - بیناشی - بو به قائدی سوپای پیاده لای شیخ محمود بوو به
ماموستا له ده‌وله‌نی عراق .
- ۳۲ نوری وه‌یسی به‌گ (میر الای) قائدی فرقه بوو وه له باندرمه
کوچی دوا‌ی‌کردوه .
- ۳۳ رشید بك به‌ناوبانگ به کوریر رشید قائمقام عسکری له اسطنبول کوچی
دوا‌ی‌کردوه .
- ۳۴ صالح زهکی صاحبقران (بیناشی) له دیاربکر رئیس فیلق ۳۳ و قائدی
سوپای شیخ محمود متصرف له ده‌وله‌نی عراق له سلیمانی
- ۳۵ علی یاوه‌ری حاجی حمه‌اغا (بیناشی) له تورکیا نه‌هاته‌وه مردووه
- ۳۶ فرج فهمی قادر اغا (بیناشی)
خه‌زوری عه‌ونی افندی حاجی گورون له سالی ۱۹۱۶ ی زاین له‌ناوچه‌ی (زینو
شیخ) کوچی دوا‌ی‌کرد .
- ۳۷ عبدالله افندی حاجی حه‌سه‌نه افندی (عبدالله یاوه‌ر) باوکی حاکم مجید
(بیناشی) قائدی فیلق ۱۲ له موصل مدیری مدرسه‌ی حریبه له شام سه‌روکی
شاره‌وانی سلیمانی له زه‌مانی میچه‌رسۆن
- ۳۸ دکتور حسین افندی بابه‌جان (بیناشی) په‌که‌م دکتوری خه‌لکی سلیمانی
- ۳۹ حاجی قادر افندی یاملکی برای حاجی مصطفی پاشا (قدملی یوزباشی)
مدیر ناحیه له عراق
- ۴۰ - کریم روستم (کریم شالوم)^(۱) قدملی یوزباشی طوبچی .
- ۴۱ توفیق وه‌ی بك (قدملی یوزباشی ارکان) متصرف وزیر و امر کلیه‌ی
عسکری بغداد له عراق

ڕۆژنامه‌نووس و نیشانه‌په‌روه‌ر بکی گه‌روه‌و خاوه‌ن مێژوو بوو، که نه‌ی کارێ گه‌وره‌ی له‌سه‌ر بنووسری.

- ۴۲ رفیق محمود اغا (قدملی یوزباشی) برای په‌شوی مختار له‌دابکه‌وه
- ۴۳ حاجی رمضان علی اغا (قدملی یوزباشی) بو به‌لوا له عراق ئاموزای حاجی امین کا که‌همه
- ۴۴ احمد بک پشدری (قدملی یوزباشی) به‌ناوبانگ به‌داره‌که‌نیه
- ۴۵ عمر صالح رضا (قدملی یوزباشی) به‌ناوبانگ بو به (عمر فوزی) تونج ای . بوبه مدیری یولیس له ادرنه له تورکیا نه‌اته‌وه
- ۴۶ عبدالقادر عبدالعزیز (قدملی یوزباشی) مقدم له عراق
- ۴۷ غفور ئاغای قادر ئاغا یوزباشی ارکان حرب له‌شاری موصل خه‌زووری رشید کابان
- ۴۸ جمال عرفان (یوزباشی) له سه‌رکردایه‌تی ارکان حرب لای علی احسان پاشا میجر له‌سوای شیخ محمود له‌وکاته‌دا به‌ده‌سیسه کوژا سالی ۱۹۲۳
- ۴۹ بیجت ابراهیم اغای روقیه (یوزباشی) برای خاله‌مچه و رشیده افندی یه شینه له تورکیا نه‌هاته‌وه .
- سلطان افندی باوکی مجید سلطان (یوزباشی).
- ۵۱ عمر وهبی برای قاله‌ی مه‌نیج خان (یوزباشی)
- ۵۲ علی کوری وه‌ستا عبدالله محمد سلیمان کوری ۳ برای ده‌لاکه‌که (یوزباشی) ئاموزای خاله‌عه‌بده له‌شه‌ری جیهانی به‌که‌م له‌چه‌نه قه‌لعه قاجی به‌فر بردی توشی نه‌خوشی کانکرین بو له‌وی ئه‌مری خوای کرد
- ۵۳ بکر صدق (یوزباشی) قائدی حرکه‌ی ۱۹۳۶ زعیم وقائد فرقه‌و رئیس ارکانی جیش له عراق .
- ۵۴ نورالدین محمود (یوزباشی) زعیم له عراق رئیس ارکانی جیش ووزیری دفاع و رئیس وزراء
- ماجد مصطفی (یوزباشی) قائدی سوپای سواره لای شیخ محمود وزیر له ده‌وله‌تی عراق
- ۵۶ - حمدی بگی رشید پاشا (یوزباشی) دواپی بو به (سه‌رقومیسهر) مدیری پو‌لیس له کرکوک له عوسانی

- ۵۷ قادر آغا حاجی محمود آغا (یوزباشی)
- ۵۸ صالح افندی کاکال (یوزباشی) باوکی ابراهیم گوردی
- ۵۹ احمد بهجت قره‌داغی (یوزباشی) اندام له جمعیتی کوردستان له‌زه‌مانی شیخ محمود. بوو به ماموستا له عیراق
- ۶۰ عبدالقادر سعید (یوزباشی) باوکی یونس افندی مهندس له‌سه‌فه‌ربه‌لک له کورت شهیدکرا
- ۶۱ عبدالرحمن سعید (یوزباشی) بویه رئیس محاکم له کرکوک له عیراق
- ۶۲ احمد زکی (یوزباشی) بو به مدیر ناحیه طلق له عیراق
- ۶۳ امین افندی وه‌سپان آغای روقیه (یوزباشی)
- ۶۴ سعید افندی لاله (یوزباشی)
- ۶۵ احمد به‌گی سلیمان به‌گی قوچ‌بک (یوزباشی) سه‌روکی به‌شی قانونی عسکری بو له سلیمانی له عوسمانلی
- ۶۶ صالح افندی حاجی رسول آغا (یوزباشی)
- ۶۷ محمد افندی خه‌جوله (یوزباشی)
- ۶۸ عون افندی حاجی گوروون (یوزباشی) مودیری ناحیه له‌عیراق
- ۶۹ - عه‌لی باوه‌وه‌خواجه نه‌فه‌ندی (یوزباشی) له تورکیا له سالی ۱۹۲۶ له سه‌ر کوردایه‌تی کوژرا
- ۷۰ فتاح افندی یابه‌شاز (یوزباشی) ماموستای ریاضیات له مدرسه‌ی رشیدی عسکری.
- ۷۱ سعید ره‌زا افندی (یوزباشی) هاوکاری راپه‌ربه‌که‌ی شیخ محمودی کرد له سالی ۱۹۲۴ گه‌راپه‌وه بو تورکیا له (وان) بویه مأمور گهرک.
- ۷۲ سید امین (یوزباشی) رئیس له سوپای عراق بویه سه‌ره‌ره‌شکاری اغصار له سلیمانی
- ۷۳ صالح زه‌کی توفیق (یوزباشی) زه‌عیم وقائیدی فرقه‌ی دوو له کرکوک ومودیری گشتی خه‌تی شه‌مه‌نده‌فه‌ر له عیراق.

- ۷۴ - رشید زه کی کابان (یوزباشی) مدیری مکه بی پر وشدیه ی عسکری له به غدادو له سلطانی بو به مدیری معاریف - عراق -
- ۷۵ مجید بك حاجی رسول بك (یوزباشی) رئیس له سویای عراق و رئیس تجنید له سلطانی
- ۷۶ نزهت فتاح شمش خانه: (یوزباشی) پاشان بوو به ماموستا له سلطانی و ههولیر له عراق.
- ۷۷ - علی قادر ئاغا (یوزباشی)
- ۷۸ دهرویش ئهفندی (یوزباشی).
- ۷۹ پهزمی فعتاح (یوزباشی) مهركهز قوماندانی قانیچقام له شاری خانه قین .
- ۸۰ - جمیل ئهفندی ئهمین ئهفندی و هسمان ئاغا (یوزباشی)
- ۸۱ - عبد القادر عزیز (یوزباشی) رئیس اول له سویای عراق
- ۸۲ عبد العزیز مصطفی یا ملکی (یوزباشی) عقید له عراق و سلکی خارجی (کوری حاجی مصطفی پاشا).
- ۸۳ - علی ملك (یوزباشی) له ئهسارهت و هفاتی کردوو
- ۸۴ علی شاهناز «یوزباشی»
- ۸۵ نوری حمه و بهگ «یوزباشی» مقدم آمر حامیه له سلطانی عراق..
- ۸۶ - ئاسهف نزهت ئهفندی (یوزباشی)...
- ۸۷ - ئهمین عربان (یوزباشی) خهزوری شیخ صالح شیخ محمدی حفید
- ۸۸ - کریم حق گاور (ملازم اول)
- ۸۹ اسماعیل احمد یهكدهست (ملازم اول)
- له موصل له سهربان كهوته خواره وه دهستی شكاف دوانی برپانه وه
- ۹۰ احمد فهیمی حاجی حسین: (ملازم اول) له سویای عوسمانی له بهشی استخبارات، له سویای شیخ محمود کرابه میجر، دوانی بوو به مدیری ناحیه ی چه مچه مال.
- ۹۱ - صالح عبد الرحمن قهفنانچی (ملازم اول) بوو به مدیری مکتب له سلطانی... عراق

- ۹۲ - حسون افندی (یوزباشی) باوکی حاجی مهدی ..
- ۹۳ سعید ئەفەندی یوزباشی باوکی یحی ئەفەندی ڕەسام
- ۹۴ - قادر ئاغای موزیقە. یوزباشی
- ۹۵ فتاحی امینی عەنار ژن برای شیخ محمود میرالای وە لە ئەستانبول کۆچی دوانی کردوووە .
- ۹۶ رشید ئەفەندی عاصیە خان (یوزباشی) لە حرکە ی شیخ محمود لە شەری بەینی کوردو ئینگلیزدا لە دەربەندی بازیان شەهیدکرا
- ۹۷ - توفیق ئەفەندی باوکی صالح زکی (یوزباشی)
- ۹۸ عزت طوبیچی «یوزباشی» ئەفسەری لای شیخ محمودو رئیس لەسویای عێراق
- ۹۹ قادر ئەفەندی قەرەداغی (یوزباشی) قوماندانی بلوکی سلێمانی بو لە سوپای عوسمانلیدا
- ۱۰۰ اسماعیل حق شاوہیس (یوزباشی) قائمقام لە عێراق
- ۱۰۱ حەمەمی میرخان (یوزباشی)
- ۱۰۲ رشیدی بکر ئەفەندی (یوزباشی) باوکی فواد ڕەشید
- ۱۰۳ کاکە امین (یوزباشی)
- ۱۰۴ محی الدین ئەفەندی مەلا موسی (یوزباشی)
- ۱۰۵ حاجی صالح ئاغای علی خان (یوزباشی)
- ۱۰۶ صدق بەگی فاتە شەلی (یوزباشی)
- ۱۰۷ شوکت دەرویش ئەفەندی (یوزباشی)
- ۱۰۸ مصطفی شوقی (یوزباشی) ضابطە تەجید لە عێراق (عمارە) وە خواوەنی گۆفاری پەژێرە ..
- ۱۰۹ ادھم ئەفەندی احمد ئەفەندی حاجی محمود ئاغای (یوزباشی)
- ۱۱۰ رشید ئەفەندی امین ئاغای (یوزباشی) نوێنەری شیخ محمود لە گەن ملا عارف صائب چون بو ئێران بو شاری تەوریز نامەیان برد بو ڕووسەکان ناوبراو لە سلێمانی بەنەخۆشی شیرپەنجە مرد .

- ۱۱۱ محمود جودت: (ملازم اول) له سوپای عیراق له ۱۹۳۷/۱۱/۲۰ نېعدادم کړا له سهر نه وهی مدیری عامی مالییهی کوشت به ده مانچه په ک که ناوی (عبد القادر سنوی) بوو
- ۱۱۲ فائق کاکه امین (ملازم اول) نه فسر له سوپای شیخ محمود، مقدم له سوپای عیراق
- ۱۱۳ رشید نه فندی حاجی برابم ناغا (ملازم اول) برای خاله مچه له شپری به کمی جیانی دا بریندارکرا، له قاهره له خسته خانه پیش نه می ده ربچی توره که په ک لیره رشادی بی نه ییت لی نه دزن تیرتیک ده چی . دواي تهاو بوونی شهره که دپته وه بو سلطانی به سواری پاییسکیل.
- ۱۱۴ عبد الرحمن به گی رشید پاشا: له تورکیا نه هاته وه تاروتبهی گه بشته میرثالا.. له وی مردوه.
- ۱۱۵ یحیی عبد الرحمن عه مبر ملازم اول له نه ستانبول له چه نه قه له شهید کرا.
- ۱۱۶ رؤوف نه فندی امین نه فندی وه سمان ناغا: ملازم اول فرماندهی سربازی دیوانی شیخ محمود، مدیری حسابات له وه زاره تی دیفاع له عیراق.
- ۱۱۷ محمود ناغا محمد ناغا - ملازم اول - له تورکیا کوچی دواي کرد . باوکی توفیق وره فیق نه مانیش نه فسر عوسمانلی بوون، دواي ژنه کی شوی کرده وه به شریف نه فندی باوکی په شیدی مختار.
- ۱۱۸ خسرو امین به گ: ملازم اول به گنجی کوژا
- ۱۱۹ علی کوردی . ملازم اول مقدم له سوپای عیراق.
- ۱۲۰ حه موه فی مام ریش ملازم اول
- ۱۲۱ علی جودت به گ عزیز نه فندی لاه، ملازم اول له تورکیا مایه وه تا کوچی دواي کرد له نه سته موول = برای عبد الله حلمی پاشا
- ۱۲۲ شوکت به گی عثمان به گ (ملازم اول) مقدم له سوپای عیراق
- ۱۲۳ رها نه فندی ملازم اول له سوپای عوسمانلی به موړ هه لکه ند نه ناسرا باوکی مدیری ناحیه حه مه جمیل بوو

- ۱۲۴ محمود خاوهر ملازم أول . مقدم له سوپای عراق
- ۱۲۵ جمیل خاوهر : ملازم أول له سوپای تورکو عراق
- ۱۲۶ فهمی شانگهر، بهناو بانگک به (فهمی مزیل) مدیر ناحیه و ضابط تجنید له عراق
- ۱۲۷ توفیق فکرهت ملازم أول له عراق بوویه بهریو بهری قوتابخانه له شاری سلطانی.
- ۱۲۸ قادر سعید فتاح (قاله ی ئایشی خان) ملازم ثاني، له شهر ی دهربه نندی بازیان دا به دیل گیرا سالی ۱۹۱۹. له دوا ی دا بوویه مهندس له نه شغال له سلطانی و ههولیر
- ۱۲۹ علی نهفه نندی ملازم ثاني له عراق بوویه موجه خور له نه شغال برای کاکه امین بوو.
- ۱۳۰ - احمد فخری ملازم ثاني . مقدم له سوپای عراق برای محمد علی کوردی.
- ۱۳۱ - کامل حسن نهفه نندی ملازم ثاني . هاوکاری راهبرینه که ی شیخ محمودی کرد له شهر ی ئاوباریک دا. پاشان بوویه مهندس و مدیری نه شغال له سلطانی.
- ۱۳۲ بهجت احمد نابلس . ملازم ثاني .
- ۱۳۳ رفعت احمد نابلس . ملازم ثاني خه لکی سلطانی بوون و له شاری نابلس له دایک بوون خالی فایه ق کاکه نه مین بوون .
- ۱۳۴ - یونس قادر چه چول - ملازم ثاني - له شهر ی یه که می جیهاندا وون بوو.
- ۱۳۵ فهمی سعید نالهند ملازم ثاني له شهر ی یه که می جیهان وون بوو
- ۱۳۶ - مصطفی محمد نهفه نندی خه جوله ملازم ثاني رئیس اول سوپای عراق
- ۱۳۷ محمد قادر . ملازم ثاني برای عملی قادر فراشی متوسطه سالانی ۱۹۳۰ له چه نه قه لعه له تورکیا شهید کرا.
- ۱۳۸ محمود نهفه نندی ره سام ملازم ثاني باوکی محمد قدسی
- ۱۳۹ عبد الحمید عبد الغنی قره داغی ملازم ثاني مدیری پولیس له سلطانی عراق

- ۱۴۰ - علی سه‌رویت ملازم ثانی مدیری پولیس له هه‌ولیر عیراق
- ۱۴۱ - عبدالرحیم چه‌چه‌ی مه‌لا نادر ملازم ثانی له چه‌نه‌قلعه شه‌هیدکرا.
- ۱۴۲ - مهدی ملا رشید. ملازم ثانی له چه‌نه‌قلعه شه‌هیدکرا
- ۱۴۳ - هادی ملا رشید ملازم ثانی برابون له چه‌نه‌قلعه شه‌هیدکرا
- ۱۴۴ - عارف به‌گی سعید ملازم ثانی رئیس له سوپای عیراق دا
- ۱۴۵ - علی ئەفەندی حاجی صالح ناغا ملازم ثانی مدیر پولیس له عیراق
- ۱۴۶ - عزیز حکمت قزاز ملازم ثانی ئەفسەر له سوپای شیخ محمود مقدم له سوپای عیراق
- ۱۴۷ - عزیز کوردی ملازم ثانی رئیس له سوپای عیراق
- ۱۴۸ - ابراهیم روری ملازم ثانی
- ۱۴۹ - حامد جودت ملازم ثانی رئیس له سوپای عیراق
- ۱۵۰ - رشید جودت ملازم ثانی عقید له سوپای عیراق امر موقع البصرة.
- ۱۵۱ - فتاح ئەفەندی ملازم ثانی
- ۱۵۲ - رمزی عبدالکریم قادر ناغا ملازم ثانی له‌شەری (قناتی سووس) له‌گەڵ سوپای جمال پاشای سفاخ له‌گەڵ تورکه‌کان له‌دژی ئینگلیز بریندار ئەیت. له‌ خه‌سته‌خانه‌ له‌ شام ملک فیصلی یه‌که‌م پێش ئەوێ بی به‌ ملیکی عیراق سه‌ر له‌ خه‌سته‌خانه‌ که‌ ئەدات لێ ئەپرسیت ناوت چی‌یه؟ خه‌لکی کویت؟ ئەلێ: رمزی عبدالکریم خه‌لکی سلیمانی له‌ عیراق.
- ۱۵۳ - امین زه‌دی به‌گه‌: ملازم ثانی له‌ شەری یه‌که‌می جیهانی دا له‌ چه‌نه‌قلعه شه‌هیدکرا. ئەم زاته‌ بۆ نوری به‌گی گومرگه‌ بوو.
- ۱۵۴ - صدیقی عباس احمد ملازم ثانی، مقدم و رئیس تەجید له‌ سوپای عیراق له‌ شاری سلیمانی
- ۱۵۵ - احمد فخری امین یا ملک: ملازم ثانی مقدم له‌ سوپای عیراق قائمقام له‌ هه‌له‌نجە مدیری تەجید له‌ ناوچه‌ی سلیمانی خوشکه‌زای حاجی مصطفی پاشای یاملکی یه‌.

- ۱۵۶ - ئىبراھىم حەقى حاجى گوروون - بىر ئاي غەزىيە ئەفەندىسى حاجى گوروون (قەدەملى يوزباشى)، ئە ئەستەموول كۆچى دوۋاى كىرد.
- ۱۵۷ - مەھمەد رەمى ئەخمەد بەگ: مامى جەمىل سەئىد بەگ (قەدەملى يوزباشى) ئە ئەستەموول كۆچى دوۋاى كىردوۋە.
- ۱۵۸ - توفىق رەمى (يىنباشى) ئە چەقەقەلە كۆچى دوۋاى كىردوۋە.
- ۱۵۹ - مەھمەد زەكى مەرووف سوور (مىر ئاللى) ئە ئەستەموول كۆچى دوۋاى كىردوۋە.
- ۱۶۰ - فەوزى بەگ (يىنباشى) ئە ئەقەرە كۆچى دوۋاى كىردوۋە.
- ۱۶۱ - ئەنۋەر بەگ (مىر ئاللى). ئىستا ئە ئەستەموول خانەنشىنە.
- ۱۶۲ - عارف جىكەت (قەدەملى يوزباشى). ئە ئەۋەى بابانەكانە، ئە ئەستەموول كۆچى دوۋاى كىردوۋە.
- ۱۶۳ - ھادى ئاللى (مىر ئاللى). ئە ئەۋەى بابانەكانە و خىزمى عارف جىكەتە.
- ۱۶۴ - رەشىد سەلىم ئەفەندى (يوزباشى). ئە ئەكشىر كۆچى دوۋاى كىردوۋە.
- ۱۶۵ - ئەلى باۋەرىى حاجى فەتتەخ ئەفەندى (قەدەملى يوزباشى). خالى تاهىر بەگى جەمىل بەگى بابان.
- ۱۶۶ - ئەلى غالىب ئەبەى رىحان (يىنباشى). ئە مەرسىن كۆچى دوۋاى

ئەم ئەفسەرەنەي لاي خوارەو نازانين روتبەيان چي بوو؟

- ۱ - ھەمەي عەي قالە بېچكۆل
- ۲ - عزيز ئاغاي حسين ئاغا
- ۳ - فەھمي سعيد
- ۴ - مەحمود سامي حاجي كەريم ئاغاي رۇقيە.
- ۵ - نوري محي الدين ئەفەندى مدير شرطە لە ئەاستەنبول كۆپرى خاى ئەورەحاني حاجي عزيز وەكيلي سنگەر
- اديب ئەفەندى حاجي عارف مستو.
- ۷ - فرج صالح رەندان براى عەبەپشى
- ۸ - احمد كمال ملاغفور لە زەمانى سەربەلك دا لە شارى باكو شەھيدكراو.
- ۹ - محمد غالب چىنگيانى
- ۱۰ - كمال عىرفان براى جمال عىرفان ئەميش لەشەرى سەفەر بەلك دا لە ولاتى زكيا شەھيدكراو.. ئەفسەرى روكن و مدفعى بوو.

ئىيىنى

لەسالى ۱۹۱۷ى زابىنى دا مصطفى بېجت دەرويش ئەفەندى ، لەگەلّ على ئىحسان پاشادا ھاتن بۆ سىلانى بەئوتومبىل بۆ سەرپەشتى جەنگى نيوان (تورك) و (روس). لەناوچەي ئيران لە مالى حاجي ملا سعيد كەركوكلى زادە بەرامبەر مۇزگەوتى دوو دەرگا بوون بە ميوانى مصطفى بېجت كە خالى فەرەجى ھەمە سىتو ، لاي خۇرمەكانى وتوويەنى پتر لە ۱۵۰ ئەفسەرى كورد لە توركيا نەھاتونەنەوہ وە خۇيشى چووەوہ بۆ توركياو نەھاتونەوہ . ناوبراو روتبەي گەبشتە ميرئالاي و جگە لەو زۆر كەسى تريش نەھاتونەوہ پلەيان بەرز بۆنەوہ و نەوہيان لەوى پەرەي سەندووە ھەتاكو ئىستا مال و منداليان ھەر لەوى ماون.

نظم‌رهگانی سوادای عوسمانی

سعيد پاشای حسين
پاشا خاندان

عزيزت بهگ حسين
پاشا خاندان

سله پيمان بهگ حسين
پاشا خاندان

شەریفە پاشای سەعید
پاشا خەندان

فۆزاد پاشای سەعید
پاشا خەندان

مۆستەفا پاشا بەرملکی

- ۱۱ قادر ئاغای توفیق ئاغا: ئەندازىياری شارەوانى بووہ..
 ۱۲ عزت ئەفەندى: سەروكى ئەندازىياری شارەوانى بووہ
 ۱۳ - کریم بەگى سەید بەگ: دواى عزت ئەفەندى ئەم سەروكى ئەندازىياری
 شارەوانى بووہ
 ۱۴ مصطفى صائب: ئەندازىياری شارەوانى بووہ
 ۱۵ محمد امين ئەفەندى: ئەندازىياری شارەوانى بووہ
 ۱۶ جلال میرزا: ئەندازىياری شارەوانى بووہ.

سەرچاۋە:

زۆريان لەكەس و كاريانەوہ ئەوانى تریش كە لە شارەوانى بوون كەلك لە تۆمار
 (سجلى) ى ئەودەمەى شارەوانى وەرگىراوہ.

ئىيى:

ئەم ئەندازىيارانە شەھادەى ھەندەسەى ئەوسايان ھەبووہ، ئەندازىياری ئەوكانە
 بوون ھەندىكى كەميشيان ئەوہشيان نەبووہ، ئەوسا لە بەغدا قوتابخانەى ئەندازىياری
 ھەبوو ئەم ئەندازىيارانە زوربەيان ئەفسەر (ضابطە)ى زەمانى تورك بوون...

هه‌ندی له پاریزه‌ره کۆنه‌کان

ئه‌و پاریزه‌رانه‌ی که له کۆن‌دا هه‌بوون هه‌تا‌کو دووایی سالانی چل زور به‌یان خۆ‌تندووایه‌و شه‌هاده‌ی حقوبیان هه‌بووه ، چ له عێراق‌دا بان ئه‌سته‌موول بوو‌یت به‌لام هه‌ندیکی تریان خۆ‌تندنیان ته‌واو نه‌کردوووه شه‌هاده‌که‌یان وه‌رنه‌گرتوووه... به‌لام له‌بلیمه‌تی خۆیان توانیویه‌وه که محامات بکه‌ن... ئه‌مه‌ش ناوه‌کانیانه.

- ١ حاجی توفیق (پیره‌مێردی شاعیر) به‌که‌م که‌س بووه که شه‌هاده‌ی حقوقی هێناوه‌ته‌وه له ئه‌سته‌موول به‌لام محاماتی نه‌کردوووه.
- ٢ عبد‌اللهی شیخ قادری شیخ سه‌لامی قاضی بی‌یان ده‌وت عادل ئه‌فه‌ندی له سالی ١٩٢٠ - ١٩٢١ دا محاماتی کردوووه
- ٣ احمد گۆس‌آله: برارای مامه‌یاره (که‌گردی مامه‌یاره‌ی به‌ناوه‌وه‌یه).
- ٤ شیخ عارف قه‌ره‌داخی
- ٥ احمد فائق توفیق ئه‌فه‌ندی
- ٦ رفیق ئه‌فه‌ندی توفیق ئه‌فه‌ندی
- ٧ فتاح ئه‌فه‌ندی مامه‌ خه‌لانی
- ٨ - علی مامه‌ شیخ (شیخه)
- ٩ نجیب ئه‌فه‌ندی فتاح ئه‌فه‌ندی
- ١٠ ابراهیم ئه‌فه‌ندی ی فتاح ئه‌فه‌ندی
- ١١ اسحاق شاول
- ١٢ اسحاق میر

وینه‌گره‌کان

وینه‌گرتن هونه‌ریکی تازه و رێك و پێك بوو. له‌زه‌مانی عوسمانی له‌سلێانی دا نه‌بووه، بۆیه‌ خه‌لكی ئه‌و ده‌مه‌ له‌ شارانی ته‌سته‌موول و به‌غدا و ینه‌یان ده‌گرت. دواى داگیرکردنی ئینگلیز له‌ سلێانی پێشه‌ی وینه‌گرتن په‌یدا بوو.

شایانی باسه‌ بۆمێژوو كه‌ به‌كه‌م ئامیری وینه‌گرتن له‌لایه‌ن میژوو نووسی كورد حسین حزنی موكریانی و كا‌بریه‌کی لوبانی‌یه‌وه‌ هێنایه‌ سلێانی، شیخ له‌تقی دانساز لێی‌ك‌رین، له‌ زه‌مانی شیخ مه‌حموددا به‌کاری ده‌هینا بۆ ئیش و‌کاری خۆیان وه‌ك گرتنه‌وه‌ی نو‌سین (استنساخ) دوا‌ی ئه‌و ئامیره‌ی فروشت به‌ بچا ئه‌فه‌ندی‌ی په‌سام، ئێتر هه‌ر ئه‌و بۆ وینه‌ گرتن به‌کاری ده‌هینا.

ئهم به‌سه‌رهاته‌ شیخ عبد‌اللهی كۆزی شیخ لطیفی دانساز بۆی گێڕامه‌وه‌ ئه‌ویش له‌باو‌کی‌یه‌وه‌ بیستبووی

وینه‌گره‌کان و شوینه‌کانیان

|| فانوس و نه‌جی، ئه‌رمه‌نی بوون و شه‌ریك بوون. بۆ ماوه‌ی یه‌ك دوو‌سال مانه‌وه‌ شوینه‌كه‌یان به‌رده‌ركی. سه‌رابوو، له‌ پێش شه‌ری شه‌شی ئه‌یلوولی په‌ش‌دا.

٢ - نووری جووله‌كه‌بوو، ته‌نێشت مرگه‌مۆنی مو‌فتی به‌رامبه‌ر قوتابخانه‌ی (فیصلیه‌) بوو.

- ۳ - يەھودا ئەمىش جۈولەكە بوو بەرامبەر جەوشى سەرا ، لەمائى جەسەفى دەولەت كە ئىستا بانقى رافىدەينە ، لەجەوشەكەدا وئەى دەگرت.. ھەر لەو مائەدا خنكانيان چونكە پارەيان پىشك دەبرد.
- ۴ - محمود ئەفەندى رەسام ، باوكى محمد قدسى شەھىد. وەختى خۆى ئەفسەرى عوسمانلى دەپتە پاش ئەمانى ئەو دەولەتە لەشارەكانى قدس و عان جىگىر دەپتە ژن دىنيت پاش ماوئەكە ئامىرىكى وئە گرتن پەيدا دەكات دەى ھىپت بۇ شارى سلىمانى ، شوتەكەى بەرامبەر جەمامى فاطمە خان بوو .
- ۵ - پىچا ئەفەندى رەسام .لەكۆلانى بەرامبەر جەوشى سەرا .
- ۶ - شىخ مصطفى شىخ سەيد بەرامبەر قاپى سەرا شوتەكەى ئىستاي .

مه‌بخانه‌چیه‌کان

ئەمەش لیستەى ناوی مه‌بخانه‌چى به‌کافی سلتانی و شوبى کارەکانیانە...

- ١ - جۆرج - به‌کەم مه‌بخانه‌چى بوە، له‌ به‌رده‌رکى سه‌را
- ٢ - ئیسطیفان - خوار سینه‌ماى سیروان به‌رامبه‌ر چیشته‌خانه‌ى تارا
- ٣ - عه‌بدى گه‌وره‌ - جووله‌که‌ بووه‌ خوار سینه‌ماى سیروان به‌رامبه‌ر
چیشته‌خانه‌ى تارا
- ٤ - عه‌بدى بچووک - جووله‌که‌ بووه‌ خوار سینه‌ماى سیروان به‌رامبه‌ر
چیشته‌خانه‌ى تارا.
- ٥ - ئاده‌م - جووله‌که‌ بووه‌ خوار سینه‌ماى سیروان به‌رامبه‌ر چیشته‌خانه‌ى تارا
- ٦ - جرجیس سه‌ره‌تای شه‌قامى صابونکه‌ران، به‌رامبه‌ر گه‌راجى عه‌بدە.
- ٧ - طوییا: ده‌رکى گه‌راجى عه‌بدە..
- ٨ - ئوفیک: صابونکه‌ران سه‌روو جرجیس.
- ٩ - که‌سه‌ر: جاده‌ى مه‌وله‌وى به‌رامبه‌ر بیتا که‌ى توفیق قه‌زاز.
- ١٠ - سرکیس ئەفه‌ندى: سه‌رپرده‌که‌ به‌رامبه‌ر ئاشى مه‌لا فه‌زى.
- ١١ - کامل: جاده‌ى مه‌وله‌وى ته‌نیشته‌ حسینی حاجى وه‌لى.
- ١٢ - نوئیل: جاده‌ى مه‌وله‌وى به‌رامبه‌ر شیخه‌ى نوقول ته‌نیشته‌ میخائیل
ساكو.
- ١٣ - نیشان: خوار سینه‌ماى سیروان به‌رامبه‌ر چیشته‌خانه‌ى تارا.
- ١٤ - ئاوه‌ل، چاووش خوار سینه‌ماى سیروان به‌رامبه‌ر چیشته‌خانه‌ى تارا

(تەبىئىي)

عارەق و شەراب خەلك لەزەمانى توركدا لەمەلە جولەكەكان و گاۋرەكان بەدزى بەو دەيانكەرى و دەيانخواردەوە چونكە قەدەغە بوو.. بەلام كە ئىنگىلىزەت پاش بۆردومانەكە لە سالى ۱۹۲۵ دا يەكەم مەيخانەكرايەو لە بەردەركى. سەرادا، كەبىرەكى ئەرەمنى بەناوى (جۆرج) عارەق بە قەرا بە لە گومرگ وەرى دەگرت و دەبەركە قاپەو، بەرەجەنى تەبىئى دەكرد ۱ بە تەپە دۆر سەرى دەگرت و قاپى دەدا بەنيورويى واتە ۳۷.۵ فلس ھەروەھا قەرا بە تەنەكەش ھەبوو وەشووشەش ھەبوو لەشيوەى ئىستوانەى غازدا بەلام ملەكەى بارىك بوو..

«نرخى خواردنەوە.. لەسالى ۱۹۳۰ تا ۱۹۴۰: قاپى عارەق بە (۷۵) فلس بوو قاپى شەراب ۴ عانەبو = ۱۶ فلس
لەسالى ۱۹۴۰ تا ۱۹۵۰: قاپى عارەق بە ۱۵۰ فلس بوو قاپى شەراب بە ۰ فلس بوو.. قاپى ويسكى بەيەك دىنار بوو..
لەسالى ۱۹۵۰ - ۱۹۶۰: قاپى عارەق بە ۴۰۰ فلس بوو قاپى شەراب بە ۱۵۰ فلس بوو قاپى ويسكى بە ۱۵۰۰ قاپى بىرە ۱۲۰ فلس بوو..
(بىرە لە سالىنى پەنجادا لە سالىنى پەيدا بوو)

سكالا نووس
يان
ئەرزو ھالچەكان...

۱ مەلا ئەلى مەلكەندى، لەدوكانەكەى خۆى دا بەرامبەر ھەوشى سەرا.

۲ - عارف ئەفەندى

۳ - خالە بەگ

۴ شەيخ ھەمەامين

۵ - مەلا ئىسماعىل

۶ - طلعت

۷ - عومەرە شەل

۸ جاويد

۹ ئەسەد رەبائى

۱۰ عوسمان دانش

ئەمانە ھەموو لەناو ھەوشى سەرادا كۆرسى و مېزىان دانابو ئەرزو ھالىيان بۆ
خەلك دەنوسى..

عەرەبانەمۇ عەرەبانەچى يەكان

لەكانى خۇي دا عەرەبانەي (يايلى) دوو ئەسپى ، لەناو شاردا بەكار دەھىترا بۇ ھات وچۇو گواستەمەي خەلک، ئەوكانە ئوتومبىل نەبوو لە شاردا وەتەنانەت جادەش نەبوو وەھەر عەرەبانە بەكۆلانەكان دا دەگەر، لەپىش دا لەلایەن شارەوانى يەو نرخیان بۇ دادەنرا بەپىي تەو شوئانەي ھات و چۆيان پيا دەکرد. لەدوای ئەوئى كە يەكەم جادە کرايەو سالى ۱۹۳۸ ھەتا دوای سالانى شەستەكان ھەر عەرەبانە لەناو شاردا باوى بوو، بەكار دەھات بەلام ئوتومبىل بە زۆرى بۇ دەرەوئى شار بەكار ■ ھىترا زۆرجار خەلک ھەر بەئارەزوو بۇ گەرەن ئیواران سواری عەرەبانە دەبوون بەناو شاردا دەگەرەن، جارجار بۇ قەراع شاریش دەچوون، خو بە تاييەنى مندالان لەجەژنا ھەر سواری عەرەبانە دەبوون بە چەپلە لیدان و گورانی وتن بەناو کۆلان و جادەدا دەگەرەن. زۆر جاریش باو بوو كە مندالان رايان دەکر ■ بەدوای عەرەبانەدا و خۆيان بەدوا كەيدا ھەلدەواسى و منالانى تریش كە چاویان لی دەبوو ھاواریان دەکرد: مامەكە قامچىك بۇ دواوہ... ئەویش قامچىكى دەھاویشت و مندالەكە خوئى بەر دەدايەوہ، زۆرجاریش مندالان بەدروئى ئەوئى كەس بەدوای عەرەبانەكەوہ يیت بۇ رابواردن ھاواریان دەکرد ئادەي خالە گيان قامچىك بۇ دواوہ.

ئەودەمە زۆر ئافرەت رووى نە ئەھات بە جادەدا ھات وچۇ بکات و بچیت بۇ مالان ، لەبەر ئەوە متالیکيان دەنارد عەرەبانەيەكى دەھىتاو لەبەردەم مالەكەدا رای دەگرت ئینجا ئافرەتەكان سواری دەبوون و پىئى دەرویشتن بۇ شوئىي دیارى کراویان.

دروستبوونی عەرەبانەش لەسەرەئای سالانى سى دا بوو..

ئەمانەش ئىمۇنەى ھەندىك لىو عەرەبانچانەن كە لە كاتى خۇى دا عەرەبانەيان
 ھەبووہ..

|| توفىقە كۆتۈر: ئەمە يەكەم كەس بوو كە لە كەركووكەو|| عەرەبانەى ھىنا بو
 سىلتىنى:

۲. - على بەگ
- ۳ مولود
- ۴ عمرە سوور
- ۵ وەستا محمد
- ۶ صالح مىراو
- ۷ على فايز
- ۸ قالەى حاجى ئەوپرەحان
- ۹ مام سليم
- ۱۰ حاجى غريب
- ۱۱ عەبەى حاجى قادر
- ۱۲ حسن قادر
- ۱۳ صابر
- ۱۴ مام صالح
- ۱۵ صديق
- ۱۶ على قمر
- ۱۷ ھەمەقەرگەى
- ۱۸ عەول كەرىم
- ۱۹ جەلالى عەلى فاتر
- ۲۰ پۇوفى عەلى فاتر
- ۲۱ غرىبى عەلى فاتر
- ۲۲ جىالى عەلى فاتر: بىرابوون
- ۲۳ مطلبى عەلى بەگ

۲۴ -	محمدي عهلى بهگ
۲۵ -	صلاحي عهلى بهگ: برابوون
۲۶	حمه امين (مينه كويز)
۲۷	ره شهى مينه (ره شه كه چهل) ته م دووانه برابوون
۲۸ -	عثمانى ره شه جووته
۲۹	عومه رى ره شه جووته: برابوون
۳۰	مه لاعهلى
۳۱	عوسه ي غه زيم: برابوون
۳۲	حمه امين ئيراهيم
۳۳	خله ي عه ره بانچى
۳۴	عثمانى عومه ره سوور
۳۵	عوسه ي جه پسه
۳۶	عثمان قه ره توغانى
۳۷	عهلى زبه: ته م دووانه برابوون
۳۸	ره حمان مه ولوود

ئوتومبىل چىيەنى لى سلىئانى :

لى سالى ۱۹۱۹ى زايىنى دا لىزەمانى مىجەرسۇن دا لى سلىئانى ئوتومبىل ھاتە سلىئانى يەوۋە. شۇنىڭكىيان تەرخان كىردى بوۋ بۇ فېربوۋنى ئوتومبىل و مەكىنە چا كىردى ، بەو شۇنىڭ شىيان دەۋىت (مەندىسخانە). لى مالى احمد بەگى فتاح بەگك (خەمدى) ى شاعىردا بوون كە بەرامبەر مالى خەمەى ئەۋرە جان ئاغا بوۋ، مەندىسىكى ئېلگىلىزىيان لىگەل دا بوۋ. كە ناۋى مازىدېن بوۋ... ھەرۋە ھا ماۋە يەكى تىرىش ماجىد مصطفى سەپەر شىتى دە كىردى.

ھەرۋە كىرە مەمۇدى قالە شەۋقە بۇى گىرەمەۋە كە ئەۋانەى لەۋى ئېشىيان دە كىرد يەكى مانگى (۵۰) رۇپىيان ھەبۋە، زۇرپان خەلىكى شارە كە بوون كە لەدۋاى دا ناۋيان دەبەين. ئەمانە زۇرپان ۋازپان لى ئوتومبىل چىيى ھىناۋ ھەندىكى تىرىشىيان بەردەۋام بوون لەسەرى، گەلىك لى خەلىكى تىر لەمانەۋە فېربوون. ئەۋەى شاپانى باسە كۆمەلە ئوتومبىل چىيەكى ئەرمەنى ۋ ئاسۋورى ھەبوون لى سلىئانى... ئەمانە لى جەنگى يەكەمى جىيەنى يەۋە كە لى تۈركىيا كەۋتە لىدەنى ئەرمەنى ۋ ئاسۋورى يەكان ئەمانىش ناچار ھەلەتەن ھەندىكىيان رۈۋپان كىردە كوردستانى عىراق ۋ زۇرپان لى سلىئانى جىنشېن بوون. پاش چەند سالىك دۋاى ئەۋەى كە ئەۋ مەلەندە كرايەۋە ھەندىك لى خەلىكى سلىئانى فېرى ئوتومبىل چىيى بوون لەدۋاى دا ھەر لەمانەۋە ئەرمەنى ۋ ئاسۋورى يەكان فېربوون.

ئەم باسەمان كىرد لى بابەت چۈشنى ئوتومبىل كە ھاتە كايەۋە بەلام باباسىك بىكەين لەسەر زىانى يەكەم شۇفېرى شارى سلىئانى ۋ مامۇستاي يەكەم دەۋرەى شۇفېرى.

له سالی ۱۹۱۹ ی زاینیدا ههروه کو باسهان کرد میجه رسون بوو به حاکمی سیاسی له سلطانی دا. ئەمیش دوو شوقیری هیندی له گهلا بوو... له بهر نهوهی ئەم دوو شوقیره ئوتومبیله کانیان به شکاوی لای تاسلوجه و کهنده که وه به جی هیشتوه نه یانزانیبوو چاکی بکه نهوه ههردوکیانی به دهست به سهری ناردنهوه بو به غدا وه داوای لیکر بوون که ئوتومبیل چی به کی زور باشی بو بئیرن به مه رجیک میکانیکی به کی باش بیت وه ههروه ها ئینگلیزی به کی چاکیش بزانیست.

هه له کاته دا لاویکی هیندی میکانیکی زان تازه هانبوو به غداوه هه موو رۆژیک به فەرمانی عهسکه ری له ئوردوگای هیندی به وه واته (معسكر رشید) به ئوتومبیله عهسکه ری له که به وه ده چوو بو (باب المعظم). له بهر نهوهی که ئەم لاوه زور به ده حم بیوه له ریگای خۆی دا هه رچی پیرو مثال و ئافره نیکی به دی بکر دابه، سواری ده کردن له سهر ئەم کرداره لپه سراوه کی که باش چاوه شینکی ئینگلیزی دلاره ق ده بیت. رقی لی هه ل ده گرت. که داواکی میجه رسون دینه لایان. ئەم ئینگلیزه دله قه نهو لاوه هیندی به بانگ ده کات و پیی ده لیت: نهوا ناوی توی به ده حم درا بهو کار به ده ستانه که بت نیرن بو لای لی ره حمینکی زور توند که حاکمی شاریکه که زور دووره له به غداوه. هه به م جو ره پاش چهند رۆژیک (گوگول جان مکورجی) ده که ویتته رتی له به غداوه به رهو شاری سلطانی نهو شاره ی که خو ش و بست. هه رگیز به جی نه هیشت، وه لهو رۆزه وهی که هات که له مانگی مارتی ۱۹۱۹ ز به وه مایه وه هه تا کور رۆزی پینجشه مه ی یریکه مو تی ۱۸/۱۲/۱۹۸۰ که وه فانی کرد وه له خاکی پاکی گردی سه یوان نیترا... گوگول جان - خه لکی شاریکی نریک (کلکه تا) به له ناوچه ی بنگال له هیندستان... باوکی به وه زیفه گو یزرا وه نه وه بو شاری (گابا) که شاریکی گه وره به له هیندستان، لهوی له سالی ۱۸۹۴ ز له دایک بووه... وه چوته قوتابخانه ی گه لی قیری خو یندن و نو سین بووه... هیشتا مندال بووه که نه خو ش پی ناعوون بلا و بوته وه دایک و باوک و چهند براهی کی بهو ده رده رویشته بوون وه نهویش له تاودا به ده شت و لادی دا ئاواره بووه.. تا دوا یی له مالی خزمینکی له که لکه تا گیر ساوه نه وه. پاش ماوه به ک هه بهو مثالی به له بهر پسته خانه ی مه رکزی دا بووه به نه رزو حال نووس، له پاشان بووه به جایی له (ترام

واي) تا جاريك لهگهل دهست و پيوه نهكهي (تاغور) كه خهلكي ناوچهي خويان بوون چروه بو کشمير ههنديك هونراوهو حيكهتي هم فهيله سووفهي له بهر بووه. له رۆزي ۱/۱۲/۱۹۱۸ ز دا چوته قوتايخانهي راهباني عسكري له شاري (راول پهندي) فيري ميكانيكيي ئوتومبيل و ليخوپيني بووه، پاشان ناردوويانه بهرهو شاري (به صره). ئينجا با باسي گه شتهكهي بكهين بو سلتاني: بو رۆزي دووهم له گه يشتني كاك مكورجي بو سلتاني (ميجهرسون) گويي له فره فري ئوتومبيلك دهئي وه له په نچه ره ي زووري دائيره وه سهر دهر دنييت، په كيك له دوو ئوتومبيله كه ي خوي ده نييت و سهر ي سور ده نييت. ده نيريت به دواي مكورجي دا.. (مكورجي له قه لي خيترانه كه يانه له بهنگال) پيي ده ليت: چونت هم ئوتومبيله چاك كرده وه؟ پارچه كايت له كوي بووه؟.. له وه لام دا مكورجي ده ليت له پارچه ي ئويان ته ميان تهاو كرده وه به ميان ئوي تريانم راكيشا هه تا گه يستمه مهندس خانه پاشان به شينه لي ئه و پيشان چاك ده كه م.

سون - بهم وه لامه زور دلخوش ده نييت فه رمان ده دا كه ري وشونيكي زور چاكي بو ته رخان بكن. زور ريزي لي ده گريت.. به هوي توانايي مكورجي يه وه له سهر فه رماني حاكي ناو براو بربار ده دريت به كرده وه ي ده و ره به كي شوفيري بو يه كه بجار له شاري سلتاني له به هاري سالي ۱۹۲۰ ز هه ر بو هم مه به سته جار ده دريت وه له رۆژنامه ي ئه و رۆژه ي سلتاني دا بلاوده كرينتوه. ورده ورده لاواني شار خويان ناو نووس ده كن، روو ده كه نه مه له بندي ده و ره كه كه له مهندس خانه بوو... (بو مه به ستي بلاو كرده وه ي كور) باسيك له سهر ژباني په كه م شوفيري شاري سلتاني و ماموستاي په كه م ده و ره ي شوفيري، به ريز ماموستا هكال گوگول جان مكورجي له رۆزي ۲۷/۴/۱۹۲۹ له و بابنه تانه وه وه ختي خوي گه لي پرسباري له باوكي كرد بوو.. نه قابه ي كرنيكاران هه نديكي كه مي لي بلاو كرده وه و ديار يه كي بچووكيشيان بو برديو بو ماله وه پيش مردني به ماوه يه ك جاله و رۆژه دا واته ۲۷/۴/۱۹۲۹ كاك مكورجي ناوي هم كه سانه ي به ياد كرد كه له لاواني شاره كه مان بوون وه له و ده و ره به دا به شداريان كرد بوو.. همه شي ناوه كا تانه:

مه لاي ئوتومبيل چي

عهده‌ی ئوتومبیل چی

عمودی قاله شه‌وقه: که به ناوبانگت بروه به‌وه‌ی که وتو به‌نی: «خوتان بگرن باز ده‌دهم».

عمدی چاوه‌ش و کوره‌که‌ی، که خه‌لکی کانیسکان بوون..
عمود شوکت دانساز
نامق ئاغا..

فتاحی چایچی‌ی برای ده‌رویش ئه‌مین
جالی برای ادب ئه‌فه‌ندی
عه‌به‌ی برای مه‌لای ئوتومبیل چی
علی ناجی..

له‌روژی ۱۹۲۱/۲/۳۰ له‌سه‌ر داوای خو‌ی له‌سلطانی وازی له‌عسکری هیناوه به‌سغه‌ی مه‌ده‌نی (سویل) له‌ئیشه‌که‌ی خو‌ی دا ماوه‌ته‌وه هه‌تا سه‌ره‌تای مانگی ئه‌یلوولی سالی ۱۹۲۲، له‌کاتی‌کا به‌ناچاری ئینگلیزه‌کان شاری سلطانی یان به‌جی هیش.. به‌لام هه‌رمایه‌وه و ورده ده‌ستی کرد به‌کاسپی و چه‌ند ئوتومبیلیکی تازه‌ی کړی و خستنه‌ی سه‌ر ئیش له‌نیوان سلطانی و که‌رکوک، که‌رکوک و هه‌ولێر، که‌رکوک و کفری و ده‌روژ به‌روژ باری ژبانی باشت ده‌بو هه‌روه‌ها چه‌پسه‌خانی نقیب و شیخ عمودی نه‌مر زوریان خوش ده‌ویست ناویان نابو (غفور) و به‌غفور هیندی ناوبانگی ده‌رکرد یان غفوره‌ره‌ش.. پاش گه‌رانه‌وه‌ی شیخ عمود له‌هیندستان و هه‌گه‌شتی بۆسلطانی روژی ۳۰ ئه‌یلوولی ۱۹۲۲ ز بو به‌حوکمداری کوردستان کاک غفور ئوتومبیلیکی تازه‌ی پیشکesh ده‌کات، ئه‌ویش لێ وهر ده‌گرت به‌لام پاره‌که‌ی بۆ روت ده‌کاته‌وه و داوای ئه‌وه‌ی لێ ده‌کات که خو‌ی له‌سه‌ری بیت. هه‌موو جاری له‌روژی هه‌ینی که به‌مه‌وکیینکی رێک و پێک که له‌چه‌ند سوارێک له‌پیش ئوتومبيله‌که‌وه و هه‌چه‌ند سواریکیش له‌داوای ئوتومبيله‌که‌وه پێک هاتبوو.. جه‌نانی مه‌لیک ده‌برا بۆ مرگه‌وتی کاک ئه‌حمه‌دی شیخ..

له‌ڕۆژی ٨/كانوونی دووهمی ١٩٢٣ به ئوتومبیله‌كه‌یه‌وه به‌شداری ده‌كاته له به‌ره‌وپێر چوونی پانه‌وان (ئیسماعیل ئاغای سمكۆ) سه‌ركرده‌ی شوێرشگێڕانی كورد له‌ئێران.

کاتیک فروکه کانی ئینگلیز شاری سلجانی بۆردومان ده کەن کاک غفور به ئوتوميله کەى شېخ محمودو شېخ لطيفى کوپرى سوارده کات و بهرەو بهرزایى يە کانی (ویلە دەه) کەوتە رى، وه له رینگا ئوتوميله کەى دەیدات له تاشه بهردیک و گرمەى لى هەل دەسیت.. دادە بهزن و بهپى دەرۆن هەتا بهرزایى وه له ویۆ تەماشای گرو دوکە لى شاری هەلمەت و قوربانى دە کەن کەچۆن خانووە کانی دەسووتێن به بۆمبای ئیستیمارى ئینگلیزو دوژمنى کوردو کوردستان. غفور مکورجى هەتا کۆچى دوائى کرد هەر بهوه فابوو بۆ شېخ وکەسانى ناودارى ئەو دەرورە خەلکى شاری سلجانی. له ۱۹۶۹/۳/۳۱ ئیجازەى شۆفیری تەواوو له کوتایى ۱۹۶۸ دا وازى له کارهینا دوائى (۵۱) سال خزمەتى رەهەق وه له ۱۹۸۰/۱۲/۱۸ کۆچى دوائى کرد...

ئوتومبىل چىە كۆنەكان ھەتاسالى ۱۹۶۰

- ئەمەش لىستەى ناوى ئوتومبىل ھېچەكانن كە لە رېنگاوبانەكانى دەورى سىلئانى ئىشيان كىردوو ، ھەروەھا جوړى ئوتومبىل كانيان ديارى كراو ەم شىو ە
- ۱- غفور ھىندى رېنگاى ھەلەيچە ەقەمەرە .
  - ۲- عبدەى ئوتومبىلچى (عبدە امىن) رېنگاى پىنجوڭ ەقەمەرە .
  - ۳- مەلاى ئوتومبىلچى رېنگاى ھەلەيچە لورى .
  - ۴- گەرەيىت رېنگاى پىنجوڭ ەقەمەرە .
  - ۵- شەرام رېنگاى پىنجوڭ ە لورى .
  - ۶- پەتروس : رېنگاى ھەلەيچە ە لورى .
  - ۷- سىف پىشەلە رېنگارى ەكرەجو : پاص قەمەرە .
  - ۸- ەبەرەشى ئوتومبىلچى رېنگاى ھەلەيچە ەپاص .
  - ۹- سەنەكرىم رېنگاى ھەلەيچە : لورى .
  - ۱۰- ئاكوڭ رېنگاى كەركوك : لورى .
  - ۱۱- بارلىف : رېنگاى قەلادزە : لورى .
  - ۱۲- كەسپەر : رېنگاى ھەلەيچە : قەمەرە .
  - ۱۳- كىغام (براى كەسپەر) رېنگاى ھەلەيچە : پاص قەمەرە .
  - ۱۴- شاھىن رېنگاى ھەلەيچە ە لورى .
  - ۱۵- عىسالى رېنگاى ھەلەيچە : ە پاص .
  - ۱۶- سامى بەگ رېنگاى كەركوك : لورى .
  - ۱۷- وەستاشفىق رېنگاى كەركوك : لورى .
  - ۱۸- ەبەقصاب رېنگاى قەلادزە : لورى .
  - ۱۹- ەبەى حاجى محى الدين رېنگاى پىنجوڭ قەمەرە .
  - ۲۰- ئەخەخورشە ئوتومبىلچى لای شىخ محمود .
  - ۲۱- كرىم ئىلام رېنگاى ھەلەيچە ەپاص .

- ۲۲ - ئەحمەدى ئىپام : بران : رېنگاي تەينال بەقەمەرە .
«بەم قەمەرە بە دەۋترا كەرى ماستەكە» .
- ۲۳ - ئەۋرەجانى ئىپام : رېنگاي ھەلەبجە بە ئۆرى .
- ۲۴ - حەسەن زاخۇنى : رېنگاي بەكرە جۆ بەپاۋىس قەمەرە «بەم پاۋىس ئەۋترا خەپرەكە
شكاۋى بەكرەجۆ» .
- ۲۵ - خەمەرۈوت : رېنگاي ھەلەبجە بە ئۆرى .
- ۲۶ - خەمۇ : رېنگاي كەركوك قەمەرە .
- ۲۷ - يۈسۈفە سۈۈر : رېنگاي ھەلەبجە : قەمەرە .
- ۲۸ - بەھجەت خەسبە : رېنگاي كەركوك : ئۆرى .
- ۲۹ - بارۋن ۋەرتان : رېنگاي قەلادزە ئۆرى .
- ۳۰ - ھەۋشار .
- ۳۱ - مىنى : رېنگاي پىنجۈين ئۆرى .
- ۳۲ - مىشايل براۋون .
- ۳۳ - ەلى ماركوفى رېنگاي ئاسلۇجە قەمەرە .
«ئەمىش ھەر پى دەۋترا كەرى ماستەكە» .
- ۳۴ - صالح عەرەب : رېنگاي كەركوك بە پاۋىس .
- ۳۵ - سەيد عەرەب براۋون .
- ۳۶ - ەلى شاۋپور : رېنگاي ھەلەبجە بە ئۆرى .
- ۳۷ - خەييە گەۋرە : رېنگاي ھەلەبجە بە ئۆرى .
- ۳۸ - ەلى عەجەم : رېنگاي پىنجۈين بە ئۆرى .
- ۳۹ - سەدەشېت : رېنگاي ھەلەبجە بە قەمەرە .
- ۴۰ - توفىق تەيارە : رېنگاي كەركوك بەقەمەرە .
- ۴۱ - مۇھەممەد عەجەم : رېنگاي قەلادزە بە ئۆرى .
- ۴۲ - مۇھەممەد شاملى : رېنگاي قەلادزە بە پاۋىس .
- ۴۳ - شېخ سەلمان : رېنگاي قەلادزە بە ئۆرى .
- ۴۴ - ەلى . : رېنگاي ھەلەبجە بە ئۆرى .

- ۴۵ - احمد عەجەم ناوشار بە ئۆرى .
- ۴۶ - علی جوولەكە رېنگای ھەلەبجە بە ئۆرى .
- ۴۷ - قارچك رېنگای پىنجوین بە ئۆرى .
- ۴۸ - نىرسىس رېنگای قەلادزە بە ئۆرى .
- ۴۹ - سىمون رېنگای قەلادزە بە ئۆرى .
- ۵۰ - پاپەنى رېنگای قەلادزە بە ئۆرى .
- ۵۱ - ئەوانىس رېنگای قەلادزە بە ئۆرى .
- ۵۲ - یوسفە كەچەل رېنگای ھەلەبجە بە قەمەرە
- ۵۳ - ئالتون رېنگای كەركوك بە ئۆرى .
- ۵۴ - گورگىن رېنگای كەركوك بە ئۆرى .
- ۵۵ - ئەپریم رېنگای كەركوك بە ئۆرى .
- ۵۶ - وانە رېنگای كەركوك بە ئۆرى .
- ۵۷ - برايم ئالتون رېنگای كەركوك بە ئۆرى .
- ۵۸ - داود ئىبراھىم رېنگای پىنجوین بە ئۆرى .
- ۵۹ - ئىشۇ ئىبراھىم رېنگای بەغدا بە ئۆرى براپوون .
- ۶۰ - بارلىف : رېنگای كەركوك بە ئۆرى .
- ۶۱ - كرىكۆرە شەل رېنگای ھەلەبجە بە ئۆرى .
- ۶۲ - بارۆن كرىكۆر : رېنگای ھەلەبجە بە ئۆرى .
- ۶۳ - جمال رىفت رېنگای كەركوك بە ئۆرى .
- ۶۴ - جمیل گورون رېنگای ھەلەبجە بە پىكاب .
- ۶۵ - ھەمەى شەل زەلم بە گەلەبە .
- ۶۶ - ھەبە ئەفراسىياب رېنگای كەركوك بە ئۆرى .
- ۶۷ - قەرە رېنگای كەركوك بە قەمەرە .
- ۶۸ - احمد مالىش : رېنگای قەرەداخ : پاص .
- ۶۹ - ھەمەى رەسولە قەلبە رېنگای كەركوك بە ئۆرى .
- ۷۰ - جەمىلى كوبرا رېنگای ھەلەبجە بە پىكاب .

- ۷۱- حسن پالوان رینگای که رکوک به لوری .
- ۷۲- قادر زهکی (ئوتومیلچی ی ئیشغال) پاص قهमेره .
- ۷۳- محمد عساف (ئوتومیلچی ی ئیشغال) به لوری .
- ۷۴- فوزی سهرسپی ئوتومیلی ئاورشینه که له گهل قیرتاو له بلدییه
- ۷۵- همه حکیم رینگای ههله یجه به پاص .
- ۷۶- کریمی فه ره جه فهنی رینگای قهلا دزه به لوری .
- ۷۷- روفی فه ره جه فهنی رینگای قهلا دزه به لوری .
- ۷۸- جلالی فه ره جه فهنی قهلا دزه به لوری .
- ۷۹- جال فه ره جه فهنی قهلا دزه به لوری برابوون .
- ۸۰- محمود سمیت ئوتومیلچی ی عزت به گگی وهسمان پاشا
- ۸۱- نهحه بچکول رینگای قهلا دزه به لوری .
- ۸۲- نه نه وهی صالح تاته رینگای قهلا دزه به لوری .
- ۸۳- نه بو علی رینگای قهلا دزه به لوری .
- ۸۴- عمر چه قو بهز: قهلا دزه به لوری برابوون .
- ۸۵- عه به که چهل رینگای قهلا دزه به لوری .
- ۸۶- عمر هنیلی برابوون: رینگای قهلا دزه به لوری .
- ۸۷- عارفی چابچی رینگای سورداش: پاص قهमेره .
- ۸۸- خولهی ره حمة الله رینگای قهلا دزه: پاص .
- ۸۹- مچهی تاته رینگای ههله یجه به پاص .
- ۹۰- همه که له رینگای ههله یجه به پاص
- ۹۱- همه بام برابوون رینگای ههله یجه به پاص .
- ۹۲- عمر محمود رینگای به غدا به لوری .
- ۹۳- قاله سووری گه وره رینگای قهلا دزه به لوری .
- ۹۴- خوله سوور برابوون له به له دی یه که به قهमेره
- ۹۵- یوسفه لال ههله یجه به پاص .
- ۹۶- مچهی حاجی ئابشی به غدا به لوری .

- ۹۷ - نوری توالیت قەلادزە بە لۆرى .
- ۹۸ - شىخ محى الدين رانیه بە پاص .
- ۹۹ - سوك ياس رېنگای قەلادزە لۆرى .
- ۱۰۰ - روبىن بربوون: رېنگای كەركوك بە لۆرى .
- ۱۰۱ - گرەيىت ئەلى سەكبىس رېنگای كەركوك بە لۆرى .
- ۱۰۲ - فەيزە رېنگای كەركوك بە لۆرى .
- ۱۰۳ - ئۇفيقە سوور: رېنگای سورداش بە لۆرى .
- ۱۰۴ - مامەحسە رېنگای كەركوك بە لۆرى .
- ۱۰۵ - شريف بربوون: رېنگای كەركوك بە قەمەرە .
- ۱۰۶ - مېجەى كاكى نەنى: رېنگای ھەلەبجە بە لۆرى .
- ۱۰۷ - جلال كوردى رېنگای ھەلەبجە بە قەمەرە .
- ۱۰۸ - محمود مولود رېنگای ھەلەبجە پاص قەمەرە .
- ۱۰۹ - شىخ رضا رېنگای كەركوك بە لۆرى .
- ۱۱۰ - سەيدە رېنگای رانیه بە لۆرى .
- ۱۱۱ - عەبەنابلۇن رېنگای چوارتا بە لۆرى .
- ۱۱۲ - صالح وەلى: رېنگای بەكرەجۇ لۆرى .
- ۱۱۳ - عەبە تەرەزان: رېنگای ھەلەبجە بە لۆرى .
- ۱۱۴ - كرىم ھەتىو: رېنگای رانیه بە لۆرى .
- ۱۱۵ - احمد دار تاش: رېنگای كەركوك بە لۆرى .
- ۱۱۶ - حاجى گاروت: رېنگای كەركوك بە لۆرى .
- ۱۱۷ - بلەى ئوتومىلچى: رېنگای پىنجوين بە قەمەرە .
- ۱۱۸ - ئەيۇب: رېنگای ھەلەبجە بە قەمەرە .
- ۱۱۹ - جانى گاۋر: رېنگای ھەلەبجە بە قەمەرە .
- ۱۲۰ - حسەكەنۇش: رېنگای ھەلەبجە بە پاص .
- ۱۲۱ - ھەمە كە چەل: رېنگای تەبنال بە پاص .
- ۱۲۲ - ېلە كەچەل: رېنگای چوارتا بە لۆرى .

- ۱۲۳ - عەزەكمچەل: رېنگاي ھەلەيچە بە جېب .
- ۱۲۴ - ياسىنە ورگە: قەلادزە بە لۆرى .
- ۱۲۵ - محمد پىلاو: براپوون: رېنگاي ھەلەيچە بە لۆرى .
- ۱۲۶ - انورى خەجى رېنگاي ناوشار قەمەرە .
- ۱۲۷ - مصطفى احمد لاي شېخ قادرى حفيد ، بە قەمەرە .
- ۱۲۸ - صالح ھەمبەلە رېنگاي ھەلەيچە بە لۆرى .
- ۱۲۹ - ھەمەلۆرى: رېنگاي ھەلەيچە بە لۆرى .
- ۱۳۰ - بلە زازو لاي شېخ لطيف بە قەمەرە .
- ۱۳۱ - رەھىمە دۆم رېنگاي ھەلەيچە بە گەلەبە .
- ۱۳۲ - رۇوفى احد دووباش: رېنگاي كەركوك پاص .
- ۱۳۳ - محمودى قادر چاۋەش رېنگاي كەركوك پاص .
- ۱۳۴ - عمر عادىلە لە ئەشفال بە لۆرى .
- ۱۳۵ - ملا عزيز ملا على صحاف رېنگاي چوارتا بە پاص .
- ۱۳۶ - عباس برايم دەرويش رېنگاي پىنجوين بە لۆرى .
- ۱۳۷ - على برايم دەرويش بران . پىنجوين بە لۆرى .
- ۱۳۸ - ئەھمەى خانم رېنگاي ھەلەيچە بە پاص .
- ۱۳۹ - رەشى ەجھەم رېنگاي كەركوك بە لۆرى .
- ۱۴۰ - غولام ەجھەم رېنگاي قەلادزە بە لۆرى .
- ۱۴۱ - عوسەى تېرۆك: رېنگاي كەركوك بە قەمەرە .
- ۱۴۲ - رسول سېركانى: رېنگاي رانىە بە لۆرى .
- ۱۴۳ - قالەى لەبلى رېنگاي كەركوك بە قەمەرە .
- ۱۴۴ - جلال ئالتون: رېنگاي ھەلەيچە بە قەمەرە .
- ۱۴۵ - ەبەى حاجى محى الدين: رېنگاي كەركوك بە قەمەرە .
- ۱۴۶ - مەلا حسن: رېنگاي قەرەداغ پاص .
- ۱۴۷ - ھەمەى ەينە: رېنگاي ھەلەيچە ، قەمەرە .
- ۱۴۸ - غفور چاۋەش: رېنگاي بەغدا بە لۆرى .

- ۱۴۹ - حمە الامین شاھ محمد لەخەستەخانە بە ئیسعاف .
- ۱۵۰ - صابری احمد شاھ محمد رینگای بەغدا بە لۆری .
- ۱۵۱ - عدنان بار چاوش رینگای بەرزنجە بە لۆری .
- ۱۵۲ - حمەى حەبى رینگای بەغدا بە لۆری .
- ۱۵۳ - حسین صاحب رینگای ھەلەبجە بە پاص .
- ۱۵۴ - فەرەجە پتە رینگای کەرکوک بە لۆری .
- ۱۵۵ - زۆراب رینگای ھەلەبجە بە لۆری .
- ۱۵۶ - حمە دلخە رینگای کەرکوک بە لۆری .
- ۱۵۷ - روکسى موسى رینگای کەرکوک قەمەرە .
- ۱۵۸ - دلخە گاوری موسى براپوون . رینگای کەرکوک قەمەرە .
- ۱۵۹ - حمە پالەوان رینگای کەرکوک بە لۆری .
- ۱۶۰ - رەشە سەر سەبى رینگای بەغدا بە لۆری .
- ۱۶۱ - وەستا محمودى نالەند رینگای ھەلەبجە بە لۆری .
- ۱۶۲ - قادر نەمەلى رینگای ھەلەبجە بە لۆری .
- ۱۶۳ - قەدورى رینگای زەلم بە گەلابە .
- ۱۶۴ - عبد الله رینگای رانیە بە لۆری .
- ۱۶۵ - ھەمزە براپوون رینگای رانیە بە لۆری .
- ۱۶۶ - فتاحى ولکە رینگای ھەلەبجە بە پاص .
- ۱۶۷ - صابری مام حمە امین رینگای پینجوتین بە لۆری .
- ۱۶۸ - حمەى مامە عەزە رینگای کەرکوک بە قەمەرە .
- ۱۶۹ - غریب ابو شوارب رینگای بەغدا بە لۆری .
- ۱۷۰ - کریم دالە رینگای ھەلەبجە بە پاص .
- ۱۷۱ - عومەرى سەعە زلە رینگای بەغدا لۆری .
- ۱۷۲ - دانی اکبر : رینگای بەغدا لۆری .
- ۱۷۳ - بکر شاسوار رینگای کەرکوک قەمەرە .
- ۱۷۴ - حمە براخاس رینگای کەرکوک لۆری .

- ۱۷۵ - ره شه نه نه که رینگای هه له یجه قه مەرە .
- ۱۷۶ - نووره رینگای به غدا لۆری .
- ۱۷۷ - علی مامه حه مه پینجوین به لۆری .
- ۱۷۸ - نه حه ی مامه حه مه رینگای ناوشار به قه مەرە .
- ۱۷۹ - حسین مامه حه مه رینگای هه له یجه به لۆری .
- ۱۸۰ - نووری خراجیانی رینگای به غدا به لۆری .
- ۱۸۱ - کریم حه شاش رینگای هه له یجه به لۆری .
- ۱۸۲ - عمر ابو شوارب رینگای قه لادزه به قه مەرە .
- ۱۸۳ - حه مەرە شی توفیق رینگای چوارتا به لۆری .
- ۱۸۴ - مجید عارف محی الدین رینگای قه ره داغ به پاص .
- ۱۸۵ - عباس عارف محی الدین برابوون: رینگای به غدا به لۆری .
- ۱۸۶ - سه مه چاوشین رینگای قه لادزه به لۆری .
- ۱۸۷ - حه مه ی مام احمد رینگای به غدا به لۆری .
- ۱۸۸ - وه ستا احمد رینگای ناوشار به لۆری .
- ۱۸۹ - حه مه باله رینگای بنگرد به لۆری .
- ۱۹۰ - عه به بو ره که یی لای جبالى حاجی سعید ناغا به قه مەرە
- ۱۹۱ - کریمی ناله باخی رینگای هه له یجه به لۆری .
- ۱۹۲ - نوری عزیز جمعه لای مدیری پۆلیس .
- ۱۹۳ - حه سه ده بو ی زه عیف له خهسته خانه ...
- ۱۹۴ - حه سه ده بو ی قه له و له خهسته خانه .
- ۱۹۵ - غنی فرج ئوتومبیلی ئاورشینه که له به له دی به
- ۱۹۶ - عه ریف علی ئوتومبیلچی ئاگر کوژانه وه
- ۱۹۷ - کریم ته گه رانی رینگای چوارتا به پیکاپ
- ۱۹۸ - حه مه ره مزى رینگای به رزنجه به پاص .
- ۱۹۹ - علی تووله رینگای به رزنجه به پاص
- ۲۰۰ - مچه تووله برابوون: رینگای هه له یجه قه مەرە

- ۲۰۱ - ھەممە ئىمرە بەك رېڭىگى ھەلەيچە قەمەرە .
- ۲۰۲ - قالەي پەشە ناسك رېڭىگى ھەلەيچە قەمەرە .
- ۲۰۳ - ھەممە جوان لاي ھەممە ئاغاي ئەرەجان ئاغا بە قەمەرە ..
- ۲۰۴ - خەلەي عەتە رېڭىگى ھەلەيچە بە قەمەرە .
- ۲۰۵ - عوسمانى عەتە (كېچى عەتە) رېڭىگى ھەلەيچە بە قەمەرە .
- ۲۰۶ - على ھەمبەلە رېڭىگى ھەلەيچە بە قەمەرە .
- ۲۰۷ - عەبە پۇنشاك رېڭىگى كەركوك بە قەمەرە .
- ۲۰۸ - احمد بيوك رېڭىگى ھەلەيچە بە قەمەرە .
- ۲۰۹ - ھەممە ھەلاو رېڭىگى بەغدا بە قەمەرە .
- ۲۱۰ - عەبەي مەلاژن رېڭىگى بەغدا بە قەمەرە .
- ۲۱۱ - على بارام رېڭىگى ھەلەيچە بە قەمەرە .
- ۲۱۲ - قالە پاپاۋس رېڭىگى ھەلەيچە بە قەمەرە
- ۲۱۳ - عمرى مام فتاح: رېڭىگى ھەلەيچە بە قەمەرە .
- ۲۱۴ - عثمانى مام فتاح بران: رېڭىگى كركوك بە قەمەرە .
- ۲۱۵ - ھەممەى حاجى ملا شريف رېڭىگى ھەلەيچە بە قەمەرە .
- ۲۱۶ - احمد مارسىدس رېڭىگى ھەلەيچە لۆرى .
- ۲۱۷ - بىكرى فارسە پىشە رېڭىگى ھەلەيچە پاص قەمەرە
- ۲۱۸ - ھەممەن پىناقە رېڭىگى ھەلەيچە قەمەرە
- ۲۱۹ - ھەممە ھۆپ رېڭىگى ھەلەيچە قەمەرە .
- ۲۲۰ - قالەي صالح ئاتە رېڭىگى ھەلەيچە لۆرى .
- ۲۲۱ - حسين صالح ئاتە رېڭىگى ھەلەيچە پاص .
- ۲۲۲ - حسين صالح ئاتە: رېڭىگى ھەلەيچە قەمەرە (بران) .
- ۲۲۳ - شەۋكەتى مەلا رېڭىگى بەغدا بە لۆرى .
- ۲۲۴ - عزيزى كرىمى ھۆزى رېڭىگى ھەلەيچە بە لۆرى .
- ۲۲۵ - نورى ھەببە رېڭىگى بەغدا بە لۆرى .
- ۲۲۶ - ھەممە درىژ: رېڭىگى پانىيە پاص

- ۲۲۷ - مصطفیٰ کریم (مچھکول) رینگای رانیہ حبیب
- ۲۲۸ - بطرؤس رینگای چوارتا لوری .
- ۲۲۹ - حمہ ■■■ رینگای ہلہ بیجہ قہمرہ
- ۲۳۰ - حمہ قوتو : رینگای ہلہ بیجہ قہمرہ .
- ۲۳۱ - حسین خولہ گہ بہ لہ خہستہ خانہ
- ۲۳۲ - گورونی خولہ گہ بہ رینگای ہلہ بیجہ قہمرہ
- ۲۳۳ - حسنی مہلا تابہر : رینگای بہ غذا بہ لوری .
- ۲۳۴ - ثحہی فوج رینگای ہلہ بیجہ قہمرہ .
- ۲۳۵ - نوری محمد فرج رینگای بہ غذا بہ لوری .
- ۲۳۶ - علی محمد فرج بران : رینگای بہ غذا بہ لوری .
- ۲۳۷ - احمد حبیب رینگای سہید سادق ، لوری .
- ۲۳۸ - عہدہ رش رینگای ہلہ بیجہ بہ قہمرہ .
- ۲۳۹ - حبیب رینگای ہلہ بیجہ قہمرہ .
- ۲۴۰ - شیخ رؤوف ہلہ بیجہ قہمرہ .
- ۲۴۱ - خولہ رہش رینگای ہلہ بیجہ قہمرہ .
- ۲۴۲ - پولص رینگای ہلہ بیجہ قہمرہ .
- ۲۴۳ - انور نیشان رینگای ہلہ بیجہ قہمرہ .
- ۲۴۴ - مسیح نیشان رینگای ہلہ بیجہ قہمرہ
- ۲۴۵ - پولص رحم (بانہ گاور) : رینگای ہلہ بیجہ قہمرہ .
- ۲۴۶ - حسہنی پالتو رینگای رانیہ لوری .
- ۲۴۷ - خولہی عہدی ٹوتومیلچی رینگای سورداش پاص .
- ۲۴۸ - معولہ رینگای قہلادزہ لوری
- ۲۴۹ - صابری مام سعید لای حسین حاجی رہشید .
- ۲۵۰ - لفتہ رینگای پینجوین بہ لوری .
- ۲۵۱ - خالد گول جہمین : (بران) رینگای ہلہ بیجہ بہ پاص .
- ۲۵۲ - رحیم کریم رینگای ہلہ بیجہ بہ لوری .

- ۲۵۳ - حممه كرم بران رېنگای چوارتا به پاص .
- ۲۵۴ - فخری توفیق دلال رېنگای به غدا به قهमेره .
- ۲۵۵ - علی سعید رېنگای به غدا به قهमेره .
- ۲۵۶ - علی شرعی رېنگای هه له یجه به قهमेره .
- ۲۵۷ - نامق صالح رېنگای هه له یجه به قهमेره .
- ۲۵۸ - حسن عه به دلاک رېنگای کرکوک به قهमेره .
- ۲۵۹ - یونس رهمهزان رېنگای به غدا به لوری .
- ۲۶۰ - بهاء الدین رشاد رېنگای به غدا به قهमेره .
- ۱۶۱ - ابراهیم توفیق رېنگای به غدا به قهमेره .
- ۲۶۲ - بکر توفیق رېنگای هه له یجه به قهमेره .
- ۲۶۳ - عزیز قادر رېنگای کرکوک به قهमेره .
- ۲۶۴ - فاتق توفیق ته یاره رېنگای کرکوک به قهमेره .
- ۲۶۵ - نامیق توفیق ته یاره (بران): رېنگای کرکوک به قهमेره .
- ۲۶۶ - نهحه ی ههمین: رېنگای چوارتا به قهमेره .
- ۲۶۷ - رؤوف نوری عزیز رېنگای چوارتا به قهमेره .
- ۲۶۸ - فه رج قوتو رېنگای برزنجه به لوری .
- ۲۶۹ - علی سیف الله رېنگای پینجوین به لوری .
- ۲۷۰ - کریم سیف الله بران: رېنگای هه له یجه لوری
- ۲۷۱ - علی ملا عزیز: رېنگای کرکوک لوری .
- ۲۷۲ - عثمانی ملا عزیز رېنگای کرکوک لوری .
- ۲۷۳ - بکری ملا عزیز: رېنگای کرکوک لوری
- ۲۷۴ - فاتق ملا عزیز: رېنگای هه له یجه لوری بران .
- ۲۷۵ - جلال وهستا مردان رېنگای هه له یجه پاص .
- ۲۷۶ - خوله ته له رېنگای هه له یجه پاص .
- ۲۷۷ - حممه سی تن رېنگای چوارتا قهमेره .
- ۲۷۸ - نوری غریب رېنگای به غدا لوری .

- ۲۷۹ - فرج غریب بران: رینگای به غدا لوری .
- ۲۸۰ - حمه ته یاره رینگای هه له یجه قه مەرە .
- ۲۸۱ - علی حمه کریم ذنچی رینگای هه له یجه لوری .
- ۲۸۲ - حمه نه میم رینگای کرکوک قه مەرە .
- ۲۸۳ - عمر فارس رینگای هه له یجه قه مەرە .
- ۲۸۴ - عه بهی ئەله تورکه رینگای هه له یجه لوری .
- ۲۸۵ - حسن ته یاره: رینگای هه له یجه به پاص .
- ۲۸۶ - حسین ته یاره: رینگای هه له یجه به پاص بران
- ۲۸۷ - حمه فرج عه ربەتی: رینگای عه ربەت به لوری .
- ۲۸۸ - عومەر عه ربەتی: بران رینگای عه ربەت به لوری .
- ۲۸۹ - عثمان صابر مزگەر: رینگای هه له یجه به قه مەرە .
- ۲۹۰ - حمه حه لۆا: رینگای به غدا به لوری .
- ۲۹۱ - احمد پالەوان: رینگای که رکوک به قه مەرە .
- ۲۹۲ - حسین سعید: رینگای که رکوک به قه مەرە .
- ۲۹۳ - محمود عه رب به رینگای هه له یجه به قه مەرە .
- ۲۹۴ - نوری حبیب: رینگای که رکوک به قه مەرە .
- ۲۹۵ - حمه شکور: رینگای چوارتا به پیکاب
- ۲۹۶ - مه لاهلی: رینگای کرکوک به پاص .
- ۲۹۷ - که مالی گه ج: رینگای کرکوک به لوری .
- ۲۹۸ - حمه می ئەحه زرگوژی: رینگای کرکوک به قه مەرە
- ۲۹۹ - عومەری ده رویش شه ریف لای بابا علی شێخ محمود
- ۳۰۰ - کریمی بارام: رینگای هه له یجه به قه مەرە
- ۳۰۱ - بکری بارام: رینگای به رزنجه به پاص بران .
- ۳۰۲ - صابری فه ره جی حمه موراڊ: رینگای هه له یجه به قه مەرە
- ۳۰۳ - حمه می فه ره جی حمه موراڊ: رینگای هه له یجه به قه مەرە .
- ۳۰۴ - جلالی فه ره جی حمه موراڊ: رینگای هه له یجه به قه مەرە بران .

- ۳۰۵ - علی ئاسكە رېنگاي ھەلەيجە بە قەمەر .
- ۳۰۶ - ئەمورەجان رېچىم مەقەبا: رېنگاي ھەلەيجە بە قەمەر .
- ۳۰۷ - انورى رېچىم مەقەبا: رېنگاي ھەلەيجە بە قەمەرە بران .
- ۳۰۸ - كرىمى مام ئەمورەجان (كرىم پالەوان): رېنگاي ھەلەيجە بە قەمەرە .
- ۳۰۹ - توفىقى حاجى باقى (توفىق پالەوان): رېنگاي ھەلەيجە بە قەمەر .
- ۳۱۰ - عەبەدى رەحە (عەبە پالەوان): رېنگاي ھەلەيجە بە قەمەرە .
- ۳۱۱ - رەفىقى فاتە قەمور: رېنگاي ھەلەيجە بە پاص .
- ۳۱۲ - عىمانى فاتە قەمور: رېنگاي بەغدا بە لورى .
- ۳۱۳ - صلاحى فاتە قەمور: رېنگاي ھەلەيجە بە قەمەرە بران .
- ۳۱۴ - نېم الدىن عبودى: رېنگاي ھەلەيجە بە قەمەرە .
- ۳۱۵ - ھادى بە كۆيز: رېنگاي ھەلەيجە بە قەمەرە .
- ۳۱۶ - غومەرى ھەمە: رېنگاي ھەلەيجە بە قەمەرە .
- ۳۱۷ - بىكرى ھەمە: رېنگاي بەغدا بە لورى .
- ۳۱۸ - نورى ھەمە: رېنگاي بەغدا بە قەمەرە بران .
- ۳۱۹ - رەشە: رېنگاي ھەلەيجە بە قەمەر .
- ۳۲۰ - ھەمەى سارو: رېنگاي كركوك بە قەمەرە .
- ۳۲۱ - ھەمە رەحىم پېرېژن: رېنگاي ھەلەيجە بە لورى .
- ۳۲۲ - سالى عەبەدى عەدە: رېنگاي بەرزنجە پاص .
- ۳۲۳ - ئابەرە شېت: رېنگاي ھەلەيجە لورى .
- ۳۲۴ - سلام بېچكۆل: رېنگاي ھەلەيجە بە لورى .
- ۳۲۵ - على حاجى غرىب: رېنگاي كركوك قەمەرە .
- ۳۲۶ - سالى ھەمەلە: رېنگاي ھەلەيجە قەمەر .
- ۳۲۷ - قالە عەربەقى: رېنگاي عەربەت لورى .
- ۳۲۸ - رۇوفى سەروپى: رېنگاي دەربەندىخان قەمەرە .
- ۳۲۹ - نورى حاجى عەول: رېنگاي بە رزنجە پاص .
- ۳۳۰ - نېم الدىنى حاجى كورە: ناوشار: لورى .

- ۳۳۱ - ئەحمەدى بلە شېخە: رېنگاي ھەلەيجە بە لۆرى .
 ۳۳۲ - سەدى ھەمە امین: رېنگاي بە رزنجە پیکاب .
 ۳۳۳ - نوری ھەمە شېت: رېنگاي ھەلەيجە بە پاص .
 ۳۳۴ - علی ھەمە شېت: رېنگاي ھەلەيجە بە لۆرى بران .
 ۳۳۵ - قالەى پىزە بەرخە: رېنگاي ھەلەيجە قەمەرە .
 ۳۳۶ - ئەحمە سەرسەپى: رېنگاي کىرکوک قەمەرە .
 ۳۳۷ - جامال پاپسکلچى: رېنگاي بەغدا لۆرى .
 ۳۳۸ - جامال ئەحمەى ئەلە مېشاوی: رېنگاي ھەلەيجە قەمەرە .
 ۳۳۹ - شېخ حسن: رېنگاي ھەلەيجە پیکاب .
 ۳۴۰ - شېخ کریم: رېنگاي ھەلەيجە لۆرى بران .
 ۳۴۱ - امین لەیلانى رېنگاي کىرکوک لۆرى .
 ۳۴۲ - حسین مۆرىس: رېنگاي کىرکوک لۆرى .
 ۳۴۳ - مشکۆ: رېنگاي قەلادزە قەمەرە .
 ۳۴۴ - مصطفى سام سام: رېنگاي چوارتا پیکاب .
 ۳۴۵ - عمرى سام سام: رېنگاي چوارتا پیکاب .
 ۳۴۶ - جلالى سام سام: لای مدیری معارف بران .
 ۳۴۷ - لطیف کەلتەکە: رېنگاي بەغدا لۆرى .
 ۳۴۸ - محمد کەلتەکە: رېنگاي کىرکوک قەمەرە بران .
 ۳۴۹ - ھەسەبچىکۆل: رېنگاي چوارتا پیکاب .
 ۳۵۰ - عادل: رېنگاي بەغدا لۆرى .
 ۳۵۱ - شوکت: برازای محمد شاملی رېنگاي بەغدا لۆرى .
 ۳۵۲ - علی سەعەتچى: رېنگاي ھەلەيجە جیب .
 ۳۵۳ - احمدى غریبى مامەخلانى: رېنگاي ھەلەيجە لۆرى .
 ۳۵۴ - ھەمەى صوفى: رېنگاي بەغدا بە قەمەرە .
 ۳۵۵ - کمالى عصمت: رېنگاي ھەلەيجە بە قەمەرە .
 ۳۵۶ - عەزەى ھەمە طویچى: رېنگاي بەغدا لۆرى .

- ۳۵۷ - ساله شیت: رینگای چمچمال به لوری .
- ۳۵۸ - همه ته یاره رینگای موصل به لوری .
- ۳۵۹ - ره شه جگه ره رینگای موصل به لوری .
- ۳۶۰ - مارف مولود له ئیداره علی .
- ۳۶۱ - حسین مچهی ره عنا رینگای چوارنا به لوری .
- ۳۶۲ - جزا خره رینگای پینجوبین به لوری .
- ۳۶۳ - کمال سعید رینگای به غدا به لوری .
- ۳۶۴ - دارا له خسته خانه .
- ۳۶۵ - عومهری همهی سه کینه له خسته خانه .
- ۳۶۶ - فاضل عزت رینگای که رکوک به قه مهره .
- ۳۶۷ - شوکت عزت: رینگای هه له بچه پاص قه مهره .
- ۳۶۸ - فخری عزت رینگای هه له بچه قه مهره بران .
- ۳۶۹ - عبدول عارف رینگای به غدا قه مهره .
- ۳۷۰ - عمر عارف عونیل به غدا قه مهره ان .
- ۳۷۱ - صابری عهزه گومله پی هه له بچه به پاص .
- ۳۷۲ - که مالی سه عه بانه پی . به غدا به لوری .
- ۳۷۳ - ساله سوور: پینجوبین به لوری .
- ۳۷۴ - عمر که له شیر رینگای به غدا به لوری
- ۳۷۵ - عهزه که له شیر بران رینگای به غدا به لوری
- ۳۷۶ - حاجی شەوقی رینگای که رکوک به قه مهره
- ۳۷۷ - وه هاب رینگای زه لم به لوری
- ۳۷۸ - سه لام: بران رینگای زه لم به به لوری
- ۳۷۹ - کریم رشید رینگای به غدا به لوری
- ۳۸۰ - عمری عه به ده لاک رینگای پینجوبین به لوری
- ۳۸۱ - کریمی عه به ده لاک: رینگای پینجوبین به لوری بران:
- ۳۸۲ - عومهری خه لفه پشه رینگای به غدا به لوری

- ۳۸۳ - حمەمى كاتىب: رېنگاي كركوك بە ئۆرى
- ۳۸۴ - على كاتىب: رېنگاي كركوك بە ئۆرى بران:
- ۳۸۵ - جلالى حاجى جىگەر: رېنگاي كركوك بە ئۆرى
- ۳۸۶ - قادىرى ئايشى: رېنگاي يىنجوين بە ئۆرى
- ۳۸۷ - پاشالە: رېنگاي قەلادزە بە ئۆرى
- ۳۸۸ - حاجى فاضل: رېنگاي كەركوك بە ئۆرى
- ۳۸۹ - رۇۋىيى مىلارشىد: رېنگاي ھەلەيچە بە قەمەر»
- ۳۹۰ - مىرى مىلارشىد: رېنگاي ھەلەيچە بە قەمەر» بران:
- ۳۹۱ - ئەۋرەھانى حاجى كرىم: رېنگاي كركوك بە قەمەر»
- ۳۹۲ - ئىمانى حاجى كرىم: (بىرايون) رېنگاي كركوك بە بەقەمەر»
- ۳۹۳ - شېخ بىكر: ھەلەيچە بە قەمەر»
- ۳۹۴ - مىرى مام برايم: رېنگاي دەرىندىخان بە بەقەمەر»
- ۳۹۵ - ئىمانى مام برايم: رېنگاي ھەلەيچە بە قەمەر» بران
- ۳۹۶ - ھەلەۋىز: رېنگاي قەلادزە بە پاقىس
- ۳۹۷ - رەزا: رېنگاي بەغدا بە ئۆرى
- ۳۹۸ - ھەمورگە: رېنگاي بەغدا بە ئۆرى بران
- ۳۹۹ - شوكت فرج صالح: رېنگاي قەلادزە بە جىب
- ۴۰۰ - شوقى فرج صالح: رېنگاي ھەلەيچە بە قەمەر» بران
- ۴۰۱ - فاضل غفورە گېو: رېنگاي ناۋشار بە پىكاب
- ۴۰۲ - غومەرى شەمە: رېنگاي ھەلەيچە بە پاقىس
- ۴۰۳ - على شەمە: رېنگاي ھەلەيچە بە پاقىس بران
- ۴۰۴ - كرىمى ھەمەسور: رېنگاي بەغدا بە ئۆرى
- ۴۰۵ - بەكرى سەمەرش: رېنگاي چوارتا بە پاقىس
- ۴۰۶ - صلاحى على بەگ: رېنگاي ھەلەيچە بە قەمەر»
- ۴۰۷ - ھەمەي كاكا رەش: رېنگاي كەركوك بە قەمەر»
- ۴۰۸ - خىسرو غفور: رېنگاي كەركوك بە قەمەر»

- ٤٠٩ - خسرو قادر ولى
 ٤١٠ - عزيز احمد جولاءى
 ٤١١ - شيخ على
 ٤١٢ - درويش على
 ٤١٣ - ره ژوف عه بدوره جهان
- ريڼگای به غدا به لورى
 ريڼگای هه له بجه به لورى
 له تيداره ي محلى
 ريڼگای که رکوک به لورى
 ريڼگای هه له بجه به پاس

سهرچاوه

زوربه ي ثم ناوانه له. همه که لله ي ثم حمده چاوهش ئوتوميلچى که له سالى
 ١٩١٩ له دايک بووه له گهړه کي سهرشه قام وه له ١٠ - ٨ - ١٩٤٢ ئيجازه ي
 ليڅوريني ئوتوميل وه رگرتوه وه رگيراوه

گهراج و نه‌قلیان‌کان

۱- گه‌راج‌ه‌کان

۱- گه‌راجی عه‌به خاوه‌نه‌که‌ی خااله عه‌به‌ه ئه‌مین بووه‌یه قه‌مه‌ره ئیشی ده‌کرد له‌رینگای سلطانی و که‌رکوک، ده‌لآله‌که‌ی ناوی توفیق ده‌لآل بوو...

شوینه‌که‌ی: جینگای راگرتنی ئوتومیل له‌به‌رده‌رکی سه‌را

۲- گه‌راجی فرج ئه‌فه‌ندی خاوه‌نه‌که‌ی حه‌مه‌ی فه‌رج ئه‌فه‌ندی بووه‌ وه‌لۆری و جیب ئیشی ده‌کرد له‌رینگای قه‌لآدزه‌و رانیه‌و پینجورین دا ده‌لآله‌که‌ی حه‌مه‌ی لوت بوو وه‌ شوینه‌که‌ی به‌رامبه‌ر مرگه‌ونی سید ئه‌حه‌مه‌دی نقیب بوو..

۳- گه‌راجی کریمی فرج ئه‌فه‌ندی خاوه‌نه‌که‌ی کریمی فرج ئه‌فه‌ندی بووه‌ لۆری و پاص و قه‌مه‌ره‌و جیب له‌رینگای سورداش و قه‌لآدزه‌و رانیه‌ ئیشی ده‌کرد، وه‌ده‌لآله‌که‌ی ناوی (موسی) بوو شوینه‌که‌ی بازاری صلاح الدینی ئیستا بوو.

۴- گه‌راجی قاله خاوه‌نه‌که‌ی کریمی فرج ئه‌فه‌ندی بوو. قه‌مه‌ره‌و پاص و جیب له‌رینگای دوکان و که‌رکوک ئیشی ده‌کرد. ده‌لآله‌که‌ی صالح و قاله کوێر بوو شوینه‌که‌ی به‌رامبه‌ر بازاری صلاح الدینی ئیستا بوو..

- گه‌راجی ئه‌سحابه‌ سه‌یی خاوه‌نه‌که‌ی گه‌ره‌ییت نعلبدیان و شیخ طالبی حه‌مه‌ غریب بوو. پیکاب و قه‌مه‌ره‌ له‌رینگای شاره‌زور و وه‌له‌یجه‌ ئیشی ده‌کرد ده‌لآله‌که‌ی عه‌به‌ نازی بوو شوینه‌که‌ی هه‌ر له‌ ئه‌سحابه‌ سه‌یی وه‌ ئیستاش هه‌ر گه‌راج.

نه‌قلیان‌کان

نه‌قلانی سلطانی خاوه‌نه‌کانی شیخ طالب و حه‌مه‌ی به‌کریون قه‌مه‌ره‌ رینگای پینجورین و وه‌له‌یجه‌و ده‌ربه‌ندیان ئیشی ده‌کرد ده‌لآله‌که‌ی هه‌زه‌ی بآرام) بوو. شوینه‌که‌ی: له‌جاده‌ی کاوه‌ خوار خه‌سته‌خانه‌ی خواره‌و»

به‌ر ئه‌سحابه‌ سه‌یی

۲ - نه‌قلیاتی گۆږڙه خاوه‌نه‌که‌ی له‌پیش دا گهره‌بیت بوو له‌دوانی
دا عومهری مام فتاح و غفور داراغا بوونه‌خواه‌نی . قه‌مه‌ره له‌پ‌نی که‌رکوک و
به‌غدا یشی ده‌کرد. ده‌لآله‌کای: نه‌له‌تورکه‌ومچه بوون . شوینه‌که‌ی له‌سه‌ره‌تای
شه‌قامی صابونکه‌ران به‌رامبه‌ر دوکانی جرجیس که ئیستا جینگای راگرتنی
ئۆتۆمبیله

۳ - نه‌قلیاتی خه‌یام خاوه‌نه‌که‌ی نه‌حه‌ی لاله‌ آمین و همه‌ی حاجی مه‌لا شه‌ریف
بوون .

قه‌مه‌ره له‌پ‌ینگای به‌غدا و که‌رکوک یشی ده‌کرد. ده‌لآله‌کای (حه‌مه‌ی تابشی و
فه‌ره‌جه کونج بوون) شوینه‌که‌ی به‌رده‌رکی سه‌را که ئیستا جینگای راگرتنی
ئۆتۆمبیله

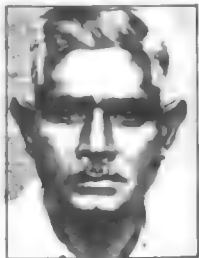
۴ - نه‌قلیاتی صلاح الدین
خاوه‌نه‌که‌ی حسن بی‌طاقه بوو . قه‌مه‌ره له‌پ‌ینگای که‌رکوک و به‌غدا یشی ده‌کرد .
ده‌لآله‌کای نه‌حه‌ شه‌مال و حه‌مه‌ گۆج بوو . شوینه‌که‌ی خوارسینه‌مای گۆږڙه به‌رامبه‌ر
بازاری شووشه‌ی ئیستا

خلوین گهراج ■ فوتومیل چیه‌کان و ده‌لله‌کان

حمه‌ی فهرج له‌مندی
(خلوین گهراج)

هه‌لور هینی
(فوتومیلچی)

۱۸۹۴ز - ۱۹۸۰ز کۆچی دوا‌یی کردو

هه‌لوری نه‌مین (خاله‌ هه‌بده)
(خلو، گهراج)

۱۹۰۰ز - ۱۹۷۵ز کۆچی دوا‌یی کردو

مهمبرشی لوتومیل چی
۱۸۹۶ ز - ۱۹۶۲ ز کونچی دواپی کردو

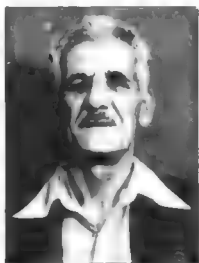
لهوژی میرزا حسین
(لهوژی سرسپی لوتومیلی)
۱۹۰۵ ز - ۱۹۷۷ ز کونچی دواپی کردو

مەنە كەریم
(فوتومبیلچی)

حاجی مەمەدی حەسۆن ئەفەندى
(فوتومبیلچی)
سالى ۱۹۱۱ ز له دایک بووه

حەمە کەللەى بایم
(فوتومبیلچی)
سالى ۱۹۱۹ ز له دایک بووه

یوسف رۆستەم
(فوتومبیلچی)
سالى ۱۹۱۴ ز له دایک بووه

موسی رشید (دلال)
سالی ۱۹۱۳ ز له دایک پوره

توفیق دلال

همزیز بارام محمود (دلال)
۱۹۱۶ ز - ۱۹۷۵ ز کوچی دوايي كړدوه

چېشتخانه کان

له پېش چېشتخانه دا جاران پي يان دهووت ئاشخانه ، يان لوقه نته نهمه
له زمانى توركوه به خواوه نى چېشتخانه يان دهووت ئاشچى يان لوقه نته چى
نهمه ش ليسه نى ناوى چېشتخانه و خواوه نه كاني نى كه له و سرده مەى سلفاني دا
به ناو بانگ بوون و كراونه نه وه

- ۱ - چېشتخانه نى قاله نى قجول لای گومرگه سوتاو .
- ۲ - چېشتخانه نى حاجى عه به كېرى ئاشچى بهر نه سحابه سپى
- ۳ - چېشتخانه نى حاجى نه مېنى ئاشچى بهر نه سحابه سپى
- ۴ - چېشتخانه نى مام لطيف ياپراخ و كفته نى دروست ده كرد . شوينه كەى ، ناو
بازار نه نېشت حاجى ده روئى قصاب
- چېشتخانه نى فتاحى ئاشچى نه نېشت مام لطيف . نه مېش هر ياپراخى
دروست ده كرد
- چېشتخانه نى حاجى زهينه لى جىنگاى چاينخانه نى مېنه شەل بهرامبه رگه راجى
حه مەى فەرەج نه فەندى .
- ۷ - چېشتخانه نى يەزىك نه نېشت چاينخانه نى صالحى وه سنا بېسته بهرامبه ر ئوتېلى
نه وقاف .
- ۸ - چېشتخانه نى كرىمى لوقه نته چى بهرامبه ر قاپى چلى سېنه مای په شېد
- ۹ - چېشتخانه نى قاسم نه نېشت خه لفه په شېد . بهرامبه ر سېنه مای سيروان نهم
پپاوه گا ور بوو ، بوو به ئىسلام ناوى خو نى نا قاسم .
- ۱۰ - چېشتخانه نى ده روئى لوقه نته چى ، لای بازاري شووشه بهرامبه ر شه و كەنى
ده ساز
- ۱۱ - چېشتخانه نى عەلى سوورو به كرى غفور شەريك بوون له دوكانيك دا له زىر
ئوتېلى نه وقاف .
- ۱۲ - نه زەرى لوقه نته چى له ناو حەوشى ئوتېلى ميرزا حسين .

نەوت

وھەختی خۆی نەوت لەزەمانی عوسمانلی دا گەرمیانی بەکان بەولایخ دەیان هینا
لەکانی نەوتەکان لە (گۆلۆداوا) کە دەکەوێتە بەینی (توزخورماتو) و (قادر کرم) ھوو
ھەرباری چوار تەنەکە بوو .. دەیانکر ■ ناو شەلتەووە لەرینگای دەربەندی باسەرەووە
بە بەردەمی دی (دیلێزە) و رینگای (قەرەداغ) و (تانجیرۆ) دەھاتتە ناوشار . دەیانبرد
بۆ خانی غفور ناغا خانی مێوژە (خورماکە) شوینی بازاری (محو) . لەوی
حاجی یوسف ناو کە بازرگانی نەوتی دەکرد ، لێ دەکرین لەگەڵ سەعی نەوتچی
کە دوکانی ھەبوو لە دەشتی ئەحمەدی ساغا (بەر ئەسحابە سپی) خۆی نەوتی لە
دوکانەکەیدا دەفرۆشت .

ھەرۆھە ئێمە دوو کەسە بەتەنەکە دەیانفرۆشتەو ■ بە نەوتفرۆشە دەس گێڕەکان کە
بە گەرە کەکان و کۆلەنەکان دا دەیانگیرا ئەمانیش بە تەنەکە دەگەران و بە قاپ
دەیانفرۆشت . مالا ئێمە لێیان دەکرین بۆ قوتیلەو چا بەکاربان دەھینا
لەسالانی چل و پەنجادا بوو بە عەرەبانە ی بچکۆلە کە نەوتفرۆشەکان خویان
رایان دەکێشاو ھاواریان دەکرد

نەوت بە تەنەکەو بەگالۆن

نەوت فرۆشەکان لەسەرەتادا ئەمانە بوون ..

١ - عەلۆل

٢ - بلە ی باقی و ھەمە ی باقی

٣ - سالە ی عروس

نرخي قاپنك نەوت

١ - زەمانی تورك بە چوار پۆل بوو .

٢ - زەمانی ئینگلیز بەعەنەبەك

٣ - زەمانی دەولەتی عێراق بە ١٠ فلس

(به نزين و پړون)

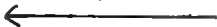
له دواى شه پرى به رده ركى سهره به نزين و پړونى نوتوميل هاتونه شاره كه مانه وه
كه مه لا فهيزى و صبغة الله شهريك بوون و وه كلى ميرى بوون ، له دوكانيكدا ته نېشت
سینه مای په شید ، شوینى چاچخانه ی صالحى وه ستا بسته . بهرام بهر مرگه ووتى سيد
نه حمه دى نه قيب . نه واپش گاور پکیان خستېووه سهر ناوى (نهرمه ناك ناغا) بوو
له بهرميل دا به گالون ده يانفروشت .

نرخى گالونېك پړون ۹۰ فلس بوو .

نرخى گالونېك به نزين ۴۰ فلس بوو

همچون وینو پایوی کاسبه‌کار

نهم وینیمه له سالی ۱۹۰۶ ز له بهڅا گيړاوه .

له راستهوه یو چپ: ریزی په کم:

نهرنسیس عمله که، لیسکه ندر قشہ .

ریزی دوهم: خیزانی عبدالرحیم عمله که برای نهرنسیس، عبدالرحیم عمله که .

نهرنسیس ۱۱ عبدالرحیم برای کدریسی عمله کن .

حاجی مهلا شریف
عالتچی

محمود لطفندی رسمام
۱۸۹۴ز - ۱۹۶۹ز کۆچی دواپی کردوه

مهمدا لطفندی رسمام
له سالی ۱۹۷۵دا له نزیکی تهمنی همشتا سالیدا کۆچی دواپی کردوه

پهشوی شریف لاهوری موختار
قشوخوش و موختاری گهره کی گوینده

حسینی حمه سوور
موختاری گهره کی مملکه نندی

حمه ی بالی (جاریچی)

سلف میراو
موختاری گهره کی کاتیکان

سۆلی سالیق عەبدولرەحمان

(تجارەتی نوێن)

١٨٩٢ز - ١٩٥٥ز کۆچی دوایی کردووە

مەلا علی سەحاف

(خاوەن کتێبخانە)

١٨٨٣ز - ١٩٥٨ز کۆچی دوایی کردووە

حەمەدی ئەمین مەکی

قەبرە لەلایەن و حەقیقەت خوێن

رەشید لەفەندی سەحافی

١٨٩٠ز - ١٩٧٣ز کۆچی دوایی کردووە

لهوېرېحماتي ياغمان
۱۹۰۷ز - ۱۹۸۲ز کوچي دوايي كړدوه

هوښر قهراز
په كم كمس سينماي هېناپه سلیمانیه
۱۹۰۵ز - ۱۹۸۴ز کوچي دوايي كړدوه

كسپدر سرگيس (مې فروش)
۱۹۰۰ز - ۱۹۶۱ز کوچي دوايي كړدوه

حاجي لغمانی حلوایي
۱۸۹۲ز - ۱۹۸۳ز کوچي دوايي كړدوه

مهدي بهنرؤس جهرجيس (مهدي فروشي)
ساڻي ۱۹۱۲ ز له داپك پوره

جورجيس بهنرؤس جهرجيس (مهدي فروشي)
۱۸۹۷ ز - ۱۹۷۲ ز کوچي دوايي كړدوه

نيساڼي موسي (مهدي فروشي)
ساڻي ۱۹۱۳ ز له داپك پوره

دوكتاڼي حمده سافح سليمان
توتنچي پهر دم قهپهري نهقيب
۱۸۹۴ ز داپك پوره

وینتی عهدبانه له بهردم دیواری سەرا
(دەلوێی عەلی فایز)

وینتی عهدبانه له بهردم سەرادا - ساڵی ١٩٥٧ -

عەرمەبانچەکان لە کاتیگدا که بەخێرمانەوی روژەکاتیان ئەکەن - لە موشر ئاوا لە ئەموزی
سالی ١٩٥٨ دا گیراوه

وێنی جاران که وڵاخ میوهاتیان ئەبرد بۆ ناو شار لە ناو بەرچنەدا

عەلی فاتیزی عەرمەبانچی

١٩٥٥-١٩٠٢

- ۱ - دروست کردنی شاری سلّانی .
- ۲ - گه‌ره که کان و لقه کانیان .
- ۳ - گرده‌کانی ده‌وروپشتی شار .
- ۴ - کاریزه‌کانی ناوشارو ده‌وروپشتی سلّانی .
- ۵ - تاشی ناوو شوینه‌کانی .
- ۶ - گورستانه‌کان (سهرقه‌بران) ی ده‌وروپشتی شارو قه‌بره‌لکه‌نه‌کان .
- ۷ - شه‌خسه‌کانی ناو شارو ده‌وروپشتی .
- ۸ - باخه‌کانی ده‌وروپشتی سلّانی (باخی سه‌وزه) .
- ۹ - مزگه‌وته‌کان .
- ۱۰ - حوجره‌کان .
- ۱۱ - جه‌مامه‌کان - گه‌رماوه‌کان .
- ۱۲ - خانه‌کان و قه‌پسه‌ری‌یه‌کان .
- ۱۳ - مه‌پانه‌کان و گوزه‌ره‌کان .
- ۱۴ - نانه‌واکان .
- ۱۵ - قه‌سابه‌کان .
- ۱۶ - جگه‌رچی‌یه‌کان .
- ۱۷ - سه‌روپی‌چیه‌کان .
- ۱۸ - ده‌باغچه‌کان .
- ۱۹ - ریخ‌توله‌چیه‌کان .
- ۲۰ - که‌باخانه‌و که‌بابچه‌کان .

- ۲۱ - قاوه‌خانه و چایخانه و چاپچی به کان .
- ۲۲ - سه‌وزی فروشه‌کان - سه‌وزه‌ی که‌وه‌رو که‌ره‌وز .
- ۲۳ - سه‌وزی فروشه‌کان - سه‌وزه‌ی بامیه و نه‌ماته .
- ۲۴ - به‌قاله‌کان - به‌قالی میوه .
- ۲۵ - به‌قاله‌کان - به‌قالی وشکه‌موزه‌خیره .
- ۲۶ - عه‌تاره‌کان - عه‌تاری داوو ده‌رمان .
- ۲۷ - عه‌لافه‌کان .
- ۲۸ - تاشه‌کان - تاشی مه‌کینه .
- ۲۹ - مه‌لاجه‌کان .
- ۳۰ - کارگه‌چی به‌کان .
- ۳۱ - جولان‌کان .
- ۳۲ - مرتاب‌چی به‌کان .
- ۳۳ - وه‌تراق چی به‌کان .
- ۳۴ - خوبخانه چی به‌کان .
- ۳۵ - چه‌نخاخ سازه‌کان .
- ۳۶ - شیر گه‌ره‌کان .
- ۳۷ - که‌وش درووه‌کان .
- ۳۸ - کلانش و کلانش فروشه‌کان .
- ۳۹ - پانی به‌رز درووه‌کان .
- ۴۰ - پیلانو درووه‌کان .
- ۴۱ - زین درووه‌کان - سراج .
- ۴۲ - مرگه‌ره‌کان .
- ۴۳ - خانه‌کان - خانی و لآخ .
- ۴۴ - کتوبان درووه‌کان .
- ۴۵ - نالبه‌نه‌کان .
- ۴۶ - به‌ناکان .

- ۴۷ - دارناشه کان .
- ۴۸ - ئاسنگه ره کان .
- ۴۹ - نه نه که چی به کان .
- ۵۰ - خه یاته کان - (به رگندروه کان) .
- ۵۱ - ئوتوچی به کان .
- ۵۲ - لَیقه درووه کان .
- ۵۳ - ده لا که کان .
- ۵۴ - توتن چی به کان .
- ۵۵ - هه لَواچی به کان .
- ۵۶ - کوتالَ فروشه کان .
- ۵۷ - ده سنگیره کان .
- ۵۸ - شهر به ت چی و ماستاو فروشه کان .
- ۵۹ - سه قا کان .
- ۶۰ - جار چی به کان .
- ۶۱ - سه عات چی به کان .
- ۶۲ - سه رافه کان .
- ۶۳ - حسایی پاره ی کۆن .
- ۶۴ - کیشانی جاران (به سه ننگ و تهرازوو) .
- ۶۵ - بارزگانیتی و بارزگاننه کان .
- ۶۶ - خاوه ن مولکه کان .
- ۶۷ - کاروان چی و باج و باج گر .
- ۶۸ - مه لا کاغمان .
- ۶۹ - شاعیره کاغمان .
- ۷۰ - فه رمانداره کان (حاکم و مونه سه رریف) .
- ۷۱ - موفتی به کان .
- ۷۲ - نه قیه کان .

- ۷۳ - قازى به كان .
- ۷۴ - سه روکى شاره وانى به كان .
- ۷۵ - موختاره كان .
- ۷۶ - قوتابخانه كان .
- ۷۷ - نه فسه ره كانى سوپاي عوسپانلى .
- ۷۸ - هه ندى له نه ننداز ياره كونه كان .
- ۷۹ - هه ندى له پاريزه ره كونه كان .
- ۸۰ - نووسه ره كانمان (له گهل شاعيره كاندا ناويان هاتووه) .
- ۸۱ - ويته گره كان .
- ۸۲ - مه بخانه كان .
- ۸۳ - نه رزو حال چى به كان - (سكالا نووسه كان) .
- ۸۴ - عه ره بانه چى به كان .
- ۸۵ - ئوتومبيل چى به كان .
- ۸۶ - گه راج و نه قليا ته كان .
- ۸۷ - چيشنخانه كان .
- ۸۸ - نه وت و پون و به نزين .

وینیتی که هادی نامه ی روشنی به یه - که یی
 سلیمان خاں به ۱۷ یوز، برانی ۱۹۱۵ آدا

دَوْلَتِ عَلِيّهٔ عُثمَانِیّه

پیشرفت	مدرسه	تاریخ و مکان	نام	موضوع	نویسنده
۱۳۰۲	بسمه	۱۳۰۲	اسلام	فقهیه	محمد علی

[illegible]

باجره ايم كه زنده حال و نفس هر يك از دو مسعود به فضاي بيست و پنج نيك نايين حاضره از هوا
الطهره ندر جره افزوده و عقبه از بين سوراخ استخوان كره الطهره و از پايم مرده

(نظامت نامہ)

مجلس دار
العلوم
الاسلاميه

احمد بن محمد بن عبد الله

ویندی شہ جادہ تفاقہ روشدی یہی
 عسکریہ سلیمانی - لہ ۱۷
 حوزہ پرانی ۱۹۱۵ دا

ملک مراد زکی	محمود	ملک	ملکه ناز و دخول	بدر پناه
محمود	محمود	محمود	ملکه ناز و دخول	بدر پناه
ملکه ناز و دخول	ملکه ناز و دخول	ملکه ناز و دخول	ملکه ناز و دخول	ملکه ناز و دخول
ملکه ناز و دخول	ملکه ناز و دخول	ملکه ناز و دخول	ملکه ناز و دخول	ملکه ناز و دخول

۹۹ - ۱۰۰

ملکه ناز و دخول	ملکه ناز و دخول	ملکه ناز و دخول	ملکه ناز و دخول	ملکه ناز و دخول	ملکه ناز و دخول	ملکه ناز و دخول	ملکه ناز و دخول
ملکه ناز و دخول	ملکه ناز و دخول	ملکه ناز و دخول	ملکه ناز و دخول	ملکه ناز و دخول	ملکه ناز و دخول	ملکه ناز و دخول	ملکه ناز و دخول
ملکه ناز و دخول	ملکه ناز و دخول	ملکه ناز و دخول	ملکه ناز و دخول	ملکه ناز و دخول	ملکه ناز و دخول	ملکه ناز و دخول	ملکه ناز و دخول
ملکه ناز و دخول	ملکه ناز و دخول	ملکه ناز و دخول	ملکه ناز و دخول	ملکه ناز و دخول	ملکه ناز و دخول	ملکه ناز و دخول	ملکه ناز و دخول

۹۹ - ۱۰۰

ملکه ناز و دخول	ملکه ناز و دخول	ملکه ناز و دخول	ملکه ناز و دخول	ملکه ناز و دخول	ملکه ناز و دخول	ملکه ناز و دخول	ملکه ناز و دخول
ملکه ناز و دخول	ملکه ناز و دخول	ملکه ناز و دخول	ملکه ناز و دخول	ملکه ناز و دخول	ملکه ناز و دخول	ملکه ناز و دخول	ملکه ناز و دخول
ملکه ناز و دخول	ملکه ناز و دخول	ملکه ناز و دخول	ملکه ناز و دخول	ملکه ناز و دخول	ملکه ناز و دخول	ملکه ناز و دخول	ملکه ناز و دخول
ملکه ناز و دخول	ملکه ناز و دخول	ملکه ناز و دخول	ملکه ناز و دخول	ملکه ناز و دخول	ملکه ناز و دخول	ملکه ناز و دخول	ملکه ناز و دخول

هنوز تصدیق می شود که کیفیت ادبی و فنی در ادب و فن

(ئاشى ئاۋو ئامىرەكانى)

ئاشى ئاۋو لەمانەى خواروۋە پىك ھاتوۋە:

۱ - تەنۋورەى ئاش: بىرىتىيە لە دىۋارىكى خروۋە ناۋەۋەى بوش ئەبىت. بە بەردو قورو قىلى دروست ئەكرىت، بە بەرزى لە ۶م تا ۱۰م بە گوپرەى ئەۋ ئاۋى جوگايە كە لەبەردەمى ئەروات. لە سەرەۋە دەمى تەنۋورە كە ۱م ئەبىت لە دىۋى ناۋەۋە لە سەرەۋە بۇ خواروۋە بەرە بەرە تەسك و بارىك ئەبىتەۋە تاكو ۋاى لى دىت لە ژىرەۋە بۆرىيەكى چوار پىنج ئىنجى پىدا بىروات كە ئەم بۆرىەش پىى دەللىن (دەم دۆل)

۲ - دەم دۆل: ۋەكو بۆرىيەكى ۴ ئىنجى لە دار دادەتاشرى، درىزى ۲۵ تا ۳۰ سەم ئەبىت، كە ئەدرىت لە ئاخىر كۈنى تەنۋورەكەۋ بە زور ئەم دەم دۆلەى تى ئەبىرى.

۳ - زەمۋىك: لە شىۋەى بۆرىيەكى ئەستورتر لە دەم دۆلەكە، سەرەكەى تى بارىك تر ئەبىت لە سەرى ئەۋسەرىيەۋە كۈنىكى تىدادەبىت، كە دەمەكەى دوو ئىنج دەبىت كە لە دار دادەتاشرى و سەرە ئەستورەكەى لە دەم دۆلەكە قايم دەكرىت و درىزى ۳۰ سەم ئەبىت.

۴ - تۆپى ئاش: بىرىتىيە لە دارىكى ئەستورى خر، ۋاتە لە قەدى درەختىل و دەبىرئەۋە بە بەرزى ۶۰ - ۷۰ سەم ئەبىت، ۋە دەمى (قەلى) تۆپەكە ۷۰ - ۸۰ سەم بىت و كۈنىكى تى دەكرىت لە ناۋەپراستەۋە لە سەرەۋە بۇ خواروۋە لە تەنىشتەكانىۋە چالى لى ھەلدەكەنرى كە ۲۱ تا ۳۲ پەرەى تى بىرىت بۇ ئەۋەى لە كۈنى زەمۋەكەۋە ئاۋى تەنۋورەكە ھاتە دەرى، بە گوپ بىدات لە پەرەكان بۇ ئەۋەى تۆپەكە بسوۋرىنىتەۋە.

۵ - پەرە: ئەۋەيە كە لە دار دادەتاشرى لە شىۋەى لەبى دەستدا، دوو بست درىزۋەيك بست پان كە سەرىكى دەبىرئە چالى تۆپەكەۋە، سەرەكەى تى بە

دەرەوۈ ئەيىت، لەبۇشايدا كە ئاۋى تەنۋورەى ئاشەكە لە كۈنى زەمۋورەكەو دېت بە گۈپ ئەيدات لە پەرەكان و تۆپەكە ئەسۋرئىتەو.

٦ - بىستە: بىرىتىيە لە ئاستىكى درىژ لە شىۋەى شىردا، درىژى دەورى مەترىك ئەيىت و ئەستورى ٣ - ٤ سەم ئەيىت سەرىكى نوك بارىك و سەرەكەى تىرى چوار گۆشەپە، سەرە چوارگۆشەكە لە سەرەو دەخىتە ناو تەوەرەيكە ۋە لە دارىان ئاسن دروست دەكرىت و لە زىرەو نووكى بىستەكە دەخىتە سەر گۈللە تۈپىكى ئاسن، كە ناوەرەستى كۈنىكى تىداپە. بۇ ئەوۋى كە لە سەرەو دەستارەكە سۈرپاەو، ئەمىشى لەسەر گۈللە تۈپەكە بسۋرئىتەو ئەم گۈللە تۈپەش ئەخىتە سەر دارىكى ئەستۋور و پان وەك لەۋجى تەختەو لەسەر تەختى ئەرزى زىرەو دادەنرى و شۈنى گۈللە تۈپەكە چال دەكرىت و دەورپشتى گۈللە تۈپەكە بە پواز قايم ئەكەن و ئەم تەختەپە پىى ئەلەن (خەردار).

٧ - تەوەرە: لە دار دروست دەكرىت، يان لە ئاسن، درىژى، دەورى ١٠ سەم ئەيىت و پانى ٨ سەم، ئەم تەوەرەپە بە قەدەر كۈنى بەرداشەكە ئەيىت و لە كۈنى بەرداشى سەرەو قايم دەكرىت و لە ناوەرەستى كۈنىكى تى دەكرىت، سەرى بىستەكە سەرە چوار گۆشەكەى تى قايم دەكرىت بۇ ئەوۋى ھەر بەرداش سەرەو بسۋرئىتەو

٨ - بەرداش: بىرىتىيە لە دەستارىكى بەردى گەورە خىرو بە ئەستۋرايى ١٠ - ١٢ سەم و لە ناوەرەستىدا كۈنىكى تىادا دەيىت. بە بۇشاى (قەبرى) ١٠ سەم كە گەنمەكەى تى بچىت بۇ ھابىن و گەورەپە بەرداشەكە بە پىى ئاۋ زۆرى و كەمى دەيىت و خىرى بەرداشەكە لە بەينى مەترو زىاتەر. بەرداش دەيىت دوۋان بىت، يەككى لە سەرەو و دوۋم لە زىرەو. وەك دەستار بو ھابىن.

٩ - نى: بىرىتىيە لە دارىكى دابراۋ وەكوپلوسك، ئاۋى چال ئەيىت، درىژى مەترىك و كەم تر سەربەرەو خوار دادەنرى، لە ناو تەنۋورەى ئاشەكە بۇ ئەوۋى ئاۋى جۆگاكە كە ھاتە ناو تەنۋورەى ئاشەكە بىدات لە پلوسكەكە بۇ ئەوۋى ئاۋەكە بە گۈر بچىتە دەم دۆلەكەو.

۱۰ - پىئاش: دارىكە لە شىۋەى ھەوجار، دىزىي مەترو نىۋىك ئەبىت كۈنىك ئەكرايە خەردارەكەو سەرىكى پىئاشەكە بارىك ئەكرايەو، ئەكرە بە كۈنى خەردارەكە وە، لىنى قايم ئەكرە. ئەمە بۇ ئەۋەى ئەگەر بىان وىستايە ئاردەكە وورد بوايە، دابان ئەنەۋاند، ئەگەر بىان وىستايە زىر بىت ھەلىان ئەبرى

۱۱ - لوغم: لوغمى ئاش ئەو ئاۋەى لە پەرەكان ئەدات بۇ ئەۋەى تۈپى ئاشەكە بسورىنئەو، ئاۋەكە دىتە خوارەو بۇ سەر خەردارى ژىر گۈللە تۈپەكە، شۈينى بۇ چال كراۋە لەسەر خەردارەكە ئاۋەكە لەۋىۋە ئەچىتە ئاۋ ئەو لوغمە كە وەك جوگەلە بۇيان كىردەو سەرى گىراۋە، لەۋىۋە ئەچىتە سەر جوگای دەرەۋەى ئاشەكە، لەۋىۋە ئەبروات بۇ ئاشىكى تر.

۱۲ - دۇلىانى ئاش: لە شىۋەى دووكانىك ۳ لای دىۋارى خشتى كال و بە قور سواغ ئەدرىت. سەرىشى بە دارى خەر دارەرا ئەكرىت و قامبەزەلىشى لەسەر ۋائەخەن و بە قور سەرەكەى سواغ ئەدەن و كۈنىك وەك كلابرۋىزە ئەكەنە سەرى دۇلىانەكە. ئەم ئايرانەى كە بەسترون لە يەك ئەچىتە ژىر ئەم دۇلىانە، ۋائە لە ژىر خەردارى گۈللە تۈپەكەۋە تا سەرى بەرداشەكەۋە كە دوو مەترىك بەرز ئەبىت. بەلام بەرزى دۇلىانەكە ۳م بەرز ئەبىت، كە زەلامىك لە سەرەۋە بە دانىشتەۋە بىتۋانى گەنم بىكەنە ئاۋ كۈنى دۇلىانەكەۋە بە ھۈى كەۋچكە ئاش بچىتە ئاۋ كۈنى بەرداشەكەۋە لەم لاۋ ئەۋلاى دىۋارەكە سەكۈ لە خشتى كال و ۳ درۋىست ئەكەن، بو ئەۋەى بىتۋان بچىتە سەر دۇلىانەكە.

۱۳ - كەۋچكە ئاش: وەك پلۋسكىك لە دار ناۋەكەى چال ئەكرىت سەرىكى قايم ئەكەن لە كۈنى دۇلىانەكە سەرەكەى تىرى ئەچىتە سەر كۈنى بەرداشەكە بو ئەۋەى لە كۈنى دەم دۈلەكەۋە گەنم بچىتە ئاۋ كۈنى بەرداشەكە.

۱۴ - چەقەنە: چەقەنەى ئاش ئەمىش دارىكە راست ۋەجەپ لە يەك ئەدرىت، لە شىۋەى (خاچ)دا، قۇلىكى بە كەۋچكەۋە قايم ئەكەن، قۇلەگەى تىرى لە دۇلىانەكە قايم ئەكەن و سەرى دارەكە لای خوارۋوى ئەكەۋىتە سەر بەرداشەكە بۇ

نموی که برداشته که سوورایه وه، چه قه نه که ده جوو لینی، نویش که وچکه ی
 ناشه که دله رزنی بهم جوړه گنه که له که وچکه که وه ده که وینه خواره وه بو کونی
 برداشته که و دیهاری.

تی بی بی :

أ - نم ناشه گهنم و جوو گهنمه شامی و هه رزن نه هارنیت و جهلنو و کیشی پی کره نه کری.

ب - باراش: ئەو گەنمەيە كە ئەيىن بو ھارىن .

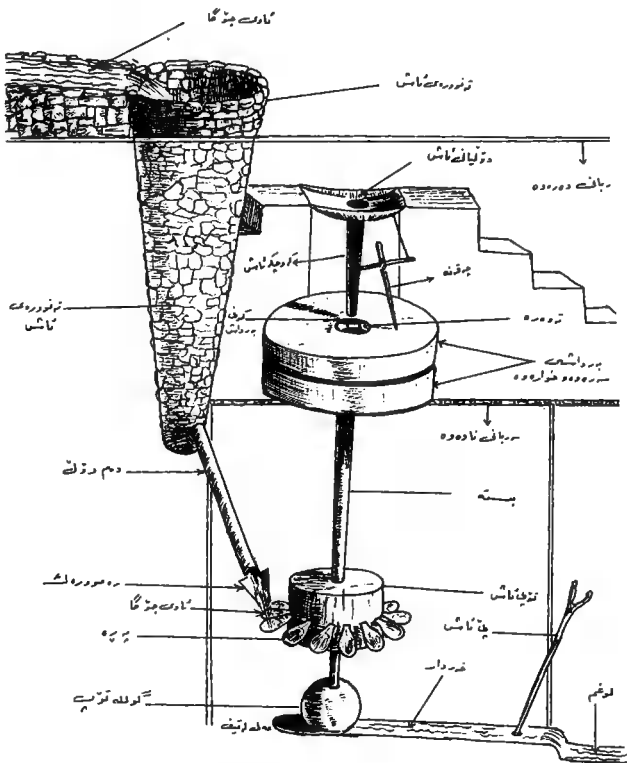
ج - مزه همدی گڼم به نه‌ندازی (کهپوله‌په‌ك) واته نړیکه‌ی نیو حوقه ده‌کات
گل ده‌درینه‌وه له باتی پاره‌ی هارینه‌که .

د - نمو گه نهمی ندرینه ناو کونی دۆلیانه که به قیاس گه نهمه که دوو نه که نه سەر دۆلیانه که به هوی چه قه نه که وه نه چیت ناو کونی به ردا شه که له سهریشه وه گه نهمه که وورده وورده ههرهس دۆلیت بو ناو کونه که، نه وهشی نه مینته وه به دهست نه بکه نه ناو کونه که وه. یان به هوی (کوله) وه که له شیشه ی به حه تیه کی گه وهره ی له دار دروست کراوه نه بکه نه به سەر کونی دۆلیانه که وه که دوو نه که گه نم ګریت، له ویره تی نه که نه بو هارین.

هـ - ثم برداشانه شیخه کانی دینی (سوپره) که نه که و تته دامینی شاخی که تو له شاربازیر. برده که یان لهو شاخه نه هیناو وه ستای تایه تی دروستی نه کرد. له سالی سپه کاندای جووتی به ۲۰۰ - ۳۰۰ روپیه و له سالی په نجاکاندا جووتی به ۳۲ دینار به گوژیروی زوری ناوو که می و گه و ره و پجووکی برده که بو نه دینی نه و ناوی جوگیایه بتوانی نه و برده که شه بسورینته و نه و برداشانه له پیش به کارهینانی دا زبر نه بو که زور به کار نه هات ساف نه بو و نه مجا بیرازیان نه کرد تا زبر نه بو و نه و، که زوریش نیسی بکر دایه نه نک نه بو و نه وای لی نه هات نه شکاو به که لکی نیس کردن نه و نه هات، جووتیکی ترین بو نه کردی.

- نيم ناشه همووي له ناوړو ووريځي گوره دا بوو و درگاشي هه بوو جيگای

که لوبه‌ل و باراش و ناشه‌وانه که بوو. به‌س تنووره‌ی ناشه‌که له سه‌ره‌وه. واته له
ده‌ره‌وه له‌به‌رده‌م جوگای ناشه‌که‌دا دروست کرابوو.
سه‌رچاوه: مه‌لا قادری مه‌لا که‌ریمی مه‌لکه‌ندی که خاوه‌نی ناشی خویان بون
له خوار جوته‌کان وه له سالی ۱۹۰۰ز له گه‌ره‌کی مه‌لکه‌ندی له دایک بوه نه‌لیت
له ته‌مه‌نی ده‌دووانزه سالانه‌وه له‌و ناشه‌ سه‌ر په‌رشتیم کردوه تا سالی ۱۹۶۱ ټیر
دوای نه‌وه باوی نه‌ماوه وازمان لی هینا.

سوله يمانی

نه نندازيار نوري کاکه حه مه

شاری پر جووله و گوړين و جوانی

پرو گله زه زده و نه زمر له شانی

خوره لآت گوړه و پشت له قه یوانی

سهر به گوښه نندی ئی سوله یمانی

دامه نی نه زمر تا کو ناوگردان

له گرده گروئی و هه روتنی شاخان

کانه به رد به پیک بو بناغهی شار

له قهلق به پشت نیستر به ره و خوار

کانی موسه لم به ره و زیرینوک

پر خه له و خه رمان په لای گه نم و نوک

نه سترکی قه دی گوړه ی ده غلودان

په ند ناو کراوه بارانی زستان

تووه گهی قوجه له قه راغ شاره

شوی نیکی به رزی میژویی دیاره

بن تووی ولویه سینه ره جیگای

سه رچنار جار جار که دووره یرنگای

جوار و شه رکارین قامیشه لانه

وهک قوریه شکاو شوی نی سه یرانه

له ته کی آروته به جاجه و هه را

بوته نر و نه که ی (قه ره و یس) کوژوا

له خانى عەجەم نەختى بۆ ژووروو

چووينە گوزەرو ناو كۆپان دروو

ژنى بەر ھۆلج باوھش بە منداڤ

كۆمەڤ ئەبەستەن لە پەر ئاش بەتال

پتەو تيرۆك كۆپرى سەرتەنوور

بەيتوبالۆرى ژنى دەسمال سوور

كۆرى قەندەكەش پەستەكى ئەستور

سەيىل فەش ھەموو كۆلاو زەردو سوور

رانك ھەلوايى پشەتتى مىل مىل

شۆر بە كەمەريا كەسەو سەيىل

لاوى ھەرزەكار مووى خەتى داوھ

دلى بە پشكۆى عەشقىا چزاوھ

شەو لە كۆلانا بەسۆز گۆرانی

روو لە كچۆلەى چىغى سەربانى

سالى شەوئى دى منال بۆ بەرات

ميۆژو نوقول پارە كەن خەلات

گەردن ئازادى چەژن و خۆگۆرین

دەھۆڤ و زوپنا بەزم و ھەلپەرىن

بۆ چەرخ و فەلەك منال گىژووپ

ماين چەقەڤ و كورسى كورسى پر

پەزو دارمىوى گەردەكەى سەيوان

سەد ھەيف و خەسار بۆتە گۆرستان

بۆ تاي سى بەرۆ دۆھا پتوسە

چاويەشە چارى ھەر مانى لوسە

شېت و ھار ئەبەن بۇ شەخسى پەر نور

دەرمانى دەردیان وا لە میری سوور

بۇ گۈجو ئېغلیج بۇ دەردی بادار

پیری شەوکیلا و کانى باى ناودار

خووی شەرە گەرەك بە قۇچەکانى

یەكتر بەزانن دووبەرەکانى

زوران گرتنى جاری جارانی

پیشەتە پیشەرە ئەى سولەبمانى

---

^(۱) خانى عەجەم يەكېك بوو لە خانەکانى پەر لە بازرگان لە سولەبمانى لە پیش شەرى
جېهانى يەكەمدا .

«دروون کردنه و سوپاس نامه یك بو چاپی دووهم»

پیش هه موو شتیك ناوی هه چ كه سێك هاتی له كتیبی (شاری سلیمانی) دا هه چ كارو پیشه یه كیان هه بووه كه تیایدا ناویان تۆماركراوه و ناویان براوه هه موو براو كه س «باوو باپیرمانن، هه هه موو جیگای ریزو شانازییه بو كه س و کاریان و بو كورو كچیان و بو نه وه كانیان، وه ناویان چوو ته میزوی شاره دلیره كه مانه وه، شاری هه له ت و قورباتی، شاری برابم پاشای بابان و مهولانا خالیدو كاك نه حمه دی شیخ و شاری شیخ مه موودی نه مرو شه شی ئه یلول و شاری راپه برینی سالی ۱۹۴۸ - ۱۹۵۲ - ۱۹۵۴ - ۱۹۵۶ ز پر له خه بات و شه هیدان، ئهم شاره هه رچه نده ته مهنی دوو سه د ساله، به لام به قه د شاریکی ۲ هه زار ساله قاره مانیه تی و مه ردایه تی و كاره ساتی هه مه جوړی به خو یه وه دیوه.

دیاره خه لکی ئهم شاره بۆی باوو باپیریان وون نه كردووه و هه له سه ر هه مان ریناز نه رۆن، ووریان، زیره كن، نیشتمان په روه رن، وه جاخ زاده ن و له خو یان نه گو راو ن، هه ر خه لکی شاره كه ی جارنن، به لگه ش ئه وه به كه كتیبی (شاری سلیمانی) كه وته كتیخانه ی كوردی و بازاره وه خه لکی به په روش به دلێکی فراوان و خوشی یه وه هاتن به پیر كتیبه كه وه كه له چه ند رۆژێك دا له بازارا نه ما چونكه ئه زانن ئه و كتیبه له خو یانه و بو خو یانه و بو نه وه ی داهاتویانه، هه ر چ كه سێك له م شاره دا ئه گه ر خو ی به نرێسه رو بۆشێیرو دلسۆزی ئهم شاره ئه زانی داوای لی ئه كه م ئهم كتیبه كه میزوی شاره كه مانه ئه وانیش هه تا زووه هه لێكه تا له ده ست نه چوو تا چه ند پیاویکی به ته مهن و شاره زا ماوه كه سه رده می تورك و ئینگلیزیان بینوه به چاوی خو یان و به سه رهاتی خوشی و ناخوشی شاره كه یان دیوه و ئیستاكه سه رچاوه ن بو زور زانیاری كه تا ئیستا تۆمار نه كراون و سودیكي گه وری هه به بو ئیستا و دوا رۆژ ئه وانیش ده ست یه نه كوكردنه وه ی ئهم بابته و قو ئی لی هه لكه ن و بینه مه یدان هه وه هه ر كاغه زو قه له م زوره، كه ئه مه دلسۆزی و خوشه ویستی به رامبه ر شاره كه و هیلاك بو ئی ئه و ئی، ئه وه ی به كه م و كو بری ئه زانن چاکی بكه نه وه و لی زیاد كه ن و باسه كه فراوانتر و به تام و چێزتری بكه ن منیش

يارمه تيان نهدم و پىخوشحال ئەبم ئەك لەبەر ئەوئى خويان تواناي ئەويان نى به
 ھەر چ كەسيك بەرھەمىكى چاك بنوسى ئەمان وەكو كوتەك بىدەن بەسەر و
 گوئى لاگيا وەك پىشيان ئەلن (ئەگەر گوئ نيت، دىركىش مەبە) خو ئەگەر دەنگ
 خوش و شاعىرو نوسەرىش نەبن كە ئەمە بەرھەم ئەگەر بىانەوئىت بەرھەمىك لەم
 لا يەنە پىشكەش بەشارەكەيان بکەن ئەبىت خويان ھىلاک بکەن بە واز لەسوودى
 خوى بىنيت ئىمەش شانازى پىو ئەكەين، وەكو ئەلن بە ريش نى به ئىشە،
 يان ھەندى كەس ئەگەر بلىن ئەم ناوانەى كە لەناو كىتيەكەدا ھاتوو ئەبوايە
 بەناوى سىيانى واتە ناوى خوى و باوو باپىرى بىي شۆھرەت (نازانو) بوايە، ئەم
 جوړە ناوانە كە بوونە شۆھرەتى ئەو كەسە لەناو شارەكەمانا، ئەو لەناو ھەموو
 مەلەتەكا ھەبەو بوو، ئەگەر ئەو كەسانەى كە ناومان ھىيانو لەناو ئەم كىتيەدا،
 ناوى خوى و باوك و باپىرى وەك لە ھەويەكەيدا نووسراو تاو بەيترن. ئايا كەس
 ئەزانى كىن وە مەبەستان كىيە ھەتا ئەو كەسەش نازانى كە مەبەست خويەتى.
 بو نمونە سەپرى. (دەلىلى تەلەفون) بکە ئەو ناوانە كە نووسراو ئەگەر خزمى خوت
 نەبن و ژمارەى تەلەفونەكەت لا نەبن و بتەوئىت تەلەفون بو يەكى بکەى نازانى ئەو
 ناوانە كىن ۱ كى نين.

كەوايى ھەركەسيك لەمەودوا بىوئىت بەرھەمىك بىنيتە بەرھەم ئەو ناوانەى كە
 ناويان ئەبات لەو كىتيەدا وەك عالم و مەلاو شاعىرو ناودارانى ئەم شارە ھى وای
 تىايە زىاد لە سەدىان سەدو پەنجا سأل لەمەوپىش كۆچى دوايى كردو، ئەبى
 بىترين ھەويەكەتيان لە گوبرا دەربىنين كە گۆریشيان ئەماو، ماناي لەمەودوا ھىچ
 كەسيك نابى دەست بەداتە قەلەم ئەك يەككى تر ئەمەى لە توانا دا نىيەو پىي
 ناخوش بىت ئىتر ئەبىت ئاش بەتالى ئى بكرىت. ئايا لەشارەكەماندا عالم و زاناي
 ناودار وەك موفتى سلىيانى مەلا ئەحمەدى چاومارو مەلا ئەحمەدى چاواھار كە
 ناوبانگيان ھەبەو لە زۆر كىتيەدا ناويان ھاتوو، يان وەك شاعىرى بەناوبانگ
 ھەسەن كەنوش يان قايق بىكەس خو بىكەس نەبوو يان شاعىرو بلىمەتى
 بەناوبانگ مەلا ھەمدونە كوئىر يان پىاوى وەك قالەى ئايشەخان كە بەناوى
 داىكەمەو ناوبانگى دەرکردو كە ئەو پىاوە ئەفسەرىكى سوپاي عوسمانى بو لە

جولانهوی شیخ مهحمودی نه مردا نه فسه ریکی نه و له شکره بووه له گهل شينخدا له سالی ۱۹۱۹ز به ديل گيراو له دولته تي عيراقدا بو به نه اندازيارو به ربويه بوری (ئيشغال) له سليانی و ههولير له و کاته دا زور يارمه تي ههزارانی داوه به تاييه تي خه لکی سليانی که روی تی کردوه و چون بو لای هه موی دامه زراندون و پاره ی نه رکی ريگاشی له گيرفانی خو ی داو نه تی نه م پياوه نه وهنده خو شه ويست بو لای خه لک، که به گه نه جي نه مری خوای کرد که تهرمه که يان هينايه وه نه و روزه نه و شاره زن ۱۱ پياو خروشا بون به گريانه وه قوربان بو نه پياو. نه مانه نمونه ی چهنه که سيکی ناودارن له ناو ميژوی ۲۰ سه ده ساله ی شاره که ماندا نه گهر (نازناو) يان لابه رن که س نايان ناسيت کين و کينين ۱۱ ناويان وون نه ييت، يان نه و تام چيزی ناميني، بو نمونه سه يری به رگه کانی رشته ی مرواری نه ديب ۱۱ زاناو روزه نامه گه ری گه وری کورد ماموستا علاه الدين سجادی بکه ن که لايه نيکی فولکلوری گه وری له ناو کورده واريدا تو مار کردوه. سه ده ها رووداوی خوش خوش و ناوی سه ير سه يری تيا ناو براوه که بونه ته هو ی به تام و چيزی نه و به رگانه. تاراده يه که نه و ی نه ده ب دوستيش نه بو يان بلين هه ر خو ينده وار نه بووه زياتر به په روتشر بون له خو ينه واره کان بو ی، تا ئيستاکه ش به تاييه تي شه و له زستاندا بو به شه وچه ره ی خه لکی چونکه نه م بايه ته کتيانه زور که من له ناو کورده واريدا. خه لک تير بون له شيعرو چيروک به تاييه تي له م کاته ناسکه دا خه لکی نه و روزه گاره خه ريکه رابوردويان له بير نه چيته وه، وه که ده رمان پيوستيان به م جوړه کتيانه هه به که بادگاری جاران وه که شريتيکی سيته ما وایه که جارانی ديتسه وه يادو خوشيه که ته دات به دل و ميشکی، وه زانياريه کيشه بو نه وه کانيان و ميژويه که و سامانيکه بو نه و ی دها تومان.

ههروه ها هه ر چ که سينک ناوی ها تي له م کتييه دا هه ر چ کاروکاسی و پيشه به کيان هه بوه جي ی شانازی نه وه کانiane که به ئاره قی ناوچه وان مالن و منالی خو يان به خيو کردوه، هه ر له کريکارينک ۱۱ حه مالنیک هه تا تاجيرينک ۱۱ خاوه ن مولکينک هه مو به شهرن و هيچ جياوازی به کيان نه يه، جياوازی به کيان به س کرداری جوانه، نه گهر که سينک کرداری ناشريني هه ييت له ناو خه لکيدا به پاره

ناشارتەو، بەتايىسەنى لەناو خەلكى ئەم شارەدا كە بە زىرەكى و وورياسى
ئاوبانگان دەرکردو وەك پىرەمىردى شاعىر ئەفەرموت:

نەپايە و پارە، نەرىشە و رەگەز
نەجوانى برووكەش، نەبەرگ و مەرەز
يەك تۆز لە نرخی هېچ كەس زىاد ناكات
كە مروك نەيىن خوى نرخیكى بەرز

نمونه يەكى خوشى تر: جاريگان دەعوە ئەكەن، كارتى
لەئىرن بۇ حاجى تولىق (پىرە مىرد) ئەوەى كارتى دەعوە ئەكە ئەبات
بۇ خواوئەگەى، بەس لەسەر كارتەگە ئوسرابو حاجى تولىق
ئەوئش ئەيىات بۇ حاجى تولىقى تازە دەولەمەند پاش ماوئەك
گلەيى ئى ئەكەن كە ئەهاتووە بۇ ئەم ئەو زىافەتە پىرە مىرد
پىن ئەزانى، ئەلى ئەگەر ئىزرايىل ھات رۇحم بگىشئە ئەيىرم
روخى حاجى تولىقى تازە دەولەمەند بگىشئە.

ئىتر وەك پىشئان ئەلئىن زۆر ووتن قورئان خوشە يان ئەلئىن بۇ
مروكى ئاقىل ئىشارەتئىك بەسە. لەگەل رىزو سلاومدا
خوشەران و خەلكى شارە خوشەويستەكەمان كە يارمەتيان داوين
كە خويان بوپونە سەرچاوى ياسەكانئان بە تايىسەنى ئەوانەى ناومان
بردون ﷻ كئىسەكەدا كە ناوەكانئان بۇ بەراورد كردوين پاش
كوكرەنەو، ھەروەھا ئەو بەريزانەى كە داواى وئەى باوكئانئان
لى كردون بۇ رازاندەو و يادگارى ئەو پياو بەريزو خوشەويستە
لە ناو شارەكەماندا كە دلسوزىيى خويان پىشان داو بەرامەر باو
باپىرو شارە خوشەويستەكەيان، ھەروەھا رىز ﷻ سلاوم بۇ ئەو كەسە
رۇشئىرانەى كە بە تەلەفون يان ھاتە لامان يان بەنامە پىروزباييان
لەمن ﷻ خويان كرد بەپونەى دەرچونى بەرگى بەكەمى كئىسەكەو

هەر لیره‌شا سوپاسی هونەرمنده ماموستا عدلی له‌تیف ئەکەم که
 وێنەی بەرگی بەکەمی کێشەکەی بۆ شاره‌کەی رازاندۆتەوه له‌گەڵ
 بەرێز خالە حەمه‌ فەرەج که پاش پاک نووس بەخەتیکی خوش
 بەرگی دووهمی کێشەکەی بۆ نوسینه‌وه منیش ئەلیم دەسته‌گانیان
 خوش یت، هەر وه‌ها سوپاسی ماموستا عەبدولرەقیب یوسف
 ئەکەم بۆ یارەتی زانیاری و رێنمایی هەر وه‌ها به‌ناوی خۆم و
 خەڵکی شاره‌ خوشه‌و یسته‌که‌مان زۆر سوپاسی به‌رێوه‌به‌ری گشتی
 ده‌زگای رۆشنیبری و بلاوکردنه‌وه‌ی کوردی) ئەکەم که بوته‌ هۆی
 هاتنه‌ به‌رهممی ئەم کێشه‌ که به‌بوته‌ی بیره‌وه‌ری دووسه‌د سانه‌ی
 شاری سلێمانی له‌چاپ درا. له‌ کۆتاییدا داوا له‌ خەڵکی شاره‌که‌
 ئەکەم هەر چ که‌م و کوری و هه‌له‌ی چاپ هه‌یه‌ له‌ ناو کێشه‌که‌ دا
 یان ناویان له‌بیر چه‌وه‌ تۆمار نه‌کراوه‌ پشت به‌خوا بۆ چاپی دووم
 راستی ئەکه‌ینه‌وه‌و ئەوانه‌ی ناویان بۆ هێتاوین که‌ باوو باپیریان
 ناویان نه‌هاتوه‌وه‌ له‌کارو پێشه‌گانیاندا ناومان نوسبون بۆ چاپی
 دووم درا ووتنه‌ به‌رهممی یاش ئەوه‌یه‌ که‌ جه‌ماوهر لی‌ی رازی
 بیت و یی‌یان خوش بیت. وه‌ك خوالێخوێشو نه‌جمه‌دین مه‌لا
 نه‌ی‌فرمو.

(عه‌تر ئەوه‌یه‌ که‌ خۆی بوونی بیت نه‌ك خاوه‌نه‌کەی مه‌دحی بکات)

ئەکەم صالح ره‌شه‌

۱ - ل ۱۴۲ لە ناترەكانا ھەممەي زىنەب جياوازه لەگەل ھەممەي زىنەبى چايچى كە
لە ل ۲۰۶ ناوي ھاتووە .

۲ - ل ۱۴۵ ھەمامى موفتى : نوسراوہ خواوہنى مولك خوشك و براى كەريمى
ئەلەكەو مالى موفتى وە لە ھەمام چىيەكان خالى يەك نوسراوہ ھەمەكاكەي موفتى
، بەلام كوراني ھەمە كاكە ئەلەين ئەم مولكە بەس ھى مالى موفتيەو ھەمەكاكەي
موفتى ھەمامچى نەبوە .

۳ - ل ۱۹۹ خالى ۲۰ چايخانەي مەجولى خامە نوسراوہ ھەر لەم چايخانەيەوا
سالىكيان لە سەردەمى عوسمانى دا بو ماوہى سالىك تياتروش ئيشى ئيدا دەكرد .
راستىيەكەي لە زەمانى عوسمانى دا تياترو نەبوو و لەو چايخانەيەدا نەبوو زەمانى
ئىنگليز تياترو ھاتوتە سلىاني لە بەردەم دەشتى ئەحمەدى ساغا (ئەصحابە سېي)
نزيك ئەو چايخانەيە بەلام خەلكى سلىماني بەوہ پازى نەبون و بەزورپىيان
داخستەن لە بەرگى دووہمى ئەم كتيبەدا لەباسى جولانەوہى ھونەرى لە شارەكەماندا
بەدرىزى باس كراوہ مينيى داواي لى بوردن ئەكەم .

من نوسيبووم كە مەجولى خامە پياويكى سوعبەت چى بو ھەموو رۆژنىك يەكيكى
خەلكى دەرەوہى شار ئەھاتەن بو ئيش كردن ئەميش ھەر رۆژە نا رۆژنىك
يەكيكى پائەگرت بەشەرتى ئەوہى مەركانەيەك ناوي دانابو لەگەل قاميشىك ھەريەكى
بەھاتايە بو شاگردى پىي ئەووت ئەمرو تەجروبتە ئەكەم ئەو قاميشەي ئەدايە

دهستی پیری ئوووت تو ئه مرۆ ئیشت ئه وه بی ئاوی ئه م مه رکانه به به م قامیشه ئیکی هه لنده تا خه ست ئه بیته وه منیش پات ئه گرم به شاگرد ئه وه به سزمانه ش هه ر له به یانی یه وه تا ئیواره به قامیشه که ئاوی ئیک هه لنده خه ست. نه ئه ویه وه ئیواره پیری ئوووت تو به که لکی شا گردی نایه یت بو به یانی یه کیکی تری پاته گرت.

٤ - ل ٣٠٤ ناوی به ناکان خالی ١٨ نوسراوه وه ستا ئیسماعیل حه سه ن وه هه ر له و باسه دا له دروست کردنی زور بینا ناوی هاتوه به لām راستیه که ی وه ستا ئیسماعیل عه بدول به حمانه که باوکی قاله ی وه ستا ئیسماعیلی قه سابه .

٥ - ل ٣١٧ خالی هه شت نه قار عه لی بۆسکانی نوسراوه خۆی له ئه صل دا بری که ریمی عه بدوللا بۆکانی یه که ئه ویش له خالی شه شهم دا ناوی براوه به لām ئه م له جنسیه که یدا به ناوی عه لی بۆسکانی نوسراوه هه ر له ناو نه قاره کاندای هه ر به عه لی بۆسکانی ناوبراوه .

٦ - ل ٤٤٦ مه کته بی ئه عدادی موکی ئه برایه له پیش روشدی عه سکه ری یه وه بنوسرایه هه روه ها پیش دروست بوئی روشدی یه ی عه سکه ری له سلیمانی . له روشدی یه ی سکه ری بغاو ئه سته مبول خۆیندویانه هه ر له هه مان لاپه ره دا زوربه ی کتیه کان به نیوه چل چاپ کراوه .

رقم الايداع ١٣٨٨ في المكتبة الوطنية ببغداد

لسنة ١٩٨٧

دهر هيناني هونه ري
عبدالقادر علي مردان
